RADU TUDORAN
O LUME
ÎNTREAGĂ
ediţia a II-a revăzută
A

Întâmplările pline de tâlcuri, şi numai în aparenţă ciudate, care se povestesc în această carte, încep pe o seară de toamnă înaintată, cu iarna aproape, la etajul al doilea al spitalului de copii, într-o cameră mică, albă, cu un singur pat – o rezervă pentru cazurile grave.

Afară burniţa, ploaie măruntă şi rece, gata să se prefacă în zăpadă; păcătoasă ploaie, venită pe neaşteptate, fiindcă la prânz vremea fusese încă frumoasă. În cameră însă adia blând caloriferul, şi micul bolnav, cu ochii închişi, cu fruntea îmbrobonată, îl simţea ca pe un întârziat zefir văratic. O clipă se şi duse cu închipuirea la o zi caldă, în zăvoaiele de pe malul Dâmboviţei, mai sus de

Ciurel, pe care le cunoştea colţişor cu colţişor, deoarece de pe la şase ani le tot explorase, la fel de temeinic cum explorase Stanley pădurile sălbatice ale Africii… Atât că nu se putea amăgi prea mult timp, cu toată toropeala potrivită pentru a da drumul imaginaţiei. În locul mirosului de salcie înverzită şi al miresmelor de pe câmp se simţea un iz leşios, de vopsea încinsă, amestecată cu nu ştiu ce medicament. Nu se auzea murmurul gâiiei, şopotul ei la cotituri, nici cătina fremătând uşurel sub zefir, nici gălăgia vrăbiilor nesăţioase, nici cântecul ciocârliei, sus…

Pe uşa deschisă venea glas de poveste, pornit din difuzorul de pe coridor.

Era povestea de seară, care se spune copiilor înainte de a-i adormi. Nu putea s-o urmărească, nu înţelegea ce-a zis împăratul şi ce-a răspuns împărăteasa… Acasă asculta totdeauna, curios să afle cum iese povestitorul din încurcătură. Că doar poveştile, oricâte s-or fi născocit, sunt

terminate de mult! Pare-se, însă, oamenii mari cred că pe copii îi poţi amăgi – şi le iau iarăşi şi iarăşi de la început.

Iar copiii, neavând încotro, le ascultă cuminţi…

— Şi bucurându-se foarte mult împărăteasa – zicea glasul din difuzor – s-a făcut nuntă mare, de-a răsunat palatul… Noapte bună, copii!…

Terminată fiind povestea, acum aparatul de radio transmitea un cântec despre toreadori, crezându-se poate că tot ce-i suflare de copil a şi adormit.

Micul bolnav asculta toropit. Pe foaia de observaţie agăţată de tăblia patului scria: «Ion I. Antone, numele părinţilor: Ion şi Maria; domiciliul: strada Vatra Nouă, nr. 8, bloc 17, scara G, etajul IX, apartamentul 163;

vârsta: treisprezece ani; elev, clasa a VII-a…»

Diagnosticul şi observaţiile asupra bolii lipseau deocamdată.

La căpătâi se afla o noptieră de metal, albă, iar alături un tub mare, ca o ghiulea lungă, vopsită în albastru, având la partea de sus alcătuiri ciudate, nişte robinete şi, văzute ca prin ceaţă, parcă şi ceasuri. La picioare mai era o masă şi un scaun, semănând cu noptiera, tot de metal, şi tot albe. De o parte a uşii lucea un lavoar de faianţă; de partea cealaltă, un dulap metalic. Nu ardea niciun bec în cameră, dar uşa fiind deschisă răzbea lumină de pe coridor, o dâră gălbuie, strecurându-se până sub masă.

Afară se simţi zgomot de paşi, înăbuşiţi în covorul de cauciuc, albastru. Sora şefă venea să vadă cum îi merge bolnavului. Glasul ei se auzi, adresându-se sorii de noapte, aproape în şoaptă, dar aspru – şi pe bună dreptate:

— Închide difuzorul numaidecât! Uiţi cât e ceasul?

Sora de noapte, care şedea pe un taburet lângă uşă, se ridică oftând. Îi plăcea cântecul despre toreadori; se şi vedea într-o arenă, aruncând flori învingătorului, în timp ce taurul răpus se zbătea pe nisip.

Glasul din difuzor fu curmat tocmai în mijlocul unei note prelungi şi înalte – strigătul de triumf al toreadorului care înfige spada. Cu toate că nu-i lipsea de loc imaginaţia, micul bolnav nu văzu în mintea lui scena aceasta, ci şi-l închipui numai pe cântăreţul de la radio, rămas ţeapăn, cu ochii bulbucaţi şi cu gura căscată. Nu-şi dădu seama că surorile intraseră în camera lui şi vorbeau de un timp la căpătâiul patului.

— Trebuie supravegheat toată noaptea! spunea sora şefă, transmiţând instrucţiuni celeilalte, care abia îşi începuse serviciul de noapte.

— Ce are?

— Nu se ştie nimic sigur; deocamdată îi facem streptomicină. Veghează-l! Dacă respiră greu, mă chemi îndată.

Să nu duci tubul de oxigen în altă parte.

Buzele bolnavului, arse de febră, se mişcară

— Ce nume lung! Strep-to-micină!…

Sora şefă îi puse mâna pe frunte. Chipul ei se îmblânzi dintr-odată, şi glasul, care până acum i se auzise aspru, căpătă o căldură de mamă duioasă:

— Arde!… Are temperatură!

Atunci băiatul deschise ochii şi le privi pe amândouă;

le zărea ca prin ceaţă – pe una tânără şi parcă frumoasă, pe a doua cu faţa brăzdată de cute, dar cu ochii mai calzi decât ai celeilalte. Bâigui, chinuit de un gând pe care nu-l putea bănui niciuna, nici alta *i*

— Cât e ceasul?

— E seară, Ionică!

— Ştiu că-i seară! protestă nemulţumit bolnavul, mişcându-şi nervos capul pe perna albă. Vreau să ştiu cât e ceasul! Şi de ce-mi spui Ionică?

Sora şefă se uită pe foaia de observaţie, să vadă dacă nu încurcase numele băiatului.

— Nu te cheamă Ion?

— Ba da!

— Şi cum îţi spune acasă?

Bolnavul răspunse înciudat, scuturând iar capul’s

— Ionică!

— Apăi vezi?!

— Dar mie nu-mi place! Vreau să-mi spună Ion, ca tatei!

— Ei, Ionică dragă, până nu te-o vedea mare, mare de tot, maică-ta n-o să-ţi spună altfel – dacă ţi-o spune vreodată! Pentru ea ai să fii Ionică toată viaţa.

— Cât e ceasul? stărui băiatul, nemulţumit de explicaţie şi mai neliniştit de la o clipă la alta.

Cele două surori se priviră.

— E agitat! observă cea tânără.

Ochii din pernă, închişi o clipă, se deschiseră mai mari decât, prima dată, privind-o mustrător – şi ironic poate r

— Nu sunt agitat!… Cât e ceasul?

— Nouă, băieţaş! răspunse repede sora şefă, ca să-l liniştească. Haide, închide ochişorii şi fă nani!

— Nouă? repetă băiatul, căruia fără voia lui îi vom spune Ionică mai departe. Ar trebui să înceapă!

Şi deodată, învingând toropeala, se ridică în coate; în ochii lui se aprinse o lumină sticloasă.

— Mă… vedeţi? întrebă încordat, şuierând ca şarpele.

Surorile se grăbiră să-l întindă la loc, puţin cam speriate. Istovit, micul bolnav închise ochii şi se linişti îndată.

— Aiurează! zisă sora şefă, mângâindu-i fruntea care dogorea de departe.

Băiatul clătină din cap.

— Nu aiurez! bâigui el. E din cauza…

— Să chem medicul de gardă? întrebă sora de noapte.

— Nu-i nevoie! Are temperatură mare, dar acum e

gata să adoarmă. Ai grijă de respiraţie; dacă e nevoie să-i dăm oxigen, cheamă-mă!

Un zâmbet ciudat, firav şi enigmatic se ivi pe faţa lui Ionică, aprinsă şi asudată.

— N-am să dorm! bolborosi el, clătinând ameţit capul.

N-am temperatură!... E din cauza... Din cauza elixirului!

Apoi tăcu istovit. Dar chiar după ce surorile ieşiră, încredinţate că el doarme, fără nicio primejdie imediată, pe chipul lui rămase zâmbetul enigmatic.

*

* * *

Câtva timp mai târziu, poate un minut, poate un ceas, scurs în tăcerea de noapte care despărţea spitalul de restul oraşului, Ionică tresări, ascultă în jur, privi încăperea goală fără să-şi dea seama unde se află – şi se ridică buimac în capul oaselor. Uşa era tot deschisă; dâra de lumină de afară se strecura pe sub masă, până la picioarele patului. Pat de spital – uşor să-ţi dai seama... îşi aminti totul, deodată, cum i se făcuse rău, în curtea şcolii, în recreaţie, cum începuse să-i ardă ochii, să-i vâjâie capul, cum mersese clătinându-se până la banca din faţa claselor... Nu-l durea nimic, era numai ameţit, dar toată lumea părea speriată. Ar fi vrut să-i liniştească, dezvăluindu-le taina băuturii ciudate, şi nu putea scoate un cuvânt, deşi auzea limpede în jur şi zgomotele, şi glasurile. Cineva striga: „Chemaţi doctorul!”... Pe urmă venise o ambulanţă... Restul se pierdea într-un abur dens, moale şi pufos, până la această oră din noapte, când îşi dădea seama limpede unde se află...

Ionică sări în mijlocul camerei: trebuia să plece numaidecât! Lăsase sticla pe masa din camera lui... Şi dacă o găseau ceilalţi? Şi dacă se apucau să guste? Tincuţa, mai ales, că era şi mică şi foarte curioasă.

Hainele nu puteau fi decât în dulapul alb din colţ…

Merse în vârful picioarelor, fără să-şi audă paşii, deschise uşa dulapului – nu scârţâia, se rotea lin şi moale, de parcă n-ar fi fost fier, ci fulgi presaţi, cu balamale de vată. Hainele nu foşneau, ghetele nu bocăneau pe jos – toate îi ţineau partea.

Nu-i veni gândul că ar putea întâlni pe cineva care să-l oprească decât atunci când, scoţând capul pe coi dor, o văzu pe sora de noapte aşezată pe taburet, lângă uşă, gata să se ridice la orice mişcare s-ar fi auzit în odaia bolnavului. Cum de nu-l simţise?

Vântul zgâlţâi o fereastră; sora întoarse capul şi ochii ei se opriră asupra băiatului, făcându-l să înlemnească.

— Trebuie să… începu el, bâiguind.

Dar sora îşi reluă veghea, în pace.

— Dă-mi voie să plec!

Sora rămase netulburată.

— Ştii – reluă băiatul – trebuie să mă duc negreşit acasă! Îţi făgăduiesc că în două ceasuri sunt înapoi.

Niciun răspuns! El făcu un pas, vru să adauge ceva, dar în clipa aceea se dumiri: elixirul fusese bun! Acum avea însuşirea de a fi nevăzut. În locul bucuriei, la început. simţi rece în inimă, în plămâni, pretutindeni în trup; numai în creier un cuişor îl sfredelea mărunt. Oare într-o lună, aşa cum era socotit, urma să-şi recapete însuşirile vechi, sau avea să rămână invizibil în veci? îl trecură sudori reci, apoi sudori fierbinţi… Dar această teamă de necunoscut nu ţinu mult. Toată făptura lui fremăta de uimire şi curiozitate.

— Va să zică, nu mă vezi!

Sora nici măcar nu clipi.

— Nu mă auzi?

Nu-l auzea – altfel i-ar fi răspuns…

Mai era portarul, în ghereta de lângă poartă, un bătrân cu părul cărunt, cu mustaţa sură, cu ochelari pe

nas, picotind asupra unei cărţi puse în faţă, pe prichiciul gemuleţului de unde vedea pe oricine ar fi vrut să intre sau să iasă.

Ionică se opri la gemuleţ.

— Mă vezi? întrebă el, aplecându-se în faţă.

Portarul clipi şi întoarse pagina.

— Mă auzi?

Neprimind răspuns, Ionică îşi căută de drum, fără altă vorbă, că tot ar fi fost degeaba.

*

* * *

Ploaia care urmărise să se prefacă în zăpadă acum încetase, dar aerul rămânea umed, şi în lungul străzii bătea vânt aspru, ducând ultimele frunze galbene, scuturate din copacii parcului. Era un parc făcut de curând, care se întindea până în apa Dâmboviţei, departe. îl străbătu repede, neliniştit, grăbit să ajungă acasă. Nu-şi auzea paşii pe pietrişul mărunt, nu auzea nimic în jur; oraşul adormise înainte de timp. Nu răzbea de nicăieri huruitul vreunul tramvai, nici zgomot de automobil. Liniştea părea nefirească; ai fi zis că se aşteaptă un îngheţ mare, şi lumea stă ferecată în case.

Aşa ajunse Ionică la chei, prin pustiu, fără să întâlnească om, câine sau pisic. îl însoţea numai luna, alunecând printre nori zdrenţuiţi.

De-aici băiatul porni în lungul Dâmboviţei, în sus; avea de mers mult, până dincolo de Cotroceni, în blocurile noi din Ciuleşti. Întâlni doar un miliţian, de care se sperie la început, dar acesta trecu pe alături, şi nu întoarse nici măcar capul.

— Nu mă vezi? strigă Ionică după el, cu un curaj venit pe neaşteptate.

Miliţianul îşi văzu de drum, călcând apăsat pe asfaltul ud.

— Nu mă auzi?

Paşii se pierdură, departe – şi atunci cheiul rămase iarăşi mort şi pustiu…

Dar de la o vreme, fără să-şi dea seama dintr-odată şi pe deplin, Ionică simţi că o fiinţă omenească mergea cu zor în urma lui. La început auzi o răsuflare nedesluşită, care se limpezi curând, pe urmă paşi, apoi un glas gâfâind:

— N-ai puşcă?

Se opri înlemnit.

— Ilai, hai, fuga! zise fiinţa ciudată, continuându-şi mersul grăbit.

Nu era om mare, nici flăcău, ci mai degrabă copil. Avea îmbrăcăminte care să te nedumerească; pantaloni largi, cenuşii, sfârtecaţi rău, atârnând ca nişte zdrenţe bătute de vânt; o cămaşă murdară, descheiată pe piept, nu părea în stare mai bună decât pantalonul jerpelit. Fiind în capul gol, părul nepieptănat îi atârna în laţe pe frunte, gata să-i cadă în ochi. Mai mult dezbrăcat, străinul acesta nevârstnic avea în schimb poveri ciudate asupra lui: câte o tolbă grea pe fiecare umăr, doi săculeţi de piele prinşi la brâu, un ulcior mare în mâna stângă, o puşcă străveche în dreapta.

Din cale-afară de uimit, Ionică o luă la pas după el.

— Mie mi-ai vorbit? întrebă buimac, tot uitându-se în jur.

— D-apoi cui?

— Dar… mă vezi?

Străinul întoarse capul spre el, fără să-şi încetinească mersul grăbit. Avea ochi negri şi. pe obrazul oacheş, albul din jurul irisului părea cu atât mai luminos – ca şi dinţii, care sclipeau în lumina becurilor cu neon de pe chei.

— De ce nu te-aş vedea?

— Fiindcă… fiindcă eu sunt invizibil.

— Gogoşi! zise străinul, râzând.

Dar deodată se încruntă. În faţă, foarte departe, se

auzi un pârâit prelung, ca o salvă de puşti.

— O să-i înghesuie pe-ai noştri!… Pulbere am găsit;

trebuie să mai fug după merinde!

Şi cu aceste cuvinte dădu drumul la pas, atât cât îi îngăduiau grelele lui poveri. Ionică se luă după el.

— Alţii nu mă văd! reîncepu el, nedumerit. Tu… mă vezi. Într-adevăr?… Cum te cheamă?

— Gavroche! răspunse străinul gâfâind.

Ionică se poticni.

— Gavroche? Care-a luptat pe baricade? Nu se poate!

— De ce? Lupt de trei zile; acum m-au mânat pe la unii. pe acasă, dar în două ceasuri trebuie să fiu înapoi.

Ai noştri m-aşteaptă; nu mai au gloanţe.

— Nu-i adevărat! protestă Ionică, nemaiştiind ce să creadă. Tu ai murit de mult!

Oricât era de grăbit, străinul se burzului şi-i aruncă vecinului o privire aspră:

— Ascultă, cetăţene, nu cobi! mai bine hai cu mine să căutăm merinde. Nu mai avem nici de unele, şi dragonii dau năvală de azi-dimineaţă.

— Vorbeşti de regimentele călări ale regelui?… Astea, câte le spui tu, s-au întâmplat de mult, la Paris.

— Se-ntâmplă tocmai acum! N-auzi împuşcături?

Până mai adineauri, Ionică ar fi putut să jure că răpăiala care se auzea departe pornea de la ciocanele pneumatice. Ştia că în Giuleşti se lucra şi noaptea la demolatul caselor vechi. Dar acum semănau parcă a împuşcături;

auzea parcă şi uralele luptătorilor de pe baricade. Pe urmă scutură din cap, nelăsându-se amăgit:

— Dar aici suntem în Bucureşti!

— Nu; la Paris!

— Şi n-o să mai spui că apa asta e Sena!

— Ba chiar Sena! Iată colo Pont-neuf, iată insula La

*

Câte; poţi să le vezi, dacă ai ochi buni!

Ionică întoarse capul; era Dâmboviţa, doar o cunoştea de copil, îi bătuse malurile de la Ciurel până în centrul oraşului. Deodată însă malul de dincolo fugi departe, apa se lăţi, învolburată, şi pe faţa ei goală până atunci se iviră damuri, mahoane, bărci legate de inele prinse în taluzul de piatră, ba chiar şi un vaporaş cu zbaturi, la ancoră. Nişte umbre omeneşti, încovoiate, se opinteau în frânghii, trăgând la edec un şlep negru, încărcat poate cu cărbuni – numai că toate imaginile erau nelimpezi, parcă învelite în ceaţă. Plutea ceaţă, într-adevăr, asupra oraşului, dar nu atât ca să nu se desluşească, pe malul celălalt, clădiri greoaie, cenuşii, cu un cât, cu două, chiar cu trei câteodată. Se vedeau balcoane de fier forjat şi firme atârnând deasupra trotuarului prea puţin luminat de-felinare cu luminări de seu, care afumau geamul.

Ionică se frecă la ochi. Dispăruseră pe partea aceea becurile cu neon şi, odată cu ele, lumina lor albă… Un turn de catedrală ţâşnea spre cer şi se pierdea în ceaţă.

Pe partea unde mergeau ei, în schimb, toate rămăseseră neschimbate, şi luminile, şi înfăţişarea oraşului, printr-o ciudăţenie care le întrecea pe toate, ca şi cum Parisul s-ar fi învecinat cu Bucureştiul noaptea aceasta, despărţite de o apă, Sena de bună seamă, dar şi Dâmboviţa totodată.

— Auzi caii armatei! zise băiatul străin, trăgând ou urechea în dreapta.

Se auzeau cai, ce-i drept, nechezând înăbuşit şi bătând din copite, ceea ce pe Ionică nu-l mira, fiindcă în partea aceea erau grajdurile şcolii de echitaţie. Mai departe, înspre gară, se desluşi huruitul unui tren, zgomot prea bine cunoscut băiatului nostru; în cartierul lui

trenurile treceau toată ziua prin faţa casei.

— Astea-s tunurile şi furgoanele! observă neliniştit însoţitorul său.

Ionică îl apucă de braţ.

— Ascultă, Gavroche, eu trebuie să ajung fără întârziere acasă; altfel e primejdie cu ai mei. Dacă vrei, hai cu mine, şi poate găsesc ceva merinde în cămara noastră.

Băiatului străin nu i se păru nefirească invitaţia: să meargă într-o casă din Bucureşti, când se aflau lo Paris!

Îl mira altceva, şi spuse, fără înconjur:

— De ce să-mi dai tu merindele voastre?

— Fiindcă te ştiu de mult şi m-am gândit la tine cu dragoste. Fiindcă lupţi alături de ai tăi, ca un om mare, pentru libertate!

— Tu cu cine ţii? mai întrebă Gavroche, bănuitor, desigur fiindcă îl vedea neînarmat şi departe de baricade.

Nu eşti cumva de partea regelui?

— Nu! răspunse Ionică, hotărât. Sunt cu ai voştri şi aş

Vrea să vă ajut!

— Atunci hai!

Trecură de podul Cotroceni, care pe partea asta era aşa cum este de când s-a construit, dar mai încolo se lungea cu arcade de piatră, semănând întru totul cu vechiul Pont-neuf din Paris. Ce să te mai miri? Ciudat însă că nu se mira Gavroche acum, când apăreau blocuri noi pe dreapta, cu şapte, nouă şi unsprezece etaje, puse în linie şi felurit colorate.

— Nu te miri? întrebă Ionică, privindu-l înciudat, cu coada ochiului, aşteptând să descopere pe faţa lui măcar puţină curiozitate.

— De ce să mă mir?

— Au unsprezece etaje!

— Da’ de unde! răspunse Gavroche, ridicând din umeri, a tăgadă. Au câte un etaj; case ca toate casele!

Nu-l mirau nici acele alcătuiri nevăzute de el niciodată, maşini de cusut, de spălat rufe, aspiratoare de praf, frigidere; televizoare şi aparate de radio, orânduite în prăvălii mari, cu vitrine cât tot peretele dinspre stradă.

— Ştii ce sunt astea? îl iscodi Ionică, văzându-l că trece fără să le privească.

— Nu văd nimic; e întuneric!

Becurile de neon, în prăvăliile mari şi pe stradă, luminau aproape să te orbească!…

Tot mai nedumerit şi mai înciudat, Ionică se opri în faţa unui bloc înalt cât un coş de fabrică, având ferestrele largi, lipite una de alta.

Lângă trotuar stătea un automobil, căruia îi luceau vopseaua şi nichelajele. Cu asta Ionică socoti că-şi dă gata tovarăşul:

— Îţi place?

Şi se gândea să-i spună câţi cai are, ce viteză maximă.

Gavroche ridică din umeri:

— E o trăsură ca multe altele, numai că are roţile cam mici şi butucănoase.

— Nu-i trăsură, ci automobil 1

— Nu ştiu ce vrei să spui. Am fost ucenic la un caretaş şi mă pricep la trăsuri.

Nu-l mira nimic pe Gavroche, nici holul luminos, al blocului, nici scările care se duceau vioaie în sus, aşa de sus, încât trebuia să-ţi dai capul pe spate, spre a le găsi un sfârşit. Dar cum să nu-l mire nici ascensorul cu care ajunseră fără osteneală în a zecea parte dintr-un minut!?

La toate întrebările însoţitorului său ridica din umeri, răspunzând sau nepăsător, sau nedumerit:

— Nu văd nimic! Nu înţeleg ce spui!

În faţa uşii de la al nouălea etaj, Ionică se opri fâstâcit.

— N-am cheile la mine! Ce să fac? Să sun?

Cum să sune, la un ceas atât de târziu, când ai săi îl ştiau la spital, şi când mai venea şi cu acest băiat străin, îmbrăcat în zdrenţe şi înarmat ca un infanterist?

Dar cum rosti el cuvântul „cheie”, broasca se auzi scârţâind, iar uşa se deschise, de parcă ar fi tras-o un duh.

În vestibul era întuneric, întuneric în stânga, camera pe care Ionică o împărţea cu Andrei, fratele mai mare, întuneric în sufragerie, unde dormea Tincuţa, că era mică şi n-avaa camera ei deocamdată. În dreapta însă se vedea lumină şi se auzea şoaptă: tatăl şi mama, cu glasurile îngrijorate.

— Nu se ştie încă; trebuie să aşteptăm până mâine dimineaţă! zicea tatăl.

— Dar ai vorbit cu doctorii? întreba mama, înăbuşindu-şi oftatul. Se îngrijesc de el? Nu i-o lipsi nimic băiatului?

— Are de toate!

— Şi-au să-l facă bine?

Aici, urmând o pauză, mama izbucni în suspine:

— Spune-mi adevărul, nu mă amăgi degeaba! Ce-i cu băiatul?

Ar fi vrut băiatul s-o liniştească singur, fiindcă suspinele şi durerea ei îl ardeau ca flacăra, dar cum să se-arate?

— Îmi dai merindele? întrebă Gavroche, grăbit, fiindcă îl aşteptau răsculaţii.

Trecură în odaia din stânga, întunecată. Dar când Ionică învârti întrerupătorul, se lumină ca ziua, de parc-ar fi fost soarele la fereastră. Prima lui privire se îndreptă spre masă; sticla nu mai era acolo unde o lăsase. Teama îi înmuie oasele: cine o luase? Fratele mai mare lipsea, lucra la fabrica de mobile; şi acum era în tură de noapte…

Cu toată lumina izbucnită deodată, musafirul nu clipi, nu se miră. ci merse bâjbâind, ca orbii sau ca împiedicaţii.

— N-ai o luminare?

— La ce-ţi trebuie?

— Nu văd nici unde pun pasul; e întuneric ca noaptea!

Spre a nu mai discuta de pomană, gazda se duse la bucătărie şi avu norocul să găsească un capăt de luminare, pus acolo, să fie dacă se ardeau siguranţele. În sfârşit, Gavroche izbuti să vadă unde se află. Dar nu se miră nici de televizor, nici de aparatul de radio. La televizor nu mai era emisiune la ora aceasta; Ionică, dornic să-i stârnească în vreun fel curiozitatea, deschise aparatul celălalt, şi numaidecât în cameră se răspândiră sunetele unui acordeon venind de departe: întâmplător ora un dans vechi, o „aubadă" provensală, pe care îl cântă parizienii chiar şi pe stradă. Musafirul nu se miră, de parcă în Parisul lui, din anii 1830, găseai aparate de radio la tot pasul.

— Îţi place?

— Ce să-mi placă?

— Muzica asta! Vine pe unde, prin aer. E radio.

— N-aud nimic, nu văd nimic! răspunse Gavroche, lăsându-şi jos catrafusele pe care i le cunoaştem.

Ionică îi dădu pace; grija lui acum era sticla preabuducaşă. Nu o vedea nicăieri… Oare cine o luase?

— Astea sunt cărţi? întrebă Gavroche, descoperind biblioteca şi exprimându-şi prima lui mirare, destul de întârziată. Câte să fie? N-am mai văzut atât de multe niciodată!

— Vreo şapte sute; nu-s numai ale mele; adunăm cărţi toţi din casă.

— Şi le-ai citit pe toate?

Mai multă mirare n-ar fi putut să exprime băiatul care venea de pe baricade, nici dac-ar fi aflat că omul e în stare să se ridice de la pământ, ca pasărea. Îndată, luând o carte din raft, se apropie de luminare şi începu s-o

răsfoiască.

— Are numai poze colorate *1* Asta aş putea s-o citesc şi eu, cu toate că n-am învăţat carte.

— N-ai învăţat de loc, nicio clasă?

— Când, şi unde naiba? Cei ca mine învaţă cum să rabde de frig şi cum să strângă cureaua, când le ghiorăie maţele… Cine-i cucoana asta urâtă?

— Urâtă?! Minunează lumea întreagă! E Mona Lisa a lui Leonardo da Vinci, un pictor italian din timpul Renaşterii.

— O fi, dar se uită chiorâş şi râde strâmb.

— Nuu!… E altceva cu surâsul ei…

Ionică ar fi vrut să-i spună musafirului ce scria în carte şi ce mai aflase şi el de la alţii, fiindcă îi plăcea pictura din toate timpurileşi-o privea multe ceasuri. Dar, într-adevăr, oricâte ar fi scris unii şi ar fi spus alţii, ochii şi surâsul Manei Li, să puteau să te nedumerească. Noroc că musafirul trecu la altă carte.

— Ăştia să fie oameni? Parcă seamănă!

Pe o pagină întreagă se vedea un munte roşiatic, iar la poalele lui nişte arătări, maimuţe să zid, dar mai degrabă oameni, cu peri de animale în loc de haine, în mână cu ghioage.

— Sunt oameni preistorici, din epoca de bronz, răspunse

Ionică, după ce mai citi o dată, în josul paginii, ea să nu greşească.

— Nu ştiu ce spui, n-am auzit niciodată vorbele astea.

— Îmi pare rău că nu-i timpţi-aş explica cu câte ceva… Dar nu poţi să înveţi totul deodată.

Gavroche trecuse la altă carte.

— Ce-i cu moşneagul ăsta? întrebă el, oprindu-se la e pagină.

— E o poveste întreagă! răspunse Ionică, după ce privi imaginea. Când era cam de vârsta noastră l-a muşcat

un câine turbat… Ar fi murit, de bună seamă, cum mureau de turbare atâţia oameni, în lume şi-n Franţa. Pe acest băiat, alsacian de felul lui, îl chema Jean Meister.

Un om de ştiinţă, un savant mare, Pasteur, dacă i-ai auzit numele, găsise tocmai atunci, după ani şi ani de cercetare, un leac ca să vindece turbarea. Dar era primejdios să-l

Încerce pe oameni. Şi atunci băiatul a spus: „Încearcă-l pe mine!”

Gavroche asculta cu încordare; curajul acelui băiat îi mergea la inimă.

— Şi care-a fost urmarea?

— S-a făcut bine. Mai târziu, dorind să fie în preajma salvatorului, a intrat portar la Institutul Pasteur, unde a rămas până la sfârşitul zilelor. Numai că bietul Jean Meister, care scăpase de turbare, n-a avut norocul să moară în pace, cum s-ar fi cuvenit. Oricât era el de bătrân atunci, şi-a pus singur capăt zilelor, în 1940, când nemţii au intrat în Paris…

— Să fi pus mâna pe armă! izbucni Gavroche, care ştia prea bine ce înseamnă să lupţi.

— Era mult prea vlăguit, şi nu nădăjduia să trăiască până s-ar fi şters amintirea acestei ruşini!

— Dar ia stai! Ce-au căutat nemţii la Paris?

Nu i-ar fi fost greu lui Ionică să înşire pricinile războiului hitlerist. dar se temea că un copil din veacul trecut, judecând cu mintea lui de atunci, n-ar fi înţeles dintr-odată, sau i s-ar fi părut cu totul de necrezut. De aceea ridică din umeri şi răspunse, destul de cuprinzător după părerea lui şi, mai ales, pe înţelesul oricui’s

— Cred că turbaseră!

Totuşi Gavroche stărui:

— Cum adică?

— Voiau să pună stăpânire pe lumea întreagă şi, bineînţeles, şi pe Franţa!

După ce strânse din dinţi şi îşi înăbuşi mânia, aşa cum putu, Gavroche luă din raft o altă carte, „Istoria Antică”, pe care o răsfoi. Se vedeau în ea statui mari de piatră, mai înalte decât casă, zei, faraoni, scribi, boul Apis. Când ajunse la piramide rămase cu gura căscată.

— Asta din faţă e piramida lui Keops, îi explică Ionică, necăjit că nu-i putea spune tot ce scria cartea. Are peste o sută patruzeci de metri înălţime şi cuprinde două milioane şi jumătate de metri cubi de piatră.

— Ce înseamnă metri cubi?

Ce să lămureşti mai întâi?!... Gavroche înţelese încurcătura în care se afla băiatul, după cum îşi înţelese şi ignoranţa.

— Rău e să nu ştii carte! zise el, dând paginile fără să le mai vadă. Dar ca să înveţi trebuie să fii nobil, să ai cu ce-ţi plăti dascălii!

— Da’ de unde! La noi copiii învaţă pe seama statului!

— Asta s-o spui altora!

Da, cine a trăit într-un secol e greu să înţeleagă secolul care urmează! Gavroche nu putea, nu voia să creadă.

Trecând de la un raft la altul lua câte o carte, se uita la ea, o punea la loc, cu mâinile şovăielnice, cu privirile întristate – şi căuta alta, fără să ceară, fără să aştepte vreo explicaţie. Ionică privea peste umărul lui, şi tare ar fi vrut să-i spună ce cuprindea măcar una din o mie de pagini. Numai că îl zorea timpul şi-l neliniştea lipsa sticlei, pe care îşi amintea prea bine c-o lăsase pe masă.

Chiar şi Gavroche simţi după un timp că-l frământă ceva şi întoarse capul, lăsând cărţile din rafturi.

— Ce nu-ţi place?

— Nu ştiu cine a luat sticla; când am plecat la şcoală era aici, pe masă.

— Şi-i aşa mare paguba?

— Nu-i vorba de pagubă! Mi-e să nu bea altcineva!

— Că doar n-o fi fost cu otravă!

Ionică răspunse, scăzând glasul:

— Nu chiar otravă, dar ceva pe aproape: un elixir pe care, dacă-l bei, te faci nevăzut în câteva ceasuri.

Musafirul se puse pe râs, deşi nu era timpul potrivit să se veselească. Auzise şi mai devreme vorba neserioasă, dar crezuse că băiatul întâlnit pe chei voia să glumească.

Iar o glumă nu se spune de două ori, că îşi pierde hazul, mai ales când se întâmplă să fie şi nesărată!

Râse mult timp Gavroche, până ce se linişti, ca Ionică să-i poată da explicaţii.

*

Sticla pe care o căuta atât de îngrijorat băiatul gazdă, o adusese el însuşi, cu două zile înainte de a începe întâmplarea aceasta.

— Uite! zise Ionică, arătând pe geam. Colo e şcoala noastră.

— Nu văd nimic; ce să vezi în bezna asta?

— Care beznă?! Ard becuri cu neon la tot pasul! Uite.

clădirea aceea lungă, cu ferestre multe, cu zidurile albastre… Acolo învăţ eu carte; sunt în clasa a şaptea, a treia de liceu, cum se zicea altă dată. Nu-s chiar primul în clasă, dar am numai note bune; cea mai mică e un şapte…

Aşa începută povestea băiatului, poate e mai bine s-o continue altcineva, spre a nu fi bănuit el că se laudă.

Dintr-o familie de oameni care nu făcuseră toată viaţa, din tată-n fiu, decât să muncească, băiatul acesta, cu mintea ageră şi eu inima neobişnuit de bogată, ar fi uimit pe oricine cu însuşirile lui, să fi fost o fire mai puţin modestă şi mai puţin sfioasă. N-ar fi putut spune nimeni că-i plac mai mult ştiinţele naturii decât matematica, istoria mai mult decât limba română, desenul, şi caligrafia mai puţin decât muzica – şi aşa mai departe. Nu se dădea

în lături nici de la joacă, nici de la excursiile cu colegii de clasă, mergea şi la fotbal câteodată, ba bătuse şi el mingea, până ce văzuse că n-are cele mai bune însuşiri pentru aceasta şi n-o să facă mare ispravă. Un om nu-i în stare să izbutească în toate – şi asemenea adevăr trebuie înţeles de copil cât mai degrabă.

De mirare pentru vârsta lui, băiatului îi plăcea pictura.

Şi dacă în zilele frumoase, de primăvară până toamna, când nu se ivea prilejul să plece în altă parte, bătea împrejurimile oraşului, zăvoaiele Dâmboviţei, lacurile, privind cu desfătare nesecată câmpul, lanurile, florile şi arborii, urmărind cum îşi duc viaţa gâzele şi oamenii, nu punea mai puţin sârg, când veneau zilele mohorâte şi aspre, în a vizita sălile Muzeului de Artă, şi celelalte muzee, unde îşi petrecea ceasuri în faţa unei pânze, încercând s-o înţeleagă.

Astfel ar fi putut gândi să intre mai târziu la Institutul de Arte Plastice. Dar cu toată înclinarea lui spre visare şi contemplaţie, avea, în aceeaşi măsură, simţul realizărilor practice şi mai ales grandioase.

Deschisese ochii mai limpede asupra vieţii în timpul când Bucureştiul, bătrân de cinci veacuri, îşi lepăda haina veche, cenuşie, ponosită şi roasă, şi îşi croia altă îmbrăcăminte, potrivită cu lumea oare lua naştere. În mahalaua de la Ciuleşti, între Dâmboviţa şi calea ferată, unde străbunii lui, după câte ştia de la taică-său, trăiseră patru generaţii, se dărâmau casele vechi, cocioabele, şi se înălţau, la iuţeală, blocuri cu unsprezece etaje.

Erau blocurile care îi fac o primire aşa de frumoasă călătorului venit cu trenul prin nordul oraşului. Ele nu înfăţişează numai un cartier nou, ci o pictură, putând să-ţi desfete ochiul, ca un peisaj, dându-ţi pe deasupra mulţumirea de a şti că, pe lângă frumuseţe, pânza aceasta

măiastră a prins, în cadrul ei, un colţ de viaţă, unde oamenii trăiesc cu înlesniri străine lor altă dată.

Ceea ce se clădea acolo, şi în alte părţi ale oraşului, la

Balta Albă, pe şoseaua Mihai Bravu, a Giurgiului, în Piaţa

Palatului, la Militari, unde se ridicau mai multe fabrici deodată, frumoase ca templele antice – şi nu doar aici, ci în toate colţurile ţării, la Bicaz şi Mamaia, la Săvineşti şi

Hunedoara, la Cluj şi Suceava – câte văzuse el, sau îi arătase ziarul şi cinematograful, îi stârnise dorinţa să se încline acestui fel de pictură, pictura în spaţiu. Nădăjduia deci să ajungă la Arhitectură – şi ce va picta să şi construiască.

Pe lângă toate aceste însuşiri având moştenită bună-cuviinţa unei familii care cultiva respectul faţă de oameni

— Simplu şi cu demnitate – băiatul dovedea la şcoală, acasă, pe stradă, purtarea cea mai chibzuită şi mai frumoasă.

Se găseşte undeva, cu adevărat, un asemenea pui de făptură omenească, bun să-l arăţi tuturor a, deci să-l pui în cadră? Cel ce povesteşte acestea, şi nu născoceşte nimic, niciodată – mărturisire de care el roagă să se ţină seama cu toată seriozitatea – cunoaşte şi alţii. Dar, spunând astfel, adaugă în grabă că se găsesc destui şi de alte soiuri, şi unul din ei, bunăoară, va apărea puţin mai departe.

În clasa lui Ionică, din patruzeci de şcolari, treizeci şi nouă nu rămăseseră repetenţi niciodată. Cravata de pionier o purtau treizeci şi şapte. Corijenţi la sfârşitul anului se alegeau, îndeobşte, cam aceiaşi – uneori trei, alteori patru, mai rar şase. E drept că şi profesorii, şi dirigintele îşi băteau capul. Iar părinţii, nimerindu-se în majoritate oameni care îşi câştigaseră din greu viaţa, aveau respect pentru carte şi ştiau de ce trebuie să-şi

îmboldească odraslele, când cu blândeţe, când cu vorbă mai aspră.

Printre acei şcolari, doar unul îl pizmuia pe Ionică pentru însuşirile lui, bineînţeles în ascuns, privindu-l chiorâş şi dorind să-l aibă măcar o dată, măcar un ceas, un minut, la cheremul lui şi să-l umilească. Nu el era repetentul clasei, dar putea fi socotit aproape codaşul. Ionică îl pizmuia şi el, la nadul lui, numai fiindcă avea un nume cum nu se poate mai scurt, Dan, într-o singură silabă, deşi deocamdată i se spunea Dănuţ, după alintarea de-acasă. Fără tragere de inimă la învăţătură, Dănuţ nutrea mare slăbiciune pentru tot ce se îngurgitează, în afară de zarzavaturi. Buzunarele lui şi ghiozdanul erau pline mai totdeauna de chifle, cornuri şi salamuri, de caşcaval şi măsline, de ciocolată, bomboane, nuga, fursecuri şi savarine. În preajma lui mirosea ca în „Alimentai-a44 sau în cofetărie, iar cărţile şi caietele îi erau pătate de unt, magiun, frişcă şi sarailie.

Văzându-l aşa de aprovizionat totdeauna, nu puteai să deduci decât că părinţii lui se tem să nu-l anemieze învăţătura, nebăgând de seamă că în această privinţă feciorul se cruţa statornic şi cu dibăcie.

Deşi trândav la carte şi mai vrednic la hrană, Dănuţ avea ceva cap, cum se spune, pentru matematică şi chimie.

Cu inima lui curată care punea răul pe urmă şi întâi binele, Ionică socotea că băiatul ar putea ajunge odată un om de ştiinţă, sau un inginer cu renume, de aceea nu se ţinea mândru pe lângă el, cu învăţătura lui şi cu notele foarte bune. De pizmuit îl pizmuia numai pentru ce s-a spus adineauri *’s*

— Ce bine de tine, Dan, că ai un nume aşa scurt!

Poate cel mai scurt nume din limba română! Ca să-l pronunţi, nu trebuie să deschizi de două ori gura!

— Mai întâi, pe mine mă cheamă Dănuţ, şi aşa o să mă cheme totdeauna! răspundea pizmuitul, molfăind o

alună, în al doilea rând, chiar şi la catalog e mai bine! Când ai numele scurt, te strigă uşor, fiindcă-i la îndemână. Ia să-mi spună mie Vercingétorix! Nu m-ar asculta nimeni!

Ionică râdea, ca de o glumă, pe când celălalt dorea de-a binelea o asemenea lungime de nume, atribuindu-i însuşirea armurii…

Ar fi fost în clasa aceea mulţi copii mai vrednici de luat în seamă. S-a pomenit cu precădere despre Dănuţ, căruia îi spuneau „Haplea11 unii, fiindcă de la dânsul a pornit toată întâmplarea.

Nu era de atunci nicio săptămână… Vorbind ei în recreaţie, şcolarii, despre câte-n lună şi-n stele, ce-i veni lui

Dănuţ să spună că el descoperise o licoare, un elixir, datorită căruia omul poate deveni invizibil, să nu-i vezi nici urma. Citiseră mai toţi născociri de aceeaşi natură, pe care le primeşti cu închipuirea, pe câtă vreme cu minte deplină nu poţi crede în ele, nici cât în zmeu sau în Sfânta

Vineri. Asta fu concluzia tuturora.

— Sunteţi înapoiaţi! răspunse născocitorul. Dacă străbunicii voştri ar fi auzit de minunea televizorului, când abia cunoşteau gramofonul, ar fi spus că-i o balivernă.

Asemeni despre radio, despre aspiratorul de praf, despre maşina de spălat rufe – şi câte altele, cunoscute azi şi la ţară. Ce să mai primenesc de creierul electronic sau despre zborul în Cosmos!

Căzură pe gânduri şcolarii…

— Să zicem c-ar fi aşa! interveni Ionică, destul de aprins la închipuire. Care-ar fi câştigul omului? Ce-ai face tu cu această însuşire?

— Oho! Dar câte n-aş face!

Se bucura Haplea, râzând cu gura mare, de i se vedeau măselele, până la cea din urmă.

— Mai întâi şi mai întâi, aş intra în „Alimentara11 şi aş lua salamul!

— Adică l-ai fura! Frumos, n-am ce spune!

— Şi ce dacă? Nu m-ar vedea nimeni. Pe urmă m-aş duce la cofetărie şi aş mânca toate prăjiturile, iar torturile le-aş lua cu mine!

— Altceva ce-ai mai face?

— Aş intra gratis oriunde: şi la fotbal, şi la cinema, şi la Vico Toriani! Dar mai întâi… Dănuţ scăzu glasul şi trase cu ochii în juru-i: Mai întâi m-aş duce la cancelarie, aş lua catalogul, mi-aş şterge notele rele şi mi-aş pune opt şi nouă – numai note bune.

— Ce faci cu notele, dacă nu ai învăţătură?

— Văd eu mai pe urmă. Şi după ce-aş termina cu catalogul. aş pune pe toate scaunele din cancelarie pap de-al cizmarilor.

Socotind asemenea vorbe drept o glumă proastă, Ionică nu mai zise nimic, ci se mulţumi să ridice din umeri.

Şi iată, acum două zile, Dănuţ venise la şcoală cu o sticlă de cinci sute de grame, cunoscută prin forma ei tuturor a, fiindcă în ea se vinde sucul de roşii, şi poate fi văzută în multe vitrine.

— Ţi-am adus elixirul! şopti el, în ascuns de alţii, arătându-i sticla lui Ionică.

În sticlă nu era ceva care să-ţi atragă luarea-aminte ca osebire: un lichid alb, limpede ca apa sau ca alcoolul.

— Din ce-i făcut?

— Nu pot să-ţi destăinuiesc formula i

— Dar de unde-o ai?

— O caut de multă vreme. Am citit în cărţi, m-am gândit, am socotit… Sunt macerate plante din India şi din

China… Dar şi chimicale; nu mă întreba, că nu-ţi spun, să mă arzi cu fierul!

Ionică râse prin colţul gurii.

— Şi ele unde ştii că e bună?

— Am încercat-o! I-am dat să bea câinolui.

— Asta-i culmea!

— Daaa… urmă Dănuţ, scăzând glasul şi făcându-l mai tainic. După două ceasuri l-a luat un fel de ameţeală, pe urmă a început să umble de colo-colo, şi peste alte opt ceasuri nu l-a mai văzut nimeni.

— Trăieşte? întrebă Ionică, dispus să continue gluma.

— Trăieşte! Se aude, cum mârâie; noaptea latră de scoală vecinii, dar când te duci să-l vezi, ia-l de unde nu e!

Ionică luă sticla, o privi în lumină. Ştia că Dănuţ avea înclinări spre chimie; odată îi pusese maică-sii în piuliţă, în locul zahărului, clorat de potasiu şi alte substanţe uşor de găsit la drogherie. Şi când biata femeie dăduse odată cu pisălogul, ţâşnise o asemenea flacără, izbucnise o atât de groaznică bubuitură, că puţin lipsise să ia foc şi să sară în aer toată bucătăria. Iar asta era doar o ispravă din multele pe care le cunoştea toată şcoala.

— Încearc-o, dacă nu crezi! îl ispiti creatorul minunii.

Desigur că nu credea, dar, când să ducă sticla la gură.

Ionică simţi că-i tremură mâna.

— Fugi de-aici cu prostiile!

— Dacă sunt prostii, de ce ţi-e teamă?

La aceasta, băiatul nu putu să răspundă fără întârziere.

Iar celălalt stăruia ca un diavol, dându-i târcoale:

— Hai, încearcă! N-ai ce pierde! După formula mea, rămâi nevăzut numai o lună.

Oricâte ştia Ionică din ale lumii, de data asta simţi o greutate pe inimă. Nu s-a întâmplat oare la fel cu toţi născocitorii? îşi zicea el în sine. N-au fost luaţi în râs până s-a dovedit adevărul? Paraşuta pe care o folosesc azi aviatorii, după ce mulţi au căzut şi s-au făcut fărâme, fără niciun mijloc de salvare, n-a fost închipuită de Leonardo da Vinci acum patru secole, şi n-a luat-o în serios nimeni? Câte pilde asemănătoare nu se găsesc în istoria omenirii?!

— Ştii ce? spuse Ionică la urmă. Lasă-mă să mă gândesc o zi, două.

— Şi-o săptămână. Poţi să iei sticla cu tine!

Adică de ce voia să-şi bată joc tocmai de el, care nu era printre cei din urmă nici cu mintea, nici cu învăţătura?

Băiatul luă sticla, şi după ce inedită mult timp îi dădu să bea mâţei, chiar în aceeaşi seară, turnându-i în farfurie. Altceva decât a clor, ca şi apa de bucătărie, nu mirosea elixirul. Nu se simţea să fi trecut pe lângă el acele plante ciudate, din India şi din China, Dar până nu vezi, ce poţi spune?

Mâţa era o făptură mică şi neagră, şi în disproporţie cu dimensiunile o chema Filofteia. Lung şi caraghios nume!

Bău ea ce bău, apoi mieună, arătându-şi gura trandafirie, se frecă de picioarele stăpânului, iar pe urmă se urcă în coşuleţul din vestibul, culcuşul ei, pregătit anume, şi începu să toarcă, după deprinderea tuturor mâţelor, când sunt în toane bune.

Toată noaptea o pândi Ionică, deschizând din oră în oră uşa odăii; mâţa era tot acolo şi îşi continua somnul.

Băiatul adormi abia înspre ziuă şi, când se trezi, cu oarecari ameţeli, datorită neodihnei, din pat sări drept în mijlocul vestibulului. Filofteia nu mai era acolo!

La bucătărie, marna băiatului tocmai tăia carnea, s-o pună la oală.

— Mamă, unde-i Filofteia?

— Ce, tu nu vezi? Uite-o colea!

În acea zi, la şcoală, Ionică îi aruncă în câteva rânduri priviri semeţe şi batjocoritoare celui ce-i dăduse elixirul, dar nu-i spuse o vorbă despre rezultatul experimentării.

Seara, iar îi dădu mâţei să beie şi, dimineaţa, urmarea rămase. aceeaşi. Atunci băiatul, ca să-l înfunde pe

Dănuţ cu deplină cunoaştere, duse sticla la gură şi bău până i se făcu silă.

Era cam obosit după-amiază, la şcoală, după două nopţi în care urmărise zadarnic efectele elixirului. Simţea puţină durere de cap, puţină fierbinţeală, dar ştia că au să treacă odată cu somnul. Dănuţ îi tot arunca priviri iscoditoare; în ochii lui se vedea atâta batjocură, încât Ionică nu se mai stăpâni şi, la prima recreaţie, îl luă deoparte şi îi spuse, provocator, cu un zâmbet. ironic:

— Ştii că am băut elixirul?

— Nu cred că ai avut curaj!

— Va să zică, asta ai vrut să vezi! Pe asta te bizuiai!

Află atunci că nu ţi-ai găsit omul! Am băut jumătate din sticlă. Ajunge? Dacă nu, o beau şi partea cealaltă, diseară.

Se aflau în curtea şcolii, în după-amiaza aceea de toamnă târzie, ultima zi când, după cum s-a spus, vremea se mai arăta bună. Şi deodată, pe când Ionică se uita sfidător drept în ochii celui care născocise elixirul, îi veni ameţeală, toate începură să se învârtească în juru-i. Ultima imagine pe care-o mai desluşi era chipul lui Dănuţ, poate speriat, dar lui i se păru că rânjeşte cu mulţumire. Ultimul cuvânt pe care-l rosti, înainte de a se prăbuşi, deşi celălalt nu-l merita, era o declaraţie loială:

— E vina mea că am băut! Să n-ai nicio grijă: n-am să spun nimănui!…

merinde pentru cei ce luptau, răsculaţi în Paris. Dar, mai mult decât grija merindelor, îl apă – să gândul că sticla blestemată intrase în alte mâini – şi dacă ai casei beau lichidul prefăcut, ajungeau în starea lui de acum!

Cam aşa se lămurise Ionică lui Gavroche, în timp ce acesta îl asculta incredul.

— Fugi de-aici! zise la urmă băiatul străin. Oricât aş fi eu de prost aşa ceva nu pot să cred, nici de m-ai arde pe

rug!

— Dar tu nu înţelegi? De ce mi-a venit ameţeală, întocmai cum a spus Dănuţ, la două ceasuri după ce-am băut?

— A fost o… o d-aia, coin… spune-i tu!

— Coincidenţă?… Nu vezi că toate, dar toate s-au potrivit?

Gavroche începu să-şi adune poverile, pregătindu-se de drum; zăbovise prea mult.

— V-a să zică, tu eşti nevăzut! S-or fi făcut nevăzute şi merindele alea pe care mi le-ai făgăduit?

— Stai! Mă duc să caut şi ţi le-aduc!

În cămară erau două pâini negre, luate pentru a doua zi, o bucată de slănină – şi altceva nimic care să folosească aşa, negătit. Dar înainte de toate, Ionică descoperi în raft, chiar în faţa lui, sticla pe care o căutase atât. O cunoştea, fiindcă avea o ciupitură la gât, cum se întâmplă să se ciobească sticlele când scoţi dopul metalic, prea strâns. Asemenea sticle se găsesc în orice gospodărie, fiindcă o dată ciobite, chiar dacă tu nu eşti vinovat cu nimic, nu ţi le mai primeşte în schimb, prin prăvălii, şi ele se adună, de nu ştii pe unde să le mai pui.

Cunoştea sticla, avea şi puţină rugină la gură, şi ochiul lui, cu deprinderea amănuntelor, ştia că alta nici n-ar putea fi. Sticla era goală, spălată, uscată şi pusă bine;

maică-sa strângea orice lucru care vreodată ar mai fi folosit, Ionică nu mai avea ce face; dacă băuse cineva elixirul, cum să-l întoarcă din drum?

Îngrijorat, obidit, reveni în camera unde Gavroche îl aştepta, gata de drum.

— Iată două pâini, slănină şi ceapă; altceva n-am găsit.

— Nu strică nici astea! Îţi mulţumesc pentru tot ce-ai făcut. Te las cu bine! Eşti un băiat bun!

— Aici tot nu mai am ce face! zise Ionică, gata să

izbucnească în plâns. Am să te petrec măcar o bucată de drum.

Coborâră şi luară înapoi cheiul, până la podul de piatră, care pe partea asta era podul de la Cotroceni, Pont-neuf pe partea cealaltă. Cum ajunseră dincolo, izbucniră împuşcături, departe, în faţă.

— A început atacul! zise Gavroche, cu un tremur în glas. Mi-o cam întârziat!

Şi, fără altă vorbă, o luă la fugă de-a lungul cheiului, prin ceaţa care se făcea tot mai deasă. Ionică îl urmă, deşi n-avea nici puşcă, nici gloanţe. Dar nu putea să-l lase aşa, singur în noapte.

Fugeau de un sfert de ceas, ori cine mai ştie de cât timp. Gavroche mărea mereu pasul şi nu părea de loc obosit. Pe Ionică în schimb îl ardea pieptul, îşi simţea picioarele sleite, apoi începu să-i vâjâie capul şi toate prinseră să se rotească în jur.

— Gavroche! strigă, apucându-se cu amândouă mâinile de un stâlp.

Micul luptător se pierdu în ceaţă; împuşcăturile se înteţiră deodată şi în acelaşi timp izbucniră răcnete sălbatice.

— Gavroche! mai strigă Ionică, dându-şi seama că e sleit şi nu poate să facă un pas mai departe. Gavroche, să ştii că te-am iubit foarte mult, de când te-am cunoscut.

Toţi te iubim foarte mult, fiindcă eşti viteaz şi lupţi pentru libertate!

Nu-şi mai auzea nici el glasul; vacarmul luptei, în depărtare, crescuse năprasnic, apoi se apropie, lăţindu-se asupra oraşului, trecând peste bietul băiat, strivindu-l, făcându-l să cadă istovit eu capul pe o piatră.

Aşa zăcu el, fără să-şi dea seama dacă se scurg minute sau ceasuri, dârdâind de frig, cu împunsături în creier, insuportabile. Treceau pe alături, zgâlţâind pavajul,

tunuri cu roţi grele, care serâşneau pe piatră, escadroane scoţând scântei de sub picioarele cailor, pedestraşi în zdrenţe, murdari, cu obrazuri nerase, femei cu broboade, unele înarmate, urmându-şi bărbaţii, copii cu tolbe de pulbere şi cu gloanţe, aruncând cu pietre în dragonii cu penajuri albe, care fugăreau poporul răsculat, fără a izbuti să-l zdrobească.

Pe urmă se făcu linişte, cheiul se goli, şi când Ionică se ridică de jos, strângându-şi în mâini tâmplele care-i pocneau ca nişte puşti descărcate sub ţeastă, văzu alături, rezemat de stâlp, pe Gavroche, semănând cu o fantomă însângerată: pieptul gol îi era sfârtecat de gloanţe.

— M-au împuşcat! zisee el cu un glas liniştit, limpede, având însă o sonoritate nouă, de parcă ar fi fost ecoul glasului auzit altă dată.

Ionică vru să se apropie, să-l sprijine în braţe; nu-l ascultară nici picioarele, nici braţele. Izbuti în schimb să vorbească:

— Te doare?

— Nu; sunt mort de două ceasuri!

De două ceasuri? Poate trecuse mai mult decât veacul, dar în clipa asta Ionică îşi dădu seama că mintea lui nu mai. percepe valoarea timpului, nici a spaţiului…

— Gavroche! zise, neliniştit nu de starea băiatului, ci de soarta răsculaţilor. Ce fac ai voştri? I-au zdrobit armatele?

— Nu! Se retrag pe alte baricade!

Ionică se lăsă jos şi puse iar capul pe piatră.

— Sunt tare obosit şi îmi arde tot trupul. Aş vrea să dorm măcar câteva ceasuri, dar mi-e frică aici, singur, noaptea. Şi mi-e tare dor de ai casei!… Oare ce s-o fi făcut cu elixirul?

Era tare piatra pe care îşi ţinea capul, dar – mai tare o altă piatră, nevăzută, aşezată pe pieptul lui, împiedici11

du-i respiraţia.

— Gavroche, poţi să rămâi lângă mine până se luminează?

— Cred că da. N-au să mă îngroape decât mâine dimineaţă.

Zgomotul luptei, deşi se dusese departe, ajungea până aici, prin piatra pavajului.

Î

n zori, Ionică se trezi, singur, într-un loc pustiu şi necunoscut, un câmp brăzdat de râpe adânci. Nu se vedeau în jur nici case, nici drumuri, mei poteci, niciun semn lăsat de om în trecerea lui. Pământul era tare, ţelinos, în unele părţi sterp, în altele, năpădit de ierburi şi bălării, dovadă că unealta plugarului nu se atinsese niciodată de el.

Nu se miră însă de loc; totul i se părea firesc şi, ar fi spus, chiar prevăzut. Că nimic de până acum nu fusese vis se adeverea prin prezenţa tolbei cu merinde a lui Gavroche, pe care o găsi sub cap, drept căpătâi, şi a ulciorului cu apă, aflat alături, ba chiar plin…

La orizont se ridicau trei munţi stâncoşi, despărţiţi de văi largi, încât de la unul la altul ar fi fost cale lungă de străbătut. Toţi trei laolaltă închideau întreaga zare de la apus. Era singurul loc către care ar fi purces orice drumeţ, aflându-se fără să ştie cum pe câmpul gol şi necunoscut.

La fel făcu şi Ionică, după ce îşi roti ochii nedumeriţi de jur-împrejur. Nu ştia cum ajunsese aici, şi după vuietul luptei de astă-noapte, după mişcarea năvalnică a răsculaţilor şi-a armatei, liniştea locului i se părea nefirească. Nu-i era frică, îl stăpânea în schimb, nedându-i pace, dorinţa de a şti ce se ascunde în lumea aceasta misterioasă. Aşa că numaidecât porni către munţii din zare, luându-l ca ţintă pe cel din mijloc, care părea să fie cel mai aproape.

Şi merse el, merse cu soarele în spate, lungindu-i umbra în faţă, pe pământul arid şi peste râpe nenumărate, până ce umbra, scurtându-se întruna, i se topi sub picioare, iar soarele ajunse sus, apăsându-l cu toată dogoarea în ţeastă. Atunci, descoperind un copac singuratic, care parcă anume îi ieşise în cale, fiindcă alţi copaci nu se vedeau pe aproape, poposi la umbra lui, pentru un pic de odihnă şi ca să prânzească.

În tolba prietenului său de peste noapte mai erau, din merindele pe care i le dăduse el de acasă, pâine, slănină, ceapă, iar în ulcior apă, rămasă rece şi proaspătă.

Ionică se înfruptă din merindele acestea, fără să-i fie foame, numai fiindcă era ora de masă; apă în schimb bău cu sete şi pe săturate şi, luându-şi tolba, poate de folos altă dată, porni mai departe.

Acum soarele începea să-i cadă în ochi, coborând către muntele din faţă, care se apropia cu fiecare pas al băiatului…

Spre amurg, când poalele lui se aflau la o aruncătură de praştie, creasta, în lumina apusului, se arărul dintr-odată, şi nu doar creasta; întreg povârnişul, deşi în umbră, căpătă culoarea jăraticului.

Drumeţul se opri, cât pe-aci să se poctinească; un răget ca de fiară străbătu văzduhul până atunci paşnic.

Sus, profilat pe cer, se ivise un om cu înfăţişarea sălbatică, învârtind în mână o ghioagă şi scoţând urlete fioroase.

Îndată, din peşteri, pe care Ionică nici nu le văzuse pe povârnişul fără viaţă, se iviră capete bărboase, arătări omeneşti având drept îmbrăcăminte piei de animale aruncate pe umeri sau strânse pe şalele musculoase, lăsând despuiate piepturile pline de păr, braţele ca nişte împletituri de odgoane, picioarele scurte, grele, vânjoase, ascunzând în ele atâta forţă, încât te întrebai cum nu crapă muntele sub călcătura lor îndesată.

Ionică rămase locului, fiindcă altceva nu avea ce face.

Omul de la creastă, de bună seamă o strajă, continua să scoate urlete şi să-şi învârtească ghioaga, ca şi când micul drumeţ ar fi venit cu o armată întreagă.

Ceilalţi, după ce văzură cum stătea treaba, se prăvăliră la vale, fiecare eu ghioage. În spatele lor se iviră femei, semănând la înfăţişare cu bărbaţii, însă mai plăpânde şi, bineînţeles, nu aşa (le păroase. Unele aveau prunci în braţe şi-i strângeau la piept cu spaimă, ca şi când se temeau că vine cineva să li-i răpească. Erau şi copii mai răsăriţi, care ieşeau din peşteri în patru labe, neavând încă pe deplin deprinderea să meargă în picioare, ca oamenii. Câţiva flăcăiandri puseră şi ei mâna pe câte o ghioagă, mai mică decât celelalte, şi rămaseră, războinici, în gurile peşterilor, gata să-şi apere sălaşul, mamele şi fraţii.

În totul, cu cei rămaşi sus, cu cei ce coborau, să fi fost vreo sută de suflete, iar Ionică era singur, neînţelegând altceva decât că timpul pe care nu mai avea puterea să-l stăpânească îl dusese într-o vârstă a lumii tare îndepărtată.

Întru acestea, oamenii cu ghioage îl înconjuraseră, făcând un cerc mare în jurul lui şi rămânând la distanţă.

Desigur, înfăţişarea neobişnuită a băiatului, privirea mirată, îmbrăcămintea cum nu mai văzuseră niciodată îi opreau în loc, sfioşi şi temători.

— Bună seara! zise Ionică!

Oamenii se priviră între ei, apoi unul după altul se înseninară la faţă.

— Bună seara! răspunseră, în sfârşit, toţi deodată, cu glasuri care făcură muntele să se clatine.

Nespus de mirat, băiatul văzu că puteau să se înţeleagă. De aceea, continuând să zâmbească, zise mai departe:

— Bucuroşi de oaspeţi?

Acum oamenii nu mai răspunseră, ci schimbară între ei priviri îngrijorate, apoi, fără să lepede ghioagele şi fără să-l scape din ochi pe neaşteptatul oaspete, se strânseră grămadă şi începură să şoşotească. Abia după un timp, unul, care părea maimarele, căpetenia, starostele, şi-i depăşea în înălţime pe ceilalţi cu jumătate de ghioagă, întrebă cu glasul nu amenințător, dar aspru:

— Vrei bronzul nostru?

Băiatul clătină din cap, senin şi nevionvat, negând intenţiile prădalnice.

Maimarele se desprinse de gloată.

— Vii de la oamenii care lucrează piatra?

Zicând acestea arătă temător spre muntele din stânga.

care acum părea mai tăcut şi mai îndepărtat şi luase în lumina crepusculului o culoare cenuşie-albastră.

— Nu! răspunse Ionică, deşi nu înţelegea întrebarea.

— Din ce-ţi faci armele? continuă bănuitor starostele.

— N-am arme.

— Cu ce ucizi fiarele?

— N-am ucis nicio fiară! *e*.

Localnicii începură iarăşi să şoptească.

— Atunci cu ce te hrăneşti? întrebă şi mai bănuitor starostele.

Ionică arătă tolba, în care mai era o bucată de pâine use. ta. Văzând nedumerirea pe chipul tuturor a, scoase pâinea veche şi tare scorţoasă; s-ar fi spus că n-o purta cu el numai de astă-noapte. Prin mulţimea din faţă trecu o înfiorare. Cu mâinile pe ghioagă, gata să se apere, oamenii şopteau, şi şoapta trecea de la unul la altul:

— Piatră!... Piatră!

Fără să le înţeleagă teama, Ionică rupse o bucată de pâine şi începu s-o mestece sârguincios, deşi drumul lung făcut după-masă nu-l înfometase. Gestul lui însă avu o

urmare cu totul neaşteptată: oamenii aruncară ghioagele înspăimântaţi şi se trântiră la pământ, semn că se supun, neavând nicio putinţă să se apere.

— E puternic! şopteau între ei, cu groază, dar şi cu admiraţie. Sfarmă piatra ou un deget! O macină în dinţi, de parc-ar fi lut înmuiat cu apă!

Căpetenia lor zise, cu fruntea la pământ, neîndrăznind să ridice capul:

— Fii maimarele nostru! Suntem bătrâni, suntem. osteniţi. Porunceşte şi învaţă-ne!

— Dar câţi ani ai? întrebă, Ionică, în timp ce continua să mestece pâinea uscată.

Omul, care nu părea bătrân, aruncă ghioaga la picioarele lui.

— Anii sunt însemnaţi acolo! Cercetează-i!

Vrând să ridice ghioaga, băiatul simţi că i se rup şalele. Măciulia de bronz atârna pe puţin cincizeci de ocale, şi cu toate astea văzuse că oamenii îşi purtau armele ca pe nişte fire de păpădie firave. I se păru necinstit să se prefacă, de aceea îşi mărturisi deschis slăbiciunea i

— E cam grea pentru mine!

Nici această dtelaraţie nu redă curajul oamenilor care se socoteau învinşi şi i se închinau cu supunere. Ionică îngenunche şi începu să numere crestăturile de pe coada ghioagei, înţelegând că aşa se socoteau aici anii.

— Patruzeci şi şapte! exclamă la urmă. Dar nu eşti bătrân! Ridică-te şi vino-ţi în fire!

Omul rămase cu fruntea în ţărână.

— Suntem bătrâni! Porunceşte şi învaţă-ne tu, care sfărâmi piatra cu o mână!

Băiatul se simţea încurcat din cale-afară, ba simţea şi un fel de mânie văzându-le nevolnicia.

— Ei, haide! zise, gata să-şi iasă din fire. Să lăsăm gluma!

Atunci, în lumina crepusculului care se prelungea peste obişnuit, văzu că pe povârniş coborau şi flăcăi, cu ghioagele lor în mână, nemulţumiţi poate să-i vadă pe cei vârstnici cu fruntea la pământ, în faţa unui străin şi plăpând, şi singur. Când fură aproape, Ionică îşi dădu seama că erau abia nişte băieţandri, dar aici era greu să ştii cum îşi înţelegeau oamenii vârsta, de când începeau să se socotească bătrâni şi ce preţ dădeau anilor.

Cel mai răsărit dintre ei, un flăcău voinic, trecu printre cei prosternaţi la pământ şi, oprindu-se în faţa străinului, îl cercetă îndrăzneţ, de sus până jos.

— Cum te cheamă? întrebă apoi.

— Ionică!

— E prea lung.

— Ştiu! recunoscu băiatul, cam obidit. Când am să fiu mare, o să-mi spună Ion.

— Aşa da! Pe mine mă cheamă Ahe.

Dezgheţatul flăcău spuse apoi numele însoţitorilor săi, arătându-i cu ghioaga, pe fiecare la rând:

— El e Aha, celălalt Ani, următorul Aho, şi cel care-a rămas, Ahu.

— Pe el cum îl cheamă? întrebă Ionică, arătând la căpetenia întinsă pe jos.

— He! E tatăl meu!

Numele celorlalţi oameni mari erau asemănătoare, într-un singur sunet: Ha, Hi, Ho, Hu… mai scurte decât ale tinerilor – şi Ionică socoti că aşa e foarte firesc. El află apoi că fiecărui copil i se dă numele tatălui, adăugându-se înainte o vocală, care se leapădă atunci când copilul ajunge mare, iar tatăl e mort.

— Ce cauţi aici? întrebă Ahe, după ce-i dădu aceste lămuriri.

Ionică nu răspunse numaidecât, fiindcă se gândea cât timp ar câştiga oamenii în vorbirea lor dacă toţi ar avea numele mai scurt. Ca să pronunţi de atâtea ori pe zi

Nabucodonosor, Artaxerses, Robespierre, Napoleon, sau şi mai lung: Albă-ca-zăpada, sau, şi mai încâlcit: Fetiţa cu Scufiţa Roşie, înseamnă să risipeşti multe minute pe zi, ore pe săptămână, zile pe an – şi cine mai ştie cât timp într-o viaţă întreagă. Spre a nu mai vorbi câtă hârtie şi câtă cerneală se prăpădesc ca să le scrii! O carte s-ar scurta mult dacă numele scrise şi repetate acolo de sute de ori, în loc să ocupe de fiecare dată jumătate de rând, ar ocupa numai o zecime din lungimea lui, sau poate chiar mai puţin!

Ahe repetă întrebarea rămasă fără răspuns t

— Ce cauţi aici?

— M-am rătăcit, răspunse Ionică, exprimându-şi cu sinceritate primul lui gând.

Apoi reveni, destul de nedumerit *i*

— Adică, să vezi…

Răspunsul adevărat nu-l ştia nici el; avea însă bănuiala, care îl speria oarecum, că mergea acolo unde îl ducea gândul lui, cu însuşirea de a trece peste spaţiu şi peste timp, cum trece vântul peste câmpul deschis. Se simţea obosit, parcă îl durea puţin capul… îşi duse mâna la tâmplă. Voia să rămână aici seara asta, dacă putea găsi un culcuş, să se odihnească şi să doarmă adânc. Era singura lui dorinţă acum.

Ahe, mai puţin bănuitor decât oamenii mari, se mulţumi cu răspunsul nelămurit. Făcu un pas înainte şi-i luă pâinea din mâini. Era uşoară ca un fulg şi n-o puteai folosi ca armă, mai ales că se fărâma cum o strângeai în pumn.

— Nu-i piatră! zise surprins.

— Bineînţeles că nu!

Auzind aşa, oamenii mari se ridicară şi veniia aproape, strângându-se în jurul lui Ionică, încât acesta, dacă ar fi vrut să plece, n-ar fi avut cum. He, căpetenia, luă pâinea din mâna fiului său, o cântăr-i, minunându-se că era

aşa de uşoară, apoi o dădu celorlalţi, şi fiecare pe rând făcură la fel. Cu toţii socotiră la urmă că băiatul străin n-avea gânduri primejdioase, astfel încât îi urară bun sosit şi-l poftiră să vadă aşezarea lor de sub povârniş.

— Ce piele e asta? întrebă Ahe pe drum, pipăindu-i cu mirare haina de stofă bleumarin.

Nicio vietate din cele care se întâlneau pe câmp, la malul mării, în râpe sau în păduri nu avea asemenea blană şi nici nu năpârlea vreodată aşa de rău, ca să rămână fără un fir de păr pe trup.

— E stofă!

— N-am auzit de acest animal! răspunse Ahe, cam oţărât la gândul că băiatul străin îl crede nătâng.

Băgând de seamă burzuluiala lui, Ionică se socoti da – tor să-l lămurească… Dar cum?

— Să vezi – începu el – pe la noi oamenii nu se mai îmbracă cu piei de animale. Numai iarna, când e, foarte frig.

Tocmai atunci, un alt flăcău, cel ce se numea Ani, începu să râdă cu hohote, arătând cu mâna la picioarele băiatului musafir:

— Ia te uită ce picioare pocite! N-are degete, nici unghii!

Se puseră cu toţii pe râs, tineri şi bătrâni, ceea ce pe Ionică îl nemulţumi.

— Am picioare ca toţi oamenii! zise el stăpânindu-şi furia, ca un băiat bine crescut.

Apoi îşi smulse pantofii, cu tot cu ciorapi, arătându-şi picioarele goale, alte pe lângă ale gazdelor lui. În prima clipă se traseră cu toţii înapoi, înmărmuriţi, aşa cum ar face oricine, văzând pe unul că îşi jupoaie pielea de pe trup.

— Nu curge sânge! observă Ahe.

— Nu te doare? întrebă Ani.

Pantofii în acest timp treceau din mână în mână şi

fiecare îi cerceta, foarte nedumerit.

— Poţi să-i mai lipeşti la loc? întrebă un altul dintre flăcăi.

Oamenii mari barem nu făceau decât să se minuneze, neputând întreba nimic. Ionică socoti potrivit să nu mai dea la iveală nimic din ceea ce avea întâmplător asupra sa, bunăoară batista, sau fotografiile celor de-acasă, pe care le purta de obicei cu el; nu se simţea în stare să lămurească rostul lor. Erau obiecte mărunte, la îndemâna oricui, putând să le găseşti oriunde şi oricând, şi totuşi omenirii îi trebuiseră milenii pentru a le născoci. Cât despre ceasornicul de la mână… Nu-i auzise niciodată mersul decât dacă-l ducea la ureche, dar acum tic-tacul micii maşinării parcă-i spărgea timpanul, gata să-l dea de gol în faţa acestor oameni pe care uimirea îi scotea din minţi…

Ionică îşi scoase ceasul pe furiş, îl vârî în fundul buzunarului, la pantalon, deasupra îndesă batista, şi se mai linişti. Între timp, împins de o curiozitate care învingea temerile, He, căpetenia tribului, se aşezase jos şi se chinuia să încalţe pantofii pe piciorul care umblase tot gol de la naştere, având ca urmare talpa bătătorită şi aşa de îngroşată, încât ar fi putut să calce cu ea şi în foc. Încălţările însă erau mai greu de îndurat, căci îndată ce se ridică de jos şi vru să facă un pas, He căzu la pământ şi începu să urle îngrozitor. Nimeni nu îndrăznea să se apropie spre a-l ajuta, fiindu-le teamă, desigur, să se atingă de al doilea rând de picioare ale băiatului străin, pe care îl văzuseră că şi le purta aşa de uşor. He, în acest timp, se zvârcolea bălăbănindu-şi labele în aer şi continua să urle, cu spume la gură şi cu ochii daţi peste cap. Ahe se întoarse speriat spre băiatul străin:

— Are să moară?

— Da’ de unde! răspunse Ionică, abia stăpânindu-se să nu izbucnească în râs.

Şi apropiindu-se de nenorocitul He, îl descălţă, deşi

nu era uşor să-i prindă picioarele cuprinse de bâţâieli. He se ridică de la pământ, însă continua să tremure şi să se uite în jur, uluit.

— Trăieşte, dar e ca şi mort! zise Ahe.

Stăpânul pantofilor se încălţă în grabă; talpa lui nu era obişnuită să calce pe pământul gloduros şi plin de spini.

Ahe veni în faţa lui:

— Poţi să-ţi scoţi şi capul?

Ionică păli. Putea să mintă, la urma urmelor, deşi n-ar fi fost prea frumos. Dar dacă doreau să vadă cu ochii lor?… Pe urmă îi yeni un gând şi se lumină.

— Capul ar fi uşor de scos! Eu însă pot să fac mai mult decât atât!

— Ce? întrebă Ahe.

— Pot să scot ce-i în el!!

— Scoate, să vedem!

— Ce-i în cap, nu se vede!

Flăcăul deveni bănuitor, ca şi ceilalţi, care începură să şoşotească între ei.

— Ce nu se vede nu este! zise Ahu.

— Vântul se vede? întrebă Ionică.

Ahu se fâstâci, iar ceilalţi tăcură sfioşi.

— Tu ai în cap vânt? întrebă Ahe.

— Nu! Am ştiinţă!

Nu auziseră până acum acest cuvânt. El născu freamăt, nelinişte, îndoieli; Ionică se temu că intrase într-o încurcătură din care nu mai putea ieşi. Crepusculul continua, surprinzător de lung, şi drept în faţă, peste creasta muntelui, se vedeau urmele apusului stăruind ca pâlpâirea unui cuptor încins, de parcă pe-aici oamenii puneau seara soarele la topit.

— Scoate ce ai în cap! porunci Ahe, de data asta aproape ameninţător.

Ceilalţi veniră mai strâns în jurul lui Ionică. Băiatul,

încolţit, îşi plimbă ochii pe cozile de lemn ale ghioagelor şi, în căutarea unei scăpări, începu să numere crestăturile care arătau anii fiecărui om. Deodată se lumină la chip şi, întinzând mâna, arătă la unul din ei.

— În capul meu este că din voi toţi tu te-ai născut întâi!

— Aşa e! încuviinţă omul, mirându-se nespus.

— Iar tu te-ai născut în anul care a venit!

Al doilea păru foarte surprins, şi recunoscu:

— Aşa e! Cum ai ghicit?

— Tu, He – continuă Ionică îndreptând mâna spre capul tribului – te-ai născut în acelaşi an cu el!

— Aşa e! bâigui He, care încă nu-şi revenise pe deplin.

— Iar tu, te-ai născut doi ani mai târziu!

Cel arătat, de bună credinţă, sau vrând să fie şiret, clătină din cap:

— Nu-i adevărat!

— Ba da! stărui Ionică, sigur de el.

Omul păru îndoit.

— Aşa e, aşa e! interveni He. Eu ştiu de la tatăl lui, care a murit. Aşa e! îşi aminteau şi alţii acum, şi nu’se dădeau în lături să recunoască dreptatea băiatului străin.

— Iată ce-i în capul meu! încheie Ionică. Dar nu-i numai atât! în capul meu e arătat locul unde are să răsară soarele mâine!

Aceste spuse erau cu totul de necrezut.

— Cum poate capul tău să arate ce nu ştii? întrebă

Ahe, îndoit. Tu ai venit abia azi. N-ai văzut de unde răsare soarele!

— Ştiu fără să văd! Asta e în capul meu!

Zicând aşa, Ionică se întoarse şi arătă la orizont locul unde ştia că are să răsară soarele, judecând după apus.

Spre acel loc, departe de tot, profilat pe cerul vineţiu, creştea un copac singuratic, cu ramurile scheletice întinse

în părţi, ca un cortel prăfuit, poate chiar copacul sub care poposise băiatul la prânz.

— Soarele are să răsară din spatele lui!

Atât mai spuse Ionică, şi pe urmă capul începu să-l doară, ascuţit, în adâncul lui. Îşi cuprinse tâmplele în palme, gâfâind. Până să se dezmeticească, toţi din jur erau prosternaţi la pământ.

— Acum te credem! zise Ahe, ruşinat şi umil.

Ionică bâigui:

— Mă doare capul. Mă doare rău!…

Îi venea să plângă. S-ar fi întins jos şi-ar fi vrut să aibă o pernă moale sub căpătâi, o mână răcoroasă să-i mângâie tâmplele fierbinţi.

— Te doare fiindcă ai scos ce era în el! socoti Ahe.

Şi după ce aruncă o privire tatălui său, părând că îşi vorbesc din ochi şi se înţeleg, el continuă:

— Ion, tatăl meu e bătrân şi nu mai are nimic în cap;

capul lui s-a golit. Capul meu e numai pe jumătate plin, fiindcă n-am ani destui.

— Ai şaptesprezece ani! bâigui Ionică.

— Tu ştii tot!

— Ştie tot, ştie tot! încuviinţară într-un glas oamenii din jur.

Ahe urmă:

— Capul tău e foarte plin! Tu fii mai mare peste noi, până are să se umple capul meu! E nevoie de tine chiar acum, să ne îndrumi; ne pregătim de război!

Acum Ionică înţelegea cu totul nelimpede ce spunea

Aho, fiindcă durerea de cap îl chinuia din ce în ce mai rău. Dar îşi dădu seama de tot ce urmă: oamenii îl ridicară pe sus şi porniră spre povârniş, unde era aşezarea lor.

Crepusculul continua să învăluiască locurile într-o lumină de vis, ca a unei lămpiţe de noapte cu abajur albăstriu.

Trecură printr-o râpă care despărţea poalele

muntelui de câmpul întins. În fundul ei, pe vatră largă, ardea focul, încălzind un chiup mare de lut, în care bolborosea un lichid vâscos, arămiu.

— Bronz! zise He, fudul.

Şi arătând spre muntele cenuşiu din stânga, învăluit în lumina lungului crepuscul, adăugă, cu o îngâmfare copilărească:

— Oamenii de acolo au arme şi unelte de piatră!…

Mâine pornim război împotriva lor!

— De ce? întrebă Ionică.

În glasul lui He se simţi teamă:

— Fiindcă altfel au să râvnească la bronzul nostru şi n-au să ne lase în pace!

Ahe interveni, mânios, dezvăluind alt gând decât taică-său:

— Dar oamenii de acolo au fier! zise, arătând spre muntele din dreapta, mai închis la culoare decât celălalt. Cu ei trebuie să facem război! Ne trebuie fier, nu piatră!

— Lăsaţi-mă jos! gemu Ionică.

Îl întinseră pe pământ, în preajma focului unde se topea bronzul primelor veacuri. Dogoarea ajungea până la băiatul istovit, învăluindu-l, şi tot trupul lui era numai apă. Lumina aşa de mult prelungită a crepusculului se stinse pe neaşteptate, lăsând loc celui mai adânc întuneric pe care îl cunoscuse Ionică vreodată. În schimb, pe pământ jucau zeci de flăcări: în gurile grotelor femeile pregăteau cina bărbaţilor. Erau aşa de multe şi aşa de ciudate focuri, încât muntele părea acum o bucată de cer, răsturnată, cu stelele mărite la o scară fantastică. Băiatul închise ochii, ameţit, şi câteva clipe nu mai auzi zarva din preajmă.

Bărbaţii şi tinerii se certau; glasurile lor, amestecate, iscau un zumzet care putea să te ameţească. Şi în acest zumzet se desluşi un glas foarte aproape:

— Înveliţi-l cu cearşafuri ude, îndată!

Da, focul dogorea şi pe trupul lui încins sudoarea

sfârâia ca la flacără. Dar de unde glas de femeie, când se aflau numai bărbaţi în preajmă?

În clipa următoare simţi frig, venit pe neaşteptate.

Deschise ochii şi văzu că focul se potolea. Patru oameni luaseră chiupul, slujindu-se de o prăjină trecută prin toarte, şi turnau bronzul în forme de lut, aşezate la rând, ceva mai departe. De pe povârnişul muntelui, femeile îi strigau pe cei din vale, copiii, bărbaţii:

— He, Ahe, haideţi la masă!

— Hu, Ahu, înţelegeţi, şi veniţi odată!

— Ha, Aha!...

— Hi, Ani, masa e gata!

Ahe se ridică în picioare şi răcni către toate:

f – Aşteptaţi! Acum suntem la sfat! Vedeţi să nu se răcească bucatele!

„Oare ce-or fi vrut cu cearşafurile ude? se întreba

Ionică, pârând că recunoaşte între glasurile femeilor pe cel auzit adineauri, aproape. Şi ce, parcă ei au cearşafuri?”

— Ion! vorbi Ahe, nerăbdător să înceapă sfatul. Capul tău să spună cine are dreptate! Aşa-i că nu trebuie să pornim război oamenilor care lucrează piatra?

Ionică tăcu, strângând tare pleoapele.

— Ce face capul tău? continuă Ahe.

— Mă doare!

— Întrebarea e grea! Cum să nu te doară? Dar dacă răspunzi, o să se liniştească!

— Zadarnic să porniţi război oamenilor care lucrează piatra! vorbi Ionică, întretăiat, cum ar fi silabisit cu greu într-o carte. Ei au murit de şase mii de ani, ori de opt mii;

nu se ştie limpede până astăzi!

Se auziră murmure de uimire, de neîncredere din partea bărbaţilor; în partea tinerilor, murmure de satisfacţie.

— Mergem să vedem! hotărî He. Fii în fruntea

noastră!

Băiatul abia izbuti să zâmbească:

— Până acolo e atâta cale, încât n-aţi putea ajunge într-o viaţă, şi nici în viaţa fiilor voştri, şi nici a nepoţilor, nici a urmaşilor, decât la a mia spiţă, poate. Şi ce folos ar avea urmaşii voştri să se întoarcă înapoi sute de veacuri!

Ca să găsească nişte unelte de silex, nefolositoare astăzi?

Lăsaţi-le în pace! Peste alte mii de ani au să le dezgroape învăţaţii!

Bărbaţii ascultau cu gura căscată. În schimb, tinerii se foiau, siguri că dreptatea lor avea să se arate îndată.

— Mergem cu războiul la muntele de fier! exclamă

Ahe, socotind încheiat sfatul.

Cu toată durerea de cap care creştea iarăşi, Ionică izbuti şi acum să zâmbească:

— Cui vrei să faci război *X*.

t

— Oamenilor care lucrează fierul. Dacă nu-i batem, au să-şi făurească arme mai bune decât – ale noastre.

— Oamenii aceia nu s-au născut până astăzi!

Murmure de neîncredere, de mirare, se întinseră de la om la om, peste întreg sfatul.

— Minţi! răcni Ahe. Pornim la război mâine dimineaţă!

Ionică îşi strânse tâmplele în palme şi zise mai departe, vorbind greu, ca şi cum ar fi silabisit din nou pe o pagină cu litere pe care le vedea acum prima dată:

— Război acolo nu aveţi cui face! De pornit e bine să porniţi, mâine, sau astă-seară, sau în clipa asta! Dar de ajuns la muntele acela au să ajungă urmaşii voştri, peste vreo două sute de veacuri!

Vorbele lui stârniră neîncredere în partea tinerilor, după cum vorbele de mai înainte stârniseră neîncrederea bărbaţilor. Murmurele lor creşteau, până ce se prefăcură

în răcnete, în urlete pe care Ionică le simţea pătrunzându-i dureros prin ţeastă.

— Ne-ai înşelat! răcni He.

— Aşa e, aşa e! încuviinţară urlând şi tinerii şi bărbaţii.

Zadarnic strigau femeile de pe munte, nemulţumite de prelungirea sfatului i

— Hu, Ahu!

— Ha, Aha!

— He, Ahe, haideţi la masă 1

Ahe se aplecă spre Ionică:

— Capul tău nu-i bun de nimic! O să ţi-l spargem!

Zeci de pumni se arătară deasupra, noduroşi, grei, încleştaţi, gata să cadă.

— Spărgeţi-l! gemu Ionică, nemaiputând să îndure teroarea şi durerea care-i apăsa ţeasta.

Nu-i era frică de ei, nu i se păreau chiar aşa de sălbatici. Dar ca să le fii pe plac trebuia să nu-i contrazici, cum de altfel se întâmplă chiar cu unii oameni din zilele noastre.

Femeile de pe munte strigau, şi glasurile lor deveniseră deodată, melodioase:

— Hu, Ahu!…

— Hi, Ani!…!

— Ho, Aho!…

Dintre ele iarăşi se desprinse unul, zicând o vorbă neînţeleasă:

— Ha, Aha… Aduceţi oxigen!… Hu!… Ahu! oxigen…

oxigen!…

Ionică nu mai avea puterea să spună o vorbă, nici să zâmbească; zâmbi în sine şi gândi – ciudat, îşi silabisea gândul, cum ar fi citit încă o dată în carte: „Oxigenul se găseşte în aer şi în apă… Dar până să-l descopere cineva, au să treacă sute şi sute de veacuri î”.

B

arbaţii trebuie să doarmă doar şase ceasuri, femeile şapte, copiii opt, iar nouă porcii!” spune un sfat vechi latinesc. Ionică se ruşină. Dormise nu opt ceasuri, ci poate optzeci, şi tot îi mai era somn. Se simţea bine, numai că nu putea să deschidă ochii. Auzea murmurul unor valuri domoale rostogolindu-se uşor peste ţărm, deasupra foşnea un copac, scoţând clinchete armonizate, de parcă frunzele ar fi fost de argint acordat, iar din depărtare răzbeau glasuri, strigăte şi îndemnuri însoţite de grele icneli. Pesemne o gloată de oameni se opintea să mişte o povară din loc.

— A trecut o noapte bună! şopti alături un glas.

Băiatul tresări, dar nu avea putere să deschidă ochii;

somnul lung încă îl apăsa, dându-i moleşeală în trup. Glasul îi era cunoscut, îl mai auzise, şi nu putea să-şi amintească unde; un glas de femeie, unduitor şi blajin.

— Febra are să revină îndată! zise cu îngrijorare un glas de bărbat.

Acum Ionică făcu o sforţare, nespus de anevoioasă, deschise ochii şi se ridică în coate. Somnul îi pieri ca sub putere de vrajă; rămase doar cu o apăsare surdă sub ţeastă, mai mult o amintire care avea să se piardă.

Nu-şi dădea seama unde se află. Un pâlc de palmieri, ca nişte umbrele foarte înalte, îşi legănau frunzele pe bolta cerului, atât de senină şi de luminoasă, încât părea mai degrabă albă decât albastră. Umbra lor, deşi firavă, împiedica soarele să răzbată, şi doar câte o rază se plimba mângâietoare pe iarbă. Nu era de mirare că într-un astfel de loc putuse să doarmă atâtea ceasuri!

La picioarele lui se întindea o apă cenuşie şi calmă, un fluviu aşa de larg, că abia i se vedea malul celălalt, cu ogoare verzi, fără margine. Dincolo de ele era greu să-ţi închipui ce-ar mai fi putut să încapă.

Glasurile veneau de aproape; la umbra palmierilor, aşezaţi pe iarbă, era un bărbat şi o femeie, care scoteau

din când în când câte o vorbă, în şoaptă. Omul, istovit pare-se, îşi odihnea oasele şi îşi potolea foamea muşcând dintr-o turtă uscată, cu grijă să nu risipească vreo fărâmitură, şi mestecând-o pe îndelete, ca să-şi prelungească în acest fel odihna şi masa săracă. Femeia ţinea în mână altă turtă, pregătită s-o dea bărbatului. Drept îmbrăcăminte, bărbatul nu avea pe el altceva decât o bucată de pânză strânsă pe mijloc, învelindu-i goliciunea până la jumătatea coapselor. Femeia purta o rochie fără falduri, prinsă pe umeri cu baiere, şi croită îngust, poate ca să nu se risipească ţesătura, din aceeaşi grijă care pe băi bat îl făcea să nu risipească pâinea.

— Voi vorbeaţi adineauri? întrebă Ionică.

Bărbatul şi femeia întoarseră capul spre el şi-i zâmbiră cu bunătate, fără să se mire, deşi prezenţa lui aici ar fi părut oricui ciudată şi inexplicabilă.

Ionică îşi întinse mădularele şi se apropie de ei, silindu-se din răsputeri să-şi alunge somnul care încă îl stăpânea şi-i tot dădea poftă să caşte. Când ajunse alături văzu că amândoi aveau pleoapele întunecate de o vopsea neagră; faptul îi stârni o mare curiozitate.

— De ce vă vopsiţi ochii?

Omul arătă spre cerul alb, privind printre pleoape [

— Altfel ne orbeşte soarele.

Băiatul băgă de seamă abia acum că, unde se sfârşea adăpostul copacilor, lumina era atât de vie, încât îţi usca ochii. Omul se ridică de jos anevoie şi îşi îndreptă şalele.

Era înalt, clădit bine, cu umerii largi, cu şoldurile înguste, dar slab că îţi făcea milă.

— Cine sunteţi voi? continuă Ionică, întrebându-se cărui neam şi căror timpuri puteau să aparţină, cu această îmbrăcăminte, cu pielea măslinie, cu nasul mic şi drept, cu blândeţea din purtările lor şi din privire.

— Suntem supuşii lui Keops; el e regele şi zeul nostru

pe veşnicie.

— Atunci, apa asta e Nilul!

— Întocmai! Nilul care ne hrăneşte şi ne mângâie.

— Dar unde-i piramida? întrebă mirat Ionică, uitându-se în partea unde, după ştiinţa lui, ar fi trebuit să se vadă, semeaţă, acea uriaşă construcţie de piatră cunoscută de toată lumea.

— Abia acum se face, răspunse omul, cu o vădită nelinişte şi îngrijorare.

Privirea lui fugi în sosul Nilului. Câteva sute de paşi într-acolo se vedea îngrămădire de lume. O barcă uriaşă era trasă la mal, legată zdravăn cu odgoane petrecute pe după piloţi groşi, de lemn. bătuţi în pământ. Pe punte zăcea un bloc de piatră albă, cioplită în feţe drepte, tăiate ca de maşină, având înălţimea omului şi de vreo patru ori pe-atâta lungimea. Puzderie de oameni, semănând la înfăţişare şi la îmbrăcăminte cu cel de la umbra palmierilor, erau agăţaţi în mai multe şiruri, ca boabele pe ciorchine, de odgoane lungi care încingeau blocul de piatră, şi se opinteau să-l dea jos, târşindu-l pe grinzi groase, întinse de la ţărm la barca greoaie.

— Mi se pare că din cauza mea nu ţi-ai terminat masa, zise Ionică, văzând că omul mai avea în mână o bucată de pâine.

Femeia răspunse în locul bărbatului, zâmbind cu sfială i

— E bine să mănânci puţin la prânz; aşa mai rămâne ceva şi pe seara.

— Nu trăiţi în belşug 1

Omul se întoarse:

— Ce-nseamnă belşug? N-am auzit vorba asta!

— Adică să aveţi din toate, după trebuinţă, şi să mâncaţi în fiecare zi după pofta inimii.

Femeia aruncă o privire speriată bărbatului, iar

acesta, după ce se uită repede în jur, vorbi în şoaptă, cu teamă’s

— Să nu te-audă cineva! Unul din neamul nostru a spus odată aşa, şi regele a poruncit să i se taie capul.

— Şi cum? întrebă Ionică indignat. Asta-i toată hrana voastră?

— Ne ajunge, răspunse cu modestie bărbatul. Pentru munca noastră primim în fiecare seară o măsură de durah, din care facem pâine pe ziua următoare.

Şijă întinse bucata de turtă, lipsindu-se pe el cu mărinimie:

— Gustă; poate ţi-e foame!

Ciudat, nu-i era foame, deşi trecuseră, după semne, multe veacuri de când nu mai cunoscuse hrana. Şi-apoi nu îndrăznea să primească bucata de pâine pe care bietul om şi-o rupea de la gură.

— Mănâncă, mănâncă! îl îndemnă şi femeia.

Turta nu avea nici măcar gustul pâinii.

— Din ce-i făcută? întrebă băiatul, mestecând anevoie.

— Făină de mei; durah îi spunem.

— Dar pe valea Nilului creşte griul!

— Grâu mănâncă numai cei bogaţi: preoţii, armata, scribii, negustorii… Griul n-ajunge pentru toată lumea.

— Nu e drept! exclamă Ionică.

— Taci, că te-aud zeii! y

— Nu mi-e frică de zeii voştri! îi cunosc eu! E chiar şi-un bou Apis, printre dânşii, cred că neştiutor şi nevinovat, dar fără altă însuşire decât că are un nume destul de scurt!

Cei doi nu mai avură timp să se îngrozească, fiindcă în clipa aceea de la barcă porni spre ei un fel de oştean, judecând după suliţa pe care o ţinea în mâna stângă, dar mai degrabă logofăt, după biciul din mâna dreaptă.

— Ce faci aici? răcni el către omul de la umbra

palmierilor, aşa de slab şi de istovit.

— M-a doborât soarele! răspunse acesta, îngălbenind.

— Abia se mai ţine pe picioare! adăugă femeia. Lasă-i un pic de odihnă.

Logofătul ridică biciul:

— Pe tine nu te-a întrebat nimeni!

Dar când vru s-o lovească, bărbatul îşi uită datoriile de supunere şi-i prinse biciul, cu furie.

— Nu ţi-e ruşineseră şni printre dinţi – să loveşti într-o femeie, cea care ne naşte şi ne creşte copiii? Ai uitat că suntem din acelaşi neam cu tine?

— Mi se pare că tu eşti din cei care mănâncă pâine de grâu! interveni Ionică, arătându-se în faţa zbirului.

Logofătul, orbit de furie, îl văzu abia acuma.

— De unde-ai răsărit şi tu, să bagi zâzanie?

Băiatul îl înfruntă ou trufie:

— Eşti sluga asupritorilor! Ce faci tu e mai ruşinos decât ce fac aceia care ţi-au pus biciul în mână!

Cel înfruntat nu putu să îndure asemenea ocară.

— Am şi suliţă! urlă el, dezlănţuindu-şi mânia.

Şi, aruncând biciul, se năpusti asupra băiatului trufaş, să-l străpungă cu fierul. Ionică avu timp să se aplece cu o mişcare plină de agerime, astfel că suliţa îi trecu pe deasupra umerilor, iar el se propti cu capul în pântecele atacatorului. Simţi sub tâmple o durere vie; în schimb, logofătul căzu pe spate şi se duse de-a berbeleacul până la malul

Nilului.

— Vai nouă! Vai nouă! se văita femeia.

— Fugi cât mai e vreme! zise îngrozit bărbatul, ştiind care au să fie urmările.

În locul fricii, Ionică simţea în el numai revoltă şi furie, şi abia aştepta să înfrunte încă o dată zbirul. Acesta se ridică de la pământ şi, ameţit de buşi tură, văzând poate

stele în plină zi, ba încă verzi, ca ogoarele de pe malul celălalt al Nilului, începu să strige după ajutoare.

Îndată, zece oşteni se iviră, desprinşi din şirurile care păzeau mulţimea înhămată la odgoane şi, cu suliţele în mână, îl împresurară pe Ionică, luându-i orice putinţă de împotrivire.

— Vai nouă! Vai nouă! se tot văita femeia.

Bărbatul se uita când la apa domoală şi cenuşie, când la cer, rugându-se parcă zeilor.

Cu mare alai, Ionică fu dus numaidecât şi fără ocol în faţa lui Keops, rege peste Egipt în acel timp – faraonul.

*

* * *

Peste putinţă de numărat era mulţimea de truditori care târau, înhămaţi la odgoane, blocurile de piatră, ca să le ducă în deşert, de la malul Nilului. Sudoarea lor, adunată, uda nisipul, lăsând dâre în urmă, iar răsuflarea grea, istovită, se urca până la cer, ca un blestem prelungit, pe care nu-l auzeau zeii, după cum nu auzeau ruga înspăimântată a omului de la umbra palmierilor.

Deşi între străji care îl ţineau împresurat, că aproape îi opreau şi aerul, să-l respire, Ionică îşi sucea capul într-o parte şi alta, nescăpând nimic din ceea ce se arăta privirii lui cot mai mirate, mai pline de nedumerire.

De o parte şi de alta a acestui drum lucios ca asfaltul, datorită sudorii şi lacrimilor, stăteau în nisip, tolăniţi la soare, boi de toate felurile, ca vârstă, culoare şi formă a coarnelor. Priveau dobitoacele cum se trudeau oamenii, şi în ochii lor, aşa de blânzi îndeobşte, acum se citea batjocura, şi chiar perfidia cea mai neruşinată.

— Nu fiţi proşti! strigă Ionică oştenilor din strajă. Nu vedeţi că râd de voi? Mai bine înjugaţi-i şi puneţi-i pe ei să tragă piatra, că tot trândăvesc degeaba. Şi, oricum, au mai multă putere decât sclavii!

Străjile se îngroziră auzind asemenea ocară.

Un bou din grămadă, înzorzonat de parc-ar fi fost însuşi

Apis, se stropşi la băiatul străin, mişcându-şi foarte nervos coada:

— Nu te băga! Nu fi tu mai deştept decât alţii!

Apoi, mulţumit că se rostise astfel, îşi linişti coada şi rămase cu privirea trufaşă asupra băiatului.

Ionică ştia boii, văzuse destui în drumurile lui pe la ţară, dar nu şi-ar fi închipuit niciodată că prostia omenească poate merge până acolo, încât să schimbe firea unor astfel de dobitoace.

Boii rumegau în tihnă, ridicaţi la rang de divinitate, iar sclavii se opinteau în odgoane, târând din greu blocurile de piatră. Băiatul se simţea rănit în inimă de chinul bieţilor oameni şi se minuna totodată de gigantica putere a acestor mulţimi asudate. Ar fi vrut să spună ce avea pe suflet, dar cui? Logofeţilor şi oştenilor care se îngroziseră la vorba de adineauri?

— Bine, gugumanilor – zise totuşi, neputându-şi stăpâni firea – cum porniţi voi la asemenea treabă dacă nu aveţi scule?

Bineînţeles că din partea străjii nu-i răspunse nimeni, ci doar se stropşiră la el, ca să-şi ţină gura. Astfel încât, aceeaşi întrebare băiatul fu nevoit s-o pună, mai târziu, faraonului.

k

La faraon, în faţa tronului, ajunse după ce străbătu un coridor nesfârşit, având de o parte şi de alta statui şi coloane de piatră atât de semeţe, că te durea ceafa să le tot priveşti înălţimea. Şi sala unde aştepta faraonul era tot de piatră, şi tronul aşijderea, şi jilţurile marilor sfetnici, şi băncile sfetnicilor de a doua mână. Şi-aici se aflau, de jur-împrejur, statui şi coloane uriaşe, încât oamenii păreau pe

lângă ele gângănii de insectar, prinse în ace. Părea că un munte întreg fusese ras de pe faţa pământului, cioplit de mâini neînchipuit de dibace, şi-apoi cărat aici şi înălţat la loc, în altă formă, piatră cu piatră.

Ionică simţi frig între coaste, şi iarăşi o durere surdă sub ţeastă.

Faraonul, înveşmântat într-o mantie cu platcă pe piept, de unde stofa, încreţită, pornea în falduri, şedea pe tron, ţeapăn, de parcă ar fi fost şi el o statuie de piatră. În cap, peste un adaus de păr – perucă s-ar numi astăzi – avea mitra regească, roşie la partea de jos, la cea de sus, albă.

Deasupra, pe spătarul care îi depăşea cu mult capul, luceau un soare şi un uliu de aur, vrând să însemne bogăţia şi puterea regească. De altminteri, bogăţia nu se arăta doar cu acestea; în jurul faraonului străluceau aurul şi nestematele, că doar privindu-le te usturau ochii şi te durea capul.

— Vino mai aproape, străine cutezător! porunci stăpânul oamenilor care ena şi zeu totodată.

Ionică păşi, fără sfială, dar cu mâna la tâmplă, fiindcă tot îl încerca durerea aceea ascunsă sub ţeastă. Când fu la picioarele tronului, faraonul îl întrebă aspru i

— Cum ai îndrăznit să te amesteci în treburile regatului? Ştii cine sunt eu?

— Cum să nu! Keops, rege al Egiptului, probabil pe la anii…

— Ce-i aia „probabil”?

— Adică nu se ştie sigur.

Curtea scoase murmure de indignare.

— Cum nu se ştie sigur, străine, scrâşni faraonul, abia stăpânindu-şi mânia.

— Istoria e lungă, reluă Ionică, senin şi sigur pe sine.

În sute de secole se pierd urmele, nu se găsesc date şi dovezi destule.

— Urmele lăsate de mine au să ţină o veşnicie!

— Da, unele din ele! Dar lumea n-a început şi nu se sfârşeşte cu tine.

— Să-i tăiem capul, stăpâne? întrebă şeful oştirii.

— Aşteaptă! porunci, mâniat şi în acelaşi timp nespus de curios, faraonul. Ştii tu, străine, că piramida care se înalţă acuma pentru mine n-o să aibă niciodată pereche în lume?

— Slavă Domnului! exclamă băiatul. Nici n-ar fi nevoie! Două milioane şi jumătate metri cubi de piatră, tăiate, cărate şi ridicate cu mâna! O sută patruzeci şi patru de metri înălţime! Cum porneşti la asemenea treabă, când n-ai nici măcar macarale?

— Cum, cum? se miră faraonul.

Atât îl minunau cifrele pe care le spunea copilul, încât nici nu băgase de seamă batjocura lui şi mustrările.

— Cât ai spus? De unde ştii tu toate astea, străine?…

Să vină şeful arhitecturii!

Maimarele peste arhitecţi ieşi din rândurile curtenilor şi se înclină la picioarele tronului. Era un bătrân uscat, în mantie de in albă, cu o perucă al cărui păr, făcând cârlionţi, îi cădea pe umeri. În mâna dreaptă avea un echer şi un compas, iar la subţioară stângă strângea un sul gros, cu foi străvezii, clin cel mai subţire şi mai bine lucrat papirus. Faraonul îl întrebă, tulburat la culme:

— E adevărat ce spune străinul?

— În ceea ce priveşte înălţimea, este exact, stăpâne. Cât despre volum, socotelile trebuie să fie gata din clipă în clipă.

Un ofiţer primi porunca să-l aducă pe şeful socotitorilor. Acesta sosi cu sufletul la gură, ducând în braţe un registru mare, cu scoarţele din scândură subţirică, iar cu foile, bineînţeles, de papirus. Avea obrazul neras de mai multe zile, peruca aruncată pe cap în neştire, ochii roşii, ca după beţie, iar pe frunte, pe ceafă şi pe gât sudoarea îi curgea gârlă.

— Ai mântuit? îl întrebă faraonul.

— Chiar în clipa asta, stăpân al stăpânilor!

— Două milioane şi jumătate *X*

— Chiar atât!

— Nu crezi c-ai greşit?

— Nici c-o santimă!

O mare tulburare cuprinse curtea care, cu ochii la faraon, aştepta urmările. Dar tulburarea faraonului o întrecea pe a tuturora.

— Aceste cifre – întrebă el, cuprinzând pe arhitect şi pe socotitor într-o singură privire – puteau să încapă sub alţi ochi decât ai voştri şi-ai scribilor?

— Nu! răspunse arhitectul.

— Nici pomeneală! adăugă următorul. Barem socoteala volumului o terminai abia adineauri! Şi apoi scribii, chiar dac-ar vrea să vorbească… Ştii prea bine, din grija mea, zeule şi stăpâne, scribii au clopot la gură!

— Cum ai spus? se miră Ionică.

Prea mult îi uimise pe toţi cu cifrele spuse adineaori, ca să-l mai mustre cineva că vorbea în faţa regelui, fără a cere încuviinţarea. Iar socotitorul îi dădu lămurire:

— Spre a păstra taina celor scrise de ei pe papirus, scribii de la curte au limba străpunsă şi, cu un lănţişor, li se leagă câte un clopot la gură; aşa, dacă ar vrea să vorbească, tot palatul ar începe să răsune.

— Despre una ca asta n-am auzit. Nu pomeneşte istoria!

— E o născocire a mea! se fuduli socotitorul. N-o s-o afle nimeni!

— Nu pot să vorbească, pot în schimb să scrie!

— Aş! Papirusul şi condeiele le ţin eu, sub cheie!

— Păcat că nu ţi-ai folosit iscusinţa pentru fapte mai bune! zise Ionică, drept încheiere.

Faraonul între timp dădea semne de nerăbdare.

— Dacă tu ştii ceea ce nu ştiu nici eu, i se adresă

prizonierului, înseamnă că eşti trimis de zei! Pe tatăl tău îl cheamă Ra? Eşti fiul soarelui din amiaza zilei?

— Da’ de unde!

— Atunci eşti fiul lui Horus, zeul soarelui răsare?

— Nici gând!

— Poate al lui Osiris, zeul soarelui apune!

— Fugi de-acolo! Tatăl meu e om ca toţi oamenii, şofer pe autobuzul 39!

Marele preot se aplecă la urechea stăpânului

— E întruparea unei zeităţi noi! Să-l recunoaştem până ce nu se porneşte mânia divinităţilor!

— Am să-l câştig de partea noastră cu o şiretenie, răspunse faraonul.

Şi, ridicându-se de pe tron, cu mâinile la cer, zise tare, în auzul tuturor curtenilor:

— Străin slăvit! Nu ştiu cine eşti, dar pentru isteţimea ta, te cinstesc ca pe mine şi-ţi dau pe fiica mea de soţie!…

Să vină!…

Sunară trâmbiţele, apoi amuţiră, şi de pe coridorul care se deschidea în dreapta tronului răzbiră sunete de flaute şi de ţimbale. Cu cinci sclave înainte, deschizându-i drumul, cu cincisprezece în urmă, intră fiica faraonului, îmbrăcată în văluri: ea îşi luă locul, micuţă şi semeaţă, în stânga celui ce-i era tată, iar celorlalţi le era stăpânul.

— Iat-o! zise ademenitor Keops.

Fata, subţire, mlădie, cu părul retezat pe frunte, deasupra sprâncenelor, cu nasul drept ca îndeobşte egiptenele, cu ochii negri, îşi privea pe furiş mirele, dar nu părea mai răsărită decât o copilă.

— Ştiu că pe-aici vă-nsuraţi copiii tare devreme, se rosti Ionică, ruşinat de neaşteptata propunere. Numai că eu mai am până la vârsta însurătorii. Deocamdată mi-e gândul la şcoală!

— Ce să mai înveţi, că ştii destule! exclamă faraonul.

— Aşa e! încuviinţară preoţii, sfetnicii şi curtenii.

— Mai am de învăţat, numai prin şcoli, pe puţin zece ani de acum încolo!

— Atâta învăţătură tulbură mintea omului!

— Aşa e! încuviinţară toţi cei din sală şi din jurul tronului.

Iar faraonul stărui, mirat de lunga împotrivire:

— În zece ani înveţi de zece ori toată ştiinţa lumii.

— Eu sunt mulţumit să-nvăţ o parte din ea, de mult folos oamenilor: arhitectura.

Faraonul se lumină la figură:

— Asta ţi-e toată dorinţa? Te fac arhitectul meu, să construieşti temple zeilor şi să termini piramida cea mare!

— Mai întâi n-am niciun fel de pricepere, răspunse băiatul, cu modestie. În al doilea rând, n-aş dori să construiesc asemenea monumente frumoase, dar inutile.

Un murmur de dezaprobare străbătu sala tronului. Ionică nu ţinu seama şi continuă, înainte ca faraonul să-şi vină în fire:

— Cu piatra care-o să intre în piramida ta şi cu munca oamenilor s-ar putea construi… (aici făcu o socoteală în gând, desigur foarte sumară) s-ar putea construi douăzeci de baraje, sau cincizeci de uzine, sau o sută de blocuri cu unsprezece etaje, şi în fiecare din ele ar încăpea zeci de familii…

— Cum? făcu faraonul, cu ochii căscaţi de uimire, în timp ce curtenii aşteptau încremeniţi urmarea îndrăznelii. Din vorbei e tale neînţelese, străine, am înţeles doar dispreţul pe care-l arăţi măririi mele. Eşti un zeu trimis să ne înmoi mândria şi să ne pui răbdarea la încercare?

Sunt şi eu zeu, nu doar rege asupra muritorilor, şi până azi n-am primit nicio mustrare din partea cerului! Adică să mă mustre cerul acuma fiindcă ridic spre bolta lui

piatra cioplită din porunca mea, spre a închina zeilor neasemuita şi veşnica-mi măreţie?

— Keops! zise Ionică, fără să se sperie, vorbind blând şi trist, cum le vorbeşti nebunilor. Piramida are să ţină, ce-i drept, o veşnicie. Dar ea n-are să fie dovada măreţiei, ci a cruzimii tale!

— Apăraţi-ne, zeilor! murmurară înfricoşaţi curtenii.

Băiatul nu se sfii să spună tot ce avea pe inimă, şi-i dădu drumul, fără oprire, adresându-se faraonului pe care îl stăpânea, în egală măsură, şi spaima şi mânia:

— Piramida n-are s-arate cât ai fost tu de mare, ci va fi semnul chinului îndurat de oameni. O sută de mii de supuşi luaţi cu anasâna trudesc la ridicarea ei dinaintea zorilor până după apusul soarelui, şi vor trudi douăzeci de ani de acum încolo, neprimind altă plată decât o măsură de mei pe zi, ca să-şi facă pâine. Ei nu te proslăvesc, ci îţi poartă ură, şi ura lor o să fie cunoscută, prin fiecare bloc de piatră, secolelor viitoare. Piatra din munţi o scot cu mâinile, cu mâinile o duc în bărci, la apa Nilului, cu mâinile o coboară, cu mâinile o trag în deşert, unde îţi înalţi trufia…

— O, zei, astupati-i gura! murmurară preoţii în cor, cu mâinile la piept, cu ochii spre ceruri.

Netemător, băiatul se opri doar o clipă, cât să-şi tragă răsuflarea.

— Cu capul meu care nu ştie destule – zise în continuare, coborând iar tonul – m-am întrebat cum au putut să ridice oamenii blocuri de zeci de tone la înălţimea aceea. Acum ştiu, am văzut că la fiecare rând de piatră se cară pământ şi se bate cu maiul, făcându-se drum la înălţime, ca să fie târâte cu mâinile blocurile următoare. Să spună socotitorul tău, dacă n-o înnebuni făcând socoteala, câte milioane de metri cubi de pământ au să intre aici până la urmă! Când ultima piatră are să fie împinsă sus, sărmani tăi supuşi au să înceapă o trudă

nouă: să care pământul înapoi, şi-au să-l care acoperindute cu sudalme.

Şi la sfârşit, când piramida are să se arate, despresurată, în toată măreţia, n-au să vadă cât eşti tu de puternic, ci au să-şi dea seama ce sunt ei în stare!

Aici se opri Ionică, şi începu să tremure. Dar nu de frica faraonului; atâta încordare fusese în el, încât îşi simţea trupul sleit, de parcă ar fi tras blocuri de piatră toată ziua.

— Nu-i zeu! exclamă marele preot. E un muritor răzvrătit! Zeii nu înfruntă pe regi, fiindcă regii le apără pe pământ puterea din ceruri!

— Sunt muritor, fireşte! recunoscu băiatul, strângându-şi în pumni tâmplele care-l încovoiau de durere. Dar toţi sunteţi muritori! Chiar şi tu, Keops!

— Nu! răcni faraonul.

— Ba da, ba da! zise înret Ionică, adunându-şi cu greutate puterile. Din tine o să îâmână o biată mumie pusă într-un sarcofag de aur. Norocul tău că sarcofagul o să fie furat, şi mumia o să ţi se piardă. Altfel ţi-ar fi dat să ajungi şi tu prin muzee, în văzul tuturor muritorilor, cum are să se întâmple cu alţi faraoni după tine, bunăoară cu

Tutankamon, despre care nici măcar n-ai auzit, deşi te lauzi că ai puterile zeilor!

Aceste vorbe, spuse încet, dar cu adâncă încredinţare, iscă îndoieli şi temeri în sufletul lui Keops:

— Cine eşti tu, de cunoşti viitorul?

Deşi abia mai îndura durerea din creier, iar fierbinţeala îl dobora din picioare, Ionică mai avu puterea să zâmbească. Şi, zâmbind uşor, zise o vorbă al cărui tâlc nu-l desluşiră nici fai conul, nici sfetnicii, nici învăţaţii din sala tronului.

— Viitorul vostru, Keops, este într-un foarte îndepărtat trecut pentru mine!

— Să i se taie capul! Să vină călăii!

Trâmbiţele începură să sune.

— Tăiaţi-mi-l, că tot mă doare! gemu băiatul, la sfârşitul puterilor.

Şi, în timp ce glasul trâmbiţelor creştea întruna, năprasnic şi barbar, sfredelindu-i timpanele, se prăbuşi pe lespezi, având o singură grijă, pe deasupra durerii: să nu cadă la picioarele tronului.

D

În faţă venea frig, din spate o adiere caldă; nu de sobă, nu de calorifer: o căldură ca de trup viu.

— Mai daţi-mi o cuvertură! gemu Ionică prin somn.

Şi se trase spre partea de unde venea căldura ciudată, îndată aceasta îl cuprinse, peste umeri şi peste braţe, ca şi cum l-ar fi învelit maică-sa… Tresări deodată: nu putea să fie acasă, fiindcă nu simţea sub cap perna cu miros proaspăt, de levănţică, ci asprime rece de piatră. Deschise ochii încet, anevoie, luptându-se să învingă o greutate care îl apăsa pe pleoape…

Când deschise ochii era noapte; se văzu sub cerul gol, cu luna plină în faţă. La câţiva paşi stătea un om, cu capul dat pe spate, uitându-se în sus, cum ar fi căutat o stea pe cerul nopţii albastre. Cine să fi fost, că parcă îl mai văzuse odată?!

Omul, mai mult scund decât înalt, dar stând drept şi trufaş, cu trufia marilor şefi de oaste, avea cizme până peste genunchi, pantaloni albi, strânşi pe coapse, vestă albă, 1 o tunică albastră, cu tigheluri roşii, iar pe deasupra o manta neagră, descheiată în faţă, lăsând să se vadă la şold o sabie a cărei teacă lucea, de parcă ar fi fost de aur şi nestemate, în cap purta o pălărie în două colţuri, de sub care o şuviţă de păr castaniu se abătea pe fruntea lată şi albă.

După ce îşi prelungi un timp contemplaţia, omul îşi duse o mină în faţă, petrecându-şi degetele în deschizătura vestei, o alta, îndoită din cot, şi-o înţepeni la spate, şi zise,

adresându-se poate cerului, fiindcă altă fiinţă nu se vedea în preajmă:

— Am învins pe austrieci la Cadibone, la Mantua.

Lodi, Arcolo şi în multe alte locuri; i-am fugărit apoi până la Ulm şi le-am zdrobit armatele, le-am umilit generalii şi-am eliberat Italia de sub stăpânirea împăratului!

— Ca s-o pui sub stăpânirea Franţei!

Vorbise cineva, aproape, cu un glas care, deşi stins, avea în el ceva din sunetul aspru al unei pietre frecate de alta.

Ionică nu îndrăzni să se mişte, să descopere de unde pornea glasul, fiindcă se temea să nu-l vadă omul din faţă, şi era curios să audă ce-o să spună el mai departe.

Şi omul, după ce-şi scoase trufaş pieptul înainte şi îşi înţepeni mai bine mâna la spate, continuă astfel, ca şi când n-ar fi auzit glasul celălalt:

— Am să ocup Belgia şi Olanda, ca să le scap de primejdia Angliei, am să eliberez Polonia de-atâtea ori subjugată…

Glasul de piatră râse amar şi pe înfundate.

— Am să cuceresc Spania şi Germania totodată şi, trecând peste împăratul Rusiei, am să întind hotarele Franţei până în Asia…

Străinul comandant de oaste rămase o clipă visător, apoi îşi urfiflă pieptul încă o dată şi zise, aproape în şoaptă:

— Poate că am să merg şi mai departe!

— Dar ce cauţi în Egipt? răsună glasul bizar, care nu se ştia de unde porneşte. Ce nevoie ai să te războieşti cu mamelucii, acest popor paşnic?

Acum străinul îl auzi, dovadă că răspunse pe dată:

— Am venit aici să-i învinge pe englezi, fiindcă era mai greu să-i dibui la ei acasă!

Făcu o pauză, apoi, aţintindu-şi în sus ochii care

luciră în lumina lunii, întrebă, cu vocea imperioasă 5

— Tu, făptură atotştiutoare şi enigmatică, spune-mi care-mi va fi soarta?

Şi Ionică auzi limpede celălalt glas, alături, venind însă ca din nişte străfunduri de piatră:

— Ai să fii stăpânul lumii, Napoleon Bonaparte!

— Îţi mulţumesc, Sfinxule! răspunse generalul, salutând cu sabia.

Băiatul sări în picioare; nu-i mai era frig, nici cald, nu-l mai durea nici capul, deşi se rezemase, mult timp pare-se, pe o pernă tare şi rece ca gheaţa. Fiindcă pernă îi fusese degetul mic de la unul din picioarele ciudatei alcătuiri de piatră, leul cu cap de om, numit Sfinx, care de mii de ani meditează, stând pe patru labe, în nisipurile de la Ghizeh, în Africa.

Era Sfinxul, într-adevăr, şi la lumina lunii se vedeau în preajmă cele trei piramide, dintre care a lui Keops, făcută prima, rămânea cea mai înaltă. Ionică îşi scutură capul; nici vorbă să fie o închipuire: toate se vedeau limpede şi el îşi simţea mintea întreagă. Nici chiar omul de adineauri, în haina de general al lui Napoleon Bonaparte, nu fusese o închipuire, de vreme el se mai vedea încă, îndepărtându-se pe nisipuri, în noapte, cu luna bătându-l din spate.

— De ce l-ai minţit? întrebă mustrător băiatul, ridicând capul şi privind la făptura de piatră, ai cărei ochi reci se pierdeau nespus de sus» amestecaţi cu stelele de pe bolta înaltă.

Sfinxul nu mişcă, dar vorbi în noapte!

— L-am minţit?

— L-ai amăgit că are să fie stăpânul lumii. Asta nu se cade!

— Eu?! se miră cioplitura de piatră. S-a amăgit singur, şi-aşa o să se amăgească până au să-l ducă departe de lume, pe o insulă de unde n-ar mai putea fugi nici

duhurile înaripate!

— Ei, asta-i! protestă Ionică. Doar ţi-am auzit glasul!

— Nu era glasul meu, ci al lui, băiatule!

Aici făptura tainică râse uşurel şi adaugă cu o voce glumeaţă:

— De altfel Sfinxul nu vorbeşte, precum ştii, niciodată!

— Dar mie îmi vorbeşte!… Sau poate vrei să spui că am halucinaţii?

— A, nu! Cu tine e altceva! Îţi vorbesc, fiindcă eşti singurul care n-ai venit la mine spre a mă întreba cum să împilezi pe alţii. În tine am încredere şi speranţă!

— Îţi mulţumesc! răspunse Ionică, tulburat de încrederea mărturisită lui astfel.

Apoi, coborând ochii, descoperi alături o umbră înfricoşătoare, şi îngheţă de spaimă.

— Un leu! Scapă-mă!

Era un leu adevărat, tolănit pe patru labe la picioarele

Sfinxului, şi se vedea limpede în lumina lunii, care se făcea mai strălucitoare către dimineaţă. Un leu viu, ca o întruchipare nouă – în carne şi oase; şi la o scară de o sută de ori mai mică – a leului de piatră. Dihania dormea chiar în locul unde dormise Ionică, şi acesta îşi dădu seama, cu groază, că frigul deşertului îl făcuse să se ghemuiască prin somn, cu spinarea îngheţată, în blana lui caldă. Dormea fiara, deocamdată, gâfâind şi gemând – ai fi zis chinuită de vise, sau având în trup o trudă veche, care nu se ostoia într-o singură noapte. Din când în când, fără să deschidă ochii, odată cu geamătul stins leul îşi mişca spasmodic picioarele, parcă îndurerate. Din blana lui se ridicau aburi…

— Nu-ţi fie teamă! îi şopti Sfinxul băiatului, ca să-l liniştească.

Totuşi, un leu rămâne leu, şi nimeni n-are curajul să-i stea cu mâinile goale în faţă, oricâte îmbărbătări ar primi de la un leu mult mai mare, dar, din păcate, de piatră. De aceea Ionică se trase uşurel într-o parte şi îşi căută ascunziş între degetele Sfinxului, desigur însă că la laba cealaltă. Nu apucă să se ghemuiască bine, când iar sări în lături, împins de-o silă poate mai mare chiar decât groaza;

deasupra capului un păianjen negru îşi avea pânza întinsă între trei colţuri de piatră. Gângania hidoasă, cu burta foarte umflată, dormea mai într-o margine, iar pe pânza subţire şi înşelătoare, care-i era capcană şi casă, zăceau numeroase resturi de muşte, supte şi sfârtecate.

Dormeau şi leul şi păianjenul, dar în vreme ce primul gemea prin somn amarnic, celălalt râdea (oamenii de obicei nu văd cum râd păianjenii) şi, din când în când, cu un picior îşi pipăia, plin de satisfacţie, burta umflată.

Ionică ieşi scârbit din ascunzătoare.

— I-ai văzut? întrebă uriaşa făptură de piatră. Leul şi păianjenul! Am să-ţi spun întâmplarea lor, ca să tragi povaţă.

Şi Sfinxul începu astfel, punându-şi vorba în versuri, spre a putea fi memorată:

Ăst leu, c-o fire din cele mai hârbare.
(Ci dă-mi, te rog, crezare!)
Dornic să aibă o altfel de mâncare.
Goni pe muscă de opt ori până-n zare.
Câştig fiindu-i durerea de picioare.
Iar pe deasupra risipa de sudoare!...
Paingul între timp, fără o mişcare.
Plesnea de-ndestulare.

— Asta-i o fabulă! observă Ionică, uitând şi spaima, şi scârba de adineaori.

— Numeşte-o fabulă, dar e o simplă relatare I

— Morală are?

— Cum altfel oare?

— Şi-an urne, care?

— Pune-ţi şi tu mintea la încercare!

— Vorbele tale rimează cu ale mele! exclamă băiatul.

Ce întâmplare!

— Nu-i de mirare…

Sfinxul tăcu, fiindcă se auzeau paşi (aş zice… în depărtare).

— Cine-o fi oare?

Era generalul.

— Am inspectat bivuacul, zise el, adresându-se Sfinxului, iarăşi. În afară de santinele, toată lumea doarme…

Santinelele nu dorm, fiindcă asta le e datoria. Dar eu?…

Se uită în jur, de parcă s-ar fi temut să nu-l audă şi alţii.

— Mă gândesc la nevastă…

Făcu un pas înainte şi, rididindu-se pe vârfuri, întreba, având pe faţă un chin care nu se potrivea de loc cu trufia de prima dată:

— Spune-mi, Sfinxule, ce face Iosefina la ora asta?

Dar Sfinxul rămase mut ca piatra.

Iar comandantul de oaste, după ce scrâşni din dinţi în mânia-i neputincioasă, fiindcă nu era în stare să supună poruncii lui stana de piatră, se întoarse pe călcâie şi se îndepărtă gârbov, de parcă ar fi dus tot trupul Sfinxului în spate.

— Are să se lumineze şi are să înceapă lupta îndată!

zise Sfinxul, adresându-se lui Ionică, rămas la picioarele lui, nemişcat, fiindcă nu ştia ce să facă.

— E adevărat că tu dezlegi toate tainele? întrebă băiatul.

— N-am dezlegat nicio taină până astăzi!

Î – Păcat! Aş fi vrut să te întreb ce s-a făcut cu restul

de elixir pe care l-am uitat acasă.

— Nu pot să-ţi răspund; am să-ţi dau în schimb câteva sfaturi.

— Ascult! zise băiatul.

— Ele nu cuprind tot ce-o să-ţi trebuiască; restul au să-ţi spună alţii… Totuşi, cele mai bune sfaturi sunt cele pe care le afli de la viaţă.

Şi alegându-şi vorbele iarăşi, şi iarăşi potrivindu-le şi înşirându-le ca pe aţă, iată ce-i spuse în noaptea aceea

Sfinxul băiatului:

Pentru câte ştii tu, să n-arăţi îngâmfare.
Dar nu te ruşina că nu ştii lumea mare!
Ionică înclină din cap:
— Spune mai departe!
Glasul care parcă măcina piatră continuă astfel:
Să nu loveşti în omul fără apărare!
De-l ştii pe vultur, nu-l împiedica să zboare.
Pe corb să nu-l asculţi ca pe privighetoare.
Şi nu da porcului, chiar alb, mărgăritare.
Nu face cheie uşii fără-ncuietoare;
De ce să născoceşti ce ştie fiecare?
Nu dori apusul când soarele răsare.
Nici luna albă ziua, în amiaza mare!
Dă-i sfat flămândului, dar mai întâi mâncare!
Prietenu-ncercat nu-l pune la-ncercare!
Nu-l plângeţi nimeni pe învingător, de moare i
În suferinţă grea, doar munca-i alinare t

Ionică nu mai auzi vorbele celelalte; o flacără ţâşnise în faţă, la zarea întunecată, şi curâncă se auzi o bubuitură care ar fi fost năprasnică, să fi venit mai de aproape. Nu se sfârşise ecoul ei, când răbufni alta, şi-apoi altele, amestecate, câte două, trei, cinci deodată; ele se învălmăşiră aşa, încât nu mai auzeai decât un vuiet care răscolea nu doar văzduhul pornit să se lumineze, ci chiar

nisipurile deşertului, încă acoperite de noapte.

— Spune mai tare! strigă băiatul, dornic să asculte şi restul sfaturilor.

În clipa aceea, trăsnete începură să cadă în spate, şi deşertul scoase un vaier. Ghiulelele, care treceau pe deasupra capului, explodau în tabăra cealaltă, unde armata de mameluci a Egiptului, puţină şi sărăcăcios înarmată, aştepta să moară, acesta fiind singurul ei mijloc să se apere.

— Spune mai tare, mai tare! strigă Ionică, dându-şi seama că Sfinxul continua să vorbească.

Vorbea zadarnic, fiindcă sub bolta zguduită de canonadă urechea ascultătorului nu prindea decât vorbe trunchiate. Auzi doar un muget, o dată, şi-l văzu pe leu luând-o la goană, cu coada pe spate, de-ai fi zis că iar îi căşunase ceva pe muscă; şi iar voia s-o fugărească până îşi sleia oasele, nevenindu-i să creadă că îi lipseau mijloacele de a o prinde vreodată. Păianjenul în schimb dormea mai departe, zâmbind, cu burta umflată, fiindcă era prea mie să-l atingă ghiuleaua sau gloanţele…

Apoi se iviră zorile, şi cu lumina lor se făcu linişte, dintr-odată.

— N-am înţeles ce spuneai adineaori! scânci obidit băiatul.

Sfinxul răspunse, şi glasul i se desluşi limpede de data aceasta:

— Când bate tunul, nu se mai aud sfaturile!

Ionică întoarse capul, atras de uralele care izbucniră pe neaşteptate. În lumina zorilor se vedea deşertul, şi în faţă, la cinci-şase sute de metri, mult mai aproape decât se aşteptase, desluşi armata generalului Bonaparte, aşezată în linie, gata să înceapă atacul. În mijloc era regimentul de gardă, de o parte şi de alta veneau grenadirii, apoi restul pedestraşilor, iar la aripi, călări, lăncierii şi dragonii, cu

tunici roşii şi penaje albe. Iar generalul, omul de astă-noapte, cu aceleaşi haine şi aceeaşi manta neagră, călare pe un cal alb ca spuma laptelui, trecea în buiestru prin faţa armatei.

Uralele nu conteniră până ce nu se opri la mijloc, ridicând braţul.

— Soldaţi! strigă atunci generalul, în liniştea deplină care se lăsase, arătând la piramida cea mai înaltă şi cea mai apropiată. Patruzeci de veacuri privesc în jos la voi!…

Urmarea nu se auzi; iarăşi izbucniră uralele armatei.

Sfinxul zise, măcinându-şi în dinţi propria-i piatră:

— Oricât ai să fii tu de mare, împăratule, veacurile răni în veacuri!

Şi cu această ultimă vorbă a lui porni atacul. Porniră toţi deodată – şi călăreţii şi pedestraşii – unii cu lănci, alţii cu săbii, grenadirii şi garda cu puşti din care împroşcau gloanţe în lungul baionetelor albe.

Valul lor cotropi nisipul ca valul oceanului răsturnat pe maluri – şi în revărsarea lui Ionică simţi că se îneacă.

Se ghemui jos, sub ploaia de nisip care îi cădea în creştet ca un vârtej de ani, prea învălmăşiţi spre a le putea desluşi sensul, dacă-l duceau înainte, sau înapoi, la începutul istoriei ştiută de el ca pe apă. Nu erau decât cizmele pedestraşilor şi copitele cailor, însoţite de strigăte, de îndemnuri, de urale, de scrâşnete şi de gemete. De la un, timp se făcu întuneric; valul, deasupra băiatului, se contopise, alcătuind o singură pânză, neagră ca mantaua conducătorului. Doar o dată, printr-o ruptură, izbuti să vadă trecător cerul şi atunci, în acea singură clipă desluşi, deasupra tuturor a, capul Sfinxului, supravieţuitorul, proiectându-se neclintit, rece, pe bolta zdrenţuită de gloanţele şi baionetele atacatorilor. Dar în neclintirea aceasta a pietrei aflate acolo de secole, lui Ionică i se păru că Sfinxul avea în colţul gurii un zâmbet ironic.

*

Întunericul de data aceasta se prelungi multă vreme.

Nu-l durea nimic, n-avea nicio dorinţă, nu simţea nici frig, nici cald, nici binele, nici răul… Dar nu putea deschide ochii să ia cunoştinţă, de lumea în care călătorea acuma. Uneori era linişte în jur, alteori bântuia parcă furtună, foşneau copaci, sunau clopote, şuiera câteodată viscolul iernii – şi după alte clipe de tăcere nemăsurată se auzea bubuind tunul, amestecându-se cu nechezatul cailor şi cu urletele mulţimii. I se mai păru la o vreme, după clipe de pace înşelătoare, că aude răsuflarea domoală a mării şi simţi chiar că se leagănă, odată cu nava nevăzută, dar reală, fiindcă desluşea limpede foşnetul adormitor al etravei – care despica valurile. Atât de limpede era senzaţia navigaţiei, încât, după un timp, dorinţa să ştie pe unde umblă, pe care mări ale lumii, învinse în el moleşeala. Şi când, cu o caznă dureroasă, deschise ochii pe jumătate, văzu drept în faţă, ca prin sute de pânze de păianjen, ţesute unele peste altele, o insulă stâncoasă, tristă şi tăcută, stând singuratică între ape…

Iar după aceea se trezi, pe neaşteptate, cu vederea limpede şi mintea pe deplin trează, în camera împăratului, ba chiar în patul lui de fier, care îl urmase în toate campaniile şi-l urma şi aici, pe insula pierdută în mijlocul oceanului, în ultima etapă dezolantă şi neglorioasă.

Ionică se ridică ruşinat şi se aşeză pe marginea patului.

Camera era mare, cu tavanul scund, văruită proaspăt, cu o fereastră fără perdele, deschizând vederea asupra unei văi. Înverzite, dincolo de care se ridicau coline râpoase.

În afară de pat, în camera sărăcăcioasă nu se mai afla decât o ladă cu luminări şi sfeşnice, iar către fereastră o masă cu un jilţ – şi în jilţ, aplecat peste masă, era chiar împăratul. Îl recunoscu, deşi nu mai avea îmbrăcămintea

de altă dată, ci o jiletcă neagră, ca a comercianţilor, cam lustruită şi poate chiar roasă în coate, şi cam strâmtă, fiindcă împăratul se îngrăşase.

Băiatul stătea încurcat pe marginea patului; nu i se părea ciudat şi stânjenitor că se află aici. dar nu ştia cum să se adreseze gazdei: domnule, sire, sau îrajpărate?...

În sfârşit, zise, simplu:

— Bună dimineaţa!

Câtuşi de puţin surprins să-i audă glasul, omul de la masă îşi băgă mâna în buzunarul jiletcii, scoase ceasul, îl privi, apoi răspunse ursuz, cu ochii la hârtiile aflate în faţă:

— E ora două după-amiază!

— Mulţumesc! răspunse băiatul. Ce faci acolo?

— Îmi scriu memoriile.

— Nu le dictezi?

— N-am încredere în ceea ce au să transcrie alţii

— De ce?

— Au să le denatureze. Au să m-arate mai mic decât am fost în realitate!

— Dar tu n-ai să te arăţi mai mare?

Împăratul bătu cu pumnul în masă:

— Ca să mă arăt mai mare decât am fost, nu se găsesc cuvinte în limba noastră!

Apoi, după această izbucnire trufaşă, păru obosit deodată; pleoapele i se lăsară peste ochi, umerii i se curbară şi, căzând cu capul pe masă, peste braţele înmuiate, împăratul începu să plângă amar, ca şi când n-ar fi fost niciodată marele comandant de oaste.

— Sfinxul m-a minţit! zise printre suspine.

Ionică se ridică şi, apropiindu-se de el, clătină din cap:

— Am cuvânt din partea lui să-ţi spun că el nu ţi-a vorbit nimic, niciodată!

— Dar atunci al cui a fost glasul?

— Al tău! Ai auzit, în vorbe nespuse de nimeni, dorinţele tale!

— Şi chiar dac-ar fi aşa?! izbucni împăratul, revenindu-şi brusc şi ridicând capul.

Ochii îi erau vii, scânteind de trufie; parcă nu plânseseră niciodată.

— Puteam să fiu stăpânul lumii! strigă bătând cu pumnul în masă. Dacă nu mă vindea Talleyrand!

— Te-a vândut pe tine, cum ţie ţi-a vândut pe alţii!

— Nu înţeleg…

— Ai avut nevoie de el, ca să-ţi ascundă cu şiretenie gândurile în faţa regilor şi împăraţilor! Cunoşteai preţul şireteniei lui. Nu i-a-i plătit mai mult decât îi plăteau alţii!

— Ei bine – răcni împăratul – cu el sau fără el, aş fi fost stăpânul lumii, dacă nu mă trădau generalii!

— Nu! Te-ai trădat singur, Napolebn Bonaparte!

— Când?… Unde?… Cum? gâfâi împăratul.

— Când?… În clipa când ţi-ai schimbat haina! răspunse simplu şi calm băiatul.

— Vorbeşti în parabole!

— Da’ de unde!… Când învingătorul de la Toulon, care apărase revoluţia Franţei, şi-a lepădat uniforma de general. Când ţi-ai pus stema pe un steag, ale cărui trei culori le cucerise poporul, luptând pe baricade şi la hotare, împotriva coaliţiilor regeşti, ca să-şi apere libertatea, egalitatea şi fraternitatea atât de mult aşteptate, aşa de greu câştigate. Când, în locul regilor alungaţi, ai dat Franţei un împărat!

— Îndrăzneşti să mai spui şi altceva?

— Îţi răspund tot ce ai vrut să afli. Unde te-ai trădat?

Pretutindeni! La Versailles, la Paris, în Italia, în Egipt, în Belgia, în Olanda, în Austria, în Germania, în Polonia, dar cel mai rău în Rusia şi în Spania! Şi încă mai rău, în conştiinţa ta!

— E interesant! mormăi împăratul, uitându-se la băiatul străin cu un ochi ciudat.

Ca să-şi ascundă înfiorarea, băiatul înaintă spre el un pas. Era un şiretlic, şi desigur omul din faţa lui îl ştiuse cândva: dacă n-ai arme să te aperi, fă-l pe duşman să creadă că te pregăteşti de atac 1

Împăratul clipi, se trase puţin înapoi şi păru încurcat.

— Cum te-ai trădat pe tine însuţi? continuă Ionică, prinzând curaj. Prin fapte mărunte şi prin fapte mari. Punându-ţi fraţii regi şi surorile regine peste popoare care nici măcar nu-i cunoşteau. Încoronându-i, cu singurul mei it că erau născuţi din aceeaşi mamă cu tine, în Corsica ta.

— Ajunge! răcni împăratul.

— Nu-mi îngădui să continui?

— Nu!

— Măcar un cuvânt!

— Nici unui!

— E esenţial *

— Sfârşeşte!

De la o replică la alta, glasurile crescuseră» incit la urmă amândoi aproape urlau. Apoi tăcură deodată nu se mai auzea decât gâfâitul lor între pereţii albiţi cu var.

Şi când împăratul credea că se terminase, Ionică îi aruncă deodată ultimul gând, fiindcă altfel nu se simţea împăcat.

Şi-l spuse, pe nerăsuflate, până la capăt:

— Dar te-ai trădat mai cu seamă înşelând popoarele

Europei şi dându-le altceva decât libertatea pe care-o aşteptau şi pentru care te-au aclamat!

Împăratul ridică pumnul, strânse din fălci, şi câteva clipe Ionică se şi văzu răpus pe podea. Dar după acele clipe „omul din faţă coborî braţul, îşi trecu degetele prin deschizătura jiletcii, îndoi din cot braţul celălalt, şi-l propti la spate şi începu să se plimbe prin cameră, cu capul în jos, cu paşi îndesaţi. Aşa merse, furios, de câteva ori, dintr-un

perete în altul, până ce deodată se opri în faţa băiatului, la un pas:

— Ştii ce-aş face dac-aş mai fi împărat?

— M-ai împuşca!

Obrazul împăratului se destinse, ochii i se îmblânziră, în colţul gurii îi apăru un zâmbet poznaş:

— Nu! Te-aş face mareşal!

Ionică, îi văzu mâna ridicându-se, trăgându-l încet de ureche, apoi bătându-l uşor pe obraz. Bine dispus, împăratul râdea

— Ţi-ar place?

— Nu ştiu dacă m-ar lăsa de-acasă… răspunse băiatul, destul de încurcat. Şi apoi, cu şcoala… Eu vreau să mă fac arhitect, nu mareşal! A, poate că mi-ar fi plăcut, dacă trăiam pe vremea ta!

— După câte ai spus despre mine?

— Nădăjduiesc că ai da. popoarelor libertatea şi nu te-ai mai proclama împărat! Fiindcă altfel rămâi, ce-i drept „un mare general!

Împăratul se întrista.

— Un foarte mare general! adăugă băiatul.

— Nu cel mai mare?

— Ştiu eu ce să zic? Aşa au mai fost şi Genghis-han, şi

Alexandru Machidon…

În clipa aceea se auzi ciocănind la uşă; intră un mareşal care se înclină, zdrăngănindu-şi fireturile.

„D-apoi ştiu c-a făcut la mareşali!” exclamă în gândul lui Ionică.

— Sire, zise noul venit, caii aşteaptă!

— Da, da! mormăi distrat împăratul. Să mergem! O

cavalcadă este necesară sănătăţii. Mergi cu noi, băiatule?

— Mă simt obosit! răspunse Ionică, cuprins de o slăbiciune care venise pe neaşteptate.

— Atunci culcă-te în patul meu şi dormi până ce ne întoarcem!

Uşa se trânti, şi zgomotul ei, amplificat inexplicabil, îl izbi pe Ionică în ţeastă. Era tare obosit, mai obosit ca niciodată, şi o ameţeală care creştea repede făcea să i se legene capul. Clipi de câteva ori, încercând să se dezmeticească: pereţii odăii începuseră să se mişte încet, venind spre el – şi nu se opriră decât atunci când camera se micşoră la mai puţin decât jumătate. Dincolo de uşa pe unde ieşise împăratul se auzeau paşi, murmure, glasuri… Păşi spre pat: în locul lăzii de lumînări şi sfeşnice era o noptieră albă, de tablă. Se întoarse: masa rămăsese nemişcată, dar pe ea, în locul hârtiilor se vedeau sticluţe, cutii, fiole, o seringă – şi altele. În locul jilţului, un scaun rotund, metalic…

Ionică reveni spre pat, împleticindu-se, simţind că are să cadă. Deodată, sângele îi îngheţă în vine, obrazul i se făcu alb, în gât i se opri un nod, care împiedică strigătul

lui de spaimă… Nu mai avu altă putere decât să se apuce, cu amândouă mâinile îngheţate, de tăblia metalică.

În pat era *el însuşi*, cu faţa în sus, cu capul în pernă, cu obrazul supt, palid, cu fruntea îmbrobonată-S

singurul simţământ cu care rămăsese Ionică, după primele clipe de uimire, fu mila pentru bolnavul din pat; deşi îşi dădea seama că acolo era el însuşi, simţea milă pentru acela, nu pentru sine. Pe urmă, răul de adineauri reveni, cu mai multă putere; ţinându-se cu o mină de tăblie, îşi duse mâna cealaltă la tâmplă şi scoase un geamăt. În aceeaşi clipă gemu şi bolnavul… Nu era o amăgire: îşi auzise limpede geamătul său, şi-l auzea de asemeni pe cel dinafară, ca şi cum ar fi fost al unei fiinţe străine.

Uşa se deschise atunci, fără zgomot, lăsând să pătrundă, câteva clipe, mai supărătoare, foiala neobişnuită

de pe coridorul spitalului. O soră se apropie de pat în vârful picioarelor. O cunoştea, o mai văzuse, era sora cea tânără, care îl veghease în seara sosirii, dar nu-i ştia numele. La început Ionică făcu o mişcare de teamă, gândindu-se unde s-ar putea ascunde, ca ea să nu-l întrebe ce caută acolo.

Pe urmă se linişti şi schiţă chiar un zâmbet de şiretenie;

nu putea să-l descopere, fiindcă el îşi păstra ciudata însuşire de a rămâne nevăzut tuturora.

Dar o ciudăţenie şi mai mare se petrecu în clipa următoare: aplecată la căpătâiul patului, sora puse mâna pe fruntea bolnavului, apoi, cu un tifon, îi şterse sudoarea.

Şi Ionică, la doi metri depărtare, fără să-l atingă nimeni, simţi mâna ei pe propria-i frunte, simţi apoi tifonul, şi-abia atunci îşi dădu seama – că şi fruntea lui fusese îmbrobonată de năduşeală.

Pe urmă i se strânse pielea: sora, care între timp se dusese la masa cu medicamente şi trebăluise ceva acolo., se întorcea cu seringa în mină. Nu-i plăceau injecţiile şi vederea seringii îi dădea totdeauna teamă, deşi n-o arăta nimănuia.

— Au!

Cu pleoapele strânse, simţi înţepătura, dar nu mişcă „să nu se rupă acul în piele. Când deschise ochii, sora se ridica de pe pat, cu seringa golită – şi era limpede că injecţia i-o făcuse celui de-acolo.

Îndată după aceea, şi cu totul pe negândite, fonică simţi în tot trupul căldură, apoi puţin frig şi, în – sfârşit, o înviorare care-i alungă şi durerea de cap şi ameţeala. Tot atunci pleoapele bolnavului se mişcară.

— Te simţi mai bine? întrebă sora.

Ochii celui din pat se deschiseră, înceţoşaţi, privind – ca de pe altă lume.

— Cine eşti?

— Nu mă recunoşti?

— Nu…

De la picioarele patului Ionică îşi mişcă buzele, cum i-ar fi şoptit din bancă, la şcoală:

— Ba da, ba da! E sora… O ştii!

Dar bolnavul nu văzu semnele lui, mu auzi ce-i şoptise.

— Te simţi mai bine? continuă sora.

— Mai bine decât cine?

— Mai bine decât ţi-a fost înainte.

— Acum un an?

— Nu; adineauri, sau azi-dimineaţă, sau ieri.

— Vorbeşti încâlcit… Nu te înţeleg…

— Aiurează! şopti sora, ca pentru sine, fiindcă în odaie nu mai era nimeni.

Atunci se deschise uşa din nou, dar încet, cu grijă, şi iarăşi pătrunse zgomotul forfotei de pe coridor. Întâi se ivi numai capul, în broboadă neagră, cu obrazul slab, palid, cu ochii îndureraţi… Ionică îşi duse pumnul la gură:

— Mamă!

O privea tremurând, şi-avea în suflet şi valuri de lacrimi, şi cascade de râs. O mână îi rămăsese încleştată de tăblia patului, altfel s-ar fi aruncat în calea ei.

— Ce face? întrebă mama

— Acum a. adormit.

— Se simte mai bine?

Sora îşi feri ochii.

— Mai bine…

Atunci mama îşi luă curaj şi înâintă. Mergea cu paşi mici, abia atingând covorul de cauciuc, cu braţele îndepărtate de trup, ca şi cum ar fi vrut să se sprijine cu ele pe aerul din jur, ca să calce şi mai neauzit.

— E-aşa mult zgomot astăzi aici! rosti ea. Oare nu-l supără? Nu l-o trezi?

— Aşa-i în zilele de primire, răspunse sora. Ar trebui oprite vizitele în spitale!

— Vai de mine! se sperie mama. Şi când ai pe cineva bolnav, să nu-l mai vezi de loc?

Sora rid. că din umeri şi ieşi… Mereu speriată de propriii ei paşi, mama luă uşor scaunul metalic, îl duse lângă pat şi, aşezându-se pe el, rămase cu privirea sfâşiată asupra bolnavului, care nu vedea, nu auzea nimic. Şi părea mai mică, şi gârbovită, şi parcă îmbătrânise ani mulţi. Din ochii ei chinuiţi curgeau încet, în tăcere, lacrimi de suferinţă, de teamă, de dragoste, de adoraţie – şi lacrimile parcă săpau pe obraz şanţuri care n-aveau să se mai şteargă. Iar bolnavul pentru care inima ei bătea acum între cuţite ascuţite, înţepând-o ritmic, odată cu pulsul, bolnavul pentru care ochii ei se secau de lacrimi nu simţea, nu auzea nimic.

Şi Ionică o privea tremurând, strivindu-şi pumnul în dinţi; imagini peste imagini îi treceau prin faţă, aducându-i-o pe ea în ochi, laolaltă cu lacrimile – imaginea mamei, neasemuită, inegalabilă; mama care îţi aşterne patul seara şi-ţi îngână la ureche cântec de leagăn, ca să te adoarmă, şi-ţi veghează apoi somnul multe ore din noapte;

mama care îţi pune mâna ei binefăcătoare pe frunte, când te doare capul; mama care te spală, te piaptănă, te îmbracă şi-ţi deschide fereastra, arătându-ţi grădina din faţă, şi ce se întinde dincolo de ea, oraşul, câmpul – viaţa. Şi din câte ştie dânsa, şi din câte simte, îţi dă ţie câte ceva, la tot ceasul, secătuindu-se pe ea, ca să-ţi facă mintea şi inima întregi şi bogate. Mama care se uită pe sine, ca să nu-şi uite băiatul, care îşi ia ei tot ce-i mai mic, spre a-i da lui ce-i mai mare. Mama care acum lăcrimează, în odaia de spital, în lumina tristă a după-amiezii de toamnă, când se întunecă timpuriu şi trăsăturile băiatului bolnav se şterg în perna albă, iar inima ei se zbuciumă şi sângerează, fiindcă

nu ştie ce-l doare, şi nu-i vede ochii, şi nu-i aude glasul…

— Mamă! şopti Ionică, de la picioarele patului.

Ciudat, în penumbra aceea i se păru că bolnavul mişcase b Lizele, repetând mişcarea buzelor care scoseseră şoapta.

Chipul mamei se învioră deodată; ea se aplecă deasupra patului, şi în mişcarea ei, în privire, în respiraţie i se citeau grija, speranţa şi dragostea.

— Da, Ionică! răspunse, căutând însetată chipul bolnavului.

Dar nu-l vedea bine, fiindcă se lăsa întunericul, de la o clipă la alta.

— Să aprind lumina?

— Nu! răspunse Ionică, scuturând uşor capul.

Bolnavul făcu întocmai aceeaşi mişcare, poate doar mai firavă.

— Ai dormit?

— Da, mamă.

— Te simţi mai bine?

— Mai bine. Poate că în curând au să-mi dea drumul acasă.

Mama suspină, iar băiatul zise mai departe:

— Mi-e să nu rămân în urmă cu lecţiile.

— Nu te gândi acum la lecţii!

— Ba da… Când mai vii, să-mi aduci cărţile şi rezumatele…

— Lasă, dragul mamei!

— Să te duci la şcoală, să-l cauţi pe Aurel, îl ştii tu, mi-e vecin de bancă, şi să-ţi dea notiţele.

— A venit chiar ieri, să întrebe de tine. Vin şi alţii, mereu, când termină orele…

— Spune-le că le mulţumesc, mamă!… Dănuţ n-a fost cu ei?

— Ba a trecut pe la noi chiar a doua zi după ce te-ai îmbolnăvit.

— Părea speriat?

— Speriat? De ce?

Mama clipi, nedumerită şi temătoare. Atunci băiatul schimbă vorba, ca să iasă din încurcătură:

— Tata ce face?

— E bine; n-a putut să vină, fiindcă e în tură după masă.

— Tot pe 39?

— Nu; acum merge la pădurea Băneasa.

— Şi Tincuţa?

— E la şcoală; dar întreabă mereu de tine, şi îţi deretică odaia, şi te aşteaptă. Toţi te aşteaptă.

— Andrei e sănătos?

— E sănătos şi harnic. I-au mărit leafa.

— Va să zică, sunteţi bine cu toţii!

Nu îndrăznea Ionică să întrebe ce se întâmplase cu elixirul din sticla aceea – astfel că o luă cu ocoluri:

— Mamă, nu s-a întâmplat nimic, cu niciunul din voi?

Nu s-a făcut nimeni nevăzut?

Mama îl privi cu îngrijorare:

— Ai obosit, dragul mamei! N-ar fi mai bine să închizi ochii oleacă?

Ionică zâmbi în sine şi gândi: „Ce să obosesc!? Dacă ai şti tu cât am umblat zilele astea!”

— Mamă, Andrei a terminat sania?

— N-a terminat-o încă; şi-a îngrijit motocicleta, s-o bage în boxă pentru la iarnă. Dar o să mântuie şi sania, zilele astea.

— Şi mâţa ce face?

— Se cam plictiseşte, că aici în bloc n-avem şoareci.

— Când am să viu acasă, am să mă joc eu cu ea, numai că trebuie să-i dăm alt nume. Filofteia e prea lung…

Sora deschise uşa:

— E timpul să plecaţi! Vizitele prea lungi nu-i fac

bine.

Ionică vru să protesteze: „Mai stai, mamă!” – dar, fără să-şi dea seama de ce, nu-l ascultă glasul.

Mama se aplecă şi îşi lipi buzele de fruntea bolnavului.

Din locul unde se afla, băiatul îi simţi mângâierea, ca pe o binefacere, ca pe un balsam care i se răspândi în sânge – şi apoi prisosul lui se prefăcu în lacrimi. Nu; o singură lacrimă, în colţul ochiului, unde rămase fără să cadă.

— Duminică are să vină tata, zise maică-sa, ridicându-se şi neîndurându-se să-şi ia ochii de la chipul bolnavului.

— Tu nu vii, mamă?

— Doctorii spun că nu e bine să venim toţi odată.

— Să vină măcar Andrei şi Tincuţa.

— Bine, dacă le-o da voie.

— Pot să vină cu rândul.

— Aşa au să facă!

— S-o aducă şi pe Filofteia!

Mama zâmbi:

— Lasă miţa; când te faci bine o găseşti acasă.

— Dar de bicicletă aveţi grijă?

— Andrei a spălat-o, a şters-o şi-ra dus-o în boxă. Stă bine acolo.

— Nu umblă nimeni la ea?

— Nimeni, Ionică!

— De cărţi nu-ţi mai spun, mamă! Aveţi grijă cui le împrumutaţi, să nu se rătăcească vreuna!

— Fii fără grijă; ştim toţi cât ţii la ele!

— Mamă, n-ar fi mai bine să-mi spuneţi Ion?

— Ion îi spunem tatii…

— Da, fiindcă-i mare… Dar mie o să-mi spuneţi, mere»

Ionică?

— Alţii au să-ţi spună cum le-o veni, sau cum. ai să vrei tu… Pe mine lasă-mă să-ţi spun Ionică toată viaţa…

Înainte de a pleca, mama mai mângâie o dată fruntea băiatului.

— Cam arde! îi şopti surorii, care rămăsese în uşă. parcă zorind-o. Şi adineauri a spus ceva nedesluşit, dacă vreunul de-acasă nu s-a făcut… N-am înţeles… Nevăzut?

— Vorbeşte uneori aşa. E ora când creşte temperatura.

Mama ieşi, păşind tot atât de uşor ca la venire.

După plecarea ei, camera întunecată rămase parcă pustie, şi lui Ionică i se făcu dor de ceilalţi ai casei, un dor atât de adânc şi de fierbinte, că îi venea să plângă – şi nu mai putu să îndure. Porni spre uşă fără să privească în urmă. Doar când să iasă se opri şi, ducând un deget la gură.

şopti spre colţul unde patul pierise în umbră:

— Sst! Să nu scoţi o vorbă! Să stai cuminte, că altfel nu te faci bine!

Pe coridor se sfârşise forfota vizitatorilor. Băiatul merse fără să întâlnească pe nimeni, decât o soră, în capul scărilor, dar trecu pe lângă ea ca o umbră, şi ea nu-l văzu, nu-l simţi, cum nu-l văzu nici sora de la ieşire, nici portarul, în curte, cu toate că privea pe geamul gheretei, gata să oprească pe oricine.

Ionică îşi continuă drumul pe stradă, până la colţ, unde era cofetăria. În vitrină se vedeau savarine, indiene, torturi, cutii cu bomboane învelite în ţiplă străvezie, iepuri de ciocolată, ba chiar şi alte animale, cu fundulițe la gât, iar în mijloc un castel cu turnuri, făcut din zahăr în toate culorile.

Înăuntru, printre alţi muşterii, la o masă aflată chiar în faţa vitrinei, era un băiat de şcoală, cu faţa bucălată, care mânca lacom dintr-o savarină, plin de frişcă la gură.

Lângă el, maică-sa îl sorbea din ochi, mai lacom decât îşi mânca el prăjitura.

Geamul fiind aburit, Ionică îl recunoscu abia când băiatul ridică ochii din farfurie, aşteptând altă prăjitură. Era chiar Dănuţ, cel care-i dăduse elixirul!… Trebuia oare să-i fie recunoscător pentru starea lui de acum, sau să-i poarte ură?

Până să gândească el şi să ajungă la vreo lămurire, Dănuţ terminase încă o savarină. Pe urmă dori o pricomigdală, şi începu s-o ronţăie cu ochii daţi peste cap, fără să mai vadă pe nimeni. Mânca aşa de pofticios şi-atâta plăcere se citea pe chipul lui când înghiţea dumicatul îndulcit cu zahăr, încât Ionică uită să mai gândească la întrebarea de adineauri şi rămase cu ochii curioşi asupra mâncăului.

După pricomigdală, acesta ceru un tort de ciocolată, pe care îl mâncă tot atât de lacom, şi tot fără să vadă pe nimeni. La a cincea prăjitură, Ionică nu mai putu să îndure:

Intră în cofetărie şi merse întins la masa mâncăului, fără să-l vadă nimeni. În clipa următoare, doar ce-o atinse cu mina, şi se făcu nevăzută şi prăjitura…

După o altă clipă, de uluială, grăsunul începu să urle…

Ionică nu mai rămase să-i asculte jelania, ci ieşi în stradă.

Avea prăjitura în mână, proaspătă, aromată, şi-i făcea chiar poftă, dar nu îndrăzni să se înfrupte din ea, fiindcă n-o cumpărase. Trebuia să întrebe pe cineva mai mare dacă făcuse bine, dacă era în dreptul lui să se amestece într-o astfel de treabă, când se afla acolo şi mama băiatului. Oricum, era sigur că răzgâiala nu se cuvine să fie încurajată, şi măcar pentru acest motiv n-avea să-l judece nimeni prea aspru.

Dar, până una-alta, mergea pe stradă cu prăjitura

nevăzută în mână şi nu ştia cui s-o dăruiască…

Între timp, afară, în loc să se întunece, parcă se mai luminase; fusese un nor cenuşiu, ca toamna, deasupra oraşului, şi vântul îl destrăma, ducându-l fâşii-fâşii pe deasupra caselor. Spre apus se ivi chiar soarele, jos de tot, dar mai având încă până să asfinţească.

Ionică merse încotro îl duceau paşii, ţinând departe de trup mâna cu prăjitura, şi prăjitura parcă îi ardea palma.

Tot mergând astfel, având grijă să se ferească de trecătorii care, nevăzându-l, puteau să-l izbească, traversând străzile numai prin locurile marcate cu dungi albe, după ce se uita de mai multe ori după automobile, în stânga şi-n dreapta, ajunse pe neaşteptate la Piaţa Victoriei, şi atunci îşi dădu seama deodată că nu făcuse drumul anapoda, ci urmărind un gând abia acum limpede, cum are să se vadă puţin mai departe.

Pe şoseaua Kisselef copacii îşi scuturau frunzele – şi erau frunze de toate culorile, făcându-te să te minunezi de iscusinţa toamnei care, deşi le amesteca la întâmplare, nu scotea înrudiri mai puţin izbutite decât pictorii cu renume…

De aici nu mai merse mult, ca să ajungă înstaţia de autobuze, unde îl ducea gândul de adineaori. Un autobuz tocmai plecase, plin de lume, şi altul sosea, cotind greoi pe alee. Ionică se uită în cabina şoferului… Era un om tânăr, nu cel aşteptat, dar putea să mai rămână, avea încă vreme…

Cel aşteptat de el sosi abia peste o jumătate de oră. În staţie se adunase lume, care mergea la Băneasa, copii întorcându-se de la şcoală, oameni mari cu pachete în mână, gospodine cu târguieli de tot felul. Mulţimea se îmbulzi la uşa din urmă, dând din coate, împingând, împiedicându-se unul de altul, fără ca aşa să ajungă sus

mai devreme.

Dacă ar sta la rând, unul câte unul, până acum s-ar fi urcat toţi, fără ceartă şi îmbulzeală44 – se gândi Ionică, aşteptând liniştit să se scurgă toţi călătorii.

În clipa aceea văzu la uşa din faţă o bătrânică, adusă de umeri şi împovărată de o sacoşă grea pentru dânsa, căci abia de putea s-o ţină cu amândouă mâinile. Până să ajungă la ea, ca să-i ajute, trei băieţandri, cu ghiozdane în mână, neţinând seama nici de regula cunoscută de toată lumea, nici de bună-cuviinţa care stă aşa bine tinerilor, o împinseră cât colo pe biata bătrână şi dădură să urce pe uşa destinată coborârii. Primul din ei chiar pusese piciorul pe scară, când Ionică îl înşfăca de pulpană.

— Urcarea prin spate! strigă el, luându-şi, pe cât putea, un glas gros şi aspru, ca al controlorului. Băieţi de şcoală sunteţi voi? Nu vă e ruşine?

Cel de pe scară coborî speriat şi îşi pocni capul de-al următorului. Toţi trei se priviră zăpăciţi, neînţelegând unde dispăruse controlorul. Dar, până una-alta, se duseră, cu privirile în pământ, la uşa din spate, unde nici măcar nu îndrăzniră să se înghesuie, ci aşteptară rândul, spăsiţi şi doborâţi de nedumerire.

În acest timp, Ionică luă sacoşa numai cu o mână, în mâna cealaltă – având prăjitura, o puse sus, apoi se întoarse şi-i ajută bătrânei să urce scările, cam înalte pentru cel ce nu mai are picioarele bune. Bineînţeles, sacoşa se făcuse şi ea nevăzută în atingere cu mina năzdrăvană – atât că bătrânica nici n-avusese când să bage de seamă.

— Mulţumesc, maică! zise. ea, cu glasul puţintel şi blajin. Să ai parte numai de bine!

Dar când întoarse capul, nu văzu pe nimeni, şi rămase cu ochii zgâiţi, atât de hazlie în marea ei nedumerire, încât Ionică ar fi pufnit în râs, dacă ar mai fi fost acolo.

— Ei, asta-i bună!… Nu-i să zici că aş avea vedenii!

murmura bătrânica, sucindu-şi capul în dreapta şi-n stânga, spre a căuta măcar un martor al întâmplării. Doar mi-a luat sacoşa din mâini şi m-a ţinut de braţ! Asta n-a fost închipuire!

Ionică se strecurase prin spatele ei, fără să-l vadă nimeni, şi se aşezase pe capota motorului, loc neîngăduit călătorilor, ceea ce ştia prea bine. Dar el nu putea fi socotit un călător ca oricare J… Inima îi tresări, amestecându-se în ea şi tristeţea şi bucuria: taică-su era jos şi trăgea ultimul fum din ţigară.

— Hai, nea Ioane! zise dispecerul de la capul liniei.

Dă-i drumul!

Şoferul se uită la ceas, slobozi fumul pe gură şi, ridicând sus de tot piciorul, pe scară, se strecură la volanul cât toate zilele. Motorul începu să duduie, uşile se închiseră, şi autobuzul porni greoi, lăsând în urmă mirosul de motorină.

„Să-i dau lui prăjitura? se întrebă Ionică. I-o fi foame.

Şi mai are patru ceasuri până termină”.

Prăjitura, pe care nu putea s-o vadă decât el atât timp cât

O ţinea în mână, se cam turtise la învălmăşeală altminteri, eu siguranţă că era încă bună. Dar cum să l-o dea

Şi-apoi, şoferul nici n-are voie să mănânce în timpul drumului!

Băiatul rămase aşa, pe capota motorului, fără să-l simtă *

nimeni. Se uita la chipul celui care conducea maşina; conducea atent, cu ochii aţintiţi înainte, gata în orice clipă să j.

sucească volanul şi să pună frâna. Pe sub şapcă i se vedea

părul încărunţit, pe care îl ştiuse mai negru în anii din urmă. Ar fi vrut să-i spună: „Trece timpul, îmbătrânim, tată, dar bine că eşti sănătos, bine. că suntem împreună şi ne înţelegem bine!”

Simţea cald în tot trupul, poate de la motor, poate de la inimă.

În staţii, călătorii coborau unul câte unul; la podul Băneasa coborî şi bătrânica, ajutată de un om tânăr, care îi luă sacoşa şi-o ţinu de subţiori, să coboare scările.

— Mulţumesc, maică! Dumneata m-ai ajutat la urcare?

— Nu, mătuşică!

— D-apoi atunci cine ciorile?!

Se dădură jos şi cei trei şcolari, la staţia următoare, vorbind între ei cu ciudă şi cu nedumerire, fiindcă tot nu puteau înţelege cine-i gonise de la uşa din faţă cu atâta asprime.

Acum autobuzul mergea mai repede pe asfaltul şoselei naţionale. Curând rămase în urmă aeroportul, şi după un kilometru cotiră luând – o drept la pădure. Zece minute mai târziu erau la ultima staţie, în preajma Grădinii zoologice, de unde venea miros înţepător de menajerie.

Încă nu se înnoptase şi nu se aprinseseră luminile pe alee. Şoferul coborî, îşi îndreptă spinarea, se uită la ceas şi pe urmă se aşeză posomorât pe o bancă din marginea pădurii.

Veni îndată şi taxatoarea, aşa de tânără, să zici că-i o fetişcană. Muşca dintr-un măr cu atâta poftă, că îţi lăsa gura apă şi-ţi venea să râzi din fundul inimii.

— Stai jos, Eudoxio! mai avem de aşteptat cinci minute! zise şoferul.

„Ce nume!” se gândi Ionică, simţind că-l furnică timpanele.

— Nu vrei un măr, nea Ioane? întrebă taxatoarea.

[; Şoferul făcu un semn cu mâna şi rămase posomorât, cu gândul la ale sale. Ionică se apropie; poate ar fi fost acum momentul potrivit să-i dea prăjitura, însă înţelese că lui taică-său nu-i era aminte de mâncare.

Văzându-l aşa de posomorât, taxatoarea încetă să-şi mai ronţăie mărul şi, după ce se şterse la gură cu dosul mâinii, se aşeză în marginea băncii, ruşinată că nu se gândise până acum la necazul şoferului.

— Cum îi merge? întrebă cu sfială.

— Nu ştiu; azi s-a dus nevasta la spital. O să-mi spună diseară.

— Să n-ai grijă, nea Ioane! Trebuie să fie băiat voinic, dacă-ţi seamănă dumitale. O să se facă bine!

— Aşa nădăjduiesc şi eu! murmură şoferul, luminându-se la figură.

„Ce femeie cumsecade!” îşi zise Ionică, uitându-se la taxatoare.

Şi simţi în tot trupul căldură, simţi în inimă bucurie, umbrită doar de gândul că taică-său îşi făcea griji crezându-l bolnav rău, în timp ce el umbla razna pe drumuri.

„Acum, când se urcă la volan, am să-i vorbesc! hotărî el în sine. Poate o să se mire, dar am să-l rog să nu spună nimănui ce se întâmplă cu mine!”

Cele cinci minute trecură.

— Hai, Eudoxio; îi dăm drumul!

Lui Ionică îi pieri curajul, îndată ce auzi zgomotul motorului. Cum să vorbească, aşa, fără să se arate privirii?

S-ar fi putut ca taică-su să creadă că are năluciri şi să scape volanul din mână… Hotărî să aştepte aici şi să mai chibzuiască până la cursa următoare…

Autobuzul pieri la colţul şoselei, şi Ionică rămase singur în pădure. Printre copacii desfrunziţi se vedea soarele, care parcă nu mai voia să apună, ba chiar, în loc

să coboare, ai fi zis că începuse să suie, ca şi cum n-ar fi mers spre noapte, ci spre miezul zilei. Băiatul îl privi o vreme, nedumerit, până ce constată cu uimire că, într-adevăr, soarele mergea înapoi, răspândind din ce în ce mai multă lumină.

*

* * *

În jur nu se vedea nimeni; se auzeau doar animalele, foindu-se neastâmpărate între gratiile menajeriei. Ionică porni într-acolo; până să vină autobuzul era tocmai o oră.

Prima vietate cu care dădu ochii fu veveriţa, stând pe o ramură, în două picioare, ca oamenii, cu botişorul ei micuţ şi gingaş, cu ochii vii, lucind ca mărgelele, cu coada pufoasă dată pe spate, aşa de mare că îi depăşea cu o palmă urechiuşele ciulite la vederea vizitatorului.

— Bună ziua, băiete cu inima bună! îl întâmpină veveriţa, salutându-l ea prima.

La drept vorbind, nu mai ştiai dacă-i seară, sau ziuă, dar altceva îl miră pe băiat, auzind acel glas al pădurii.

— Mă vezi? întrebă el, care-şi cunoştea însuşirea.

— Te văd foarte bine!

— Păi… pe mine nu mă vede nimeni. Uite, chiar acum a plecat autobuzul; nu m-a văzut nici şoferul, nici taxatoarea.

— Eşti nevăzut doar pentru oameni; noi te vedem, animalele.

Şi veveriţa scoase un fel de chiţcăit vesel, în triluri.

— De ce crezi că am inima bună? continuă Ionică, trecând la altă întrebare, de teamă să nu fie la mijloc vreo linguşire.

— Fiindcă ai în mână o prăjitură şi n-ai mâncat-o până

acuma!

— Asta nu-i dovadă destulă!

— Ba da. Te gândeşti s-o dai cuiva căruia îi e mai

foame decât ţie.

Băiatul se scărpină în creştet, dovedind că se află în Încurcătură.

— Nu ştiu dacă-i chiar aşa, răspunse el, pe urmă. Prăjitura asta nu mi se cuvine…

— Ştiu; i-ai luat-o lui Haplea, din farfurie.

— Îl cunoşti?

— Dar cum să nu! Vine duminica şi înfulecă întruna. De când îl ştiu nu mi-a dat măcar o alună!

— Vrei tu prăjitura?

Veveriţa se strâmbă, de parcă i-ar fi oferit ulei de ricină.

— Mie nu-mi plac decât nucile şi alunele.

— Dac-aş fi ştiut că vin aici, ţi-aş fi adus o pungă plină. Altceva ce pot să fac pentru tine?

— Să-mi dai drumul.

— N-am voie.

— Doar un ceas; vreau să mă plimb puţin prin pădure.

— Am să mă mai gândesc! zise Ionică.

— Până când?

— Nu ştiu; poate am să vin din nou, mâine.

— Vrei să zici ieri! îl îndreptă veveriţa, chiţcăind vesel şi subţire.

— Cum adică „ieri”?

— Aşa! Nu vezi că timpul se întoarce în urmă?

Ionică privi în sus şi rămase mut de mirare. Soarele, de la apus, se ridicase deasupra pădurii şi acum înainta pe boltă, cu mare repeziciune. Până să se dezmeticească, îl văzu în înaltul cerului, de unde începu să coboare spre răsărit, mărindu-şi viteza întruna.

— Hai, ce hotărăşti? îl zori veveriţa. Uite, acu’ se face dimineaţă, şi pe urmă o să vină noaptea. N-o să ne mai putem plimba prin pădure!

Băiatul nu mai avu timp să gândească; soarele porni

vijelios la vale, spre răsărit, lăsând o dungă roşie în urmă.

Şi, cât ai clipi, se făcu întuneric.

— Veveriţo! şopti Ionică speriat de toanele firii.

— Acum lasă-mă să dorm! vorbim ieri, pe lumină.

Timpul o luase razna şi fugea înapoi, cu iuţeala închipuirii. Băiatul se rezemă de un copac, altfel îi venea ameţeală…

Şi aşa, într-un vârtej căruia nu-i putea pune împotrivire, trecură peste capul lui vălurile întunecoase ale nopţilor şi fulgerele orbitoare ale zilelor. La un timp se porni un vânticel călduţ, care începu să ridice frunzele căzute, aurii, galbene, roşcate, brune şi să le poarte printre copacii dezgoliţi ai pădurii. Dar în loc să se ducă aşa, în neştire, cum se duc frunzele purtate de vânt, toamna, fiecare clin ele – cum atingea o ramură – se lipea la locul ei de peste vară, unde începea să se înviореze şi să-şi schimbe culorile. Pădurea se vedea înverzind, în sclipirile de lumină ale zilelor şi, când fu verde ca vara, soarele se opri deodată în înaltul cerului.

Ionică se frecă buimac la ochi. Veveriţa era tot acolo unde o ştiuse, pe ramură, numai” că părea mai mică, mai vioaie şi, din roşcată, blana i se făcuse neagră şi tare lucie.

— Ai avut destulă vreme să te gândeşti! zise ea. Acum îmi dai drumul?

— Cum să mă gândesc, când nu ştiu ce se întâmplă cu mine?!

— Atunci, măcar dă-mi o alună!

— Ţi-am spus că n-am alune!

— Ba da! Uită-te în palmă!

În locul prăjiturii pe care o ţinuse atâta vreme în mână, şi căruia îi ştia doar forma, şi mirosul, şi culoarea, Ionică descoperi, în culmea uimirii, o bucăţică de zahăr, un ou cât degetarul, o fărâmă de unt, o grămăjoară de făină şi alături, într-adevăr, o alună.

— N-am ce zice! îngână el. Trebuie să fi fost o prăjitură grozav de bună!

Veveriţa se strecură printre gratii şi, dintr-o săritură, fu pe umărul lui, de unde întinse lăbuţa şi luă aluna.

— Poţi să ieşi singură? se miră băiatul.

— Bineînţeles!

— Atunci… de ce mi-ai cerut să-ţi dau drumul?

— Pe vremea aceea nu aveam loc printre gratii. Eram mai mare.

— Aşa e!… Dar ce s-a întâmplat cu tine?

— Şi cu tine s-a întâmplat la fel. Şi tu eşti mai mic; eşti abia un băieţel acuma.

— Da’ de unde! Am împlinit treisprezece ani astă vară.

Veveriţa începu să chiţcăie – râsul ei subţire.

— Nu-i adevărat! Ai abia nouă!

— Aşa de mult ne-am întors în urmă?

— Am sărit peste ierni, d-aia nu ţi-ai dat seama.

— De ce am sărit peste ierni? Iarna e frumos… Să schiezi, să te baţi cu zăpadă, să te dai cu sania!

— Dar ai fi îngheţat. Eşti îmbrăcat prea subţire.

— Asta aşa e!… recunoscu Ionică. Voiai să te plimbi prin pădure; până vine autobuzul aş merge şi eu cu tine.

— Acum sunt mai mică şi nu cunosc drumul. Poate să mai luăm pe cineva, să ne ţină tovărăşie.

— Pe cine să luăm?

— Bunăoară pe cumătrul urs! El cunoaşte pădurea.

Ajunseră la un ţarc pustiu, care în fund avea o vizuină.

— Moş Martine! strigă veveriţa, ronţăind aluna. Hei, moş Martine!

Trecu timp destul până ce ursul să iasă, ursuz, din vizuină. Era cam buimac de somn şi îşi sugea o labă în gură, iar ca mărime, abia să fi fost cât un câine; pui de urs, nu urs în toată firea! Se cunoştea că îl dăduseră înapoi anii

aceia.

— Ia te uită! mormăi el, privind pădurea verde şi cerul albastru de vară. Eu tocmai mă pusesem pe hibernare. S-a sucit vremea!

— Vrei puţină făină? îl întrebă Ionică, văzându-l cum îşi sugea laba de foame.

— Făină?! Aş vrea mai degrabă un fagure de miere sau un coşuleţ de zmeură.

Zicând acestea, ursul se strecură printre gratii, se apropie de musafir şi îi mirosi mâna.

— Uite că ai zahăr! zise cu mulţumire.

— Nu ştiam că-ţi place; zahărul nu se găseşte în pădure!

— M-au deprins vizitatorii!

Şi porniră tustrei, până ajunseră la căprioară.

— Fetico! strigă veveriţa.

Căprioara, care se încălzea la soare, sări în sus, arcuindu-şi toate patru picioarele, cu o sprinteneală de balerină. Botul umed, nările gingaşe adulmecau aerul, şi toată făptura ei era numai freamăt.

— Noi suntem! o linişti veveriţa, văzând cât se speriase blinda sălbăticiune.

— Unde-aţi plecat? întrebă căprioara cu glasul sfios, dar limpede ca apa izvoarelor.

— Prin pădure; doar aşa, într-o mică plimbare.

— O, tare mi-e dor de pădure! Dar singură nu îndrăznesc să mă duc, de teama duşmanilor. Luaţi-mă şi pe mine!

— Cu dragă inimă! se învoi veveriţa, zglobie.

Căprioara se căţără pe un trunchi de copac care-i împodobea ograda şi sări sprintenă pe deasupra împrejmuirii.

— Nu vrei puţin unt? o întrebă Ionică, fermecat de sfiala şi gingăşia puiului de căprioară, că şi pe ea o dăduseră înapoi anii.

— Nu-mi place untul; dar văd că ai făină!

Şi îndată, băiatul simţi cum botişorul rece şi umed îi adulmecă palma.

— Ia te uită câte vietăţi s-au înfruptat dintr-o prăjitură! zise el, bucurându-se din toată inima. Oare cui să dau untul?

Ursul strâmbă din nas, în timp ce-şi sugea pe îndelete bucăţica de zahăr, prelungindu-şi astfel desfătarea.

— Pentru unt n-ai să găseşti prea mulţi muşterii în pădure!

— Mulţumesc! zise căprioara, adunând din palmă ultimul fir de făină.

— Dar oul?

Nu-şi sfârşi Ionică întrebarea, când, printre gratiile ogrăzii ei, vulpea roşcată îşi scoase capul, zâmbind cu prieteşug şi slugărnicie.

— Să n-o pofteşti la plimbare! şopti veveriţa, făcându-se că n-o vede.

— De ce? Pare foarte la locul ei şi foarte blajină.

— E o prefăcută! Ai să te căieşti mai pe urmă!

— Ce băiat deştept! zise vulpea, dându-şi ochii peste cap de plăcere. Şi ce frumos îmbrăcat! Şi ce viteaz!…

N-am văzut până azi fiinţă omenească mai izbutită ca tine!

— Eşti nedreaptă cu ea! îi şopti Ionică veveriţei, care îşi foia coada pe la urechile lui, doar – doar l-o face să nu mai audă linguşeala.

Vulpea îşi îndulci mai mult glasul, de parcă ar fi avut limba unsă cu miere:

— Ce-ai în mână, voinicelule?

— Puţin unt… Şi un ouşor de găină.

— Untul poate să-l duci corbului, ca să-şi ungă penele, că tare se fuduleşte cu ele. Dar oul dă-l puţin

încoa, să-ţi arăt o scamatorie!”

— Nu i-l da! mormăi ursul.

— Are să te păcălească! adăugă veveriţa.

— De ce? Vulpii îi plac găinile, nu ouăle!

Căprioara tăcea cu sfială, dar în ochii ei mari şi limpezi Ionică ar fi putut să citească dezaprobarea.

— Haide, băiat deştept, dă oul, şi-ai să vezi o minunăţie! stărui vulpea cu acelaşi glas linguşitor de adineauri.

Băiatul îi întinse oul, călcând sfaturile tuturora. Vulpea îl luă cu gura şi, chicotind, se duse în mijlocul bătăturii, unde îl puse la soare.

— Hai, arată-mi scamatoria!

— Nu acum! Să vii peste o lună de zile!

— Te-a păcălit! ziseră într-un glas şi ursul şi veveriţa.

— Şi ce-a câştigat? răspunse băiatul, cu nepăsare.

Vulpea începu să râdă, în timp ce-şi foia coada roşcată pe deasupra oului.

— Ce-am câştigat? Mai ai să înveţi multe, băieţelule! Din ou o să iasă pui, şi puiul o să se facă găină!

Ionică strânse din dinţi, mistuind greu păcăleala.

— Dacă pân-atunci nu te-o prinde vânătorul!

— Ha-ha-ha, ia te uită deşteptăciune! Cine îndrăzneşte să vâneze animalele înăuntrul menajeriei?

— Nu m-aşteptam să păţeşti asemenea ruşine! zise veveriţa, aspru, ea care la început îi arătase băiatului atâta prietenie.

Şi, dintr-o săritură, fu în copacul de lângă alee, iar de acolo, în pădure.

Ursul nu-l părăsi chiar de-a dreptul, ci cu oarecari ocoluri:

— Ia ascultă! auzi?

— Ce s-aud?

— Zumzăie albinele! Trebuie să fie vreun stup pe aici,

prin vreo scorbură. Mă duc să fac rost de ceva miere!

— Dar ţi-am dat zahăr adineaori!

Tânărul moş Martin făcu pe surdul şi se duse mormăind printre lăstare.

Rămase doar căprioara.

— Tu mergi cu mine?

— Mex g! răspunse ea, adulmecând fricoasă în aer.

— Să ştii că nu mai am făină! o vesti Ionică, începând să se teamă de ingratitudinea animalelor.

— Dar ce, crezi că pentru făină merg cu tine? Merg fiindcă eşti singur, şi ţi-o fi urât în pădure.

Lui Ionică vorba căprioarei îi încălzi inima.

— Hai mai întâi pe la corb, că mi se topeşte untul în mână! hotărî el, pornind pe alee.

Până să ajungă la corb, trecură prin faţa leului; acesta scăzuse şi el în mărime, ca toate animalele atinse de întoarcerea vremii. Şedea leul în bătătura lui, bucurându-se de soare, şi o muscă se rotea pe lângă el, i se aşeza pe urechi, pe nas – numai că nu-i intra în gură. Dar jivina o lăsa în voie, chit că afurisita îl necăjea şi nu se ducea de loc mai încolo.

Ionică începu să râdă, stârnind mirarea căprioarei, care nu râdea niciodată, de nimeni.

— Râd – o lămuri băiatul – fiindcă mi-am adus aminte. O întâmplare. Dar se vede că şi leul trage până la urmă învăţătura păţaniei, nu numai omul!

„Corbul tocmai îşi lustruia penele şi era singurul din pădure care îşi păstrase mărimea; ce înseamnă la el câţiva ani, când trăieşte un veac, dacă nu chiar două? Era mare şi negru croncănul şi făcea umbră în jur, înghiţind în pene toată lumina soarelui.

— Cumetre, uite, poate vrei un pic de unt, să iasă lustru mai bine!

— Da’ unde-ai mai pomenit tu corb să-şi ungă penele?

— Aşa mi-a spus vulpea… Poate a vrut să râdă de

mine, că m-a păcălit şi cu oul.

— Cum, cum?

Corbul ascultă foarte curios păţania, după care se puse pe un râs, de croncănea toată pădurea.

— Ia te uită cum l-a păcălit! Cra, era, era! Dacă n-ai minte, aşa îţi trebuie, copile!

De la râsul lui se molipsiră toate vietăţile grădinii.

Din vârful copacului unde se căţărase să-şi lustruiască penele, păcătosul croncănea în gura mare, repetând întâmplarea:

— Auziţi ce-a păţit băieţelul ăsta, care n-are mai multă minte decât oul găinii!…

— Da’ ţie nu ţi-a şterpelit caşcavalul? răcni Ionică, pierzându-şi răbdarea.

Cine mai putea să-l audă, când râdeau în hohote şi tigrul, şi leul, şi pantera, împreună cu toate patrupedele;

şi pelicanul, şi cocostârcul, şi cocoşul de munte, şi raţa de baltă, împreună cu toate zburătoarele; şi bursucul, şi vidra, şi ariciul, şi nevăstuica – ba chiar şi şarpele boa.

Doar lebăda se plimba pe lac, demnă, fără să facă haz cu mulţimea, nu fiindcă s-ar fi ţinut mare, ci fiindcă lebedei îi stă bine tăcerea.

— Hai să mergem! zise căprioara, văzând câtă batjocură îndura băiatul, fără altă vină decât că era prea bun la inimă. Altă dată să te fereşti de şiretenia vulpii, dar mai cu seamă de croncăneala corbului; nu degeaba are el atât de prost nume!

Îi – Dar ce i-am făcut? Ce vrea cu mine?

f – Vrea să-ţi pierzi firea, să te aducă la disperare!

— Câştigă ceva pe această cale?

— Câştigă tot ce-i doreşte inima!

— Nu te înţeleg! zise băiatul, privind întrebător în ochii limpezi ai căprioarei.

— Nici nu vreau să înţelegi de la mine! Dar dacă-l mai întâlneşti pe corb vreodată, ţine-te bine! El n-aşteaptă

decât o clipă de slăbiciune!

Cu aceste vorbe nu prea lămurite ale căprioarei, hărmălaia se pierdu în urmă, şi în jurul lor rămase numai pădurea. Copacii se îndeseau, împiedicând să treacă razele soarelui. Nu clintea nicio frunză, nu răzbătea niciun zgomot; se auzeau doar paşii băiatului şi-ai căprioarei, călcând pe crengi şi pe frunzişul putred al anilor.

— Ţi-e frică? întrebă căprioara, adulmecând în aer cu botul ei umed.

f – Nu… Adică, ştiu eu?! Dar ţie?

— Îmi dârdâie inima.

— Mi-ai făgăduit să nu mă laşi singur

— N-am să te las, nici dacă om întâlni vânători!

Şi iarăşi merseră, multă vreme, căutând un capăt pădurii, fără să întâlnească însă nici măcar un luminiş, ca să se vadă cerul. Într-un târziu, dădură de o cărăruie care le tăia drumul şi, până să se hotărască în ce parte s-o ia, ca să ajungă la o lumină, auziră paşi uşurei apropiindu-se din bezna pădurii. Căprioara îşi încordă toate patru picioarele, de păreau arcuri gata să zbârnâie, şi-n ochii ei aşa de limpezi se citi deznădejdea din urmă.

— Vânătorul! zise ea cu glasul atât de plăpând, încât îţi rupea inima.

Ar fi putut să fugă, şi-n două clipe s-ar fi depărtat destul ca să n-o mai vadă nimeni, dar, cu toată spaima, îi era ruşine să nu-şi ţină cuvântul pe care-l dăduse însoţitorului.

— Am să te apăr! o îmbărbătă acesta, ştiind că îi datora ocrotire.

— Cum să mă aperi? Vânătorul are puşcă! Nu-l poţi înfrunta cu mâinile goale!

— Ba am să te apăr, chiar dacă ar fi să tragă în mii» e!

Iată însă că printre copaci nu venea niciun vânător, ci

o fetiţă zglobie, cu o rochiţă scurtă, înfoiată pe poale, proaspăt spălată şi călcată cu fierul, netedă ca hârtia. În mână avea un coşuleţ, acoperit cu un ştergar, strălucind şi el de curăţenie, iar în cap… o scufiţă – ei da! roşie ca zmeura. De sub această scufiţă cunoscută şi oamenilor mari şi copiilor, ieşeau cosiţele, ca paiul de grâu peste care a căzut, întunecându-l puţin, prima brumă.

— Bună ziua! zise Ionică.

— Bună ziua! răspunse copila.

— Unde te duci singură prin pădure?

— Mă duc la bunicuţa, cu demâncare.

— Putem să mergem şi noi cu tine?

— De ce nu, dacă aveţi vreme?!

Porniră toţi trei pe cărare. Fetiţa mergea înainte, pe urmă venea Ionică, iar căprioara era la urmă, tot adulmecând primejdiile în aer.

— E căprioara ta?

— Nit; oamenii n-au căprioare.

— Păcat! zise fetiţa.

Căprioara nu zise nimic, dar suspină, privindu-şi cu ochii el calzi însoţitorii.

Ionică se adresă copilei i

— Cum te cheamă?

— Marioara… Când am să fiu mare, au să-mi spună Maria.

— Foarte bine!

Acum cărăruia se lărgea, până ce se prefăcu într-un drumeag, şi de aici merseră unul lângă altul – fetiţa la mijloc, iar căprioara şi Ionică în pas cu ea, de o parte şi de alta.

— N-ai în coş ceva să-i dăm căprioarei? întrebă băiatul.

— Am plăcinte şi mere. Nu ştiu ce-ar putea să-i placă.

— Mulţumesc, dar nu mi-e foame! răspunse căprioara, arătându-şi iar ochii blânzi şi recunoscători că

ai oamenilor.

Ionică văzu că semănau cu ai fetiţei, numai că păreau mai deschişi la culoare. Ai fetiţei erau negri, mai negri decât murele coapte, pe când ceilalţi aduceau cu castanele.

Curând, drumeagul răzbi într-o poieniţă cu iarba măruntă şi deasă, presărată cu năsturaşi în toate culorile. În fund se vedea o căsuţă, ca de jucărie, cu pereţii de bârne, cu acoperişul de ţiglă roşie, înnegrită de vreme şi năpădită de muşchi – plantă pufoasă şi leneşă. Singura fereastră deschisă asupra poienii avea perdelele de pânză subţire, dar aşa de încreţită, că nu lăsa să vezi nimic înăuntrul încăperii. Pe coşul de cărămidă ieşea fum, de parcă n-ar fi fost vară deplină.

— Bunicuţa e răcită, zise fetiţa, adresându-se însoţitorilor. De aceea face focul în sobă, ca iarna.

Căprioara adulmecă spre căsuţă, cu botul ei umed, şi-n ochi i se citea neîncredere şi teamă:

— Poate ar fi bine să ne întoarcem!

— De ce? întrebă mirat Ionică.

— Miroase a lup prin apropiere.

— E scurteica bunicii, o lămuri fetiţa, mergând mai departe, zglobie. Bunica are o scurteică de lup, şi-o poartă chiar şi vara.

Cu aceste cuvinte păşi pe prispă şi strigă, netemătoare, în timp ce-şi ştergea ghetuţele pe un ţol pus în faţa intrării:

— Bunicuţo, ţi-am adus demâncare!

— Intră, intră, nepoţică dragă, că tare mi-e foame!

Glasul suna cam dogit, răsunând parcă din fundul butoiului.

Căprioara se opri cu urechile ciulite şi cu trupul cuprins de tremur:

— E glas de lup! îl cunosc bine!

— Aş! răspunse fetiţa, fără să se teamă. Bunica e

răguşită; aşa vorbeşte ea totdeauna!

— Desigur! zise Ionică, adresându-se căprioarei. Fetiţa ştie mai bine!

— Nu intraţi!

Băiatul ridică din umeri, fără să vadă ce trişti erau ochii căprioarei.

— Dacă ţi-e frică, du-te înapoi în pădure!

— Am făgăduit să merg cu tine!

— Şi eu am făgăduit să te apăr la nevoie.

— Numai să-ţi poţi ţine făgăduiala!

Şi sărmana căprioară, credincioasă hotărârii, păşi pragul, deşi presimţea că o aşteaptă pieirea.

Înăuntru era cald ca în cuptorul de pâine. Bunicuţa, în scurteică sură, cam largă la umeri, şedea într-un jilţ, lângă sobă, îmbrobodită până peste ochi cu un şal de lână. Pe nas avea ochelari, fiindcă tocmai citea jurnalul.

— Ai întârziat! zise ea, cu nemulţumire. Dar pe cine-ai adus cu tine?

— Un băieţel pe care l-am întâlnit în pădure.

Bunica privi pe deasupra ochelarilor.

— Câţi ani ai tu, băieţelule?

— Ştiam că am treisprezece, numai că s-a întâmplat o ciudăţenie, şi s-ar putea să am nouă!

— Fraged, fraged! se bucură bunicuţa, înghiţind în sec, şi lovindu-şi măselele. Iar dumneaei cine e?

— Căprioara! E foarte blândă; a venit singură cu noi.

Am făcut rău, bunicuţo?

— Nuu! Ai făcut foarte bine! E fragedă şi are carnea dulce. Bine-ai venit, căprioaro!

Căprioara aruncă priviri deznădăjduite protectorului, dar acesta nu băgă de seamă.

— Sst! Să nu scoateţi o vorbă! zise deodată bunica, ducându-şi un deget gură. Am auzit paşii lupului pe afară. Băieţelule, ia du-te tu şi încuie uşa cu cheia!

Ionică se supuse, şi nu văzu nici de data asta ochii

căprioarei. Bunica întinse mâna cu mănuşi tricotate, de lână.

— Dă cheia la mine!

Era o cheie mare şi grea, de fier bătut cu ciocanul, cum fac ţiganii; băiatul abia o putea duce în mână. Bunica o luă, o puse lângă jilţ, la picioare, şi-apoi începu să râdă cu mulţumire.

— Bunicuţo! întrebă fetiţa, care se aşezase pe un scăunel, lângă jilţul bătrânei. De ce ai dinţii aşa ascuţiţi? Nici nu i-am văzut până acuma!

— Ca să te mănânc pe tine, fata mamei!

Cei trei musafiri împietriră. Bunicuţa se ridicase în picioare, îşi lepădase scurteica. dintr-o smucitură îşi aruncase ochelarii, şalul, şi se arătase în adevărata ei înfăţişare.

— Mai întâi am să te mănânc pe tine, căprioaro!

— Ştiam că eşti lup şi-ai să mă mănânci…

— Atunci de ce-ai intrat în capcană?

— Îi făgăduisem băieţelului… Dar dacă tot mă mănânci pe mine, măcar dă-le lor drumul!”

— Aş! zise lupul, rânjind de i se vedeau toţi dinţii din gură. O asemenea pleaşcă nu-mi cade niciodată pe lună!

Ionică i se aşeză în cale şi-i vorbi hotărât, deşi cu multă cumpănire:

— Lupule, mă simt obosit, mă cam doare capul, şi n-aş avea nici chef, nici putere să mă iau la trântă cu tine. Dar înţelege-mă că nu pot să las în ghearele tale pe fetiţa asta plăpândă şi fără apărare…

Văzându-i neaşteptata dârzenie, lupul începu tocmeala:

— Poftim! Fetiţei îi dau drumul!

Iar în gând îşi zicea: „Las c-o ajung eu din urmă!”

— Să-i dai drumul şi căprioarei! E o făptură care mi-a arătat credinţă, şi nu pot s-o las în părăsire!

— Aşa? Atunci pregăteşte-ţi pielea! Am să termin mai

întâi cu tine!

Lupul scoase un urlet, la care pereţii începură să se zgâlţâie, iar afară pădurea se umplu de vuiet. Ionică îi văzu botul căscându-se, încât falca de sus ajungea în tavan, pe când cea de jos atingea podeaua. Dar în ultimele clipe, el îşi socotise toate mişcările. Cu botul căscat aşa, lupul se repezi să-l înşface la nimereală, că de văzut nu mai putea să vadă decât tavanul; atunci băiatul se aplecă mai iute decât săgeata din arcul întins până zbârnâie, luă cheia de lângă jilţ şi, ţinând-o zdravăn cu amândouă mâinile, i-o băgă în gură. În lăcomia lui, lupul o înghiţi pe nemestecate; cheia i se duse pe gâtlejul care scârţâi ca o încuietoare neunsă de multă vreme. Ionică nu se mulţumi cu atât: după cheie, şi-aproape din aceeaşi mişcare, îi dădu să înghită şi vătraiul. Dihania se frânse de mijloc, ţinându-se cu labele din faţă de pântece şi începu să urle;

— Ce mi-ai făcut? Ce-ai avut cu mine?…

— Trebuie să ţi se înfunde odată! zise băiatul, în timp ce-şi ştergea sudoarea de pe frunte, care curgea gâiia, fiindcă îi trebuise multă încordare spre a săvârşi, fără greş şi fără să tremure, fapta aceea.

— Îndură-te! se rugă lupul, zvârcolindu-se şi vărsând lacrimi de pocăinţă. Scapă-mă de fiare, că îmi rup măruntaiele, şi jur că am să-mi schimb obiceiurile!

Fetiţa cu scufiţa roşie începu să plângă cu pumnii la gură:

— Iartă-l, bietul de el! Mi-e aşa milă!

— Să nu-l crezi! şopti căprioara. Lupul îşi schimbă părul, dar…

— Ştiu şi eu vorba! zise Ionică.

— Şi dacă nu-i scoţi cheia – continuă fetiţa – nici n-avem cum să ieşim. Fereastra e bătută în cuie!

Lupul încuviinţă din cap, strâmbându-se de durere:

— Vezi?! Fetiţa are dreptate! Cum o să mai ieşiţi de aici fără cheie?

Desigur, îl chinuia rău fierul şi-i tăia măruntaiele, fiindcă începuse să facă bale cu sânge la gură.

— Te scap! hotărî Ionică. Întinde-te cu faţa în sus, pe podele!

Pe căprioară o cuprinse tremurul.

— Ai să plăteşti cu viaţa bunătatea din inimă!

Băiatul se întoarse şi zise încet, s-audă numai ea, nu şi dihania:

— Dacă o fi bunătate în inima mea, nu-i pentru lupi!

Nu te teme!

Apoi luă cleştele de cuie.

— Cumetre, să te ţii bine, că s-ar putea să te doară!

Lupul scoase un urlet şi se zvârcoli pe duşumele.

— Ce faci? Aoleu! Mă seacă la inimă!

Ionică trăgea de îi tremurau mâinile, până ce cleştele scăpă din gura dihaniei, împreună cu unul din colţi?

pare-se cel mai ascuţit, şi lung cât un lat de mână.

— Ce făcuşi? Aoleu! A fost vorba să scoţi fiarele!

— Cum o să ajung la fiai e, dacă nu mă lasă colţii din gură? Haide, stai liniştit şi ţinte bine!

Grea trudă fu pentru Ionică să scoată toţi colţii dihanie! Când sfârşi îi tremurau mâinile şi era lac de sudoare…

Fetiţa plângea în colţul odăii. Până şi băiatului i se înmuie inima… Ba chiar şi în ochii căprioarei se citea milă.

Ce rău mai poate să facă un lup fără colţi în gură?

Ionică tocmai se gândea cum să-i bage cleştele pe beregată, cum să apuce vătraiul, apoi cheia, şi să-i dea drumul jivinei – că primise pedeapsă destulă! Dar este o vorbă, la al cărui tâlc nu se gândesc oamenii totdeauna, că fiecare pasăre pe limba ei piere! Şi, pe propria lui limbă, lupul îşi hotărî pieirea.

— Aha! horcăi el, chinuit şi furios de durere. Crezi că dacă mi-ai scos dinţii m-ai lăsat fără arme? Parcă n-am fălci? Nu pot să-nghit şi fără să mestec? Scoate-mi fiarele,

şi-ai să vezi tu pe urmă!

Se ştia puternică dihania, şi vorbea aşa din prostie, fiindcă de multe ori mintea din creier nu-i pe măsura puterilor!

Ionică îşi aspri iar inima. Sunt, aşadar, fiinţe în lume care nu se căiesc nici în ceasul din urmă…

— Nu izbutesc cu niciun chip! zise el, după ce răsuci de câteva ori cleştele în beregata dihaniei.

Pe lup îl cuprinse iar spaima, adăugându-se durerilor:

„— Scapă-mă, băiete! Uită vorba de adineaori!

— Nu-i decât o cale!

— Spune-o!

— Să te punem la căldură. Fierul o să se topească şi-o să curgă pe gură.

— N-o să mă frigă?

— Prea puţin! Şi chiar de te-ar frige tare, altă cale nu e!

— Fie!

Ionică deschise uşa cuptorului:

— Atunci, suie!

Lupul se cam codea, dar îi îndeplini porunca, neavând altă scăpare. Băiatul îl închise cu zăvorul, şi simţi o sfârşeală în inimă.

— Acum, lemne pe foc! hotărî el, pe cale de a-şi pierde puterile.

Căprioara lăcrima, şi inima ei bătea între spaimă şi milă.

Fetiţa se împotrivi:

— Eşti crud! Nu-ţi dau voie!

— Aşa? făcu băiatul. Atunci să-ţi pun o întrebare: bunica ta unde este?

— Trebuie să fie pe-aici! Poate s-a dus să se plimbe prin pădure.

— Da? Să-l întrebăm pe lup. Cred că el ştie mai

bine… Lupule, unde e bunica?

— Am mâncat-o… Dar era slabă şi avea carnea tare.

Mai bună o să fie căprioara!

Fetiţa se trânti pe pat şi începu să plângă. Ionică aţâţă focul în sobă. Curând începu să miroasă a păr ars şi-a friptură.

— Mă cam frige! mormăi lupul, din fundul capcanei.

— Rabdă!

— Rabd, că de-abia aştept să mănânc căprioara!

Băiatul aruncă lemne pe foc, cu mai multă furie.

— Ba nu! mormăi lupul, întâi am s-o mănânc pe fetiţă!…

Din cuptor ieşea fum înăbuşitor; în odaie se răspândi miros de blană pârlită. Dihania începu să urle, zbătându-se ca în frigare:

— Mă arde! mai ţine mult până s-o topi fierul?

— Ai puţină răbdare!

— Aştept cât o fi nevoie… Dar mi-e cam foame… Poate că mai bine să-l mănânc pe băiat, pe urmă pe căprioară, şi să las fetiţa la urmă…

Focul duduia în sobă, cuptorul se zgâlţâia, răspândind duhoarea grăsimii încinse şi toate duhorile… Dar mult timp se mai auzi glasul lupului, care tot îşi mai făcea planuri:

— Nu! Întâi fetiţa, pe urmă căprioara; băiatul îl păstrez pentru mâine.

Ionică puse ultimul lemn în sobă, apoi căzu pe podele;

fumul îl înăbuşea, nu mai putea să respire, şi creierul i se zbătea să se rupă în două.

— Mor! gemu lupul. Mai bine să mănânc întâi căprioara; are carnea mai fragedă; tot îmi lipsesc dinţii din gură!

La fereastră se abătu o umbră, o aripă neagră întunecă încăperea şi-un cioc hrăpăreţ ciocăni în geam,

gata-gata să-l facă fărâme.

— Băieţelule! se auzi croncănitul corbului, de afară. E

adevărat că l-ai răpus pe cumătrul lup? Rogu-te, iartă-mă că te-am necăjit mai devreme, şi dă-mi mie stâivul!

Ionică îl auzea, dar nu putea să-i răspundă. Auzi chiar glasul vulpii după aceea, mieros cum îl ştia din pădure:

— Băieţelule, am ştiut eu cât eşti de viteaz! Cine, în afară de tine, ar fi putut să-l înfrunte pe cumătrul lup, că doar e cel mai tare din toată pădurea! Uite, băieţelule, ţi-am adus înapoi ouşorul, că n-am vrut decât să glumesc.

Ce, parcă poate cineva să te păcălească pe tine? Dar uite ce te rog, drăguţule, deşteptule, frumuşelule: vezi că pe dulăpior este cheia de la coteţ… Dă-mi-o, că răposatului nu-i mai trebuie găinile!

Cuptorul sfârâia, să arunce uşa din zăvor şi din balamale. Glasul lupului se mai auzi o ultimă oară, şi ultima lui vorbă era tot a fiarei:

— Întâi fetiţa, pe urmă băiatul, şi la urmă căprioara…

— Mă doare capul! gemu Ionică.

Plângând cu suspine, fetiţa îngenunche la căpătâiul lui şi-i puse mâna răcoroasă pe fruntea care frigea ca uşa cuptorului.

Căprioara îngenunche în partea cealaltă, tristă, blinda, cu ochii umezi, şi începu să-i lingă mâna…

Aripile corbului se deschiseră larg, acoperind toată fereastra – şi în odaie se făcu întuneric…

*

Când deschise ochii, după o vreme, Ionică nu mai recunoscu odaia. Privită mult timp, culoarea neagră îţi dă alb pe retină. Alb se făcuse totul, după negrul care îi luase lumina. Ar fi vrut să se frece la ochi, dar nu-l ascultau

mâinile…

Fetiţa era îngenuncheată lângă el şi-l privea cu duioşie.

— Tu eşti Fetiţa cu Scufiţa Roşie?

— Nu, Ionică! Eu sunt Tincuţa!

— Da?… Cum ai venit singură în pădure?

Mai erau şi alţii acolo, un om îmbrăcat în alb, la picioarele patului, o femeie toată albă în dreapta – prea mult alb după ce penele corbului făcuseră atât de neagră odaia!

Ionică tresări şi dădu să se ridice din perne:

— Dar… unde-i căprioara?

Fetiţa rămase împietrită. Femeia albă din dreapta clătină din cap. Omul celălalt strânse din dinţi, se încruntă la chip;

câteva clipe păru descumpănit, apoi se scutură şi zise’s

— Continuaţi cu streptomicina!

Băiatul tresări, poate voia să facă un gest de împotrivire; se vede însă că nu mai avea niciun pic de putere, fiindcă rămase sleit şi închise ochii, ca pentru totdeauna.

Ceilalţi îl auziră bolborosind stins, nelimpede, cuvinte care li se păreau fără nicio noimă, în schimb spuse cu multă duioşie:

— Ce bine ar fi dacă în pădure ar trăi numai căprioare!

În clipa următoare băiatul mai deschise ochii o dată, şi atunci în locul oamenilor din jur văzu o pânză albastră, care cobora lin, aşezându-i-se pe faţă.

C

Iudat, după ce-i mângâiase faţa, pânza se răsturnase, lichefiată, la marginea patului…

O apă de munte, rece, limpede şi albastră curgea între maluri stâncoase, de la miazănoapte către miazăzi. În

stânga ei, unde era răsăritul, se înălţau munţi tociţi, de piatră roşcată, arsă de soare, cu pâlcuri de păduri care poate fuseseră falnice altă dată. În dreapta se desluşea un alt şir de munţi, mai mărunţi, poate tare bătrâni, acoperiţi de ierburi sărăcăcioase. Spre miazăzi, departe, râul se vedea lucind1 într-o câmpie goală, dar la capătul privirii se ridicau alţi munţi, tăindu-i calea şi silindu-l să se abată şi să se strecoare prin trecători nevăzute de-aici.

Soarele ardea în înaltul cerului, pe o zi de vară cu văzduhul neclintit, şi arşiţa era atât de mare, chiar între munţi, încât se vedea aerul pâlpâind. Peste această întreagă privelişte plutea o pulbere roşiatică, căzută poate din soare, poate ridicată de pe pământ.

Totul în jur îi era necunoscut lui Ionică, şi nici nu-şi amintea pe ce căi ajunsese aici. Se văzu întins pe un prundiş de pietre roşcate, bând cu sete din apa râului şi răcorindu-şi faţa înfierbântată. Pe urmă se ridică mai limpezit şi cercetă locul, cu oarecare nedumerire, dar cu multă curiozitate.

De-a lungul râului se vedea un drumeag plin de colb roşu şi de hârtoape. Şi cum privea el această cale, neştiind pe cine să întrebe unde se afla şi încotro să meargă, dinspre miazănoapte, acolo unde pâcla roşiatică părea mai deasă, se ivi un călăreţ singuratic, cu înfăţişarea – ar fi spus – cunoscută şi foarte ciudată. Omul, pe care nu-l puteai desluşi limpede de departe, călărea pe un măgar sur, şi aşa de ostenit, încât urechile îi atârnau în jos, fără vlagă, iar copitele se împiedicau jalnic de fiecare piatră.

Călăreţul părea şi el tare obosit, altfel ar fi descălecat, lăsând măgarul în pace. Fiind foarte înalt, picioarele îi dădeau de pământ câteodată, şi atunci, câteva clipe, măgarul îşi simţea spinarea despovărată. De altminteri, omul însuşi se străduia să-i facă placul, fiindcă în locurile mai anevoioase mergea cu picioarele pe jos, păstrând doar iluzia că-i călare, când bietul de el se

ostenea ca tot pedestraşul.

Bucuros să întâlnească fiinţă omenească în aceste locuri neumblate, Ionică îşi şterse apa de pe faţă, urcă malul râului şi ieşi în drum, aşteptând nerăbdător să se apropie ce hipajul.

Când omul ajunse la o aruncătură de piatră, băiatului i se păru că îl mai văzuse o dată. În mână călăreţul ţinea, drept în sus, un băţ lung, proptit în scara şeii, semănând cu o lance. N-avea nici coif, nici platoşă, şi, cu toate că măgarul nu putea fi confundat cu Rocinante, Ionică nu se îndoi că în faţa lui se afla însuşi vestitul şi iscusitul hidalgo Don Quijote de la Mancha. Desigur că, pierzându-şi pe undeva bătrâna lui gloabă, încălecase pe măgarul lui

Sancho Pan za.

— Bună ziua, băiete! grăi drumeţul când fu aproape.

Măgarul se opri şi îşi băgă botul în colbul roşiatic, ca şi cum ar fi vrut să pască praful de piatră.

În prima clipă, uimirea îi ţinu lui Ionică gura încleştată;

abia mai târziu izbuti să şi-o desţepenească şi să răspundă, cu ochii zgâiţi la atât de vestitul erou al ţinuturilor hispanice.

— Bună ziua, nobile cavaler al Tristei Figuri! bâigui el, străduindu-se să-i vorbească în limba cea mai aleasă.

Era Don Quijote, fără îndoială, înalt din cale-afară, costeliv şi uscat de drumurile fără capăt, de năzuinţele-i neînţelese, care nu-şi aflaseră limanul niciodată. Soarele îi lumina în plin fruntea neobişnuit de lată, faţa prelungă şi osoasă, ochii vii şi visători totodată, gura mică, având buzele strânse într-o grimasă care putea să însemne dispreţul, dar mai degrabă sila de viaţă. În adaus, şi parcă nepotrivindu-se cu cele ce se ştiu despre cavalerul rătăcitor, cunoscut în lumea întreagă, o mustaţă lungă îi cădea peste colţurile gurii, acoperind ce era mai amar în desenul ei aspru.

În picioare drumeţul avea cizme înalte, cu pinteni de-o şchioapă, iar peste pantalonul care adunase tot praful, în călătorii fără capăt, atârna o tunică neagră, multă vreme purtată, împodobită însă la gât cu o coleretă albă, bogat înfoiată, ca a nobililor din castele şi din palate. Cât despre arme, poate cavalerul le pierduse în ultima luptă, dacă nu cumva le amanetase, judecând după înfăţişarea lui tare săracă, fiindcă nu mai avea asupră-i decât băţul cu care-şi îndemna măgarul, sau, la trecerea prin târguri, îşi descindea drumul în gloată. Iar altă avuţie nu purta cu dânsul, decât o traistă, atârnându-i pe spate, şi o pereche de desagi aruncaţi în faţa şeii, pe grumazul măgarului.

— Te cunosc! strigă Ionică, bucurându-se să întâlnească un atât de drag şi vestit personaj, întristându-se să-l vadă în starea aceasta.

— Nu sunt cine crezi! răspunse cavalerul, cu vocea amară, cu privirea ostenită şi ştearsă.

Zicând, lăsă băţul să-i cadă şi îşi propti picioarele în pământ, slobozindu-şi măgarul. Acesta îşi arcui îndemânatic spinarea, se strecură printre cizmele lui, după care coborî la râu *să* se adape.

— Ba da! stărui băiatul. Tu eşti Don Quijote de la

Maueha, şi ăsta-i măgarul lui Sancho Panza. Dar unde-i servitorul tău? Şi unde-i Rocinante?

Abia acum văzu că omul îşi ducea greu braţul stâng, care-i atârna fără vlagă în mâneca hainei. Şi mai văzu că, descălecat, nu se arăta aşa de înalt cum i se păruse prima dată.

— Nu sunt Don Quijote, grăi drumeţul. Dar îl cunosc îndeaproape. Şi pe Sancho Panza… Şi pe Rocinante… Şi pe toţi ceilalţi…

Vorbind astfel, ajunse la umbra unui măslin şi îşi lăsă jos traista, cu gândul probabil să facă aici popas pentru masă.

Ionică îşi duse mâna la gură:

— Tu eşti. Tu eşti…

— Întocmai cel la care te gândeşti! Don Miguel de Cervantes Saavedra!

— Dar… cum de ai ajuns în… sărăcia asta?

— Stai jos, băiete, şi ospătează-te la masa mea păcătoasă! întreaga Spanie este astăzi săracă, în afară de… în afară de cei care rămân totdeauna bogaţi, fiindcă sunt în fruntea bucatelor!

— Nu se poate! protestă Ionică. Toate bogăţiile Americii vin în Spania! Corăbii întregi de aur…

— Cum vine aurul, aşa pleacă; nimeni nu-i plătit şi îndemnat să muncească; la noi se cumpără totul de peste graniţă, cu preţuri de zeci de ori mai mari decât altă dată, iar poporul are viaţa neagră.

Băiatul rămase gânditor.

— Timpului tău are să i se spună „Secolul de aur*!!

— Poate pentru alte pricini decât bogăţia noastră! zise cavalerul.

— Bogăţia din sufletele unor oameni! îi întoarse vorba tânărul tovarăş. Şi dintre toţi, desigur, tu, seniore Don Miguel de Cervantes Saavedra, ai să rămâi sufletul cel mai bogat al vremii tale!

Drumeţul se ridică în picioare şi salută, printr-o înclinare adâncă, mişcând cu mâna sănătoasă – într-un gest de curte – o închipuită pălărie regească.

Folosindu-se de clipa aceasta şi socotind că vor mai rămâne un timp împreună, Ionică îndrăzni să-i ceară un hatâr:

— Don Miguel de Cervantes Saavedra, nu s-ar putea, măcar aşa, între noi, să-ţi spun pe un nume mai scurt?

— Fie! Dar numai cât suntem singuri! Spune-mi Don Miguel!

— Mulţumesc! Nici nu ştii cât mi-era de greu!… Braţul tău stâng e beteag, după cât văd!

În loc să pară umilit, cavalerul răspunse trufaş,

Jovindu-se cu braţul celălalt în piept:

1 – În lupta navală de la Lepanto, o archebuză turcească mi-a zdrobit cotul, şi doctorii nu s-au priceput să mi-l pună la loc!

— Ce noroc că n-a fost braţul drept, Don Miguel!…

Drumeţul cavaler se făcu a nu înţelege vorba, sau poate n-o înţelese, într-adevăr. Iar băiatul continuă:

— Mi-aduc aminte acum de lupta aceea, dar mai ştiu că zăceai în pat atunci, rău bolnav, şi nimeni nu te silea să ieşi pe punte ca să-l înfrunţi pe turc!

— E adevărat! Ce multe ştii tu!

— Atunci de ce n-ai rămas sub punte, la adăpost tihnit?

Dn imeţul căzu pe gânduri, apoi zâmbi:

— Poate ca să existe Don Quijote de care ai spus!

Şi după aceea schimbă vorba, cu ochii în pământ, trişti!

— Haide mai bine să prânzim!

Îndată aprinse focul, cu găteje, la umbra măslinului

Prăfuit. Până să se facă jar, scoase din traistă o pâine mare, uscată, din care tăia de multe zile câte puţin… Mai scoase un burdujel de brânză îngălbenită, şi aceea purtată pe drumuri cine ştie de când! Jăraticul fiind gata între timp, aruncă deasupra lui – unde începuseră să sfârâie, răspândind miros iute şi unsuros – două bucăţi de pastramă crestate cu cuţitul – carne de capră, tare sărată şi uscată la vânt…

Prânziră în tăcere, mestecând greu, amândoi gânditori.

Măgarul îşi umplea şi el pântecele supt, smulgând smocuri de iarbă ţepoasă şi scaieţi dintre pietrele de râu şi mestecându-le răbdător, cum purta răbdător în spinare desagii plini.

— De ce nu l-ai despovărat, Don Miguel?

— Cu mâna asta mi-era greu să pun desagii la loc.

— Ţi-aş fi ajutat eu!

— Lasă, mai bine aşa! Fără povară s-ar fi făcut prea zglobiu, şi poate nici nu s-ar mai fi lăsat prins.

Îşi vedeau de prânzul sărac, între timp.

— Mulţumesc! zise Ionică, la sfârşit.

Se simţea nespus de abătut; îl întrista şi locul acesta pustiu, şi drumeţul, şi masa lui sărăcăcioasă, şi măgarul smulgând mărăcini…

— Don Miguel, reluă băiatul vorba, cu sufletul aproape rănit. Ştiam că în Spania poeţii nu sunt ţinuţi în cinste şi la adăpost de griji, dar parcă nu-mi venea să cred. Acum, văzându-te aici, m-am încredinţat pe deplin!

— Te înşeli, băiete! protestă drumeţul, gata să se înfierbânte din nimic, cum era firea lui. Sunt ţinuţi în cea mai mare cinste!

Apoi îşi reveni şi adăugă, cu un zâmbet cam stânjenit:

— Decât că uneori cerşesc, la poarta regelui, a nobililor şi chiar a oamenilor de rând!

— Şi cel ce şi-a pierdut braţul, luptând pentru patrie, nu se bucură de onoruri? Regele nu i-a dat nicio răsplată, dacă nu pentru altceva, măcar pentru vitejia lui?

— Ba da! Dovadă că m-a luat în slujba regească!

— Nu ştiu ce slujbă o mai fi şi asta, să baţi drumurile călare pe un măgar prăpădit!

— O slujbă foarte importantă: aprovizionarea armatei!

— Şi de ce umbli pe-aici?

— Am fost să caut grâu.

— Ai găsit?

— Da! răspunse drumeţul, arătând desagii din spinarea măgarului. Sunt plini!

— Numai atât?!

— Vrei să spui că asta-i puţin, când nu se găseşte nimic?

— De unde vii cu acest grâu?

— Tocmai de la Valladolid!

— Când ai pornit?

— Acum două săptămâni.

— Şi unde îl duci?

— La Sevilla!

— Foarte departe!

— Departe… Aş fi putut să iau drumul drept, pe la Salamanca şi Trujillo, dar pe-acolo munţii mişună de bandiţi. Am socotit că-i mai bine să merg pe valea acestui râu.

Ducro, către răsărit, până la Zaragoza, şi de acolo să mă îndrept spre sud.

— Dar asta înseamnă cale de…

— O lună, nu mai mult. Dimineaţa, când măgarul e odihnit, merge ceva mai vrednic decât ai văzut…

— Don Miguel! strigă Ionică, sări lui în picioare.

— Ce e?

Cât prânziseră şi stătuseră de vorbă – cum am povestit – măgarul se îndepărtase pe malul râului, în sus, căutând iarbă şi mărăcini. Se afla la vreo sută de paşi, când băiatul văzu doi derbedei zdrenţuroşi, murdari şi nebărbieriţi, nemâncaţi pare-se de mult – după cum arătau de sfrijiţi – repeziiidu-se dintre stânci. Cât ai clipi, unul luă măgarul de dârlogi, altul prinse să-l altoiască nemilos peste bietele picioare pline de ciulini, şi îndată se pierdură în locul unde drumul făcea cot, adâncindu-se între tufişuri şi bălării. În urma lor nu mai rămase decât un norişor de colb arămiu…

Drumeţul rătăcitor păli-4

— Sunt un om pierdut!

— Hai să fugim după ei! Nu pot să meargă prea repede, cu măgarul împovărat şi obosit!

— Zadarnic! în clipa asta sau şi ascuns prin cine ştie ce văgăuni!

— Ei bine – îi întoarse vorba Ionică – o desagă de

grâu şi un măgar bătrân nu-i cine ştie ce pagubă! Nu mai fi amărât!

— Regele o să mă învinuiască de furt!

— Merg cu tine să depun mărturie în faţa oricui!

— N-au să te creadă! Mă aşteaptă dezonoarea. Şi nu numai atât!

Nefericitul cavaler îşi ridică traista, o petrecu peste gât, îşi luă băţul şi se pregăti să plece la drum.

— Încotro porneşti?

— Acu, dacă s-a întâmplat astfel, nu mai am ce să caut la Sevilla. O iau spre Madrid, unde-i Regele, să-l îmbunez, dac-oi izbuti… Pe seară trebuie să caut un loc unde să înnoptez.

— Merg cu tine. Nici eu nu am unde înnopta, dar n-am să te încurc.

Porniră şi merseră ore în şir, tăcuţi, în lungul acelui râu, printre munţi, până ce soarele ajunse spre asfinţit.

Locul aici era sălbatic şi pustiu, atât că pe malul apei se vedeau urmele unei vechi aşezări omeneşti, o cetate pesemne, cu zidurile rase până la temelii.

— Iată, aici e bine să poposim! hotărî cavalerul încercat în necazuri şi nenorociri.

Păşiră peste urmele vechi de ziduri, şi într-un colţ, înăuntrul cetăţii din care nu rămăsese aproape nimic, găsiră un loc mai adăpostit, unde socotiră că-şi pot face culcuş. Până să adune găteje, să-şi aprindă focul şi să cineze la fel de sărăcăcios ca la prânz, soarele coborî peste munţi, şi în curând se lăsă întuneric adânc.

Ionică abia mai putea ţine ochii deschişi; simţea o oboseală apăsătoare şi dureroasă în trup, dar îl urmărea cu privirea înceţoşată pe tristul său tovarăş de drum. În lumina jăraticului rămas de la foc abia îi mai desluşea, trăsăturile aspre şi amarnic îndurerate de timp.

— Ai avut multe necazuri în viaţă! zise băiatul mâhnit.

— Am avut, şi m-aşteaptă altele… Culcă-te, băiete, că mâine pornim iar la drum!

Băiatul se ghemui pe pământul gol şi îşi puse capul pe o piatră. Îndată urochea lui prinse un vaier, un amestec îndepărtat de strigate, de bocete, de ţipete, glasuri de bărbaţi, de femei, de copii, alcătuind o înspăimântătoare jelanie omenească. Se ridică într-un cot şi privi în jur, fără să-şi dea seama unde se află. Dar curând îşi văzu însoţitorul în locul unde îl lăsase, ca o umbră tristă şi nemişcată.

— Am auzit glasuri pe-aproape! bâigui băiatul, neştiind ce să înţeleagă.

Cavalerul îi întoarse vorba din noapte i

— A vorbit piatra!

— Piatra poate să vorbească?

— Numai cui ştie s-o asculte, şi numai într-un ceas ia

° mie de ani. Poate că ai nimerit ceasul!

Ionică îşi lăsă iar capul pe piatră şi iar izbucni vaierul.

— Nu desluşesc nimic…

— Ascultă cu luare-aminte!

Dintre strigătele şi gemetele amestecate, care aci creşteau, aci dădeau înapoi, ca nişte talazuri, se desprinse un glas, atât de aproape şi atât de limpede, încât, deşi pornea din piatră, lui Ionică i se păru că-i glasul vecinului său, a cărui umbră continua s-o zărească printre pleoape, în lumina din ce în ce mai stinsă a jeraticului.

— Băiete! se auzea glasul. Aici unde odihniţi voi noaptea asta a fost odată, aş putea spune – în felul povestei – ca niciodată, fiindcă n-a mai rămas nimic, decât piatra pe care-ţi ţii capul… A fost odată, acum mai bine de cincisprezece veacuri, o cetate falnică, numită Numancia. Aici trăia un neam de oameni harnici, cinstiţi, paşnici: numantinii. Pe vremea aceea, peste mare, departe, era o

împărăţie care îşi întinsese puterea peste multe popoare, şi tot nu se săturase. Şi acea împărăţie avea un general dibaci, vestit până peste cele mai îndepărtate hotare. El înfrânsese multe cetăţi, şi chiar nev înfrânta Cartagină, aflată spre miazăzi, în cealaltă parte a mării albastre.

— Ştiu! şopti Ionică, lipindu-şi mai tare capul de piatră. Scipio Africanul!

— Pe numele lui întreg, Publius Cornelius Emilian, zis şi Scipio Africanul! continuă glasul de lângă focul stins, sau din piatră. Şi acel vestit Scipio Africanul porni cu armată la Numancia, care de douăzeci de ani se împotrivea, neînvinsă, romanilor. Mulţi generali încercaseră s-o supună, însă zadarnic. Numantinii nu făceau nimănui niciun rău pe lumea asta; n-aveau nici bogăţii, nici bucate din belşug, nimic care să ispitească pe alţii. Războiul împotriva lor se ducea numai din ambiţia generalilor. Şi tot din ambiţie a pornit Scipio să spele ruşinea îndurată douăzeci de ani de ostile romanilor, mult mai numeroase şi mai bine înarmate decât ale numantinilor. Aceştia nu aveau de partea lor decât mândria şi dorinţa de libertate. Şi nu s-au dat învinşi nici de data aceasta. Oricâte asalturi a pornit Scipio, când dintr-o parte, când din alta, truda şi vărsarea de sânge au rămas zadarnice. Dar generalul se jurase că nu pleacă de-acolo până nu înfrânge cetatea. Şi-a împresurat-o, punând om lângă om, să nu poată trece nici vântul, şi-a ţinut-o astfel sub pază, până când celor dinăuntru le-a lipsit şi plinea şi apa. Numai că nici atunci n-au deschis poarta, ci s-au dat morţii, slujindu-se de spade, de foc şi de otravă, ca să nu-i ia vii generalul şi să-i ducă la Roma, în urma carului său, spre a-şi mări gloria deşartă. Mamele şi-au ucis pruncii, bărbaţii şi-au ucis nevestele – şi toţi au privit moartea în faţă. Aşa că Scipio n-a găsit acolo niciun învins, decât piatra, şi-un flăcăiaş, cam ca tine, băiatule, pe care-l chema Viriarte, singurul rămas în viaţă în cetatea pustiită

şi arsă. Era tânăr, sărmanul, şi ar fi vrut să trăiască, de-aceea „când a început măcelul între ai lui, a fugit într-un turn, pe ziduri, ca să scape... Nu te erăbi să-l judeci fără dreptate!...

*

Glasul din piatră se pierdu printre vaierele din ce în ce mai stinse, dar din ce în ce mai amarnice. Şi în acest murmur de jale Ionică adormi, un somn trudnic, care îl făcea să se zvârcolească şi să geamă cum gemea piatra. Iar la un timp târziu din noapte parcă şi piatra începu să se zvârcolească, fiindcă o simţea sub el lovindu-l în ţeastă... Pe urmă, prin somn i se păru că urcă scări înguste, cu trepte nenumărate, într-un întuneric rece şi tainic. Până ce.

deodată, se pomeni la lumină, cu soarele deasupra, în plină nămiază.

Lângă el, nemişcat, cu faţa în soare, stătea un băieţandru, care nu părea să-l vadă. Ionică îl pai vi buimac, fiindcă îl ştia, dar nu putea să-şi aducă aminte când şi unde îl întâlnise ultima dată. Băieţandrul era îmbrăcat în zdrenţe, cu cămaşa sfâşiată şi murdară, deschisă la piept, lăsând să se vadă pielea însângerată. Obrazul îi era înnegrit de fum, ochii duşi în fundul capului, de unde sticleau, cu privirea neclintită şi aspră. Părul, netuns şi

Indicii, îi atârna în cârlionţi negri peste urechi şi pe ceafă, întreagă înfăţişarea lui era îndârjită şi sălbatică.

— Gavroche! strigă Ionică, deodată.

Acum îl recunoscuse, îşi amintea şi întâlnirea lor neobişnuită, cu totul de necrezut pentru alţii.

Neprimind niciun răspuns, Ionică se apropie de el şi-i apucă braţul:

— Gavroche, mă bucur că te întâlnesc iarăşi. Nu te-au îngropat până astăzi?

Băieţandrul nu întoarse capul, să-l privească, dar în colţul gurii lui îndurerate apăru un zâmbet trist, care îi îmblânzi puţin faţa.

— Nici n-au să mă îngroape! Aici morţii nu se mai îngroapă!

Răspunsul de neînţeles îl făcu pe Ionică să clipească.

Ochii lui îl măsurară de jos până sus pe celălalt. Atunci văzu că băiatul avea un şirag de chei pe care le ţinea cu o mână atât de încleştată. Încât părea moartă.

— Tu… nu eşti Gavroche?

— Nu!

— Dar cum te cheamă?

— Viriarte!

Odată cu răspunsul lui, o trâmbiţă răsună aproape, şi atât de puternic, încât cerul vui, iar Ionică îşi duse speriat mâinile la tâmple, simţind că sunetul îi pătrunde prin ţeastă. Când ecoul ei războinic se stinse, un glas porni din aceeaşi parte:

— Numantini! Vă făgăduiesc îndurare! închinaţi-vă!

Ionică privi de jur-împrejur, şi deodată, fără niciun fel de mirare, îşi dădu seama unde se află. Locurile erau tot acelea, cum le ştiuse de ieri seara, dar cavalerul rătăcitor dispăruse, iar în locul ruinelor se înălţa cetatea numantinilor – şi el se afla pe ziduri, lângă băiatul cu numele ca de piatră.

— Închinaţi-vă! răsună iarăşi acelaşi glas poruncitor, în care se simţea trufia mânioasă, şi nicidecum îndurarea făgăduită adineaori, cu vorbe mieroase.

Sub zidurile cetăţii se înşirau ostile romane, de jur-împrejur şi până hăt, departe, pierzându-se în zarea pâcloasă. Dincolo de râu erau puse în rând catapultele, cu arcurile încordate, gata să slobozească ghiulele de piatră.

La porţi, trunchiuri grele de cedru, purtate fiecare de sute de braţe, ţinteau încuietorile, să se repeadă, ca nişte berbeci, şi să le spargă.

Sunetul de trâmbiţă izbucni încă o dată.

— Coboară! îi porunci lui Ionică băiatul numantin, singurul dintre ai săi rămas în viaţă.

Ionică se supuse şi coborî prima treaptă, dar acolo încremeni, fiindcă jos, înăuntrul zidurilor, priveliştea era jalnică. La tot locul zăceau leşuri însângerate, toată suflarea cetăţii, acum moartă, bărbaţi, bătrâni, tineri „fete, femei, copii, căzuţi claie peste grămadă, cu ţestele zdrobite de piatră, cu piepturile străpunse de săgeată, de lance – şi deasupra se ridica vaierul înfricoşător, auzit peste noapte. Şi Ionică înţelese acum ce spunea Viriarte:

aceste leşuri n-aveau să-şi găsească mormânt niciodată.

— Numantini! se auzi, după trâmbiţă, glasul trufaş, care strigase prima dată. Scipio doreşte să vă vorbească!

— Vorbeşte! strigă Viriarte, fără să se clintească.

Ionică privi printr-un crenel făcut în piatră, şi în fruntea armatei romane văzu un om călare, cu coif şi platoşă de aur, cu o sabie scurtă în mâna dreaptă, în stânga cu un scut care lucea la soare. El era generalul, de bună seamă, şi răspunsul băiatului păru să-l nemulţumească.

— Nu cu tine vreau să vorbesc, ci cu maimarele cetăţii.

— E mort! răspunse Viriarte.

— Cu cel care urmează!

— A încetat din viaţă!

— Atunci cu căpitanul oştii!

— Mort!

— Cu un ofiţer!

— Niciunul nu mai trăieşte!

— Măcar să vină un om în toată firea! Nu pot sta de vorbă cu un copilandru!

— De ce-aţi venit aici, romani, ce căutaţi? zise atunci Viriarte cu un glas care pornea parcă şi el de pe

lumea cealaltă, unde plecaseră şi de unde îl vegheau, aspri şi neînduraţi, toţi numantinii. Dacă vreţi să intraţi în Numancia, păşiţi uşor… Iată cheile cetăţii, dar vă vestesc de pe zidul ei înalt că aici nu mai e nimeni viu – aici moartea a triumfat!

Un freamăt străbătu oastea romană, iar Scipio se clătină în şa.

— Nu înţeleg ce spui! De ce să triumfe moartea, când eu vă făgăduiesc îndurare, lăsându-vă viaţa?

— Îndurarea ta vine târziu, Scipio! Nimeni nu mai are nevoie de ea, şi nici eu, fiindcă vreau să urmez soarta părinţilor mei şi a cetăţii mele pe care o iubesc, primind, ca şi ei, moartea mândră şi grea!

— Nu! strigă generalul, ridicând scutul spre el. Rămâi în viaţă şi îţi făgăduiesc tot ce doreşti, aur şi bogăţii. Dar am nevoie de tine, să te duc la Roma, în urma carului meu de triumf, ca o dovadă că numantinii au fost înfrânţi.

Viriarte păşi până la marginea zidului şi abia acum se îndură să privească în jos; ochii lui erau încărcaţi de mândrie şi dispreţ.

— Romani! strigă el, cu toată puterea pieptului său de copil. În inima mea fierbe mânia tuturor celor morţi în această cetate care nu va mai fi. Toată strălucirea Numanciei trăieşte în mine acum!

Iarăşi trecu un freamăt prin oştile romane, înşirate la nesfârşit. Iar dinlăuntrul cetăţii vechiul vaier crescu, trecând peste ziduri şi ducându-se până în munţi.

— Supune-te, copil fără fericire, şi îmi vei mulţumi!

strigă generalul, cutremurat.

Viteazul flăcău nu-i răspunse, ci se întoarse şi privi morţii săi.

— Cetate iubită, popor fără noroc! şopti el, nefiind nevoie să ridice glasul, spre a fi auzit de cei ce nu mai erau vii –, Nu-ţi fie teamă şi nu crede că eu, fiul tău, am să mă

las doborât de frică sau amăgit de făgăduinţi. În clipa asta pământul, cerul, iadul şi lumea întreagă ar vrea să mă întoarcă din drum. Dar eu voi împlini tot ce datorez bravurii tale, poporul meu iubit! Şi dacă o frică trecătoare m-a adus aici, ca să mă ascund de apropiata şi înfricoşătoarea moarte, care n-a cruţat pe niciunul din voi, voi plăti acum greşeala vârstei mele fragede şi nevinovate, urmând destinul vostru, tuturor ai mei!

Sărmanul Viriarte privi o ultimă oară morţii săi şi cetatea moartă, apoi, revenind la marginea zidului, ridică glasul:

— Ascultaţi, romani! Dacă marea voastră putere ar fi încă mai mare, fiţi siguri că tot nu m-aţi înfrânge. Sunt tânăr şi îmi place viaţa, dar ceea ce veţi vedea acum va dovedi că dragostea mea pentru cetate a fost deplină şi fără pată! Priviţi, romani!

Şi fără să şovăie, fără să mai privească soarele, cerul, munţii şi apa, Viriarte se aruncă din înălţimea zidului, ca să predea învingătorului Scipio cheile cetăţii şi trupul său fără viaţă…

Soarele păli, cerul se întunecă deodată, munţii prinseră să se frământe, unduindu-şi crestele de piatră, râul gemu îndurerat…

— Viriarte! răcni Ionică.

Şi, nesocotind porunca pe care i-o dăduse nefericitul băieţandru, se repezi la marginea zidului, ca să privească jos, în prăpastie.

Oastea romană încremenise – câţi soldaţi, atâtea stane de piatră. Stană de piatră erau şi calul, şi generalul care înfrânsese Numancia. Dar ultimul numantin, copilandrul, zăcea neînfrânt la picioarele zidului de cetate, cu braţele date în lături, cu faţa spre cerul dragii lui patrii, adeverind că o iubise mândru, deplin şi fără nicio pată.

Şi atunci, dinlăuntru cetăţii, peste vaierul morţilor, se ridică glas de trâmbiţe, suflarea biruitoare a trâmbiţaşilor

fără viaţă – şi Scipio şi oştile romane, cu capetele în pământ, făcură calea-ntoarsă…

A

I

Între atâţia morţi rămase viu doar Ionică, prăbuşit pe zidul cetăţii şi plângând în hohote disperate… Plângea de mila poporului brav, care nu se dăduse învins în faţa armatelor numeroase, plângea de atâta suferinţă omenească, îl plângea pe viteazul fiu al numantinilor…

Şi cum plângea el astfel, sub cerul care rămăsese întunecat, deşi soarele se afla sus, şi parcă nici nu mai mişca, îşi dădu seama deodată că ajunsese la picioarele zidurilor pe jumătate dărâmate, căzuse fără să se zdrobească, sau coborâse în neştire, treaptă cu treaptă. Auzea ca prin vis, vedea ca prin ceaţă…

Un huruit de automobil creştea pe şoseaua cu hârtoape şi praf roşiatic, străbătută ieri în tovărăşia lui Don Miguel de Cervantes. Doi oameni în haine albe şi o femeie tot alb îmbrăcată veneau peste râu, cu o barcă.

— Trebuie să-l salvăm pe Viriarte! zise unul din oameni, aplecându-se asupra trupului însângerat, de pe piatră.

— Eu nu sunt Viriarte 1 şopti băiatul.

Celălalt bărbat zise:

— Aiurează!

Ionică protestă, cu vocea slabă:

— Nu aiurez! Dar se întâmplă fapte ciudate! N-aţi întâlnit pe drum un om ciung, cu o traistă? Trebuie să merg cu el, altfel…

Cei din jur păreau să nu-l audă, sau nu luau în seamă vorbele lui, pe care nici n-ar fi putut să le înţeleagă.

— Oxigen! şopti o voce îngrijorată.

Băiatul simţi pe faţă o atingere rece, simţi cum plămânul începe să-i crească, bântuind parcă înăuntrul lui

un viscol de gheaţă, care îi alunga ameţeala, trezindu-i în schimb, în tot trupul, o durere năprasnică.

— Lăsaţi-mă în pace! gemu, căutând cu ochii pe cei de aproape. Vreau să dorm, îndurați-vă!

Dar nu mai era nimeni în preajmă; nici Viriarte: îl luaseră, poate, cu ambulanţa…

Văzu în schimb, cu privirea limpede, din care pierise orice urmă de ceaţă, un tub metalic culcat alături, pe piatră, un tub albastru, ca o ghiulea uriaşă, cu o maşinărie complicată la unul din capete. Ochii lui rămaseră neclintiţi asupra acestei maşinării, alcătuite dintr-un corp de bronz, cu ţevi, robinete şi ceasornice, ale căror ace stăteau nemişcate, ca şi când timpul s-ar fi oprit în loc, aşteptând să vină din urmă toţi întârziaţii. Şi, după o vreme care n-avea cum şi măsurată, văzu că pe ţevile aparatului se aşază zăpadă.

Era zăpadă adevărată, dar se mira de unde, fiindcă nu cădea niciun fulg şi în jur vremea stătea împăcată. Şi totuşi zăpada creştea întruna, şi se făcea mai groasă, până ce începu să alunece şi să cadă pe piatră. Atâta era de uimit băiatul, încât sări în picioare, ca să se dumirească.

Atunci văzu că totul în jur se schimbase. Râul nu se mai afla unde îl ştiuse, sau poate era îngheţat şi îl acoperise zăpada. Întreg ţinutul apărea alb, până în zarea îndepărtată. Dar schimbarea cea mai ciudată o suferiseră munţii din preajmă… Ionică se frecă la ochi, nevenindu-i să creadă. Piscurile lor crescuseră, ca şi cum piatra ar fi fost un uriaş aluat de cozonac pus să dospească. Spre a le vedea vârfurile trebuia să-ţi dai capul pe spate. Iar între toate se ridica unul, înfricoşător şi falnic, străpungând norii şi pierzându-se la înălţimi pe care doar închipuirea putea să le urmărească.

Pe când se întreba cum se întâmplase ciudăţenia aceasta.

Ionică auzi un glas gros şi spart deasupra capului:

— Bună ziua, băiatule!

Pe ramura desfrunzită a unui copac descoperi o pasăre neagră. Stătea pasărea acolo, cu ghearele prinse pe creanga plină de gheaţă, cu penele lucioase, lustruite proaspăt, şi se uita în jos la el, cu o privire neînţeleasă; era în ea şi curiozitate, şi batjocură, şi nerăbdare – şi-o ură ascunsă, dar pe care o puteai bănui fără margini.

— Ia te uită! zise băiatul. Parcă te-aş cunoaşte! Tu nu eşti corbul din pădurea Băneasa?

— Ba da! răspunse cu batjocură pasărea.

— Şi ce cauţi aici?... Unde mă aflu?

— La poalele munţilor Himalaya, în Asia!

— Nu se poate!

— Ai să vezi când vei începe urcuşul!

— Trebuie să urc?

— Nu se poate altfel!

— Până în vârf?

Aici pasărea începu să râdă, şi râse croncănind şi bătând din aripile lucioase.

— De ce râzi? întrebă nedumerit şi puţin supărat băiatul.

— Fiindcă nimeni n-a ajuns sus până astăzi!

— Am să ajung eu?

— Încearcă!

— Dar de ce trebuie să urc?

Iar râse şi croncăni pasărea:

— Fiindcă aşa e în firea omenească!

Aici corbul se aplecă, ţinându-se cu ghearele de ramură, şi adăugă, scăzând glasul:

— Omul vrea să le ştie pe toate! Să cerceteze necunoscutul şi să-l afle!

— Şi ce găseşti de râs în dorinţa asta?

— Nu râd, ci mă bucur! croncăni pasărea.

— De ce?

— Ai să afli, când va veni ceasul!... Hai, băiete, fă-ţi

datoria! încearcă să ajungi unde n-au ajuns alţii!

Ionică se uită cu ciudă la corbul care croncănea pe ramură, apoi îi întoarse spatele şi începu să urce povârnişul înzăpezit, fără potecă, având singură călăuză vârful ghicit în negurile groase. Urca uşor, de parcă şi-ar fi pierdut greutatea, şi în afara durerii din oase nu simţea nicio suferinţă, dimpotrivă, o bucurie care îi înaripa paşii. După un timp auzi un fâlfâit în aer, şi când ridică ochii îl văzu pe corb, rotindu-se pe deasupra capului.

— Ce cauţi aici? se răsti băiatul.

— Merg cu tine! răspunse pasărea.

Şi începu să râdă, croncănitor, de îţi băga spaima în oase.

— Du-te înapoi, pasăre blestemată!

— Cra, era, era! croncăni corbul. Cine poate să mă oprească?

Acum drumul era mai anevoios, piciorul începea să alunece, şi deodată în faţa băiatului se ivi un perete de gheaţă, mai înalt decât zece blocuri cu unsprezece etaje, puse unul peste altul. La picioarele lui zăcea un morman uriaş de zăpadă, o avalanşă căzută odată – şi alături

Ionică văzu, cu groază, rămăşiţe omeneşti, numai oase şi hârci, albe de ger, îngheţate acolo parcă de veacuri.

— I-am cunoscut pe toţi! croncăni corbul, rotindu-se pe deasupra avalanşei. Haide, înainte, băiete! Aici nu mai am ce face!

În peretele de gheaţă erau săpate scări, înfipţi ţăruşi de fier, întinse cabluri – muncă îndelungată şi anevoioasă.

— E uşor să vii la de-a gata! hârâi corbul, văzând că

Ionică începuse să urce cu înlesnire, punând piciorul din treaptă în treaptă şi ţinându-se cu amândouă mâinile de cablu.

Nu era greu ca băiatul să înţeleagă cine făcuse treptele acestea. Alţii înaintea lui urcaseră nesfârşitul perete de gheaţă şi, ajunşi deasupra lui, căzuseră cu o

avalanşă, încât din ei nu mai erau azi decât oasele. Dar moartea lor nu fusese zadarnică, fiindcă lăsaseră deschis drum altora…

Pe înserat ajunse sus, unde se întindea un podiş de gheaţă. În marginea lui se vedea scheletul unui cort şi resturi de pânză fluturând pe bai ele metalice. Viscolul nărăvaş al înălţimilor neumblate smulsese învelişul şi-l dusese – fâşii-fâşii – în văzduhul învârtejat cu zăpadă.

Ionică privi în jur – şi merse mai departe.

— Nu te opreşti? gâfâi corbul, bătând mai anevoie din aripi.

— Nu! răspunse băiatul.

— Nu eşti obosit?

— Ba da! Dar dacă mă opresc, am să îngheţ peste noapte.

— Oricum ai să îngheţi! îi cobi pasărea.

Dar Ionică îşi văzu de drum, ştiind prea bine că prostul obicei al corbului e să cobească – şi dorinţa lui nu-i alta decât să te aducă la deznădejde, cum îi spusese căprioara odată.

Gheaţa, sclipitor de albă, răspândea pe podiş destulă lumină, ca el să vadă unde pune pasul, deşi deasupra noaptea era întunecată.

După o vreme de mers, nemăsurată, podişul se sfârşi, iar mai departe începea alt urcuş, o pantă aşa de pieptişă, încât nu o puteai învinge decât luând-o de-a curmezişul, în largi zigzaguri.

— Mai mergi? croncăni slab corbul, pe la miez – de noapte.

— Dac-am pornit, vreau să ajung până la capăt.

— N-ai să izbuteşti! mai bine stai şi te odihneşte. Am să te învelesc cu aripile mele şi o să-ţi fie cald ca acasă!

La aceste vorbe inima băiatului se înmuie dintr-odată.

I se făcuse dor de ai săi, şi se temu că n-o să-i mai

vadă.

Câteva clipe şovăi, gata să se întoarcă. Pe deasupra, corbul îi dădea târcoale, mişcându-şi din ce în ce mai greu aripile.

— De ce gâfâi? îl întrebă băiatul.

— N-am aer… Hai să ne întoarcem!

Ciudat, Ionică nu simţea lipsa aerului, dimpotrivă, avea plămânii mai îndestulaţi ca niciodată. Şi, după câteva inspiraţii, îi pieri pe loc orice teamă şi-şi regăsi toată vlaga.

— Stai! croncăni corbul, văzându-l cum pornea, voinic, mai departe.

Până în zori Ionică îi auzi gâfâielile şi croncănitul în

spate. Odată cu lumina zilei, pasărea neagră scoase ultimul croncănit, moale, fără viaţă:

— Stai, băiatule!

Văzând că se ostenea zadarnic, împroşcă, scrâşnind, un blestem groaznic:

— Să-ngheţi acolo, şi mama ta să nu ştie unde-ţi sunt oasele!

Aceste vorbe sinistre stârniră în sufletul lui Ionică altceva decât voise pasărea. În el se născu trufia bărbătească de-a învinge toate piedicile şi-a ajunge unde dorea, de vreme ce plecase. Laolaltă cu trufia, simţea dorinţa fierbinte de-a se întoarce acasă, unde ai săi îl aşteptau cu nerăbdare şi dragoste. Numai că, unul fără altul, aceste simţăminte nu puteau să trăiască.

Privi înapoi, văzu cum pasărea cobitoare şi hrăpăreaţă se ducea în jos, cu aripile înmuiate, planând fără vlagă.

Curând o înghiţiră negurile – şi el porni mai departe.

Aşa merse Ionică, fără odihnă şi fără să se hrănească, de parcă avea în el puteri fără capăt, respirând uşor, dar punând trudnic pasul, cu inima neobosită, dar durându-l

din ce în ce mai rău capul, până ce, spre jumătatea zilei, pe un colţ de stâncă îmbrăcată în gheaţă, văzu o altă pasăre, cenuşie, nu neagră, mai mare decât corbul care îi tot croncănise în spate. Îi era atâta silă de câte auzise, încât vru să treacă nepăsător mai departe. Atunci pasărea se ridică în picioare, îşi deschise larg aripile, care păreau nemăsurate, şi, aplecându-se spre el, îl întâmpină cu o vorbă neprefăcută, dar semeaţă:

— Viteazul munţilor îţi urează bun sosit, viteazule!

— Mulţumesc pentru urarea frumoasă! Cine eşti tu? se miră băiatul.

— Vulturul de Himalaya! răspunse pasărea.

— Şi de ce te ţii viteaz?

— Fiindcă nimeni, în afară de mine, nu ajunge la înălţimea asta!

— Mă bucur că te-am întâlnit, dacă aşa stă treaba! Până mai adineaori s-a ţinut după mine corbul, care n-a făcut decât să gâfâie şi să-mi cobească. A, cu tine îmi place să fiu tovarăş! Hai să pornim mai departe!

Vulturul scutură din cap:

— Nimeni din neamul nostru nu s-a încumetat să zboare dincolo de stânca mea!

— Atunci în ce-ţi stă vitejia?

— Zbor mai sus decât orice pasăre!

— Viteaz la tine acasă!

— Ei şi? Casa mea este cea mai înaltă!

— Poate… Dar ca să fii viteaz înţeleg să-ţi depăşeşti înălţimea! Să faci mai mult decât îndrăznesc alţii

— Asta nu se poate!

— Vorbirăm degeaba! zise Ionică, nemulţumit că se lăsase înşelat de semeţia pasării singuratice.

Şi îşi reîncepu urcuşul, mai anevoios de data aceasta.

După doi paşi se opri şi întoarse capul.

— Spune-mi, ce faci aici? Pândeşti vreun drumeţ curajos să cadă?

Vulturul îşi legănă mândru aripile:

— Nu mănânc pe cei ce cad, niciodată. Hrana mi-o găsesc în vale, şi-o vânez proaspătă.

— Atunci ce cauţi la înălţimea asta?

— Îmi place aerul tare, şi-mi plac piscurile, şi-mi place să privesc în jos abisurile nemăsurate!

— Te las cu bine atunci! îţi doresc priveliştea cea mai frumoasă!

După alţi câţiva paşi, Ionică întoarse iar capul.

— Oricum – îi zise vulturului – eşti o fiinţă destul de simpatică!

Abia noaptea, după un urcuş care părea fără capăt, şi pe care îl învinse, câştigând cu trudă fiecare pas mai departe, cătărându-se prin hornuri de gheaţă, lăsând prăpăstii fără fund în stânga şi-n dreapta, în primejdie să se prăbuşească, ferindu-se de avalanşe care alunecau huind şi îmbrâncind întreg muntele în pulbere albă, ajunse pe o şa pustie, în bătaia viscolului sălbatic.

Acolo, pe creasta deschisă, unde nu trăia decât vântul şi nu creştea decât gheaţa, Ionică văzu un cort singuratic, ancorat cu cabluri de oţel, care zbârnâiau pe tonuri amestecate, născând la acele înălţimi, goale de când lumea, o muzică necunoscută urechii noastre – înfricoşătoare ca hăul şi moartea. Până la vârful încă neatins de nimeni mai era o etapă; ea se bănuia în noapte, ucigătoare şi nemăsurată.

Băiatul se apropie de cortul acela şi îşi căută adăpost lângă el, să-şi tragă puţin răsuflarea, să se odihnească, fiindcă viscolul îl dobora din picioare şi-i storcea vlaga.

Şi cum stătea lipit de pânza pe care vântul o făcea să sune ca darabana, auzi înăuntru inimi omeneşti, opt inimi pare-se, bătând îngrijorate. Le auzi cum se aude tic-tacul

ceasului, şi abia mai târziu desluşi glasuri.

— Unde or fi înnoptând acum? zicea unul, în şoaptă.

Urmă o pauză, cât zece bătăi de inimă, ritmice şi amplificate, apoi cineva răspunse cu vocea slabă:

— Nimeni nu poate să ştie!

După ce iarăşi se auziră cele opt inimi bătând în cadenţă, toate laolaltă, iar întrebă şoapta:

— Ce trudă îndelungată! Oare au să ajungă?

Alt glas răspunse:

— Dacă n-or ajunge ei, o să încerce alţii dintre noi, fără zăbavă.

— Nu! Eu nu mai pot! Cobor mâine dimineaţă!

— Dar n-o să ai linişte toată viaţa!

Glasul mai slab crescu, şuierând, cu o revoltă greu înfrânată:

— Şi de ce ne-am chinuit sute de oameni? De ce unii şi-au dat viaţa? De ce trebuie cucerit Everestul?

— Fiindcă există!

Afară, Ionică înclină din cap; cunoştea mai de mult vorba aceasta, şi-o încuviinţa cu satisfacţie.

În cort nu se mai auziră un timp glasuri, ci doar cele opt inimi, bătând laolaltă. Câte una rămânea uneori în urmă, apoi se grăbea să câştige pasul, neîngăduindu-şi să rămână stingheră la aceste înălţimi unde, mai dovedit ca în orice altă parte, un om nu poate trăi fără altul.

Apoi iar zise unul, după ce meditase:

— Aşa, există multe locuri unde oamenii n-au ajuns până astăzi! Fundul necunoscut al oceanelor…

— Are să se cunoască!

— Antarctica, neumblată, misterioasă.

— Va fi explorată!

— Dar Cosmosul, spaţiul nemăsurat şi fără de capăt?

Aici urmă tăcerea grea a îndoielilor, care fac să şovăie înma omenească. Vuietul viscolului crescu năprasnic, şi înăuntrul cortului cele opt inimi îşi pierdură

ritmul, bătând altfel.

— Şi Cosmosul o să fie cucerit, chiar în anii care urmează! zise Ionică, de afară, unde era el singur şi noaptea.

În cort inimile se opriră câteva clipe, apoi porniră să bată în ritmuri accelerate.

— Cine-a vorbit?

— Nu ştiu.

— Dar am auzit limpede! Nădăjduiesc să nu am halucinaţii… Ei bine, aş vrea să ştiu de ce trebuie cucerit şi Cosmosul, după atâtea altele?

— Fiindcă există! răspunse Ionică, ridicând glasul.

Şi nu mai zăbovi, socotind că se odihnise de ajuns şi că era destul de lungă calea rămasă. Urcuşul de-aici înainte se arăta mai greu decât toate, pierdut în beznă şi răscolit de viscolul care lua de jos până şi gheaţa, rozând-o cum apele rod piatra, dar neasemuit mai repede şi mai vajnic.

Fiindcă o vedeai cum se toceşte şi se duce în prăpăstii, pulverizată, unde poate se închega iarăşi, ca să fie rasă în pulberi încă o dată.

Pe alocuri, Ionică întâlnea trepte, dovadă că urcau alţi oameni, în faţă, după cum şi aflase de la cei ale căror inimi băteau laolaltă. Ciudat însă, oricât de anevoios era povârnişul de gheaţă, oricât îl smucea vântul sălbatic, urca uşor, din treaptă în treaptă, simţea în inimă şi în creier, răzbătând acolo, pe căi neînţelese în clipa aceasta, tot greul îndurat de ceilalţi – câţi ajunseseră pe aici, sau doar încercaseră…

Aşa merse băiatul toată noaptea, într-o beznă atât de deplină, că nu se vedea nici măcar pe el însuşi, de-ar fi putut să se creadă dispărut, dacă n-ar fi avut cunoştinţă de sine prin celelalte simţuri, în afara vederii. Când veni ziua, că doar trebuia să vină, de vreme ce pământul se rotea încă, spre a-şi arăta feţele pe rând soarelui, nu se făcu mai

multă lumină… Mergea drumeţul prin nori şi vedea cum din ei se naşte zăpada, acolo, pe loc, ca într-un laborator al ninsorilor, în fulgi grei, feluriţi ca formă şi de toate mărimile, atâta zăpadă că nu ştiai unde-ar putea să încapă, oricât ar fi fost cerul de înalt şi lumea de mare.

Apoi, spre amiaza zilei, zări două mogâldeţe în faţă, doi oameni se vădiră îndată, mergând unul după altul. Mergeau trudnic, ridicând piciorul de parcă ar fi atârna. t de el tone de gheaţă, şi se opreau la tot pasul. Erau doi, dar nu puteai şti dacă nu-i decât unul, fiecare din ei putând să fie umbra credincioasă a celuilalt.

Ionică rămase în urma lor, la o depărtare cuviincioasă, gândind că-i dreptul lor să ajungă primii, dacă plecaseră mai devreme şi urcau aşa anevoie. Ba chiar îi era ruşine de uşurinţa cu care el făcea zece paşi, iar ei, în acest timp, numai unul.

Cât se străduiau oamenii aceia, Ionică simţea acuma mai viu, fiindcă îi avea în faţă – şi iarăşi se răspândi în fiinţa lui truda lor nemăsurată. Apoi oamenii se opriră, şi în aceeaşi clipă băiatul simţi că urcuşul se terminase. Se afla pe cel mai înalt pisc al lumii, şi parcă tot nu-i venea să creadă.

Nu se vedea nimic în jur, decât hăuri prin care norii, fugăriţi de viscol, şi ei fugărindu-se unul pe altul se sfâşiau, gemând, în colţurile de piatră. Doar o dată îl zări pe vultur, stând maiestuos pe stânca lui îngheţată, şi în altă clipă parcă îl ghici pe corb, mult mai jos, croncănind nemulţumit pe o ramură.

Cei doi oameni se îmbrăţişau, despărţiţi însă de îmbrăcămintea groasă şi de feluritele poveri care îi ţineau la distanţă. Pe faţă aveau măşti cu geamurile îngheţate, încât abia puteau să se vadă. Dar, desigur, îşi vorbeau şi se vedeau cu inimile, fiindcă şi Ionică îi vedea şi-i auzea pe aceste căi tainice.

— Am ajuns! zise inima primului, cel mai înalt,

bătând să se spargă.

— Am ajuns! răspunse inima celuilalt.

Ionică se apropie de ei, fără teamă; erau oameni vii, deci nu puteau să-l vadă. Dar la primii lui paşi ei se întoarseră, amândoi deodată.

— Cine eşti tu? întrebă unul.

Băiatul păli.

— Mă vedeţi?

— De ce să nu te vedem?

— Fiindcă pe mine nu mă văd decât oamenii care nu mai sunt în viaţă.

— Poate că şi noi suntem mai aproape de moarte decât de viaţă!

— Ba nu! protestă băiatul. Sunteţi mai vii decât s-ar putea crede fără o judecată temeinică a faptei voastre!

Dar înţeleg de ce mă vedeţi: fiindcă, desigur, de la înălţimea asta vezi altfel. Totdeauna vede mai bine cel care-i mai sus decât alţii!

— În orice caz – zise cel mai înalt, privindu-l bănuitor dintr-o parte – noi am ajuns primii! Să nu vii cu pretenţii vreodată!

Şi după aceste cuvinte înfipse repede, în gheaţa ne
umblată a piscului, steagul britanic.

Între timp, omul celălalt, mai mărunt, îngenunchease şi scobea gheaţa cu un cuţit. Când adâncitura atinse vreo două palme, desprinse de la brâu o legăturică, o desfăcu, luă din ea câteva boabe de grâu şi le îngropa în gheaţa care n-avea să se topească niciodată.

— Ce face? întrebă Ionică.

— Aduce ofrande lui Buda, dumnezeul lui!

Omul mai scund rămăsese în genunchi, cu fruntea plecată, fără să ia seama la ce se petrece în jur.

— Acum ce face? dori să afle băiatul.

— Se reagă şi se închină! Tu nu te închini nimănui?

— Ba da!

— Cui?

— Vouă azi, mâine altora! Oamenilor nebiruiţi!

Ca şi cum ar fi vrut să recunoască şi să întărească spusele băiatului, viscolul, domolit o vreme, reizbucni dintr-odată, izbind crestele cu pieptul lui uriaş, îmbrăcat în armură de gheaţă. Lui Ionică i se păru că întreg muntele se clatină, huind în adâncurile lui neumblate şi răspândind în văi trosnete care se duceau din perete în perete, răsfrângându-se, întâlnindu-se şi ciocnindu-se cu altele, noi, fără capăt, ceea ce dădea naştere unui scrâşnet peste putinţă să-l îndure urechea omenească.

Băiatul îşi prinse capul în mâini, apărându-se, cu teama că vuietul putea să-i fărâmiţeze ţeasta. Dar toţi trei aflaţi acolo rămâneau în picioare, decât că fiecare clipă de întârziere smulgea din ei vlaga.

— Să ne grăbim! zise un glas. Altfel se termină oxigenul, şi aici ne rămân oasele!

— Haide, băiete! veni prin viscol alt glas. N-o să mai ai oxigen, şi te îngroapă zăpada!

Ionică începu să se clatine.

— Oxigen! Oxigen! se auzeau glasurile.

Oamenii coborau, se pierdeau în nori de ninsoare deasă.

— N-am nevoie de oxigen!… Luaţi-l voi, luaţi-l! strigă băiatul, istovit dintr-odată.

Pesemne abia acum se revărsa în el oboseala nesfârşitului urcuş, învins pe nerăsuflate.

Glasurile oamenilor se auzeau din ce în ce mai departe, mai jos, din ce în ce mai slabe:

— Oxigen!… Oxigen!… Oxigen!…

Pe urmă nu mai auzi nimic, nici glasurile, nici viscolul, nici trosnetele muntelui care continua să se clatine.

Peste toate se aşternu o linişte îngheţată, şi băiatul începu să cadă. Cădea însă cum n-a căzut niciun om

vreodată, cădea nu în jos, ci în sus, ducându-se în spaţiu. Şi cât ai clipi se pomeni înconjurat de aştri.

O

rice cădere are un capăt şi-o izbitură, mai blândă sau mai dureroasă, pe aceeaşi măsură cu distanţa străbătută în spaţiu, după legile gravitaţiei şi ale acceleraţiei…

Când eşti mic şi cazi din pat, noaptea, te ridică o mână îngrijorată:

— Te-ai lovit, dragul mamei?

Când cazi din pom, mai târziu, şi rămâi din fericire agăţat într-o ramură uscată, rupându-ţi doar nădragii, te ceartă tata:

— Să nu mai faci aşa altă dată!

Când cazi de pe acoperiş, poţi să-ţi rupi piciorul şi te doare groaznic… Dar ce să caute copilul cuminte pe acoperişul casei?

Poate erau ore, sau zile de când cădea Ionică, învârtindu-se când pe o parte, când pe alta, cu capul în jos uneori, alteori cu picioarele, văzând când soarele, când luna, când pământul pe care parcă se desluşeau munţii Himalaya, locul de unde plecase…

Izbitura trebuie să fi fost straşnică, şi cu toate astea n-o simţi, ca şi când ar fi avut trupul de vată şi ar fi căzut într-o plasă elastică.

Şi totuşi era un corp dur, un astru mai altfel, alcătuit nu din mineralele brute ale aştrilor, ci din oţelul cel mai tare şi mai călit, şi nu dintr-o singură bucată, ci din tăblii, rotunjite şi sudate pe forma unei sfere, cum poate să desele.

neze numai compasul. Cu însuşiri neobişnuite nici la metalele cele mai maleabile, oţelul se adânci, luând forma trupului care venea din spaţiu. Numaidecât, deasupra acestuia, imobilizat astfel, se revărsă plastic oţelul din margini, alcătuind o nouă carcasă… Atunci, totul fiind

gata, vechiul perete se topi, fără să curgă şi fără să dogorească – şi

Ionică se pomeni teafăr înăuntrul ciudatului astru…

Totul era ciudat, de altfel, şi de neînţeles minţii fără imaginaţie; fiindcă prima descoperire pe care o făcu băiatul, după ce clipi să se dezmeticească, fu un om, un om viu şi adevărat, adică un om în carne şi oase, deşi înveşmântat ca scafandrii.

Omul şedea pe un scaun, pe un fotoliu cu linii complicate şi confortabile, având la îndemână pârghii nenumărate, iar în jur cadrane de toate formele şi altfel de aparate, peste putinţă să le urmăreşti pe toate deodată.

Deşi dezmeticit pe deplin, Ionică nu putea să-şi dea seama unde-i podeaua şi unde-i tavanul acestei odâi sferice, care zbura în spaţiu, fiindcă el plutea nemişcat la mijloc, neavând atingere cu nimic din preajmă. Nu putea să spună dacă omul era mai jos sau mai sus decât el; dar oricum

— Că ar fi fost deasupra, sau dedesubt, sau într-o parte – îl vedea cam la un metru distanţă, deci destul de aproape ca să-i desluşească limpede chipul sub casca lui de scafandru.

— Unde mă aflu? fu prima întrebare pe care o puse băiatul.

Fără să se mire de ivirea lui atât de neaşteptată, şi fără să pară supărat – fiindcă la urma-urmei nimănui nu-i place să-i intre oaspeţi în casă fără să se vestească – omul îşi roti capul, arătându-şi ochii limpezi şi faţa prietenoasă.

— În Cosmos! răspunse el, modest, când ar fi avut toate motivele să se fudulească.

— În Cosmos? Numai pe-aici nu fusesem… Dar stai 2 nu visez? Eşti un om viu?

— Dacă ai vreo îndoială, iată aici aparatele care îmi înregistrează mersul inimii şi respiraţia!

— Straşnic îşi mă vezi?

— Cu cea mai mare claritate!

— Da… murmură băiatul. Îndeobşte sunt nevăzut… Dar la înălţimea asta!… Şi eşti de pe planeta noastră – de pe pământ vreau să zic?

— Desigur!

Cu aceste cuvinte cosmonautul arătă în faţa sa, pus pe un suport de argint, printre aparate, un steguleţ roşu, cu secera şi ciocanul într-o margine – simbol care lui Ionică îi era cunoscut, după cum îi era cunoscut şi steagul.

— Straşnic! exclamă el încă o dată. Şi cum te cheamă?

Întrebarea îl făcu pe cosmonaut să se îmbujoreze de sfială, sub cască.

— Numele meu ai să-l afli când te întorci pe pământ.

— De ce nu vrei să mi-l spui acum?

— S-ar cuveni oare să rostesc numele meu aici, când cei care mi-au pregătit zborul sunt mii şi mii?

Băiatul căzu pe gânduri… Erau mii şi mii de oameni, într-adevăr, cei care pregătiseră zborul acesta, mii de oameni de astăzi, şi mii din secole îndepărtate, adunaţi laolaltă, toţi care visaseră, năzuiseră, se luptaseră să se înalţe în aer şi să cucerească spaţiul. Se mulţumiseră oamenii la început să zboare ca păsările, iar azi zburau, în afara gravitaţiei, după legile aştrilor. Mii şi mii gândiseră cum să fie alcătuită maşinăria aceasta, alte mii căutaseră mijloacele să fie lansată, alţii descoperiseră instrumentele care să o conducă pe orbita ei aproape abstractă. Şi după ce atâţia o gândiseră, alte mii şi mii lucraseră în laboratoare, în uzine, în fabrici, s-o înfăptuiască. Chiar şi-n clipa de faţă, când biruinţa se vădea întreagă, alte mii şi mii de oameni, în faţa aparatelor, în centrala de conducere – desigur gigantică – vegheau ca zborul să decurgă cu bine până la capăt…

Toţi aceştia însă erau foarte departe, încât închipuirea băiatului încetă deodată să-i mai vadă ca pe

nişte fiinţe adevărate – şi îl cuprinse neliniştea izolării lui definitive în spaţiul fără viaţă. Era aici, cu el, un singur om, înlocuind lumea întreagă de unde plecase! Ionică făcu o sforţare să-şi stăpânească teama şi se adresă celui ce îi rămânea unicul tovarăş:

— O să ne mai întoarcem?

— Cu siguranţă, şi exact în clipa prevăzută prin calcule!

— N-o să se întâmple nimic cu noi? Oamenii au să ne recunoască?

— Condiţiile zborului în Cosmos au fost îndelung studiate; n-o să se schimbe nimic în structura noastră, nici fizică, nici sufletească. Ne vom întoarce, deci, teferi, şi oamenii se vor bucura să ne vadă!

— Dar ei sunt aşa de departe! Poate au şi uitat de existenţa noastră!

Cosmonautul începu să râdă, dovedind că nu lua în serios teama băiatului.

— Deci, nu ţi-e frică? întrebă acesta.

— De loc!

— Nu te simţi singur?

— Cum aş putea să mă simt singur? Milioane de oameni, chiar cei care ar trebui să doarmă acum, fiindcă la ei e noapte, veghează cu gândul aici, aşteptând ştirile despre zbor, transmise prin radio. Iar eu le percep gândul, îi văd în imensa lor colectivitate şi mi se pare că, odată cu mine, zboară omenirea întreagă!

Multă putere are cuvântul când izbuteşte să aprindă închipuirea, ca pe o flacără luminoasă! Nu-i trebui mai mult băiatului, ca să aibă pe de-a-ntregul imaginea planetei noastre, împânzite de luminiţe, milioane de lămpi aprinse în noapte – şi lângă fiecare stând un om, cu pumnii amorţiţi de încordare, cu respiraţia accelerată, cu inima arzând ca filamentul becului de la capul patului.

Trecându-i spaima de singurătate, ideea că toată

omenirea stătea acum trează îi dădea lui Ionică, mai limpede decât zborul însuşi, căruia îi era martor, simţământul unei biruinţe miraculoase…

Dar el cu ce drept se afla aici?… Băiatul îşi duse mâna la tâmplă – dacă se mai gândea mult, putea să-l apuce şi durerea de cap, să şi ameţească. Spre a-şi reveni, se uită în jur, ca să-şi găsească locul în realitatea învecinată.

Ciudată treabă! Un loc propriu-zis nu putea să-şi găsească; plutea parcă în vid, ca în clipa când se pomenise aici, în acelaşi loc, în mijlocul cabinei etanşe.

— Ai putea să mă lămureşti de ce stau aşa, fără niciun reazim, ca un duh? îl întrebă el pe omul care-i era gazdă.

— Fiindcă ne aflăm în afara zonei de gravitaţie a pământului, unde îţi pierzi greutatea.

— A, ştiu! Suntem în imponderabilitate.

— Acum lasă-mă puţin! zise cosmonautul. Trebuie să transmit un mesaj Americii!

Apăsă pe un buton, învârti un mâner, se uită la un cadran în care prinse să clipească o lumină albastră şi începu să vorbească în microfon, puţin intimidat, şi cu multă gravitate…

Pe urmă închise aparatele şi se adresă însoţitorului său:

— E mai uşor să vorbeşti cu oamenii când îi ai în faţă. Dacă nu-i văd, parcă nu-mi aud nici glasul.

— Eu l-am auzit. Va să zică, acum suntem deasupra Americii!

— Am şi trecut de ea. Zburăm peste Atlantic! Uită-te pe fereastră!

Fuseseră prea multe deodată; abia acum descoperi fereastra, şi prin ea văzu spaţiul, albastru, iar foarte departe pământul, rotund, cu oceanul ca o pată de

cerneală, între continentele cenuşii, cu mari dâre roşietice şi verzui. Ar fi semănat cu globul terestru, de la şcoală; dar nu era colorat aşa viu, şi îi lipseau meridianele care să-l împartă, ca pe un harbuz, în felii.

— Nu se văd vapoare! observă Ionică, destul de dezamăgit. De oameni nici nu mai spun!

— Ei însă mă văd pe „mine, zise cosmonautul, arătând în faţa sa obiectivul celulei de televizor.

— Te văd tot timpul?

— Bineînţeles!

— Asta-i destul de neplăcut! Ce faci dacă-ţi vine să caşti? Nici măcar nu-ţi poţi duce mâna la gură!

— Ca să-ţi spun drept, nu-mi vine să casc. Am prea multe de făcut... Stai puţin! Trebuie să transmit un mesaj popoarelor din Africa!

— Am şi ajuns?

După ce mesajul se termină şi coasta Africii rămase în urmă, Ionică reluă, mai timid:

— Pot să viu lângă tine?

— Nu!

— Te încurc?

— Nu mă încurci, dar apari la televizor, şi n-am voie să iau pasageri clandestini.

— Aşa e! Am să stau mai pitit. Nu vreau să ai încurcături cu cei de pe pământ.

— Aşteaptă! Trebuie să salut popoarele Indiei!

— Grozav de repede mergem! se minună băiatul. India!

Şi când te gândeşti că pe-aici mişună elefanţii, nici nu-ţi vine să crezi! Unde să încapă pe bucăţica asta de pământ?

Între o întrebare şi un răspuns rămânea în urmă câte un ocean sau un continent...

Pe urmă se făcu noapte, soarele apuse fulgerător, mai

bine zis se prăbuşi, în afara legilor lui, pierzându-se dincolo de pământ, iar pământul se umbri, trist, parcă părăsit.

Nu se vedeau luminiţele acelea, nu… Ionică se simţi puţin cam dezamăgit; mai adineaori prea dăduse frâu liber imaginaţiei! Şi totuşi oamenii stăteau de veghe – altfel nu se putea – dar cum să zăreşti nişte luminiţe aşa de îndepărtate?

Noroc că soarele nu pierise, nu-l spulberase niciun cataclism; răsări curând la celălalt orizont – un altfel de răsărit decât pe pământ – o explozie de flăcări care te-ai fi aşteptat să incendieze toată întinderea unei galaxii…

Cât bătea de tare inima lui Ionică avea să-şi dea el seama mult mai târziu. Acum băiatul privea, fascinat şi încremenit. Toate erau uluitoare, toate se petreceau fulgerător, greu să le înregistreze şi să le judece o minte deprinsă cu mişcarea, aşezată aşa de milenii, a bătrânului pământ! Aici noaptea ţinea mai puţin de o oră, dacă o măsurai de după crepuscul şi până înaintea zorilor. Când să adormi, când să te trezeşti? Şi mai era loc pentru un vis în acest răstimp?… Nu rămânea decât să visezi cu ochii deschişi!…

Când erau a doua oară deasupra Atlanticului, după ce lăsaseră încă o dată în urmă America, Ionică dori să afle un amănunt foarte important pentru el:

— O să vedem România?

— Nu-i în drumul meu.

Atât de tare se amărî băiatul, încât cosmonautul se răzgândi:

— Am să-ţi fac un hatâr!

Vorbi ceva în cască, aşa de repede, că nu-l puteai urmări; desigur, cerea permisiunea celor de pe pământ să schimbe drumul prevăzut, şi totul trebuia manevrat la iuţeală: nu era timp. Până să mişte pârghii, să urmărească mişcarea indicatoarelor pe cadranele din jur, coasta

Europei apăru dedesubt.

— Priveşte! zise cosmonautul. Mergem în lungul Dunării! Aici trebuie să fie Vie na, aici. Budapesta; Belgradul e mai în dreapta. Acum vine Bucureştiul! Fii atent!

Ionică privi, cu ochii mari, lipiţi de geamul rotund.

— Crezi c-ai putea să-mi arăţi casa noastră? Stau în

Giuleşti… E un bloc nou, galben, cu balcoane şi cu multe ferestre…

— Prea târziu! răspunse cosmonautul, care între timp transmisese un mesaj de salut poporului român. Am trecut de Bucureşti!

— Nu se poate! Văd case şi blocuri dedesubt!

— Suntem deasupra Moscovei!

— Aşa repede am ajuns?

— Am şi trecut. Acum zburăm deasupra Siberiei…

Ionică îşi duse mâna la cap, şi se schimbă la faţă; tovarăşul său îl privi îngrijorat:

— Nu te simţi bine?

— Mă doare puţin capul. Cred că am ameţit de când ne învârtim…

Da, îl durea capul, însă mai era şi altceva, o tristeţe care i se vedea în ochii înceţoşaţi.

— De ce mă amăgeşti? zise el, cu multă amărăciune în glas. Ştii bine că, în mod obişnuit, nu poţi să vezi nimic pe pământ de la înălţimea asta! Tu vezi ceva?

— Nu; dar datorită calculelor ştiu în orice clipă unde mă aflu.

— Atunci cum îţi explici că eu văd toate amănuntele, munţii, fluviile, oraşele – până şi casele?

Cosmonautul păru încurcat:

— Poate ai ochi mai buni decât ceilalţi oameni!

— Iar mă amăgeşti! Nu văd cu ochii, ci cu închipuirea!

Ştii ce înseamnă asta?… înseamnă că visez! Da, visez,

şi când ara să mă trezesc am să fiu dezamăgit că zborul meu în Cosmos n-a fost o realitate!

— Ştii ceva, vorbi atunci omul de sub cască, preocupat cu multă seriozitate de frământarea băiatului. Visează mai departe! Astăzi zbor eu, şi tu mă vezi în vis, mâine ai să zbori tu, şi-au să te viseze alţii.

Ionică se învioră pe dată.

— Aşa are să fie. Îţi mulţumesc pentru zborul de astăzi!... Şi pentru că m-ai făcut să cred în zborul meu de mâine!

— Ei, dar ce ne facem? reluă cosmonautul, cu ochii la aparate. După două rotaţii eu aterizez. Va trebui să cobori îndată!

— Unde suntem acum?

— La Vladivostok.

— Închipuie-ţi că îl şi văd! Poţi să mă lansezi la Bucureşti?

— Nu-i prea uşor!

— Ei lasă! în vis orice se poate 1

— Bine... Am să calculez clipa când trebuie să cobori.

Cosmonautul deschise nişte tabele cu diagrame, cifre şi feluriţi indici, care alcătuiau un păienjeniş, apăsă pe clapele unui aparat aflat în stânga să învârti un mâner

— Aparatul prinse să zumzăie – şi câteva clipe mai târziu acul de pe cadran începu să oscileze, până se opri într-un punct. Alături se afla un cronometru, cu diametrul aşa de mare, încât puteai să vezi secundarul, subţire ca un fir de păianjen şi lung de o şchioapă, sărind din zecime în zecime de secundă, ceea ce îndeobşte percepe greu ochiul omenesc.

— La ora zece, două minute, treizeci şi cinci de secunde, precis, trebuie să cobori! zise omul, după ce maşina de calculat îi furniză aceste date. Mai ai cinci minute. Începi să te pregăteşti!

— Numai cinci minute? Şi aş fi vrut să te întreb atâtea!

Unde suntem acum?

— De ce să-ţi mai spun? Până să termin ajungem în altă parte.

— Aşa e! recunoscu băiatul, cam ameţit. Dar am să te rog ceva: după ce ajungi la Moscova, vino şi la Bucureşti!

O să-ţi facem o primire foarte frumoasă!

— Am să vin cu plăcere, numai că e destul de greu!

— De ce?

— E cam departe!...

Cât cosmonautul spusese aceste vorbe, zburaseră de deasupra Londrei până la Paris.

— Acum fii gata! adăugă el. Deschide dulapul din dreapta şi ia o paraşută.

Băiatul îi îndeplini porunca.

— Dar ăsta-i un cearşaf! Şi e ud!

— Înveleşte-te în el! Altfel, când intri în atmosferă, frecarea cu aerul o să te ardă!

— Şi paraşuta unde-i?

— Cearşaful se transformă de la sine în paraşută, la momentul potrivit.

— E foarte ud! Şi mi-e groaznic de frig! zise Ionică, dârdâind.

— În curând o să-ţi fie cald! Pregăteşte-te!

Cosmonautul ridică braţul şi rămase cu ochiul pe acul cronometrului, care sărea ca un purice, din liniuţă în liniuţă.

— Când fac semn, te arunci! Nu întârzia nicio fracţiune de secundă!

— Mai voiam să-ţi spun...

— Acum, atenţiune... Sări!

— Am uitat să te întreb ceva...

— Sări imediat!

— Să vezi...

— Nu-i timp!…

În zăpăceala acestor clipe, Ionică nici nu mai ştia ce voise să întrebe… Supunându-se comenzii, trecu prin peretele de oţel, care se plie pe forma lui, întocmai ca la venire, şi la fel de uşor. Înainte ca învelişul să crească la loc, mai auzi glasul cosmonautului, destul de neliniştit:

— Ai întârziat două secunde şi nouă zecimi! Ce-ai făcut?!… N-ai să mai aterizezi la Bucureşti!

— Dar unde? întrebă Ionică.

Răspunsul nu-l mai auzi. Acum era în spaţiu, învelit în cearşaful ud, care se făcuse scorţos, dându-i o senzaţie foarte neplăcută: pe de o parte cald, pe de alta frig. Şi văzu din nou, întocmai ca la venire, că în loc să cadă, urca, fiindcă simţea în tot trupul truda înălţimii învinse, numai că nu urca în sus, ci în jos. Pământul se rotea dedesubt, luminat de soare pieziş. Desluşi limpede cum planeta, rotundă, puţin turtită la cei doi poli, se învârtea, în timp ce soarele stătea pe loc în chip de nedezminţit.

Văzu pe pământ oceanele şi continentele, umbrindu-se treptat, de la răsărit către apus. Pe măsură ce înainta în văzduh, i se părea că pământul se apropie de soare, mişcându-se lin; pe urmă se dumeri că îl vedea mereu din alt unghi, până ce, la un timp, planeta noastră acoperi soarele pe deplin, şi în jur se făcu întuneric adânc. Abia atunci descoperi luna în spatele său, răspândind străluciri reci, aurii. Îndată se iviră şi stelele de jur-împrejur, clipind între ele şi poate vorbind, fiindcă se auzea un ţiuit neîntrerupt, ca o şuşoteală de glasuri subţiri.

Temându-se că va ajunge mult prea departe de locul dorit, Ionică se strădui să se abată spre acea parte care, de pe pământ, s-ar fi chemat apus, înotând în Cosmos ca într-o apă când te dai la fund, şi numai când crezu că îşi câştigase spaţiul pierdut se linişti.

Din când în când urechea lui prindea câte o pocnitură şi un hârâit, alte ori bâzâituri, crâmpeie de muzică şi

glasuri în felurite limbi; atunci înţelese că străbătea valul de unde al emisiunilor radiofonice de pe pământ. Îi părea rău că nu înţelegea toate acele limbi, fiindcă ar fi putut să afle ultimele ştiri. Dar iată că, pervegândite, în ureche îi ajunse grai cunoscut:

— Dragi copii…

Sunetele se cam învălmăşeau, alte graiuri răzbăteau peste cel dintâi, astfel că nu prindea decât crâmpeie în limba lui:

— Şi atunci moşul îi spuse babei… împăratul se mânie…

Baba-Cloanţa îşi arătă dinţii ştirbi… Şi el creştea, creştea, creştea într-o zi cât alţii cresc într-un an… Dar nici zmeul nu se lăsa mai prejos… Şi atunci, moşul îi spuse babei… Şi baba îi spuse moşului… împăratul se bucură foarte mult… Şi moşul îi spuse babei: „Babă, ştii ce m-am gândit eu?”…

Ionică începu să caşte şi adormi, în timp ce glasul subţirel şi suav trecea prin văzduh, zicând:

— Noapte bună, copii!… Noapte bună, copii!…

D

În acest somn de neînvins care îl copleşise, Ionică se trezi gemând. Îi ardea trupul, şi cearşaful scorţos se usca sfârâind. Parcă un fier de călcat, încins până la roşu, îl netezea pe trupul lui. Auzea un şuier neîntrerupt

— Ca de viscol ai fi putut să spui – şi, într-adevăr, era un fel de viscol în jur, dar nu viscolul iernii, care îţi îngheaţă inima, ci o răbufnire încinsă, năvălind ca dintr-un cuptor uriaş, o năprasnică năvală de vânt împletit cu şuviţe de foc ruginiu. Oricât de mare era suferinţa şi spaima acestei treziri, Ionică îşi dădu seama că intrase de mult în atmosferă, şi căldura ucigătoare lua naştere din frecarea aerului cu cearşaful care îi învelea trupul, spre norocul lui. Fiindcă ţesătura ciudată avea însuşirea să nu ardă, altfel

de mult s-ar fi făcut scrum; ba încă î.1 apăra şi pe el îndestul, dovadă că rămânea viu.

Băiatul socoti că, după o asemenea călătorie, e dator să înfrunte bărbăteşte acest moment neplăcut, şi strânse din dinţi. Frigea rău, dar nu mai avea mult. Pământul se apropiase acum; dacă nu l-ar fi văzut limpede cât era de rotund, l-ar fi luat drept un talger bombat, ca un scut.

Se întindea o mare albastră dedesubt? şi în mijlocul ei o fâşie de pământ, având forma unei cizme cu tocul cam ascuţit. O insulă – în vârf – părea un pietroi căruia cizma se pregătea să-i dea vânt. Ionică recunoscu peninsula Italiei, ceea ce dovedea că el câştigase spaţiul în sensul dorit, dar înotase prea mult spre apus. Acum, fiind târziu să mai schimbe clin drum, se bucură că, deşi nu ajungea la

Bucureşti, cel puţin nu nimerise la pol, sau într-un loc cu totul necunoscut.

Peninsula se mărea între timp, mâncând din mare câte un pic, până când apa înspre răsărit dispăru. Băiatul îşi dădea seama că ateriza în Italia, pe coasta ei de apus. Apoi desluşi munţi, un râu care mergea de la miazănoapte către miazăzi, şi pe malurile lui un oraş luminat viu de soare – ce putea fi decât Roma? – cu cupole sticlind…

În aceeaşi clipă, fără să-şi dea seama cum, cearşaful i se desfăşură de pe trup, rămase în urmă, se lăţi, se umflă, şi numaidecât Ionică simţi o smucitură care îl ameţi puţin, îndată după aceea viteza scăzu, aerul se răcori şi începu să-l mângâie blând. Când se dezmetici, văzu o împletire de sfori, de care nici măcar nu ştiuse până acum, trecându-i peste piept, pe sub subsuori, şi sfârşindu-se în marginile cearşafului, de jur-împrejur. Era o paraşută – ceea ce puteai să vezi şi limpede, şi numaidecât.

Mersul spre pământ decurgea acum lin, şi nici nu mai ţinu mult. În mijlocul oraşului se desena un cerc, ca o arenă de circ, şi Ionică se îndrepta drept către mijlocul lui, ca şi când ar fi ţintit. Ar fi putut prea bine să fie un teatru

în aer liber, fiindcă începea să se desluşească un fel de scenă, iar în faţa ei bănci cu oameni mulţi…

Şi până să se dumirească pe deplin, şi până să se dezmeticească, se pomeni căzând drept pe o bancă de marmură, între doi inşi foarte ursuzi, care nici nu băgară de seamă venirea lui.

În schimb, altul aflat în faţă, un bătrân voinic, cu obrazul desenat în linii apăsate, cu o barbă albă „cam rară, lăţită în fuioare pe piept, fără să-i acopere pe deplin colanul scânteietor de la gât, de care atârna un crucifix de argint, întoarse capul, privind curios cum Ionică îşi împăturea paraşuta cu grabă, ea să nu-i supere pe cei doi vecini aşa de ursuzi.

— Asta-i o paraşută! exclamă, foarte tulburat, bătrânul din faţă.

Avea părul alb de tot, pleşuv deasupra unei frunţi late, dar în părţi mai bogat, căzându-i peste urechi şi amesfcecându-se cu barba. Ochii lui arătau o tristeţe veche, de mult împăcată, ca şi zâmbetul împietrit în colţul gurii, parcă de veacuri.

— Ai coborât teafăr? reluă el, însufleţindu-se, cu o lumină nouă pe faţă.

— După cum vezi!

— Eu am desenat de mult o paraşută, aproape ca asta, numai că n-am apucat s-o fac niciodată.

— Dar cine eşti tu? întrebă Ionică.

— Leonardo!

— Da Vinci? Tu ai pictat-o pe Mona Lisa!

— Între altele! răspunse bătrânul, înfoindu-şi barba.

— Bine că te-am întâlnit! Tare voiam să te întreb: de ce are Mona Lisa zâmbetul strâmb?

Bătrânul ridică din umeri:

— Nu-mi aduc aminte; tabloul nu mai e de mult la mine. Zâmbetul strâmb spui?

— Da; un zâmbet foarte ciudat.

— Nu se poate! Am lucrat patru ani la el; am pus mai multă osteneală decât pentru altele. Îţi închipui că altfel nu puteam să dau ochii cu seniorul del Giocondo, soţul acelei doamne din nobilimea înaltă.

— Ba da! stărui băiatul. Pot să jur, fiindcă de părerea mea este o lume întreagă!

În faţa acestei afirmaţii, bătrânul nu mai avea ce face.

— Aşa o fi, dacă zici! Dar habar n-am avut!

— Nu-i făcut înadins?

— Nuu!... înseamnă că am greşit!

Lui Ionică nu-i prea venea să creadă într-o asemenea afirmaţie, dar ca să mai stăruie ar fi însemnat să se arate rău crescut. Deci, lăsându-l pe Leonardo deocamdată, socoti că-i cuviincios să spună o vorbă celorlalţi vecini, şi se întoarse mai întâi spre acela din dreapta.

Era şi el tot bătrân, cu părul alb scăpându-i de sub tichia neagră, cu ochii adumbriţi, cu gura crispată, cu multe semne de amărăciune pe faţă. Omul, absent la câte se petreceau în stânga şi-n dreapta, meşterea ceva la o busolă străveche, în cutie de lemn, mâncată de cari – aşa de mare, că abia o putea ţine pe amândoi genunchii, de sub care porneau carâmbii unor cizme grosolane şi unsuroase. Atât după acest instrument, cât, mai ales, după mirosul veşmintelor sale, duhnind a catran şi peşte sărat, Ionică înţelese că vecinul din dreapta era marinar.

— Bună ziua! îi zise, cercetându-l cu multă mirare.

Eşti navigator, după câte pot să-mi dau seama. Ce cauţi pe uscat? Unde-i corabia ta?

Omul râse amar:

— Corăbiile mele?... De mult mi s-au înecat!

— Cine eşti tu, dar?

— Cristofor Columb mi se spunea!

Ionică icni şi făcu ochii mari:

— Chiar vestitul navigator? Cel care-a descoperit

America?

În loc să răspundă, vecinul scoase din buzunar o ţigară cât toate zilele, o aprinse şi începu să pufăie, învelindu-se în nori albaştri de fum. Abia pe urmă zise, scârbit, arătând ţigara:

— Am descoperit-o, dar uite cu ce m-am ales!

Oricât era el de ursuz, vecinul, Ionică îl sorbea din ochi, fermecat:

— Nici nu-mi vine să cred că eşti tu!… Ce cauţi aici?

— Sunt martor.

— Martorul cui

— Al lui Ptolemeu.

Băiatul clătină din cap; poate navigatorul îşi bătea joc de el, altfel ce-ar fi putut să înţeleagă din vorbele acestea fără noimă şi cam nesărate? Până una, alta, găsi potrivit să-l lase în pace, şi se întoarse spre vecinul celălalt.

Tot bătrân şi el şi, după înfăţişare, după mirosul de peşte sărat şi catran – tot marinar. Era un om slab, cu obrajii supţi, cu mustaţă neagră, cu ochii duşi în fundul capului, întristaţi. Întreg chipul lui arăta nemulţumirea şi suferinţa fără alean. Abia acum, venind prilejul să-l privească mai bine, Ionică văzu că avea un picior de lemn, pe care-l ţinea întins ţeapăn sub banca din faţă. De gât îi atârna, prins cu o cureluşă, un ochean lung, de alamă coclită, nelustruit de mulţi ani.

Îndată ce simţi privirea băiatului, omul ursuz, care ascultase înciudat convorbirea de adineaori, cu Leonardo, se făcu şi mai aspru.

— Mie să nu-mi vorbeşti de surâsul cucoanei ăleia, că ea n-avea altă treabă decât să stea la pozat, pe când alţii, rămaşi fără hrană şi fără apă pe cel mai mare ocean, mâncau garniturile de piele de pe catarg!

— Fii pe pace! îl linişti băiatul. Cu surâsul Giocondei am lămurit treaba, măcar în parte.

— Nu ştiu; nu mă pricep! Mie nu-mi surâd femeile niciodată!

— Dar cine eşti tu?

— Sunt nobilul portughez Fernand de Magalhaes, numit de unii, nu ştiu de ce, Magellan!

— …Care-a făcut ocolul pământului?

— Nu până la capăt! Foloasele le-au tras alţii.

— Ia te uită ce de oameni vestiţi v-aţi adunat! Tu ce cauţi aici, dacă-mi îngădui a te întreba?

— Sunt martor! răspunse întrebatul.

— Şi tu!? Martorul cui?

— Tot al lui Ptolemeu.

— Dar ce se întâmplă aici?

Cei doi – din stânga şi din dreapta – tăcură posaci, în schimb, răspunse Leonardo:

— Se judecă procesul astronomilor eretici!

— Cine-i judecă?

Bătrânul se uită cu coada ochiului într-o parte şi-n alta, apoi îşi duse un deget la gură şi şopti tainic:

— Inchiziţia!…

*

Asupra acestei clipe, din faţă izbucni o cântare, pe cât de dulce, pe atât de impetuoasă – glasuri de copii, cristaline, însoţite de trompete care sunau cu autoritate. Toată lumea se ridică în picioare, iar unii începură să se închine smeriţi, cu capul în pământ. Ca să vadă mai desluşit, fiindcă era mărunt pe lângă cei din jur, Ionică sări pe bancă, şi-abia acum avu răgazul să-şi dea seama unde se află.

Se afla într-o arenă, aşa cum se desenase ea încă de sus – poate chiar vechiul Forum roman, lucrat numai în piatră albă şi marmură. În faţă, ceea ce la început bănuise

a fi o scară de teatru era doar un podium larg, având în fund un al doilea nivel, mai înalt, la care duceau trepte de porfir, îmbrăcate într-un covor bogat, roşu pe mijloc, pe margini cu benzi aurii.

Acolo sus, sub un baldachin de catifea purpurie, cu ciucuri de argint, se vedea un jilţ larg, suflat în aur, sau poate chiar de aur masiv, cu perne vişinii, de bună seamă umplute cu puf. Spătarul, bătut cu pietre de preţ – smaralde şi rubine – avea deasupra ochiul lui Dumnezeu, într-un triunghi, aşa cum e închipuit.

Pe podiul de jos, în dreapta, şedeau, probabil mai de mult – dar Ionică îi vedea abia acum – prelaţi în veşminte roşii, fiecare în jilţul lui aurit, nu aşa de bogat ca jilţul de sus.

În stânga, făcând simetrie prelaţilor, apărea o mare pată neagră. Erau tot oameni, unul lângă altul, în sutane negre până la pământ, de nu li se vedea nici vârful ciubotelor, eu cagule trase peste faţă, de nu li se vedeau decât ochii, prin tăieturi ca de mască – nicidecum gura şi nasul.

La mijloc, între cele două pete, se afla o masă îmbrăcată în pânză neagră, şi în spatele ei stătea un om mai voinic decât toţi ceilalţi. În îmbrăcămintea lui se amestecau cele două culori, fiindcă avea straie roşii, ca prelaţii, iar pe deasupra o sutană neagră, descheiată în faţă. La obraz era tot rumen, însă cu trăsături mult mai aspre decât ale tuturor celorlalţi.

Dacă oamenii din stânga erau inchizitorii – cei puşi să vegheze cu străşnicie asupra credinţei şi dogmelor ei, ca nu cumva cineva să le calce – apăi, fără îndoială, cel din mijloc nu putea fi decât maimarele lor, în mod vădit cel mai îndârjit şi mai aspru.

Toţi aceştia se ridicaseră acum în picioare, împreună cu întreaga suflare acolo de faţă. Ionică descoperi oameni

cu cele mai felurite înfăţişări, mai toţi vârstnici, unii foarte bătrâni: care tunşi chilug, care cu clăi uriaşe de păr, care cu peruci, purtând şi peplumuri antice, şi togi romane, şi cămăşi de zale, şi armuri de cavaler – îmbrăcăminte din toate veacurile, cum nu poţi să vezi decât la muzeu.

Îndată, în dreapta estradei, se stârni mişcare; prelaţii se traseră în lături, făcând loc, şi printre ei trecu un şir de copii în rochiţe albe, cu aripi de îngeri, intonând acea cântare suavă şi năvalnică totodată. În urma lor veneau patru călugări, în sutane măslinii, ducând pe umeri o lectică de aur, iar după aceea, un alt şir de copii, suflând în trâmbiţe de argint.

În faţa scărilor de porfir lectica fu lăsată jos şi, în timp ce prelaţii se înclinau până la pământ, din ea pogorî un om, care putea să semene şi c-o femeie, gras, rotofei, îmbrăcat în odăjdii albe, tivite şi împodobite în toate chipurile cu fir şi cu şnur de aur şi de argint. În cap, noul venit avea o mitră ţuguiată, împodobită cu cruciuliţă în vârf, în rest bătută cu diamante şi alte pietre de preţ, unele verzi, altele sângerii.

Înconjurat de copiii îmbrăcaţi îngeri, învăluit încântări, omul în odăjdii preţioase urcă anevoie scările şi, ajuns sus, se aşeză în jilţ, adâncindu-se cu un oftat în pernele de puf.

— Cine-i? întrebă Ionică.

Leonardo întoarse capul spre el şi-i şopti:

— Cardinalul!

— Ce spui?!

Băiatul îşi lungi gâtul şi căscă ochii să vadă mai desluşit.

Dar cum depărtarea până acolo era destul de mare, se aplecă spre vecinul din stânga şi, după ce îi ceru voie politicos, îi luă ocheanul de după gât. Era un ochean bun, cu toată vechimea lui – şi descoperise atâtea lumi!

Acum îl vedea pe cardinal cum ar fi fost la un pas,

chiar în faţa lui; îl vedea limpede cum gâfâia de urcuş, cu ochii pe jumătate închişi. Apoi cardinalul făcu un semn cu cârja asupra întregii mulţimi; prelaţii îşi îndreptară spinările, se aşezară în jilţuri, la fel făcură şi inchizitorii, şi mulţimea de jos – nobili, cavaleri şi oameni de rând.

Rămase în picioare numai marele inchizitor. Iar acesta, după ce se uită fioros la publicul felurit, porunci:

— Să fie adus Ptolemeu, primul învinuit între astronomii eretici!

Un prelat se ridică numaidecât.

— În ceea ce îl priveşte pe Ptolemeu – zise el, cu mâinile împreunate pe piept – socotesc că învinuirea nu este chiar dreaptă, iar termenul de eretic e prea dur!

Marele inchizitor se stropşi:

— Ne-am adunat aici ca să judecăm! Adevărul va ieşi la lumină şi dreptatea va triumfa. Învinuitul să fie adus!

Din stânga – între doi oameni în sutane negre, cu chipul acoperit, având, ca ostaşii, halebarde în mâini – intră mergând repede, cu paşi mici şi târşiţi, un bătrân uscat, tuns în cap, cu obrazul uşor umbrit de ţepi suri. Era îmbrăcat cu peplum grecesc şi ţinea la subsuoară un ceaslov, legat în piele roasă şi decolorată de timp.

— Tu eşti Ptolemeu şi spui că pământul e rotund! i se adresă aspru marele inchizitor. De unde ştii?

Bătrânul nu se fâstâci:

— Am felurite dovezi… f

— Să le auzim!

— Păi, mai întâi şi mai întâi, umbra pământului pe lună este rotundă, după cum s-a văzut.

— Nu-i o dovadă! Tot rotundă ar apărea, chiar dacă pământul ar fi ca un disc.

— A, nu! se împotrivi bătrânul. Marginile umbrii, cercetate de mine ani mulţi…

Şi învinuitul dădu să deschidă ceaslovul lui. Marele inchizitor nu-i îngădui:

— Noi suntem apărători ai credinţei, şi nu astronomi! Să nu ne arăţi dovezi care nu se pot pipăi!

— Am şi altfel de dovezi. Martorii mei vor adeveri că, mergând spre apus, ajungi la răsărit, ceea ce arată limpede că pământul e rotund!

— Să-i auzim!

— Primul e Cristofor Columb.

— Să vină! porunci marele inchizitor, încruntându-se şi mai mult.

Vecinul lui Ionică se ridică, lăsă busola pe banca de marmură şi se duse, ursuz. După ce jură că va spune numai adevărul în faţa lui Dumnezeu, care veghează de sus, fu luat la întrebări, foarte din scurt.

— Cardinalul doarme! observă Ionică, privind prin ocheanul care dezvăluia orice amănunt.

Era limpede că dormea, ba încă adânc, cu pleoapele grăsuţe şi lucioase palpitând, cu nările umflându-se când trăgea aer în piept, cu buzele dezlipindu-se, ca o supapă, la fiecare expiraţie. Dac-ai fi fost aproape, desigur că l-ai fi auzit sforăind.

Vorba băiatului, spusă cam tare, stârni îngrijorarea lui

Leonardo, care se întoarse şi-i făcu semn să tacă:

— Sst! Să nu te-audă şi alţii!

— Dar dacă doarme?!

— Nu doarme! Stă de vorbă cu Dumnezeu!

— Fugi de-aici! Tu crezi?

Leonardo îi făcu cu ochiul, şi în colţul gurii lui se ivi un zâmbet cam strâmb, zâmbetul neîncrezător şi ironic pe care i-l pictase Giocondei.

— Nu crezi! zise Ionică. Şi nici ea nu credea! Acum am înţeles!

În clipa aceea, cineva din spate puse pe umărul lui o mână grea şi foarte osoasă, făcându-l să înlemnească.

— Eşti curajos, băiete! se auzi un glas, înainte ca Ionică să se reculeagă.

Un om îi zâmbea trist, dar cu dragoste, şi zâmbetul părea nefiresc pe faţa lui neînchipuit de chinuită şi aspră. Temându-se de o cursă, băiatul socoti prudent să se apere:

— Dacă aici se caută adevărul, eu nu pot să mint!

Doarme, asta-i! îi trage la aghioase!... Poate că şi visează, dar că vorbeşte cu Dumnezeu, să creadă alţii!

— Nu există Dumnezeu! zise omul, mânios, ridicând glasul.

În jur se stârni freamăt; vecinii se trăgeau în lături, cu capul în pământ, să n-audă şi să nu vadă. Între timp, omul, a cărui mânie creştea de la o vorbă la alta, continua, revoltat, cu glasul din ce în ce mai slobod:

— Nu există Dumnezeu, nu există Fecioara Maria, nu există Duhul Sfânt, nici sfinţi, nici nimeni!

— Blasfemie, blasfemie! şopteau în jur glasuri înspăimântate.

Dar omul, odată dezlănţuit, sări pe bancă şi începu să urle:

— Nu există cer, nici rai, nici iad – nimic!

Adunarea încremeni: lumea de jos, cei de sus, prelaţii şi inchizitorii, copiii înveşmântaţi în îngeri – numai cardinalul îşi dormea mai departe somnul tihnit. Judecata se opri.

— Giordano Bruno! tună marele inchizitor. Sunt abia treizeci de ani de când ai fost ars pe rug, tot aici! Vrei să te ardem din nou?

— În dogmele voastre nu serie că omul poate să moară de două ori, aşa că n-o să aveţi cum! răspunse omul din spatele lui Ionică, el fiind Giordano Bruno, şi nu altul. Dar chiar dacă ar fi să mă mai ardeţi o dată, eu tot am să spun că minţiţi!

Inchizitorii şi cardinalii spumegau, ceea ce numai Ionică putea să vadă desluşit, cu acel ochean care mărea

foarte mult. Între ei se stârniră şoşote – se sfătuiau, desigur, încolţiţi. Pe urmă, marele inchizitor zise mai blând:

— Giordano Bruno, de tine au să aibă grijă flăcările iadului. Dar, până una-alta, rogu-te, îngăduie-ne să continuăm judecata!

— Poftiţi! Sunt şi eu curios!

Fu reluat interogatoriul lui Columb care, până să se stârnească zarva, povestise călătoria sa, descurajarea, echipajului, revolta şi toate celelalte, cunoscute şi de feţele bisericeşti, nu numai de laici.

— Totuşi – reluă marele inchizitor, referindu-se la povestirea lui – ca să porneşti pe mări, la un asemenea drum, înseamnă că ai avut o credinţă!

— Bineînţeles! Am crezut cu tărie că pământul este rotund.

— Şi în credinţa ta nu te-ai bizuit pe Dumnezeu? Nu ai invocat numele lui, spre a-i convinge pe cei care nu credeau în planul tău, socotindu-l nesăbuit?

— Nu! I-am convins că totul se înfăţişa foarte simplu şi că nu era nevoie decât de un gest hotărât!

— Dar cum? stărui inchizitorul, fără să se dea învins.

Desigur, tot cu ajutorul Dumnezeului nostru cel bun!

Navigatorul băgă mâna în buzunarul surtucului şi scoase un ou de găină:,»…v

— Iată cum!

Odată cu această vorbă, turti neşovăitor capul oului pe masa inchizitorului. Atunci, prin coaja spartă îşi făcu loc un puişor auriu, care începu să piuie privind cu mirare în jur.

Columb se fâstâci:

— Îl port cam de multă vreme cu mine!…

Puişorul făcu doi paşi pe masă, bătu din aripile-i neînvăţate, privi întrebător, apoi începu să ciugulească pânza neagră…

Rămase dovedit că pământul e rotund; nu se mai socoti trebuitor să fie interogat Magellan, martorul următor. Ptolemeu fusese învinuit de pomană, cum avu grijă să spună încă o dată prelatul care îi luase apărarea la început.

— Credinţa lui este adevărată – zise el în încheiere – fiindcă nu contrazice Sfânta Scriptură! mai rămâne să arate în faţa inchiziţiei şi bisericii că pământul e centrul lumii, aşa cum l-a făcut Dumnezeu!

Ptolemeu se înclină cu smerenie

— Nu numai că asta-i credinţa mea, dar am şi dovedit-o în toate scrierile mele!

— Ţi se ridică învinuirea de erezie! zise inchizitorul.

Apărătorul adăugă, după ce luase încuviinţarea prelaţilor:

— În numele bisericii, te numim astronom divin! Poţi să te întorci în rai, învăţatule Ptolemeu! Umblă cu bine!

Tocmai atunci cardinalul se trezi; aflând unde ajunsese judecata, dori să dea binecuvântarea sa astronomului. Ptolemeu urcă scările şi îngenunche la picioarele lui.

— Cum e în rai? îl întrebă înalta faţă bisericească, scuturându-şi somnul.

— Foarte bine! Răcoare, parfum, cântec de păsărele…

— Pe naiba! exclamă Ionică, de la locul lui.

În spate, Giordano Bruno începu să râdă în hohote, aşa de caraghioasă i se părea născocirea astronomului. Dacă văzu că nimeni nu-i dă ascultare, băiatul se întoarse spre el – şi râseră amândoi, petrecând împreună nevoie mare, până la sfârşitul scenei.

Între timp, spre a fi pe placul cardinalului, Ptolemeu se străduia să descrie un rai pe care – ce mai încoa, încolo – nu-l văzuse decât cu închipuirea:

— Va să zică, răcoare, parfum, cântec de păsărele, munţi de pilaf cu duiumul…

Cardinalul se încruntă:

— Munţi de pilaf?… Ţi-ai îngăduit să sări gardul în raiul mahomedanilor!

— Aşa e! mărturisi astronomul. Am căzut în ispită, dar miroseau frumos orezul şi seul!

— Nu-i toată vina a ta! Mahomed e un şiret, ca toţi orientalii… în orice caz, pentru partea ta de vină, Îţi dau două săptămâni purgatoriu!

— Meritã! se învoi Ptolemeu.

Pe Lonică îl durea ceafa de râs… Tocmai atunci copiiiângeri suflară în trâmbiţi, spre a se deschide porţile purgatoriului, iar pe urmă fu strigat învinuitul care urma la rând:

— Copernic Nicolai!

Intră, între gărzi mai straşnice decât cel dinaintea lui, un bătrân înveşmântat în negru, având doar legătura de la gât albă. El se opri în faţa judecăţii, adus de umeri, sfios, modest, dar demn şi cu o mare hotărâre lăuntrică, vizibilă pe faţa ca pergamentul îngălbenit de timp. Ducea şi el sub braţ o carte, în legătură bogată.

— Voi, nemţii, în cap cu Luther, săpaţi temelia credinţei! începu inchizitorul, aspru.

Bătrânul îl întrerupse:

— Eminenţa voastră face o greşeală! Sunt polonez, nu neamţ, fapt pe care vreau să nu-l încurce nici lumea, nici judecata de astăzi!

— Dar lot eretic! Tu spui, împotriva lui Ptolemeu, căruia i-am recunoscut dreptatea, că pământul se învârteşte în jurul soarelui!

— Întocmai! Asta-i credinţa mea!

— Leapăd-o!

— Peste putinţă! Chiar dacă m-aş lepăda, de frică, ea

rămâne scrisă în cartea asta.

— Fiindcă eşti mort, nu te mai putem arde pe rug, dar o să-ţi ardem cartea!

— Rămân altele!

— O să le adunăm şi o să le ardem pe toate!

— Rămân urmaşii!

— Aici am vrut s-ajung! scrâşni marele inchizitor, cu satisfacţie. Dar… o *să-i ardem*! Aduceţi-l pe Galileo Galilei, sub strajă!

Cu ocheanul la ochi, Ionică tremura, tulburat cura nu fusese până astăzi. Nu se aşteptase să vadă atâţia oameni iluştri adunaţi laolaltă.

Bătrân era Ptolemeu, bătrân Copernic, dar mai bătrân decât toţi se vădi sărmanul Galileo Gabiei, care intră împovărat de cei şaptezeci de ani ai săi şi de lungile procese pe unde îl târâseră inchizitorii, cardinalii şi papii.

— Galileo Galilei, îl cunoşti pe acest eretic, numit

Copernic şi Nicolai, ca şi cum ar fi adevărat creştin?

— Da! îl cunosc de mult!

— Cunoşti învăţătura lui?

— Din scoarţă-n scoarţă şi în amănunt!

— Crezi în ea?

Bătrânul şovăi:

— …Da!

— Mai tare! strigă Ionică de la locul lui.

Marele inchizitor scrâşni:

— Pe ce se bizuie învăţătura lui eretică ştii?

— Numai pe logică şi pe bun simţ.

— E prea puţin!

— Recunosc că eminenţa voastră are dreptate, interveni, modest, Copernic. De-aceea am prelungit aşa de mult meditaţiile şi nu mi-am publicat tratatul decât în pragul morţii. Mi-a lipsit nu instrument, ca să pot întări teoria mea prin observaţii

— Aşa e! încuviinţă bătrânul Galilei.

Copernic se întoarse spre el

— Dar tu ai construit un telescop!

— Adevărat! Un telescop care măreşte de treizeci de or i!

Prin rândurile prelaţilor şi inchizitorilor trecu un freamăt.

— Blasfemie! răcni acuzatorul. Lumea trebuie privită în mărimea lăsată de Dumnezeu!

Copernic urmă, apropiindu-se mai mult de bătrânul Galileu:

— Şi ce-ai văzut prin telescopul tău?

— Că învăţătura ta e adevărată! Pământul se învârteşte în jurul soarelui!

Se stârni mare tumult; se auzeau glasuri: „Blestem, erezie! Doamne, apără-ne!”

Cardinalul, care adormise iarăşi, tresări speriat în jilţul său. Roşu de mânie, marele inchizitor se repezi ameninţător la bătrânul astronom:

— Pământul se învârteşte în jurul soarelui?! Poţi să repeţi această erezie?

Galileo Galilei îşi lăsă umerii în jos:

— Sunt tare bătrân!

— Poţi să repeţi?

— Nu mai am mult de trăit…

— Îndrăzneşti să repeţi ce-ai spus?

După o pauză lungă, bătrânul răspunse, istovit:

— Nu!

Se auzi un murmur de satisfacţie. Marele inchizitor rânjea mulţumit, prelaţii înclinau din cap, liniştiţi, cardinalul, acum odihnit, prinse să se foiască în jilţ. Ionică, în schimb, rămăsese paralizat de indignare, încât nu putea scoate un cuvânt. îl auzi în spatele lui pe Giordano Bruno

scrâşnind din dinţi. În faţă, Leonardo era trist şi parcă îmbătrânise mai mult.

— Îngenunchează şi leapădă-te! îi porunci marele inchizitor astronomului învins.

Acesta se apropie şovăind de masă; o evanghelie legată în aur fu adusă, şi i se puse în faţă. El îngenunche, tremurând, îşi aşează mâinile pe carte, şi, cu multă suferinţă în glas, zise, ţinând fruntea plecată:

— Eu, Galileo Galilei, astronom din Florenţa, în vârstă de şaptezeci de ani…

Ionică asculta împietrit, îndurerat până în fundul inimii, lunga şi jalnica lepădare a bătrânului:

— …Am fost judecat necruţător sub bănuiala de erezie, deoarece am crezut şi am susţinut că soarele e nemişcat şi e centrul lumii, iar pământul se învârteşte, şi nu e centrul lumii. De aceea, vrând să şterg din spiritele eminenţelor voastre şi a tuturor creştinilor asemenea cumplită, dar îndreptăţită bănuială, mă lepăd cu scârbă, şi blestem greşelile mele spuse mai înainte, împreună cu orice altă erezie şi greşeală. Amin!…

Un suflet cinstit nu putea să îndure această ruşine.

Ionică se năpusti înainte, sărind din bancă în bancă, îmbrâncind lumea, şi nu se opri decât la masa în faţa căreia stătea îngenuncheat astronomul:

— Ridică-te şi spune!

— Ce să spun?

— Ce-i în gândul tău acuma!

— Nu pot… Nu mai am de trăit multe zile.

— Atunci am să spun eu! zise băiatul, cu hotărâre.

Şi uitându-se semeţ la mulţimea prelaţilor, şi inchizitorilor, bătu cu piciorul în pardoseala de marmură.

— Şi totuşi se învârteşte! strigă el, cât îl ţinea gura.

L

emnul uscat se aprinde şi arde trosnind, ridicând

vâlvătăi de jur-împrejur…

Cum ajunsese aici? îndată după acel cuvânt!…

…Îndată, gărzile îl şi înşfăcaseră. Inchizitorii şi prelaţii se năpustiseră spre el. Până şi cardinalul se ridicase din jilţ, tremurând de mânie… Dar să ne întoarcem la clipa aceea.

— De unde ştii? scrâşni în obrazul băiatului marele inchizitor, arătându-şi dinţii şi măselele până în fundul gurii.

Ionică bătu mai îndârjit cu piciorul.

— Dacă vă spun că se învârteşte, se învârteşte! Ce să mai lungim vorba!

Faţa marelui inchizitor se ascuţi, se alungi, ca şi cum ar fi fost de plastilină, dinţii se prefăcură în colţi, şi deodată el luă întru totul înfăţişarea lupului din pădure.

— De unde ştii?

— Am văzut cu ochii mei!

— Cumplită erezie! răcneau inchizitorii.

— Cruţaţi-l! E nebun! ziceau prelaţii.

Băiatul scutură capul:

— V-ar conveni, dar nu sunt nebun! Pot să vă răspund limpede la orice întrebare. Pot să spun tabla înmulţirii.

Pot să vă demonstrez teorema lui Pitagora, dacă ştiţi geometrie.

— Dar cum poţi dovedi că pământul se învârteşte în jurul soarelui? răcni lupul, cu glasul inchizitorului.

— Ce să mai dovedeşti ceva care se vede cu ochii, limpede ca lumina zilei?

— Cine a putut să vadă această erezie?

— Eu, cu ochii mei! Abia mai adineaori am venit din Cosmos!

Asemenea blasfemie întrecea puterea de judecată a inchizitorilor. Începură să se clatine, bezmetici – şi ei, şi prelaţii – ridicând mâinile spre cer, rugând îndurarea

Domnului unii, alţii chemând focul iadului, ca să cureţe pata de pe Evanghelie. Se auzeau glasuri şi gemete:

— Cosmosul e împărăţia lui Dumnezeu!

— Ai îndrăzneala să spui că te-ai ridicat de pe pământul hărăzit muritorilor?

— Ai încălcat dogmele!

— Ai profanat căile Domnului!

Cu greu izbuti să facă linişte maimarele inchizitorilor.

— Ştii ce te aşteaptă? întrebă el, clănţănindu-şi colţii, gata să sfâşie.

— Ştiu!

— Ai o singură scăpare! Leapădă-te de erezie cu mâna pe Evanghelie!

— Nu mă lepăd!

— Să fie ars pe rug! hotărî inchizitorul.

Cardinalul se ridică şi, îndeplinind semnul binecuvântăx îi asupra tuturor a, înălţă ochii spre cer:

— Facă-se voia Domnului!

Copiii începură cântarea lor, cu glasurile cristaline…

*

* * *

Aşa ajunsese aici…

De jur-împrejur se ridica o perdea de fum care îi închidea vederea asupra lumii; desluşea numai cerul şi soa.

rele, la zenit, arzându-l în creştet şi pătrunzându-i adânc în trup. Cântarea copiilor se mai auzi un timp, apoi îi luă locul un amestec de pâlpâiri şi trosnituri – şi din perdeaua de fum începură să crească flăcări, dansând.

Vru să se mişte, dar nu izbuti; simţi frânghiile sugrumându-i carnea, peste braţe, peste mijloc, peste piept, strivindu-l cu spatele într-un stâlp: era ţintuit.

Fumul se îngroşa, se ridica mai sus, până ce se învârteji deasupra, acoperind cerul; lumina albă a zilei se

stinse;

În locul ei năvăli, pâlpâind, jucând, lumina flăcărilor, roşie, cu şuviţe negre, violete, galbene, portocalii…

Deodată, în acest cerc de foc, unde nu mai avea ce să caute nici măcar un fluture rătăcit, Ionică auzi lângă el pe cineva suspinând. Era un suspin omenesc, trist şi plăpând. Sucindu-şi greu gâtul în legături, băiatul întoarse capul, şi alături văzu alt stâlp. Iar de stâlpul acela, pe care flăcările aveau să-l împresoare curând, era legată o fată, abia-abia mai răsărită decât el, o ţărăncuţă bălaie, cu obrazul plin de lacrimi amestecate cu fum.

— Cine te-a pus pe rug? întrebă fata.

— Inchizitorii şi cardinalii.

— Dar ce-ai făcut?

— Am spus că pământul se învârteşte în jurul soarelui.

— Cum poţi să crezi una ca asta?

— Fiindcă l-am văzut!

Ea clătină din cap:

— Au dreptate să te ardă! Eşti, într-adevăr, eretic!

— Dar pe tine cine te-a condamnat?

— Englezii!

— De ce?

— Din răzbunare! Nu pot să ierte Franţei că nu i-a primit drept stăpâni.

Ionică se smuci în frânghii şi întoarse capul mai mult, s-o poată vedea desluşit.

— Tu eşti Ioana d’Arc!

C

O pală de flăcări trecu printre ei şi atinse obrazul fetei. Ea răspunse gemând:

— Da. Sunt Ioana d’Arc!… Te arde?

— Nu; doar că mi-e cald.

— Şi mie la fel… Credeam că se moare mai greu!

— Numai că trebuie să ştii pentru ce mori! zise Ionică.

Apoi se aplecă spre ea şi-o întrebă mai încet, deşi nu putea să-i asculte nimeni aici:

— Mie poţi să-mi spui: e adevărat că ai auzit glasuri din cer?

Fata clătină din cap:

— Da' de unde! Se auzeau numai păsărelele, în pomi!

— Atunci de ce-ai minţit?

— Altfel nu mă puneau în fruntea armatei! Cine să aibă încredere într-o biată păstoriţă ca mine?

— Dar regele vostru putea să te apere acum!

— E un biet nevolnic!

— De ce-ai luptat pentru el?

— N-am luptat pentru el!

— Atunci, pentru cine?

O altă flacără trecu printre ei, biciuindu-le obrajii.

— Pentru Franţa! răspunse fata.

— Dacă-i aşa, eşti o fată vitează!

Ea întoarse capul spre el, mişcată de aceste vorbe, să-i mulţumească, şi atunci Ionică văzu că avea în păr o floare albă, care pălea de dogoarea flăcărilor.

— De ce ţi-ai pus floarea asta în păr, tocmai astăzi?

— Fiindcă sunt tânără şi-mi place viaţa!

Se ofileau amândouă – şi floarea şi fata – şi astfel, murind împreună, sfârşitul lor era parcă şi mai nedrept.

Şi mai tragic. Băiatul se smuci în legături şi izbuti să-şi elibereze braţul. Voia să scape măcar floarea albă, s-o arunce în afara flăcărilor şi-a perdelei de fum – poate se găsea cineva s-o ridice şi s-o pună într-o cană cu apă.

Nu izbuti decât pe jumătate: luă floarea din părul fetei, dar mai departe nu-l ascultă braţul. Rugul se încinsese deodată, şi începu să se prăbuşească. Nu se mai vedea fata…

O pală de foc atinse petalele albe, ofilite, şi ele

reînviară, făcându-se roşii ca flacăra. Ionică ţinea floarea în mână, o privea şi nu-i venea să creadă că-i o floare adevărată… Lemnul rugului trosnea, buştenii aprinşi se rostogoleau, ridicând scântei care, înainte de a pieri, alcătuiau constelaţii noi pe cerul de fum…

Nu, nu-l ardea! Focul nu avea puterea să-l mistuiască, dar dogoarea lui îi chinuia trupul istovit, strâns în frânghii.

Îşi lăsă capul în piept şi gemu;

— Mi-e cald!

Fumul îi intra în plămâni. Gâfâi!

— Mă înăbuş!…

Atunci, în flăcări, dar neatins de *ele*, se desluşi chipul mamei, îndurerat, privind la el cu o milă sfâşietoare. Îi simţi pe frunte mâna răcoroasă.

— Tare dogoreşti, dragul mamei!

Din toate suferinţele, tristeţea şi deznădejdea îl chinuiau cel mai tare. Şi-atunci, înfrângând în el slăbiciunea.

Ionică strânse câtă putere era în stare să mai adune şi zise încet, dar cu bărbăţie i

— Nu-i nimic, mamă! Am puţină temperatură!…

Apoi flăcările învăluiră, necruţătoare, ştergându-i-l din faţa ochilor, chipul cel mai drag de pe lume.

*

* * *

Când te crezi mort şi-apoi deschizi ochii şi vezi în faţa ta lumea, înaintea uşurării şi bucuriei simţi numai nedumerire.

Ionică se frecă la ochi; era în pat, şi-n faţă avea o uşă cu gratii, ca la închisoare. Alături, pe pardoseala de piatră, văzu o cană de pământ smălţuit, ţărănească, şi-n cană, pusă în apă proaspătă, floarea pe care o avusese în mână.

Crescuse din ea însăşi, încă o dată, floarea aceasta

ciudată, îşi reluase culoarea de la început, dinainte de a o fi atins flacăra, şi părea că-i prieşte la căpătâiul băiatului.

Dar iată că nu era singur în odaia cu gratii; cineva dormea pufăind într-un al doilea pat, lângă peretele din dreapta.

— Hei! strigă Ionică spre acest vecin, căruia nu putea să-i vadă faţa, înfundată bine în pernă. Hei, cine eşti tu?

Unde mă aflu?

Trebui să-şi repete de mai multe ori strigarea, până să se trezească vecinul.

— De ce nu mă laşi să dorm? bolborosi acesta cu o voce alintată şi copilărească.

După glas, Ionică îl recunoscu dintr-odată:

— Dănuţ!

Puteai să te miri, puteai să nu înţelegi, dar era chiar el.

Haplea, cel care-i dăruise elixirul, şi dovadă stăteau proviziile puse în mormane la căpătâiul patului. Dintr-o săritură, Ionică fu în mijlocul camerei.

— Cum ai ajuns aici? Şi eu ce caut cu tine? Unde suntem? Ce-s gratiile astea?

Cam multe întrebări pentru unul care nu şi-a lepădat somnul! După ce căscă, umflându-şi obrajii pufoşi ca aluatul de cozonac dospit bine, Dănuţ răspunse cu lene i

— A… Suntem la închisoare.

— Nu se poate! Am fost ars pe rug, adineaori!

— N-ai ars! Flăcările nu s-au atins de tine!

Într-adevăr, după ce îşi privi braţele, după ce îşi pipăi obrazul cu mână, Ionică nu simţi, nu găsi semn de arsură.

— Asemenea minune nu s-a mai pomenit! continuă

Dănuţ, întinzându-se leneş. De-aceea vor să te facă sfânt, ca şi pe mine.

Ionică se puse pe râs, şi râse până simţi că îi înţepeneşte ceafa şi îi vine sughiţ.

— Şi de ce să te facă sfânt? Fiindcă ai născocit

elixirul? Pentru asta mai degrabă te-ar arde pe rug!

— Nu-i vorba de elixir…

— Dar atunci ce minune ai făcut?

— Am copiat la toate tezele pe trimestrul întâi, şi nu m-au prins. Am luat numai zece şi zece plus!

— E şi asta o minune! recunoscu Ionică, fără chef de râs. Dar eu nu vreau să mă fac sfânt! Vreau să plec numaidecât!

— Nu se poate! zise Dănuţ, arătând gratiile – gest la care nu mai trebuia adăugat niciun cuvânt.

— Asta înseamnă că sunt închis!

— Nu!… Suntem păziţi! Vor să ne fure I

— Cine?

— Da’ câţi n-ar vrea!? Şi patriarhul de la Constantinopole, şi calviniştii, şi luteranii, şi protestanţii. Toţi doresc să ne facă sfinţii lor. Înţelegi, biserica nu are încă niciun sfânt-copil!

Pe Ionică începu să-l plictisească gluma asta prostească.

— Nu vreau să mă fac sfânt! Să-mi dea drumul acasă!

Văzând cât de groase erau gratiile – la uşă şi la fereastră

— Înţelegând că n-avea cum să scape, se trânti pe pat, cu faţa în jos, şi începu să se tânguiască:

— Vreau la mama!… Vreau la mama! Daţi-mi drumul acasă!

Îi era chiar şi lui ruşine că bocea astfel, dar nu se putea stăpâni, după atâtea câte mai îndurase.

Puţin păsându-i de tânguielile acestea, Dănuţ se apucă să înfulece din cofeturile aflate la căpătâiul patului.

I

— Nu vreau să fiu sfânt! bocea Ionică. Daţi-mi drumul acasă!

— Tii, că prost eşti! Habar n-ai ce viaţă te-aşteaptă!

zise Haplea, săturat numai pe jumătate.

Şi, băgând mâna în buzunarul de la piept, scoase o cărţulie pe care o deschise la prima pagină. Cu o caramea în gură, el începu să citească:

— Program zilnic pentru sfinţii-copii, de la şapte la paisprezece ani…

Ionică îşi suci capul pe perna udată de lacrimi.

— Ce-i asta?

— Canoanele alcătuite de capii bisericii. Au ţinut sfat toată noaptea, cum anume să ne orânduiască viaţa. Ia ascultă colea!

— Dănuţ îşi băgă nasul în cărţulia tipărită proaspăt:

— Sub niciun cuvânt, sfinţii-copii nu vor fi treziţi înainte de ora nouă dimineaţa. Nimeni nu-i va pune să doarmă cu sila după-amiaza, iar seara vor fi îngăduiţi să se culce oricât de târz în le place.

— Eu mă scol în fiecare zi la şase! zise Ionică, puţin cam pizmaş. Uneori mi-e destul de greu.

Se x-idică într-un cot şi îşi şterse lacrimile. Ispita începea să-i dea târcoale, pe departe, în vreme ce vecinul său, cu carameaua în gură, continua să citească:

— La micul dejun, care se va aduce negreşit la pat, sfinţilor-copii li se va servi, după plac: cacao cu lapte, cu mult zahăr, cozonac proaspăt, unt, dulceaţă de toate soiurile, plus un pachet mare de ciocolată!

Ionică se ridică, se duse la patul celălalt şi luă cărţulia din mâna lui Haplea.

— Lasă-mă că pot citi şi singur! zise, uitându-se nerăbdător pe pagină.

Iată ce scria în regulament mai departe:

„Articolul 3: Copiii-sfinţi vor fi scutiţi de şcoală în zilele când au temperatura 36, 9, sau cea mai mică durere de cap, sau orice fel de junghi, sau când n-au învăţat lecţia.

Articolul 4: Copiii-sfinţi, cărora nu le plae matematicile, vor învăţa latina. Cei cărora nu le place

latina vor învăţa istoria. Cei care nu vor istoria vor învăţa geografia. Dacă nu le place nici geografia, vor putea să aleagă între fotbal, volei sau ştiinţele naturii. În acest din urmă caz vor fi lăsaţi să studieze natura în sânul ei, pe câmp, la gârlă, în pomi oricât de înalţi şi oriunde le-ar fi voia.

Articolul 6: Copiilor-sfinţi li se vor confecţiona, pe cheltuiala bisericii, atâtea prăştii câte vor fi necesare. Geamurile sparte le va plăti Sfântul Scaun!…”

— Ce zici? întrebă Dănuţ, satisfăcut şi mândru, de parcă el alcătuise canoanele.

Ionică strâmbă din gură

— Micul dejun, da, n-am ce spune… Şi problema cu somnul. Dar restul, nu-i de mine!

— Citeşte ce urmează! Să vedem ce părere o să ai la urmă…

Al şaselea articol din canoane şi următoarele glăsuiau astfel:

„Copiilor-sfinţi li se vor face, ca şi sfinţilor bătrâni, nimburi de aur. Dar, spre deosebire de sfinţii bătrâni, sfinţii-copii îşi vor putea scoate nimbul când doresc, ca să se joace cu el de-a dura!

Dimineaţa copiii-sfinţi nu sunt obligaţi să se spele decât pe ochi, şi în niciun caz cu apă rece, mai ales iarna.

Înainte de a se aşeza la masă, copiii-sfinţi nu trebuie să se spele pe mâini, după cum seara nu vor fi siliţi să se spele pe dinţi!”

Ionică ridică din umeri.

— Ce-i? întrebă Dănuţ, văzând gestul lui. Nu-ţi place?

— E depăşit!

Dar, o dată ce începuse să citească, băiatul nu se opri, şi trecu la articolele de mai jos, care prevedeau felurite meniuri pentru prânz şi pentru cină, ispititoare de altfel:

ciulamale, ostropeluri, pilafuri, sarmale, cârnaţi,

ardei umpluţi, fripturi la cuptor – de viţel, de curcan, de pui, de purcel. Salate şi verdeţuri nu prea se pomeneau; spanacul era interzis. Urmau felurite dulciuri, în număr mult mai mare decât cele dintâi: creme de zahăr ars, sarailii, torturi, budinci, plăcinte cu mere, cu brânză, cu nuci, pricomigdale, savarine, indiene… Apoi îngheţate: de vanilie, ciocolată, alune, fistic – şi câte altele, parcă fără sfârşit.

Fructele erau prevăzute, dar mai cu seamă crude, copiilorsfinţi îngăduindu-li-se să le culeagă de-a dreptul din pom, de la orice vecin, fără teama că vor fi pedepsiţi.

Articolul 10 era astfel conceput:

„Copiii-sfinţi au voie să bea zilnic orice cantitate de suc”.

Iar articolul următor:

„Se pedepseşte cu excomunicarea oricine va îndrăzni să dea sare amară sau unt de ricină copiilor-sfinţi.’1

Mai cuprindea şi altele cărţulia, dar Ionică nu avu răbdare s-o citească până la capăt şi o dete la o parte, plictisit.

— Vreau acasă! zise el, gata să se pună iarăşi pe plâns.

Mi-e dor de mama… Vreau să mă duc la şcoală, nu să stau închis!

Bineînţeles că Dănuţ nu putea înţelege zbuciumul lui:

să te duci la şcoală când eşti scutit! Astfel că se întinse la loc pe pat şi reîncepu să înfulece, cu ochii închişi, până ce adormi, cu obrajii umflaţi, fiindcă mestecătura nu mai încăpuse pe gât.

Curând după aceea, pe coridor se auziră paşi târşiţi, şi un om – bătrân se opri la gratii, zâmbind. Avea mustaţa sură, părul cărunt şi zâmbetul lui era blând.

— Bună ziua! zise el adresându-se băiatului pe care îl vedea zbuciumat şi plâns.

Ionică se şterse la ochi.

— Bună ziua! De unde te ştiu?

— De la spital. Eu sunt portarul!

— Va să zică nu mi s-a părut! Şi ce cauţi aici?

— Am fost închis.

— Pentru ce?

— Eh, mai bine să nu-ţi spun!

— Ai făcut o faptă rea? zise Ionică, uitându-se la el pieziş şi cam strâmb.

— Rea sau bună, mi-am ispăşit pedeapsa – şi-acum mă duc.

— Nu cumva…

O bănuială trecu prin mintea băiatului, tulburindu-l adânc.

— …Nu cumva sunt eu de vină?

Paznicul se cam codea, dar pe urmă mărturisi:

— Da, fiindcă te-am lăsat să ieşi pe poartă şi n-am spus nimănui.

— Cum era să spui, dacă nu m-ai văzut?

— Trebuia să te văd, de aceea-s portar!… Se cheamă că am greşit!

— Îmi pare rău! Nu bănuiam că au să te învinuiască şi ai să fii închis!

— Acum a trecut!

Era un om bun portarul, altfel, în loc să-i zâmbească, l-ar fi certat, şi toată dreptatea rămânea numai a lui. Om bun încă e puţin spus, fiindcă iată ce suflet vădi el, în convorbirea pe care-o urmă cu băiatul închis.

— Barem părinţii tăi ştiu că eşti aici?

— Mă cred la spital; nu ştiu nimic.

— Am să trec eu pe la ei, să-i anunţ.

Oricât ar fi vrut să se stăpânească, Ionică izbucni în plâns.

— Ei, bietul băiat! suspină portarul atunci. Ştii ceva? Du-te chiar tu!

— Dar cum?

— Rămân eu în locul tău, până vii.

Portarul se duse, fără alt cuvânt, şi-ntr-o clipă se întoarse cu temnicerul, tot bătrân, că făcea de mult slujbă aici. Ce vorbiseră între ei, băiatul nu ştiu; văzu doar că i lucrul era împlinit. Temnicerul căută îndelung într-un şirag de chei, pân-o găsi pe cea care trebuia, şi deschise uşa cu gratii, în timp ce Dănuţ, sătul, continua să doarmă adânc.

— Dacă vii înapoi sau nu vii, mie mi-e totuna! mormăi paznicul temniţei, nepăsător, de parcă n-ar mai fi avut sufletul viu. Nu vă am aici pe nume, ci pe număr. Că el s-a învoit să rămână în locul tău, treaba lui!

Ionică se înroşi şi strânse din pumni; îl înjosea chiar numai bănuiala că ar putea să n-aibă cuvânt.

Portarul de la spital, cel cu sufletul aşa bun, zise, şovăind:

— Bagă de seamă, băiete! Am şi eu copii!… Te-ai gândit ce m-aşteaptă dacă nu vii?

— Te fac sfânt în locul meu?

— Nu, că sfinţi bătrâni se găsesc destui! Mă ard pe rug!

— Îi cunosc şi-i cred în stare! răspunse Ionică, pălind.

Apoi ridică ochii:

— Fii fără grţia!… Cât. pot lipsi?

— Ca să te duci şi să te-ntorci, o săptămână-i de ajuns!

— Am să viu la timp!

Când băiatul ajunse la uşă, portarul îl apucă de umăr şi rămase câteva clipe aşa, gândind.

— Băiete! zise pe urmă, mărinimos. Dacă nu vrei să te faci sfânt, mai bine să nu te întorci aici!

— De ce?

— Au să te pună la cazne; i-am auzit. Du-te şi nu mai veni!

— Dar atunci pe tine…

— Eh! Cu mine nu-i mare pagubă; sunt destul de

bătrân! Un an mai mult, un an mai puţin…

— Nu! exclamă Ionică, nevrând să-şi împovăreze inima cu sacrificiul acestui aşa de cumsecade bătrân. Dacă-mi dai voie, mă duc, dar de întors am să mă întorc la timp, orice ar fi!!

În faţa celulei se deschidea un coridor lung, cenuşiu, care parcă nici nu avea sfârşit.

— Mergi drept înainte! îl lămuri temnicerul. După ce ajungi în fund, o iei la dreapta, mergi cam încă o dată pe-atât, pe urmă o iei la stânga şi dai de poarta cea mare.

Iată cheia; încui cu ea pe dinafară, o ascunzi şi tu sub vreo piatră din zid, ca să n-o porţi cu tine pe drum, şi când te întorci mi-o aduci.

Ionică privi coridorul care nici nu se vedea până la capăt, aşa era de lung.

— Pe-ai fi. peste tot, sunt oameni închişi?

— Cu miile! Dac-ar fi să le scrii numele, n-ar încăpea în niciun catastif!

— Pe toţi vor să-i facă sfinţi?

— A, nu! Sunt închişi pentru felurite pricini. Asta-i o temniţă veche, şi atât de mare, că încap în ea toţi prinşii de pe lume, de azi şi din orice timp.

— Am uitat floarea! zise Ionică. Vreau s-o duc mamei!

Portarul de la spital, pe care temnicerul îl şi încuiase în celula unde continua să doarmă Dănuţ, îi aduse floarea la gratii:

— Ia-o, şi acum fugi, că nu-i timp!

D

e o parte şi de alta a coridorului erau uşi cu gratii de fier, şi dincolo de ele celule în care abia pătrundea lumina zilei. Ionică merse un timp, însoţit de blestemele prizonierilor, de gemete, de scrâşnete, de urlete. Din unele celule se ridica abia un suspin, în altele domnea tăcere deplină…

Capătul coridorului încă nu se zărea, şi de acolo înainte ştia cât mai este până afară, aşa că nu putea pierde vremea. Dar, aruncându-şi ochii într-o celulă, zări un om care i se păru cunoscut – şi se opri. Omul şedea pe un butuc, cu capul în mâini, şi avea mâini vânjoase, după cum trupul îi era voinic. Ca vârstă, începea a încărunţi.

— Bună ziua! zise băiatul.

Omul ridică ochii, posomorât, dar, văzând în faţa lui un copil, chipul i se mai limpezi.

— Bună ziua, băiete! Ce-i cu tine aici?

— Mi se pare că te cunosc! Pentru ce eşti închis?

— Pentru furt!

Fără voia lui, băiatul se feri; nu c-ar fi avut cu el bogăţii, dar hoţii nu plac nimănui.

— Şi ce-ai furat? întrebă, cu glasul de la sine asprit.

Închisul zâmbi t rist:

— O pâine!…

— Acum te ştiu! Tu eşti Jean Val Jean!… Şi nici măcar n-ai luat-o pentru tine, ci pentru nişte copii flămânzi, deşi nici tu nu erai mai sătul! Am plâns de multe-ori gândindu-mă la nedreptatea care ţi s-a făcut!

— Nu pune la inimă. Sunt doar o închipuire!

— Eşti o închipuire adevărată! În lume trăiesc mulţi oameni care îţi seamănă!

Ionică privi floarea din mână.

— N-am nimic să-ţi dau. Doar, dacă vrei, floarea asta;

O duceam mamei.

— Du-i-o ei; e păcat să se ofilească aici, fără apă şi fără soare. Şi-apoi, eşti tu dator să-mi dai ceva mie?

— Nu sunt dator. Dar te iubesc! Şi de-abia aştept să ieşi din închisoare, ca să faci fapte bune!

Omul îşi feri ochii:

— Mulţumesc, băiete! Pentru inimi ca ale tale simt că merită să trăieşti…

Apoi adăugă, zâmbind cu un amestec de bunătate şi

şiretenie:

— Chiar şi în închipuire!...

*

* * *

Oricât era de grăbit, Ionică îşi aruncă privirea şi în celula următoare. Aici se afla închis un om cu totul altfel decât primul; nici nu se putea spune că-i om, ca oricine, ci un gentlemen fără cusur. De statură înaltă, nespus de îngrijit, ras proaspăt, cu favoriţi bine aranjaţi din pieptene şi din foarfecă, gentlemenul şedea picior peste picior pe un scaun, într-o atitudine nu reţinută, ci mai degrabă ţeapănă. Pantalonii lui, întinşi cu şiret elastic pe sub gheata neagră, păreau aduşi chiar atunci de la croitor, ca şi redingota, fără nicio cută, fără nicio pată.

Gentlemenul nu luă în seamă pe băiatul cu floarea în mână, care se zgâia la el după gratii; parcă îl ştia acolo dintotdeauna. Era, desigur, unul din acei oameni care nu sar de pe scaun nici atunci când ia foc casa.

— Bună ziua, domnule! îl salută Ionică, adresându-i-se mai sfios decât celuilalt.

În loc să-i răspundă, gentlemenul băgă mâna în buzunarul vestei, scoase ceasornicul, cu gesturi foarte măsurate, îl privi, îl puse la loc, apoi zise, ca pentru sine, fără nicio tulburare, fără ca pe faţa lui să mişte ceva, nici măcar o pleoapă:

— Mai am două minute!

— Bună ziua, domnule! repetă băiatul, şi mai respectuos decât prima dată. Îmi îngăduiţi, dacă nu vă supăraţi, să vă întreb de ce sunteţi închis?

Deşi nu făcea parte dintre oamenii gata să dea informaţii oricui” îl întreabă, gentlemenul răspunse de data aceasta, fără să se mânie, fără să ridice glasul:

— Din cauza unui detectiv imbecil, care mă bănuieşte de furt!

Cu ultimul lui cuvânt, afară se auzi fluierând o

locomotivă, şi îndată după aceea Ionică desluşi limpede aburii fâşâind.

— A plecat-ultimul tren! observă gentlemenul senin.

Am pierdut!

— Ce-aţi pierdut, domnule?

— Rămăşagul! Am pariat douăzeci de mii de lire sterline, tot avutul meu, că voi face ocolul pământului în optzeci de zile. Pentru câteva minute de întârziere, sunt ruinat pe deplin!

Ionică se dumeri; gentlemenul îi era cunoscut, ba chiar simpatic, cu toată firea lui rece şi ţeapănă, de aceea îi vorbi ca unui prieten de altă dată:

— Tu eşti Phileas Fogg!

Gentlemenul se oţărî şi răspunse, cu glasul de gheaţă:

— Nu te cunosc, tinere, şi nu ştiu ce ţi-a dat dreptvd să-mi vorbeşti astfel! N-am îngăduit nimănui până astăzi atâta intimitate!

— Iertaţi-mă! bâigui fâstâcit băiatul. Sunteţi, sunteţi domnul Phileas Fogg!

— Phileas Fogg esquar! îl întregi gentlemenul, cu demnitate.

— Dumneavoastră aţi făcut ocolul pământului în optzeci de zile! Nu-mi permit să vorbesc de simpatia pe care v-o port, de teamă să n-o luaţi iarăşi drept intimitate. Dar îngăduiţi-mi, domnule, să vă mărturisesc marea mea admiraţie!

Faţa gentlemenului rămase nemişcată.

— Permiteţi-mi, domnule, reluă Ionică, timid, însă împins de o irezistibilă curiozitate. Nu vreau să săvârşesc o indiscreţie… îmi iau, cu tot respectul, îngăduiala să vă întreb: dumneavoastră nu vă pierdeţi firea niciodată?

— Niciodată! răspunse gentlemenul, rece şi neclintit ca piatra.

— Nu râdeţi pentru niciun motiv?

— Nu!

— Aţi plâns măcar o dată în viaţa dumneavoastră?

— Nu înţeleg rostul lacrimilor!

— Nu v-aţi mâniat?

— Nu!

— N-aţi ridicat glasul?

— E o degradare inutilă, fiindcă glasul ridicat nu convinge mai bine decât vorba aşezată.

— Ştiu, ştiu! Dar mânia… Ştiţi, sunt momente când… E

greu să te stăpâneşti o viaţă întreagă!

— Ţinere! încheie gentlemenul. Nu mai stărui! Sunt un om stăpânit, şi nu mă tulbură nimic, niciodată. Numai aşa am izbutit să fac ocolul pământului în timpul prevăzut de mine, inadmisibil pentru alţii.

— Domnule! vorbi atunci Ionică. Aveţi bunătatea şi apucaţi-vă cu amândouă mâinile de scaun!

— La ce bun?

— Am să vă spun ceva care s-ar putea să vă… iertaţi-mă, nu găsesc cuvântul potrivit pentru dumneavoastră…

— De ajuns! Nimic din ce-ai putea să-mi spui…

— Dom’nule, vă rog, totuşi, apucaţi-vă de scaun!

— Inutil!

Ionică îşi vârî capul printre gratii:

— Atunci aflaţi, domnule, că eu am făcut ocolul pământului în două ore şi jumătate!

— Ce?… răcni gentlemenul.

— Ocolul pământului în două ore şi jumătate! repetă băiatul.

O clipă gentlemenul rămase cu gura căscată. Pe urmă privi holbat spre uşa cu gratii. Pe urmă sări în picioare, ca aruncat de arcuri, fiindcă zbură un metru în aer. În mişcarea aceasta, şireturile elastice care ţineau întinşi pantalonii se rupseră, lăsând să se vadă ghetele şi un colţ da izmană, ceea ce nu văzuse nimeni până astăzi,

nici măcar isteţul Passepartout, credinciosul lui servitor. Însă agitaţia lui Phileas Fogg nu se opri.

— Ocolul pământului în două ore şi jumătate! răcnea el, străbătând cu paşi mari şi nestăpâniţi celula, dintr-un perete în altul. Nemaipomenit! Nemaipomenit!

Pe urmă se opri, îşi smulse redingota, o aruncă pe jos, rămânând numai în cămaşă, cum nici măcar doamna Audă, viitoarea lui soţie, nu-l văzuse până astăzi. Aci râzând, aci plângând, gentlemenul îşi smulse legătura de la gât, ca şi cum s-ar fi înăbuşit, îşi băgă mâinile în păr, se ciufuli, se trase de favoriţi, repetând într-una un singur cuvânt, când printre dinţi, când scrâşnit, când cu toată gura, strigând:

— Nemaipomenit!… Nemaipomenit!…

— Domnule! interveni Ionică, vrând să-l liniştească puţin. Am o veste bună pentru dumneavoastră! Aţi încurcat socoteala zilelor, să ştiţi! Nu numai că n-aţi întârziat acele câteva minute, ci aţi sosit chiar cu douăzeci şi patru de ore mai devreme! Rămăşagul nu este pierdut!

Dar gentlemenul nu-l auzea; el continua să se agite, gesticulând, urlând, încât te temeai că ar putea şi înnebuni.

Ionică se simţea vinovat de starea lui şi gândea ce să facă spre a-l domoli, când deodată, peretele din fund se trase în lături, ca o uşă glisantă, şi înăuntru năvăliră doi oameni, unul înalt şi subţire ca un stâlp, altul scund, rotofei, cu obrazul aprins. După ei venea o doamnă tânără şi frumoasă, la fel de emoţionată.

— Domnule! se bâlbâi omul dintâi. A fost o greşeală!

Hoţul a fost prins… Sunteţi liber! Iertaţi-mă!

Ionică îl recunoscu: era detectivul Fix, după cum al doilea era bravul Passepartout, iar doamna… Desigur că ştiţi.

Acum s-ar fi cuvenit ca gentlemenul să-l ia la pumni pe detectiv. Însă netulburatx.il Phileas Fogg îşi dădu ochii

peste cap şi căzu leşinat în braţele lui Passepartout, îngânând o ultimă oară:

— Nemaipomenit!!

Ionică o luă la fugă în clipa când doamna Audă izbucnea în lacrimi şi cădea pe pieptul viitorului ei soţ, dezvăluindu-şi cu o zi mai devreme simţămintele, aşa de mult tăinuite în inima ei recunoscătoare şi credincioasă.

*

Omul râde şi plânge cu atât mai uşor cu cât are învelişul sufletului mai fraged şi inima mai bogată. Plângi pentru o pricină, râzi pentru alta. Uneori se întâmplă să râzi şi să plângi totodată, şi chiar pentru o pricină unică, oricât de ciudată ar părea vorba aceasta.

Ionică străbătea coridorul în fugă, fiindcă întârziase;

deşi era foarte curios să vadă ce oameni mai sunt închişi dincolo de gratii, trebuia să nu piardă timpul, spre a se întoarce la termen, după cuvântul dat portarului cumsecade. Dar îl uimi din cale-afară ca în acest loc al suferinţei şi lacrimilor să audă un hohot de râs, neaşteptat şi inexplicabil. Râdea cineva într-o celulă, cu atâta poftă, că făcea parcă să zbârnâie gratiile.

Băiatul se opri şi rămase eu gura căscată.

În celula de unde venise limpede râsul acela năvalnic, se afla un om pe care îl recunoscu dintr-odată, fiindcă nu trecuse mult timp de când se ospătase din prânzul şi din cina lui tare sărace.

Omul şedea la o masă, ţinând cu cotul braţului stâng, ţeapăn în mâneca hainei, un vraf de pagini, mânuind cu dreapta o pană şi înnegrind, rând după rând, foaia albă aflată în faţă. El râdea mai adineaori, fără doar şi poate, numai că în clipa aceasta avea obrazul trist şi ochii plini de lacrimi.

Nedumerit foarte, Ionică se apropie mai mult şi îşi lipi obrazul de gratii. În clipa aceea omul izbucni iar în râs,

şi râse hohotind, până ce duse rândul la capăt. Dar când să treacă la rândul următor, pe chipul lui se zugrăvi iar durerea, şi ochii iar începură să verse lacrimi.

— Don Miguel! şopti băiatul.

Omul nu-l auzi. Plângând, râzând, el scria mai departe, fonică nu îndrăzni să-l mai cheme, până ce nu-l văzu că sfârşise pagina. Atunci şopti iarăşi:

— Seniore don Miguel!

În sfârşit, omul de la masă, îmbrăcat întocmai cum îl ştia' de pe drumul Numanciei, ridică ochii şi-l privi, având într-un ochi râs, în celălalt lacrimi.

— Nu mă recunoşti, don Miguel?

— Pe mine mă cheamă don Miguel de Cervantes Saavedra, şi la alt nume nu răspund niciodată!

— Am mas împreună o noapte în cetatea Numanciei şi mi-ai îngăduit să-ţi spun pe un nume mai scurt, când nu-i nimeni de faţă, îl lămuri cu destulă sfială băiatul.

— Nu-mi aduc aminte!

— Mi-ai dat mâncare din traistă.

— Nu te cunosc!

— Don Miguel, se poate?! zise Ionică, mâhnit, ba chiar ofensat de data aceasta.

Văzându-i mâhnirea, cavalerul din celulă se ridică şi veni mai aproape.

— Se poate să fie adevărat ce spui, vorbi el, cu blândeţe şi bunătate. Dar nu fi supărat: am uitat până şi de mine, d-apoi de altele!

— Pentru ce eşti închis?

— Unde să fiu închis?

— În celula asta!

— Nu văd nicio celulă!

— Dar uite zidurile, gratiile!

— Ai închipuiri! Sunt mai liber ca niciodată şi călătoresc prin toată Spania, cu iscusitul meu prieten, hidalgul

Don Quijote de la Mancha!

— Ştiu! Am citit cartea…

Ionică îşi lăsă ochii în pământ şi mărturisi cam ruşinat:

— Numai în parte!… Fiindcă să vezi, don Miguel, în limba mea nu s-a tălmăcit? toată nici până astăzi!

— Nu înţeleg ce spui! se miră cavalerul. Cartea o scriu abia acum, şi mai am mult până la capăt.

— E o încurcătură cu timpul… zise Ionică.

Dar văzând că omul nici nu aştepta explicaţii, nu găsi trebuitor să-l lămurească mai departe, deşi, cunoscându-l şi ştiind cât avea el de înflăcărată imaginaţia, era sigur că l-ar fi înţeles dintr-odată. Găsi mai potrivit să se intereseze de soarta lui, fiindcă, oricât de mare ar fi fost Spania prin care călătorea el astăzi, deocamdată se afla închis între ziduri de piatră. Deci zise, încercând să-i amintească realitatea:

— Don Miguel, nu cumva regele…

Cavalerul tresări:

— Ce-i cu regele?

— Nu cumva desaga aceea cu grâu…

Cavalerul se frecă la ochi şi privi în jur; umerii îi căzură în jos, chipul i se schimbă deodată, făcându-l să pară mai bătrân decât anii lui şi aşa mulţi.

— Sunt închis sub învinuirea de furt!

— Pentru grâul armatei?

— Da!

— Regele n-a crezut ce-ai păţit?

— N-a crezut 1

— Ce rău îmi pare că n-am mers cu tine, să-ţi fiu martor!… Şi ai să stai mult închis?

— Doar până pleci tu! Pe urmă pornesc iar cu Sancho Panza şi cu Rocinante!

— Îţi doresc călătorie frumoasă, don Miguel! zise Ionică, mâhnit, fiindcă nu putea să se lase furat de

închipuirea nefericitului cavaler, care chiar dacă era liber în gânduri, altminteri rămânea închis, ca un hoţ de rând.

Înainte de a pleca, băiatul mai întrebă doar un cuvânt:

— Seniore don Miguel, te-am văzut scriind. De ce râzi la un rând şi la altul plângi?

— Fiindcă viaţa e şi bucurie şi tristeţe, şi n-o poţi povesti, dacă n-o simţi adânc, dacă n-o trăieşti cu adevărat alături de eroii tăi închipuiţi. Dar ce spui? M-ai văzut tirrâzând?

— În hohote, don Miguel!

— Şi plângând?

— Da! Cu obrazul ud!

Cavalerul se lumină la chip i

— N-aş fi crezut! înseamnă că nu-s chiar atât de bătrân!”

!

— Vrei floarea asta? întrebă Ionică, înainte de a porni.

Omul închis zâmbi şi răspunse, arătând cu mâna, într-un gest larg, pereţii celulei, de jur-împrejur:

— Păstreaz-o tu! Nu vezi ce grădini şi ce flori am eu peste tot aici?!...

*

* * *

De-aici înainte nu se mai auzi râs, decât hohotele bolnave ale celor pe care închisoarea îi făcuse nebuni. Erau şi din aceştia, resturi de om, cu obrajii pământii, cu părul răvăşit, cu ochii roşii, bulbucaţi, văzând desigur o lume închipuită de ei, fiindcă se credeau regi sau împăraţi şi socoteau că în jurul lor roiesc domniţe prealuminoase la chip şi curteni preastrăluciţi. Unii împărţeau nestemate acestor supuşi, zâmbind fericiţi, alţii îi certau cu blândeţe înţeleaptă pe şambelani, că fazanul de la dejun nu fusese

bine fript. Se găseau şi din aceia care dădeau porunci generalilor strânşi în jur, să înceapă război, către miazănoapte sau către miazăzi. Sau din aceia care dansau menuet în sunetele unei muzici auzite numai de ei, şi credeau că de-a lungul zidurilor de piatră sunt capete încoronate care îi pizmuiesc pentru putere, frumuseţe şi eleganţă…

Unul dintre aceşti sărmani nebuni îl opri pe Ionică, adresându-i cuvântul, de sus:

— Pajule! Vesteşte-o pe regină că balul a început!

Băiatul o luă la fugă, de teamă că ar putea să-şi piardă şi el minţile, dacă mai zăbovea pe la uşi. Era lung coridorul cu închişii nebuni, dar cel care se deschidea la dreapta se vădea şi mai lung. Aici nu se mai auzea nici măcar râsyl trist de până acum, ci numai gemete, urlete şi scrâşnit de dinţi. Printre ele se împletea zornăitul lanţurilor atârnate de picioarele bieţilor osândiţi. Câte un pumn izbea cu deznădejde în zid, dar zidul rămânea neclintit; în schimb se auzea osul trosnind – şi carnea însângerată sfârâia, ca pe grătarul încins.

— Sunt nevinovat! striga, din fundul unei celule întunecoase, un glas tânăr şi atât de plăpând că părea de copil.

Nu vreau să mor! Cruţaţi-mă! N-am făcut nimic!

Din altă celulă răzbea un glas mai surd:

— De ce nu mă judecaţi? Vreau să ştiu pentru ce m-aţi închis!

Unii strigau după ajutor – de la cine? Alţii cereau îndurară – cui? Glasurile lor pătrundeau în inima băiatului ca un fier înroşit, şi el simţea arsura şi durerea din inimă risipindu-i-se în trup. îl durea iarăşi capul şi începea să se simtă iar istovit; nu ştia dacă paşii au să-l mai ducă până la poartă, să vadă lumina soarelui şi să respire aerul de pe câmp.

În faţa unei celule se opri şi, ca să nu cadă, se ţinu cu

mâinile de drugi. Rămase aşa un timp, adunându-şi forţă în trup, când din fundul acelei tainiţe, tăcute până atunci, cineva îi vorbi:

— Ce-i cu tine, taică? Eşti bolnav, sau doar ostenit?

Era un ţăran, nu în floarea vârstei, ci mai degrabă bătrân, un mujic îmbrăcat cu mundir peticit, cu obiele legate până sub genunchi, aşa fel că picioarele îngroşate păreau doi butuci, cu opinci din scoarţă de copac – prăpădite încălţări, care dovedeau că omul nu-i dintre cei mai avuţi.

— Cine eşti tu? întrebă Ionică, privindu-i chipul bărbos, cu părul atârnând în laţe de sub căciula trasă până pe ochi.

Şi căciula dovedea sărăcie: blană de iepure, năpârlită, roasă şi găurită în fund.

Mujicul se ridică de jos, unde stătea ghemuit pe un maldăr de paie murdare.

— Ia, cine să fiu?! Dacă am fost ceva, apoi n-am fost decât un biet ţăran, din părţile Moscovei, de la Domnino…

Dar acum nu mai sunt nimic, fiindcă au să mă străpungă cu săbiile, cât mai e ziuă.

— Cine să te străpungă?

— Soldaţii lui Sigismund, riga care duce război împotriva Rusiei.

— Dar ce vină ai să înduri osândă aşa mare?

— Vină? grăi mujicul, păşind în faţă, mai la lumină.

Apoi vina mea, taică, judecând de pe partea rigăi, nu îngăduie milă. Venind el cu oastea şi întâlnindu-mă în pădure, m-a silit să-i arăt care-i mai scurt şi mai bun drumul ca să ajungă la Moscova, după care-i tânjea inima.

Iar eu, prefăcându-mă a-i da ascultare, l-am dus tocmai pe-acolo pe unde şi-a înţărcat dracul copiii. Asta mi-e vina!

— Te ştiu! Tu eşti Ivan Susanin!

— Am fost, taică! De astăzi încolo, nu mai sunt

nimeni!

— Ba ai să fii, şi ai să rămâi totdeauna!

— Iacă, asta-i o vorbă pe care eu, cu mintea mea nedusă la şcoală, n-o pot înţelege prea bine. Dar orice caznă are să-mi vină, eu unul sunt împăcat în mine, socotind că am făcut ceea ce eram dator şi mă îndemna inima. Altfel n-aş mai fi avut tihnă nici în viaţa d-aici, nici în cealaltă, dacă o fi vreuna…

— Vrei floarea asta? întrebă Ionică, altceva neavând cu sine.

— Îţi mulţumesc pentru gândul, bun, taică, dar la ce-mi trebuie? Curând, pe pieptul meu are să crească o întreagă grădină! Dacă s-o nimeri şi-o tufă de iasomie, apăi pot spune c-am avut tot norocul şi fericirea… Că tare mult mi-au plăcut mie, de când mă ştiu, între copaci – mesteacănul, iar între flori – iasomia!

După aceste vorbe, mujicul trase o traistă atârnată pe umăr, scotoci în ea cu grijă şi cumpătare şi scoase, evlavios, o bucată de pâine.

— Ia-o tu! grăi, mtinzând-o printre gratii cu mâna cuprinsă de tremur. Ar fi păcat să se piardă, că numai eu ştiu cu câtă trudă a venit pâinea asta pe lume!

Floarea nu-i trebuia nici unuia dintre osândiţi. Cui să dea pâinea? Lui nu-i era aminte de mâncare, şi simţea că nu-i va veni foamea nici mai târziu. Iar ca s-o arunce, ar fi însemnat să batjocorească amintirea acelui mujic care-o muncise şi i-o dăduse cu mâinile tremurând.

Un chip cunoscut, parcă de pe icoane, se desluşi în una din celulele următoare, pe a cărei fereastră se vedeau, jos, apele verzui şi albastre ale Bosforului. Omul, cu barbă neagră, puţin stropită de cărunţială, purta coroana şi veşmintele domnitorilor, şi nu se afla aici singur. Era Constantin Brâncoveanu, împreună cu toţi cuconii.

— Te-au osândit! îi grăi Ionică domnului. Ai tăi merg la moarte cu tine de bunăvoie?

— Cum i-aş putea sili, când nu mai am nicio putere?

— Puterea din inima ta, Doamne!

— Chiar de-ar fi aşa, şi tot nu s-ar numi silă! Dar nu puterea inimii mele îi îndeamnă, ci aceea din inima fiecăruia.

— Aşa e! adeveriră cuconii

— Pentru credinţa în Dumnezeu mori, mărite Constantin Brâncoveanu?

Tăcu domnitorul, tăcură fiii. Şi Ionică înţelese că apărându-şi-l pe Dumnezeu şi respingând credinţa sultanului, osânditul ţintea să apere neatârnarea poporului.

— Vreţi floarea asta, doamne şi coconilor?

— Ar fi păcat s-o ducem cu noi în fundul Bosforului

— Vreţi o bucată de pâine?

Domnul făcu un gest, arătându-i colţul celulei. Acolo se vedea o măsuţă cu cele ce se dau de mâncare domnilor şi boierilor; sultanul era darnic!

Oare nu-i trebuia nimănui pâinea?

Băiatul o luă la fugă, fiindcă tocmai venea gâdele cu securea.

*

k ik

Înfometaţii urmau abia de aici încolo – şi erau de toate felurile şi din toate timpurile istoriei. Ionică nu-l întâlni mai întâi pe Spartacus, care ridicase sclavii din Roma, izbutind să bage spaima în nobilime şi să ţină mult timp piept legiunilor, cu vitejie vrednică de o soartă mai bună.

Mai întâi ajunse la celula unde se afla un ţăran pus la chinuri, un ţăran din secolele apropiate, temniţa neţinând seama de anii istoriei. Omul zăcea pe un tron de fier, cu o coroană spinoasă, bătută din metal aidoma tronului. Şi dacă a sta ţintuit astfel era o caznă greu s-o îndure carnea

omenească, apoi caznele adevărate abia aveau să vină.

Sub tron era pregătit focul, doar să-l aprinzi şi să-i aţâţi vâlvătaia. De jur-împrejur, pe vetre cu jeratic, stau la înroşit cleşti, să smulgă carnea vie, spre a o da drept hrană tovarăşilor care se răsculaseră şi merseseră la luptă cu omul osândit, din celulă.

— Gheorghe Doja, tu să fii oare? întrebă, cutremurat, băiatul.

Acel osândit avea ochii negri, mistuiţi de alte flăcări decât ale focului care aştepta să pornească; iar faţa lui chinuită, cât e greu să ne închipuim astăzi, era rece, hotărâtă şi aspră.

— Da, sunt Gheorghe Doja, comandant de oaste.

Îl ştia Ionică pe omul viteaz care condusese războiul ţăranilor din Ardeal, acum mai bine de patru veacuri, după cum ştia şi îngrozitoarele cazne îndurate de el apoi.

Mersese Doja cu oastea ţăranilor, de la Buda până-n lăuntrul Carpaţilor, şi dăduse Ardealului roată, punând pe fugă armatele şi pe nobilii care-şi apărau ţarina nemuncită de ei niciodată.

— N-am izbutit! gemu osânditul, aflat în faţa neînchipuitelor cazne. Au să izbutească alţii! Robul n-o să se liniştească, la sate şi la oraşe, până n-o dobândi pâinea şi libertatea!

— Libertate n-am cum să-ţi dau! răspunse, în mare mâhnire, băiatul. Vrei pâinea asta?

Capul călăilor zise, râzând ca descreieraţii, în timp ce ajutoarele lui pregăteau focul şi fiarele:

— Iată, aici, în temniţa alăturată, sunt ortacii! Tocmai le pregătim ospăţul. Dă-le pâinea, că noi le-om da friptură proaspătă!

Ionică străbătu îngrozit coridorul, urmărit de râsul călăului. Printre gratii se întindea câte o mână, cu semne de lovituri, cu urme de lanţuri. Chipuri chinuite se arătau în puţina lumină şi glasuri sfârşite cereau pâine. Tuturor a

le dădu băiatul câte o fărâmă. Erau chipuri cunoscute între acelea, altele le vedea prima oară şi nu rămânea timp să-i întrebe pe fiecare de nume. Dar îl recunoscu, într-un licăr de lumini, şi pe Avram Iancu, şi pe Iancu Jianu; printr-o putere care înfrângea voia temnicerilor, Horia, Cloşca şi

Crişan se aflau tustrei în aceeaşi celulă, şi pe fereastra ei se vedea Alba-Iulia…

Erau haiduci în unele hrube, încolţiţi de poterile stăpânirii, în altele ţărani, din capul secolului nostru şi din secolele lăsate în urmă, toţi răsculaţi pentru libertate şi pentru pâine…

Şi neputându-le da el libertatea, Ionică îi dădea fiecăruia câte o fărâmă de pâine.

Erau muncitori, din fabrici şi de sub pământ, din mine, negri de cărbuni, de fumul uzinei, cu palmele bătătorite, fiindcă de copii ţineau ciocanul în mână. Şi acestora le dădu băiatul câte o bucăţică de pâine, până rămase numai cu floarea, aproape de marea uşă cu gratii, de la ieşire…

Credea că se sfârşiseră tainiţele închisorii, când mai văzu o celulă.

*

* * *

Aici, aproape de capătul coridorului, unde nu se mai auzeau gemetele şi strigătele osândiţilor de pe lume, era o celulă păzită cu altfel de străşnicie. Uşa ei era mai ferecată decât toate, cu două rânduri de gratii, având între ele o împletitură deasă de sârmă ghimpată, să nu poată trece prin ea nici măcar umbra omului. Apăsat de o tristeţe pe care abia mai putea s-o poarte, Ionică se opri să-şi tragă sufletul, să privească. Oare suferinţa omului este fără capăt? Cine mai zăcea şi aici, ferecat astfel?

— Nu te apropia! Nu pune mâna pe gratii!

O voce plăpândă, dar limpede, îi strigase din fundul

celulei întunecoase.

— De ce să nu mă apropii? întrebă Ionică, rămânând la distanţă.

— Gratiile au curent electric! Te carbonizează!

Era un glas de fată, şuierat, aspru, păstrând totuşi acea gingăşie prin care glasul fetei se deosebeşte totdeauna de al băiatului, acel timbru de sticlă şi aur pe care ea nu şi-l pierde nici între ziduri de piatră. Ferindu-se de atingerea ucigaşă, Ionică veni mai aproape. Numai atunci desluşi, în fundul celulei, o copilă abia împlinită, ţinându-se drept, cât era ea de istovită şi de firavă, cu gâtul lung, ca de lebădă, ieşind din despicătura rochiei sfâşiate. Avea mâinile legate la spate, cu frânghii groase, şi frânghiile erau trecute printr-un inel prins în piatră, aşa că nu putea nici să stea jos, nici să meargă.

— Pentru ce te-au închis aici?

Fata îşi lăsă capul într-o parte, până ce o rază, venind de la geamul mic, cu gratii, îi lumină faţa. Avea faţa oacheşă, prelungă, ochii întunecaţi, părul negru, dat pe spate şi ciuntit cu foarfeca. Pielea, cită se vedea – gâtul, umerii, braţele – era învineţită de lovituri şi însângerată:

Şi fata răspunse, mişcându-şigreu buzele arse >

— Pentru patrie!

— De ce te-au schingiuit astfel?

— Ca să-mi trădez tovarăşii!…

Văzând o mişcare neliniştită a băiatului de la gratii, ea clătină din cap şi încercă să zâmbească:

— Nu i-am trădat! Fii pe pace 1

— Dar cine eşti tu?

— Nu ţi-ai dat seama?

Dinapoia gratiilor Ionică o privea împietrit, fiindcă o recunoscuse deodată şi el ştia ce-o să se întâmple cu făptura aceasta aşa de fragedă şi aşa de bravă!…

O umbră se tupilă sus, la fereastră, şi-o mână ciocăni, într-un anumit fel, în geamul cenuşiu, peste care pluteau

pânzele de păianjen. Fata trase cu urechea.

— Mă auzi? şopti un glas de afară.

— Da! răspunse ea, tot. În şoaptă.

— Am încercat să te scoatem… Am făcut totul. N-am izbutit! Iartă-ne!

Ea scutură capul:

— N-am de ce să vă iert!… Nu purtaţi grija mea!

Faceţi-vă datoria mai departe!

— Îţi făgăduim să mergem până la capăt!

Chipul ei se oţeli dintr-odată, pierzându-şi gingăşia: de fată, şi glasul chiar îi fu altul, un scrâşnet de fier, nu de sticlă şi aur. Şi ea zise cu o ură care făcea să tremure zidul de piatră:

— Să-l urmăriţi până în bârlog, m-auzi! Până în fundul bârlogului! Să-i scoateţi colţii şi să-i tăiaţi beregata!

Urmă o tăcere aspră, în care Ionică îşi auzea inima cum bate, într-un ritm nefiresc, câte două bătăi dintr-odată;

poate auzea şi inima fetei, pulsând de departe. Pe urmă, glasul de sus se auzi iarăşi, şovăind de data aceasta:

— Curaj!… Are să fie… mâine dimineaţă!

— Bine! răspunse ea, după o pauză. Acum du-te, să nu te vadă!

Când întoarse capul spre uşă, ochii ei erau plini de lacrimi. Şi Ionică plângea, fără să se stăpânească.

— Nu le atinge! şuieră fata, văzându-l că vrea să se sprijine de gratii.

— Zoia! începu băiatul. Mâine dimineaţă…

Dar nu putu să pronunţe cuvintele celelalte. Privi grumazul fetei, şi parcă niciodată nu văzuse o linie mai frumoasă; simţi că i se face frig şi îngheaţă, fiindcă pe acest grumaz ca un gât de lebădă, mâine, în zori, avea să se strângă şireangul.

— Vrei floarea asta? întrebă în şoaptă.

— Dă-mi-o! răspunse fata. Dacă m-or lăsa, mâine am

să mi-o pun în păr. E frumos să-ţi pui o floare în păr, când eşti tânără şi îţi place viaţa!

Ionică aruncă floarea printre gratii, ţintind ca ea să cadă la picioarele fetei. Dar o petală se prinse în sârma cu ghimpi, şi pe loc izbucni flacăra. O flacără scurtă, un trăsnet, după care între sârme nu mai rămase decât tija uscată.

— Ce rău îmi pare! suspină fata.

Suspină şi băiatul. Apoi, cu toată durerea, un zâmbet se deschise în inima lui sfâşiată. Arătând cu mâna pereţii de piatră, el zise, zâmbind printre lacrimi:

— Dar tu nu vezi ce grădini şi ce flori ai în jur? Ale tale sunt toate!

Fata răspunse, cu capul în piept, cu ochii închişi i

— Îţi mulţumesc! Sunt necrezut de frumoase!…

*

* * *

Ieşise pe poarta închisorii şi se uita încotro să pornească.

Nu se vedea soarele, după care tânjise atât, nici cerul – şi nu-şi simţea libertatea. Se desluşeau numai ruine în jur, iar deasupra plutea un nor greu de fum, aruncându-şi întunericul pe pământ.

Ionică făcu numai câţiva paşi şi se prăbuşi. Ce era aici nu ştia, dar ce ducea la fund, ca într-un puţ de ascensor, până se opri, nevătămat, pe maldăre de moloz, în altă parte a lumii – cum altfel?… îl urmărea o muzică surdă, sunete îndepărtate de tobă şi-un răpăit furtunos de tamburi, peste care ţipa, la răstimpuri, o trompetă cu sunetul cel mai de sus – doar atât…

Un glas rupt, ca pocnetul tablei bătute de vânt, ca un grohăit de mistreţ, ca un urlet de lup, un glas al cui nu s-ar fi putut şti că trăieşte cu oamenii pe pământ îi pătrunse în craniu, deodată, şi-l făcu să tremure, îngrozit:

— Împuşcaţi-l numaidecât!

Atât zise glasul şi se linişti, cum se linişteşte ghiuleaua după ce plesneşte, năruind totul în jur…

Într-o parte a puţului unde căzuse băiatul, zidul spart de câteva palme lăsa să se vadă o încăpere ciudată, iar în mijlocul ei o masă care ocupa jumătate din spaţiu. Acolo, ridicat în două picioare, cu labele din faţă, gheroase, sprijinite în marginea mesei, era lupul din pădure, aşa cum îl ştia de când îl înfruntase, numai că părea mai slab, mai istovit, cu ochii mai roşii, cu privirea mai fioroasă. Din gură îi picura sânge, care i se prelingea în jos, pe sub bot, pe grumaz, pe piept, făcându-i blana roşcată. În faţa lui era întinsă o hartă mare, acoperind toată masa, şi lupul îşi plimba asupra ei, de la o margine la alta, privirea roşie şi înfricoşată, mişcându-şi numai ochii în cap, fiindcă avea grumazul ţeapăn, ţeapăn şi trupul, ca şi când ar fi înghiţit un fier pe care, bineînţeles, nu-l poate mistui niciodată stomacul.

„Mai are în el vătraiul!” se gândi băiatul.

Apoi se frecă la ochi, să se dezmeticească. Avea închipuiri, fiindcă lupul din pădure de mult răposase, dovadă că venise chiar corbul să-i dea târcoale şi să-l priveglâeze după a lui datină. Câteva clipe, Ionică văzu întuneric şi stele jucându-i sub pleoape: se frecă iarăşi la ochi şi, în sfârşit, privirea începu să i se limpezească, risipindu-se întunericul şi stelele, rămânând doar un vălişor de ceaţă.

Şi atunci văzu că nu era lupul, ci un om, atât că rămânea între ei o asemănare ciudată.

Omul stătea tot ţeapăn, de parcă îi umpleau fiare stomacul, avea ochii roşii, privirea tot înfricoşată şi, întocmai ca lupului, i se prelingea sânge din gură, picurând pe hartă.

Cu o mină sprijinit în marginea mesei, mânuia cu cealaltă un creion, trăgând apăsat linii, într-o parte şi-n alta. Pe fruntea zbârcită îi atârna o şuviţă de păr, căzându-i

până în sprâncenele încruntate, iar sub nasul, care trebuia să fi fost bot odată, se desena, ca un gândac ars la flacără, o mustăcioară neagră.

Creionul pe care omul îl mişca apăsat şi smucit, trăgând linii bezmetice pe hartă, se frânse deodată, rămânând numai aşchii.

De afară pătrundea, prin zidul de piatră, un huruit îndepărtat şi neîntrerupt – parcă tancuri trecând peste dărâmături. Se auzeau surd bubuituri de tun, care păruseră tobe mai adineauri, iar acum se întăreau, desluşit.

Omul aruncă furios aşchiile creionului frânt şi apasă pe un buton aflat la un capăt de masă, într-un şir de butoane felurit colorate.

Îndată se deschise o uşă, pe care n-ai fi văzut-o altfel, având întru totul asemănarea peretelui cenuşiu de piatră, şi intră un ofiţer cu trupul cam ţeapăn, îmbrăcat numai în fireturi, şi purtând pe piept numai decoraţii. Când se opri şi îşi pocni călcâiele, pintenii scoaseră sunetul cel mai înalt al instrumentelor de fanfară, dezacordate şi gălăgioase.

Prin ziduri pătrundea huruitul şi tunetul neîntrerupt, crescând de la o clipă la alta.

— Un creion! răcni omul de la masă.

Ofiţerul îşi pocni iar călcâiele, salută ridicând braţul drept, ca din arcuri, apoi rămase ţeapăn:

— Nu mai avem creioane!

— Cine-i însărcinat cu creioanele?

— Generalul von Leist!

— Împuşcaţi-l!

— Nu mai avem gloanţe.

— Spânzuraţi-l!

— Nu mai avem frânghie!

— Sugrumaţi-l!

Răcnetele omului cu gura însângerată creşteau, până

ce începu să zbârnâie fereastra aflată în spatele lui, deasupra capului.

— Pleacă! răcni el o ultimă dată.

Rămas singur, şi nemaiavând creion, începu să tragă săgeţi cu degetul, lungind într-o parte şi în alta picăturile de sânge căzute din gură, de-a dreptul pe hartă. Când împânzi harta cu aceste linii care îşi pierdeau repede culoarea sângelui proaspăt, şi parcă începeau să duhnească, omul se linişti şi începu să râdă – nu râs, ci rânjet de satisfacţie.

— Cine te-a aruncat aici? întrebă atunci Ionică, prin spărtura de zid.

Omul răcni, cu gâtlejul încordat, cât pe-aci să plesnească:

— Nu m-a aruncat nimeni!

— Dar eşti sub pământ!

— Aici e un blokhaus!

— Da?… Şi ce faci în blokhausul tău?

— Conduc operaţiile!

— Te cunosc! exclamă băiatul.

Apoi se apropie de zid şi zise, într-o şoaptă şuierată:

— Acum ştiu cine eşti! Operaţiile pe care le conduci tu se termină astăzi! Blokhausul tău e un bârlog! Te-ai ascuns aici, dar au să te încolţească!

Cel dinăuntru îl privi, cu ochii roşii, apoi sări peste masă şi se repezi la el cu gura căscată. Fruntea i se pocni de zid, făcându-l să rămână în loc, cu fălcile depărtate.

— Ţi-au scos colţii!… observă băiatul. Şi de ce stai aşa ţeapăn?

— Sunt oţelit, nu ţeapăn!

— Nuu!… Ai înghiţit ceva care-ţi stă în gât! Ai fost necugetat şi lacom… Ai vrut să stăpâneşti lumea întreagă! …

Dar acum nu mai poţi nici să muşti, nici să mistui!! Iar bârlogul nu te mai apără!

— Sunt mai puternic ca niciodată!

Şi, dezlipindu-se de zid, omul se întoarse la masă.

— Am să-mi îndrept din nou armatele încoace şi încolo, spre răsărit şi spre apus, spre nord şi spre sud! horcăi el, plimbându-şi palmele pe liniile însângerate. Am să pornesc de la început, ca în 1939! Întâi Cehoslovacia şi Polonia, apoi Rusia, apoi Franţa, Anglia, America, Africa şi Asia!…

— Nu mai ai colţi! zise Ionică.

— Îmi rămân fălcile!

— Degeaba! Acum oamenii te cunosc şi ştiu să se apere, împotriva ta s-a ridicat lumea întreagă!

Pe chipul omului de la masă se ivi un rânjet şiret:

— Am să mă împac cu unii, şi-am să-i mănânc pe ceilalţi! Pe urmă am eu grijă de primii!

— N-o să se poată! Toată lumea veghează! Nimeni nu mai vrea să se împace cu tine.

— Atunci am să-i mănânc pe toţi dintr-odată! răcni arătarea, căscând gura-i uriaşă. Am să distrug capitalele, oraşele şi satele; n-o să rămână piatră pe piatră! N-o să rămână nimeni viu, cât ţine uscatul şi apa!

— Nici copiii? întrebă Ionică.

— Nici!

— Nici femeile? Mamele noastre?

— Nici!

— Nici bătrânii? Părinţii care ne-au dat viaţă şi ne-au crescut cu trudă, cu dragoste?

— Nimeni!

Atunci Ionică zise, stăpânindu-şi oroarea şi mânia, păstrând în el doar o curiozitate dureroasă, curiozitatea celui care disecă, fărâmiţă cu fărâmiţă, cadavrul, ca să înveţe, să afle:

— (înm îţi spuneau ţie, când erai mic, cei de acasă?

Arătarea nu răspunse; devora, cu ochii înroşiţi, harta.

— Ai fost şi tu copil? Ai gângurit vreodată?

Un horcăit veni de la masă.

— Ai avut şi tu o mamă? O mamă care te-a alăptat şi te-a mângâiat, duioasă?

Iarăşi se auzi horcăitul, în locul glasului.

— Ai avut, desigur! Dar mai ţii minte chipul ei? Ai iubit-o şi ai respectat-o?

— Întâi Polonia şi Cehoslovacia, apoi Rusia!... se auzi horcăiala nesăţioasă.

— Spune-mi, ai iubit pe cineva în viaţă?

— Pe urmă Franţa, şi Anglia!...

— Te-a iubit cineva vreodată? Ai sădit vreun pom cu mâna ta? Ai avut o floare pe masă, sau la căpătâiul patului?

Huruitul îndepărtat crescuse, şi creştea întruna, acoperind şi horcăiala, şi glasul.

— Pe urmă. America, pe urmă Africa!...

Uşa se deschise şi intră acelaşi ofiţer de adineaori, desigur aghiotantul. În mână avea o cupă neagră, cu un cerc alb într-o parte. Pe pata albă se vedea o hârcă, iar sub ea două oase petrecute unul peste altul, cu capetele frânte, ca o cruce încârligată.

— Într-un sfert de oră, ruşii au să fie aici! zise aghiotantul.

— Generalul von Kleist nu i-a oprit?

— Nu!

— Împuşcaţi-l!

— S-a împuşcat singur.

— Generalul von Meist n-a venit cu trupe proaspete?

— N-a putut să răzbată.

— Împuşcaţi-l!

Ochii roşii priviră cupa din mâna aghiotantului:

— Ce-i asta?

— Tot ce ne-a rămas: otravă!

În ochii roşii mânia se amestecă, fierbând, cu deznădejdea, dând naştere unei priviri înfricoşătoare, cum

nicio fiară pe lume n-a avut când i-a sunat ceasul.

— Am s-o beau! hârâi, şi scrâşni, şi urlă, şi tună gura însângerată. Am s-o beau, ca să arăt că moartea nu se atinge de mine, că nu mă poate dobori nici glonţul, nici otrava!

Şi cupa fu deşertată, şi-n huruitul tancurilor care erau acum aproape se auzi otrava gâlgâind pe beregată, cu sunetul unei cascade de apă stătută şi fiartă. Şi un râs spart, de oase, de fiare şi table zgâlţâi pereţii blokhausului:

— Am să-i mănânc pe toţi, unul după altul! întâi Rusia, pe urmă…

Arătarea înţepeni deodată, cu mâinile răşchirate deasupra stomacului. Ochii i se rotiră în cap, vărsând flăcări…

Pe urmă, cu o sforţare neaşteptată, mâinile se desprinseră, umblară rătăcite pe masă, degetele se încovrigară boţind harta, până ce-o făcură ghem, şi-atunci gura se repezi s-o înfulece, nestăpânită, hrăpăreaţă… Şi cu harta în gură, încercând s-o înghită în spasmuri, umplând-o de bale însângerate, tragica făptură, descreierată şi nesăţioasă, căzu pe spate, unde începu să se zvârcolească. Şi zvârcolindu-se aşa, cu mişcări din ce în ce mai stinse, dar parcă din ce în ce mai sălbatice, mai zise o dată, înăbuşit, abia făcându-şi auzit glasul în huruitul tancurilor:

— Întâi Rusia, pe urmă Anglia!…

Când spasmurile încetară, la geamul de sus se ivi o umbră neagră, un cioc izbi giurgiuveaua, corbul se auzi de afară, croncănind, înfometat şi neliniştit, nefiind sigur că o să i se dea prada:

— E gata?

Aghiotantul privi leşul de jos, apoi înclină din cap şi răspunse:

— E gata! Ia-l repede, să nu ţi-l găsească!

D

după ce huruitul tancurilor se şterse în depărtare şi fumul se risipi, şi praful se duse cu vântul, şi se limpezi, în sfârşit, toată zarea, Ionică se pomeni pe un câmp care parcă nu cunoscuse niciodată chinul, chinul lui însuşi şi pe-al oamenilor. Erau holde gata de secerat într-o parte, în alta grădini şi pajişti semănate cu flori, printre care alergau, jucându-se, copii în haine de sărbătoare. La orizont, coşuri de fabrică fumegau paşnic şi păreau nişte steaguri, fluturându-şi flamurile albe ale unei ere noi, mult aşteptată de oameni. Drept în faţă se vedea un oraş, pe care îl estompa puţin depărtarea. Dar se desluşeau blocuri înalte, ai fi zis aliniate cu sfoara şi aşezate la distanţe egale, cu pereţii în atâtea culori câte cunosc florile, şi, la fel cu florile, cătând vesele către soare.

O apă îngustă, printre sălcii stinghere, ducea într-acolo, străbătând lunci şi zăvoaie, până ce pe malul ei apărură cheiuri de piatră, apoi case vechi care cădeau sub târnăcoape, deschizând calea. Şi cum se netezea locul aici, se iveau oameni, cu maşini şi macarale. Până să privească

Ionică în stânga, în dreapta creşteau ziduri, ca prin minune. Şi cât se uita la ele cu nedumerire, în stânga răsărea altă clădire, ba până şi iarba creştea, pe unde fusese molozul mai devreme – şi în iarbă înfloreau trandafirii.

Peste putinţă să mai recunoşti drumul! Ionică merse mai degrabă la voia întâmplării… Nimeri totuşi şi ajunse, când suna ceasul trei, iar soarele pierdea înălţimea, îmbrăcând faţa blocului într-o lumină blândă, ca toamna, dar încă strălucitoare.

Băiatul urcă şaizeci de trepte în goană, nemaiâvând răbdare să ia ascensorul. Când ajunse în faţa uşii, îşi auzi inima scoţând sunetul soneriei.

— Cine este? întrebă atunci, dinăuntru, glasul blând al mamei, cu un timbru de nerăbdare şi de nedumerire.

Uşa se deschise şi ea îşi scoase capul pe sală.

— Cine e? întrebă, mai domol şi mai trist, văzând că nu era nimeni.

Ionică se strecură pe lângă dânsa şi se făcu mic în colţul vestibulului. Din casă se auzi glasul tatii, aşezat şi greoi, ca al motorului Diesel pe care-l conducea de o viaţă;

— Ce e?

— Parc-am auzit soneria.

— Ţi s-a părut. Hai că se răceşte supa în farfurie!

Mama trecu dincolo, unde era toată familia.

— Nu ştiu ce am, dar mereu mi se pare că sună…

Şi, aşezându-se, oftă din adâncul inimii:

— Asta-i ora când pleca Ionică la şcoală!

— Da’ de unde! se desluşi glasul Tincuţei. Pleca de la unu!

— Nu mai ştiu!… zise mama. Într-una mi se pare că pleacă şi vine.

— Poftă bună! se auzi glasul lui Andrei, care tocmai ieşea din baie, cu prosopul în mână.

Tatăl îl mustră cu oarecare asprime:

— De ce să fii tu ultimul, când ne-am adunat toată lumea?… Şi du prosopul în baie; ce-l târăşti după tine?

Andrei se strădui să-i intre în voie:

— M-am grăbit, tată. Am avut de făcut o mulţime…

Tatăl bombăni, învârtind lingura prin farfurie; se vedea că-i supărat şi are gândul aiurea:

— Mereu grăbit, şi niciodată nu faci nimic ca lumea!

— Tată! zise, mâhnit, feciorul cel mare.

Tincuţa tăcea, dar mama nu-şi ascunse dezaprobarea

— Cum vorbeşti cu băiatul?! Doar e vrednic şi ascultător, şi nu supără pe nimeni!

Tatăl lăsă să-i scape lingura din mină:

— Apăi ar trebui să înţelegeţi că oi avea şi eu un of la inimă!

După aceea se lăsă tăcere. Atunci Ionică păşi pe vârfuri şi intră în sufragerie. Îndată ce se ivi acolo, toate se

opriră în loc, chiar şi pendula, a cărei limbă rămase într-o parte, într-un echilibru nefiresc, ca şi cum s-ar fi agăţat de un cuişor, în cutie. Miţa, care se juca pe covor cu un ghemotoc de cârpă, înţepeni aşa cum o prinsese clipa, cu coada pe sus, cu toate patru lăbuţele în aer, într-un salt neterminat şi parcă rămas aşa pentru totdeauna. În camera de alături, unde fusese Gavroche într-o seară, aparatul de radio nu ieşi din funcţiune, dar se opri pe un sunet, un acord domol, egal, venind parcă de nicăieri şi de pretutindeni, şi răspândind în toată casa o armonie blajină.

Se afla în mijlocul sufrageriei o masă făcută anume, cum nu se obişnuieşte pe nicăierea, o masă cu cinci colţuri, dând naştere la cinci laturi, şi pe fiecare latură erau puse tacâmurile. Toţi patru aflaţi acolo stăteau nemişcaţi, cu lingurile în mână, cu ochii în farfurie, şi aburii care ieşeau din supa fierbinte, supă cum Ionică ştia că nu poate face decât mama, pluteau ca nişte norişori pe care vântul nu-i adie.

Băiatul se aşeză pe al cincilea scaun, locul dintotdeauna, şi, văzând farfuria, lingura, furculiţa şi cuţitul lui, puse pe masă, ca în toate zilele, i se stârni în inimă atâta tristeţe şi-atâta bucurie, încât îi veniră lacrimi în ochi şi înţelese

— De data asta pe deplin şi cu adâncime – cum oamenii poc să plângă şi să râdă, din aceeaşi pricină.

Se întoarse, uitându-se pe rând la fiecare, apoi îi cuprinse pe toţi într-o privire şi zise adresându-se tuturor a’s

— Sunteţi cu mine şi sunt cu voi, întotdeauna! E foarte bine!…

Mâţa stătea în aer, stătea nemişcată pendula; sunetul dulce al difuzorului umplea odaia întruna.

Ionică privi la cel mai mare.

— Îţi mulţumesc, tată, pentru pâine, pentru haine, pentru căldură… Pentru că m-ai certat şi te-ai răstit la

mine, pentru că m-ai mângâiat şi mi-ai spus vorbe bune. Îţi mulţumesc că m-ai adus pe lume şi ţi-ai luat povara mea pe umeri!… Cum merge?

Tatăl nu mişcă, după cum nu mişca nimeni, dar vorba i se auzi, ştiută din toate zilele:

— Bine!… Am făcut suta de mii! Şi mai ţine!

— Maşina?

— Nu, inima.

— La suta de mii ţi se cuvine o primă!

— Prima eşti tu, şi sunt ei, fiule!

Băiatul înclină din cap, cu o gravitate care nu i se vedea pe chip, fiindcă pe chip mai avea încă trăsăturile copilului.

Ochii i se opriră la Andrei, fratele mai mare. Se vedea că-i viu, dar parcă era într-o fotografie.

— Cum merge?

— Toate ar fi bune, dacă…

Aici glasul fratelui se opri, iar pe faţa lui se citi mâhnirea.

— Am înţeles! zise Ionică. Tu vezi-ţi de treburi, fără grijă. Am să mă fac bine!

Obrazul Tincuţei se făcu roşu când Ionică ajunse la ea cu privirea. Şi, înainte de orice întrebare, vorbi, ruşinată, cu ochii în farfuria care continua să fumege – abur nemişcat şi subţire:

— Am luat un patru, la istorie!

— Ce te-a întrebat?

— Despre faraoni şi despre piramide…

Ionică zâmbi – şi cu şiretenie, şi eu melancolie.

— Când am să vin acasă, am să-ţi spun eu, în amănunţime. Ştii că şi eu era cât pe ce să iau un patru la geografie?

— Vai de mine! Şi îţi place atât de mult geografia! Ce n-ai ştiut?

— Înălţimea munţilor Himalaya.

— Asta-i ruşine!

— E adevărat, recunoscu Ionică. Dar acum o ştiu foarte bine!

Înveselit o clipă, chipul lui deveni grav când se întoarse spre cea din urmă, care-i întotdeauna prima:

— Sunt obosit şi mă doare capul, dar nu-i acum timp să-mi pui pe frunte mâna ta bună. Vin de departe şi am văzut o mulţime… Cum aş fi putut merge, cum aş fi putut înţelege, cum aş putea spune, dacă n-ai fi fost tu, mamă?

Mama şopti:

— Când te-aud, îmi creşte inima… Spune!

Şi băiatul spuse:

— Peştele, cum ia viaţă, începe să înoate, fără să-l înveţe nimeni. Mânzul zburdă, din prima clipă, sărind sprinten pe picioarele lui subţirele. Aşa se întâmplă, pare-se, cu toate vieţuitoarele. Neamul nostru, al oamenilor, se vede că este încă tânăr; nu şi-a trăit decât parte din ceea ce are să-i fie istoria. E încă aşa de tânăr neamul nostru, al oamenilor, şi au trecut aşa de puţine sute de veacuri de când s-a ridicat de la pământ, încât şi astăzi, la naştere, copilul umblă de-a buşilea, ca puii animalelor…

— Aşa e, dragul mamei!

— Am umblat de-a buşilea, când eram mic, printre picioarele mesei şi ale scaunelor, laolaltă cu mâţa şi cu câinele.

Şi-ai venit tu, şi m-ai luat de mână, m-ai ridicat, şi încetul cu încetul, cu răbdare, cu bucurie şi cu trudă, m-ai învăţat mersul oamenilor.

— Cât mă durea inima când cădeai, dragul mamei!

Dar într-o zi n-am mai căzut, şi de-atunci umblu tot în picioare. Îţi mulţumesc că m-ai învăţat să merg, mamă!…

— Să mergi cât mai departe şi câc mai frumos, fiule!

— Mi-ai cântat seara cântec de leagăn, şi din cântecul tău am început să învăţ graiul oamenilor.

— Spune-l!

— A fost numai graiul tău şi al meu, o vreme, graiul nostru, tainic, pe care nu l-ar fi înţeles nimeni. Dar, încetul cu încetul, sunet cu sunet, urechea mea a deprins din vorbele tale vorbele tuturora. Tu mi-ai arătat soarele şi i-ai spus pe nume. Şi-am învăţat numele soarelui, cum l-am învăţat pe-al cerului, pe-al luminii, pe-al căldurii şi pe-al gerului, pe-al ierbii şi pe-al florilor…

— Parc-a fost ieri! şopti mama.

— Şi-n timp ce mă învăţai vorbirea, îmi arătai, cu cuvintele mele puţine, care-i drumul răului, care-i drumul binelui.

— Să ai parte numai de bine!

— Dar dacă nu erai tu, cum aş fi ştiut să ocolesc răul? …

Şi când mi-ai dat tot cât trebuia ca să nu fiu rătăcit între cei de-o vârstă cu mine, mi-ai pus ghiozdanul în spinare şi, luându-mă iarăşi de mână, m-ai dus să învăţ carte, la şcoală.

Pentru toate câte ai făcut, îţi mulţumesc, mamă!

Ionică se ridică; pe chipul lui, obosit mai la urmă, se vedea acum un semn de nedumerire. Îşi duse mâna la cap şi îşi frecă tâmpla, cum ar fi vrut să-şi trezească sub ea un gând din amorţire:

— Mi-e să nu întârzii! Trebuie să mă duc undeva, şi nu ştiu unde… Da, m-aşteaptă cineva, şi trebuie să ajung la vreme; dar cine-i acela?… Vă las cu bine!

Din vestibul mai băgă o dată capul pe uşa sufrageriei.

Cei ai casei, care îşi începuseră mişcările, se opriră din nou, cu ochii în farfurie; mâţa era acum cu două picioare pe covor, şi numai cu două, cele din faţă, în aer; limba pendulei se oprise în partea cealaltă a cutiei, iar acordul radioului coborâse cu două tonuri.

— Am uitat să vă spun poftă bună!

*

Era ceasul patru după-amiază; zăbovise numai o oră şi i se părea că trecuseră multe zile din acea săptămână la capul căreia trebuia să fie într-un loc, unde-l aştepta cineva, şi el n-avea dreptul să întârzie... Nu cumva la şcoală?

Şcoala se afla pe strada a doua, dar acum drumul până acolo parcă se lungise din cale-afară! Dacă n-ar fi ştiut că abia plecase de acasă, şi dacă n-ar fi văzut blocul galben în urmă, ar fi crezut că nimerise în altă parte, într-un cartier unde nu mai fusese până acuma... Dar nu! Era doar o părere, datorită grabei şi oboselii, fiindcă altminteri recunoştea casele vechi, de pe vremuri...

Între două rânduri de blocuri, aproape terminate – că li se vopsea tâmplăria – rămăsese mahalaua, cu cocioabe intrate în pământ şi culcate pe o rână; aici avea să fie parc la primăvară, cu copaci mari, aduşi din pădure, cu alai asfaltate, cu peluze şi cu bazine. Oamenii aveau să uite curând cum fuseseră locurile înainte vreme, şi Ionică luase chiar cuvântul, la o şedinţă a pionierilor, dând ideea să se trimită o scrisoare edililor, din partea tuturor a, cu propunerea de a fi lăsată în picioare măcar una din cocioabele acelea. Înconjurată de gard frumos, cu zăbrele, şi având table explicative, n-ar fi supărat prea mult privirile, mai ales dacă locul ei se alegea bine. În schimb, rămânea acolo, ca la un muzeu de arheologie, spre ştiinţa tuturor vizitatorilor, fiindcă în mersul ei înainte lumea nu trebuie să uite nimic din ce a fost odinioară.

Ionică mergea pe o uliţă bolovănoasă şi pustie. De mult se mutaseră oamenii, lăsând zidurile vechi pe seama târnăcoapelor, să le dărâme. Doar într-un loc, la o poartă de lemn, care scârţâia trist în balamale, era un câine bătrân, alb, cu pete negre, chelălăind încet, cu durere; pare-se aştepta pe cineva, şi nu venea nimeni.

E greu să recunoşti un câine pe care nu l-ai văzut niciodată, decât într-o fotografie, din vremea când el era

pui de o lună sau două.

Ionică se opri şi-l chemă pe nume:

— Ciobănel!

Scâncind, câinele începu să se gudure. Era câinele bunicilor, cum îl văzuse, împreună cu stăpânii lui, într-o poză, luată pe malul Dâmboviţei, la Ciurel, într-o primăvară, pe timpul când se scuturã floarea saleâmului. Apărea şi-un salcâm în fotografie, dar încolo numai sălcii bătrâne şi, la umbra uneia, pe un macat, se vedeau înşirate merinde, şi-o damigenuţă, ca în zile de sărbătoare. În josul ei bunicul scrisese cu mâna lui nu tocmai deprinsă cu creionul:

1 mai 1921…

Chiar şi adineaori, acasă, în sufragerie, i se opriseră ochii o clipă la fotografia aceea. În afară de bunicul şi de bunica mai era tatăl acolo – pe atunci băieţaş de zece ani numai

— Şi încă doi oameni mustăcioşi, cu nevestele şi copiii – vecini amândoi şi tovarăşi ai bătrânului la atelierele cefereului. Iar în faţă, Ciobănel, căţelandru pe vremea aceea, alb, cu pete negre, gudurându-se, ca şi acuma.

Se gudura câinele bătrân, de parc-ar fi simţit, fără să-l

Ştie, că Ionică făcea parte şi el din familie.

— Ce-i cu tine, Ciobănel? zise băiatul, aplecându-se şi mângâind câinele.

Tot scâncind, Ciobănel se trăgea înapoi, spre poarta care scârţâia în balamale, îndemnându-l să vină.

Ionică păşi în curtea unde nu pusese niciodată piciorul, dar pe care, ştiind-o din vorbele mamei, i se părea că o cunoaşte de când lumea. Două rânduri de odăi, pe o parte şi pe alta, iar în mijloc curtea, atât de îngustă, că nu putea să intre nici cotiga cu lemne. La toate ferestrele erau perdelele trase, de parcă dormea toată lumea, sau

muriseră cu toţii, până la unul.

Lângă poartă, cişmeaua picura, şi jos, o dâră de gheaţă se întindea pe sub gard, până afară, în mijlocul caldarâmului…

Era iarnă, aşadar, şi băiatul nu mai ştia când se mutase iar vremea; înţelese, în schimb, de ce-l strângea cleştele în spinare: n-avea pe el îmbrăcăminte de înfruntat gerul.

O uşă se deschise atunci, mai în fundul curţii, şi o femeie îşi scoase capul, cu broboadă neagră, afară.

— Hai fuga, puiule! Vin la căldură!

Băiatul intră, după el intră şi câinele. Era doar o tindă, cu un pat în fund, unde nu puteai dormi decât înghesuit, ca-n sicrie. Iar de aici răspundeai în odaie, ale cărei ferestre înguste, lipite de jur-împrejur cu hârtie, îţi deschideau vederea spre magazia de lemne, care mai era şi bucătărie de vară.

— Tu eşti bunica! zise băiatul, recunoscând-o după fotografie.

Îi venea cam peste mână să-i spună bunică, fiindcă nu era foarte bătrână.

— Am să fiu bunica ta, dar mai încolo! Tu nu te-ai născut încă, şi taică-tu nu prea are de gând să se însoare! …

Şi-apoi, pe vremurile astea aşa grele!… I-auzi cum sună!

De ieri de la prânz sună într-una!

Se auzea parcă, în iarna de-afară, un ţipăt continuu, în depărtare, dar ar fi fost greu să desluşeşti ce e şi de unde vine.

— Ce sună?

— Sirena de la ateliere.

Băiatul, care cunoştea această tristă istorie, îşi duse mâna la gură.

Acum se auzea desluşit sirena – când mai înfundat,

când mai ţipătoare, după cum bătea vântul rece al iernii.

— Va să zică, s-au răsculat muncitorii! Şi bunicul unde-i?

— Iat-acolo!

— Şi tata?

— Umblă s-adune merinde, să le strecoare oamenilor, dac-o răzbi prin cordoane, c-au împânzit locul jandarmii şi comisarii!... Ia stai! Ce s-aude afară?

Se auzeau împuşcături dese în partea depoului, peste sunetul neoprit al sirenei.

— Iar trag! se tângui bunica. Doamne, aibi milă şi îndură-te!

— Bunico, mi-e foame!

— Ce să-ţi dau, Doamne, că azi nici n-a venit pâinea la prăvălie!

Atunci, din strada care fusese adormită şi goală, se ridică un murmur, crescând întruna, până ce se desluşiră glasuri de femei: „Vine pâinea! Vine pâinea!”...

— Rămâi aici, la căldură! zise bunica.

Şi ieşi, după ce îşi puse un şal negru pe umeri. Ciobănel se strecură după dânsa, iar o clipă mai târziu începu să urle afară, aşa, din senin, a pustiu şi a jale. Tot se mai auzeau împuşcături, tot mai suna sirena, dar peste acestea se ridica strigătul femeilor şi urletul câinelui.

Ionică nu avea linişte să rămână singur în casa întunecoasă, unde te aşteptai să iasă stafiile, şi se duse fuga afară, înfruntând frigul care se asprea, fiind vremea spre seară.

O dubă mare, gălbuie, venea hurducând din capul străzii; o cunoşteau bine femeile adunate afară. Dar duba nu se opri la prăvălie, ci îşi continuă drumul, cu atâta viteză câtă îi îngăduiau bolovanii.

— Pâine! Pâine! strigau femeile, ţinându-i calea, strânse grămadă, de nu se mai vedea caldarâmul.

Când Ionică sosea la poartă, tocmai se oprea şi duba

– nu c-ar fi vrut şoferul, ci de nevoie. O sută de femei închideau drumul, unele cu prunci în braţe, altele ţinându-şi de mână copilul, şi toate strigau i

— Pâine, pâine!

Pe peretele dubei, scria cu litere trase la linie: „La masă bună, pâine bună! Deci, consumaţi pâinea Gagel!”

Urla a jale Ciobănel, în poartă, şi alţi câini urlau mai încolo…

Un comisar, cu haine negre, cu eghileţi albi căzându-i în lungul braţului, de pe umăr, îşi scoase capul pe uşa maşinii.

— La o parte! răcni el. Deschideţi drumul f

De o parte şi de alta a cabinei era câte un jandarm, stând pe scară, cu arma în mână.

— Pâine! strigau femeile.

— Porneşte! Treci peste ele! îi porunci comisarul, şoferului.

Şoferul rămase ţeapăn, cu mâinile pe volan, adus de umeri:

— Nu pot, domnule!

Se citea atâta suferinţă împietrită pe faţa lui, şi atâta trudă de parcă ar fi avut pe umeri toată greutatea maşinii.

— Te împuşc! răcni comisarul.

— Apoi, şi dacă nu mă împuşti, mare bucurie nu mai am de acum încolo!

Era un om bătrân, şi n-avea îndemn destul, sau n-avea destulă putere, că altfel, după ce i se citea în privire, moale nu i-ar fi fost comisarului!

Acesta scoase iar capul pe geamul cabinei, şi-n vreme ce femeile strigau, cerând pâine, câinii urlau pe la porţile mărunţele, iar în depărtare se auzea încă sirena şi împuşcăturile, răcni scos din fire:

— Nu acum! La morgă, mâine!

Atunci, de pe o străduţă aflată zece paşi mai în urmă, dădu năvală o ceată de tineri. Paltoane, mantăi n-aveau

decât unii, şi cei mai mulţi erau cu capetele goale, neţinând seama de gerul serii. Toţi suflau greu, aruncând aburi pe gură; se vedea că vin de departe şi tot într-o goană…

Ionică tremura de frig în portiţă, lângă Ciobănel care nu-şi contenea urletul. Nu văzu decât o învălmăşeală…

Nu ştia cum se topiseră comisarul şi jandarmii: sau intraseră în pământ, sau fugiseră fără urmă; în cabina maşinii nu mai rămăsese decât şoferul, înţepenit pe volan şi privind în neştire.

Iar tinerii, şi printre ei unul cu o rangă în mână, se năpustiră la partea din spate a maşinii, unde uşile, după o izbitură, săriră cât colo.

Şi-atunci un bocet umplu strada, amestecat cu urletul câinilor. În loc de pâine duba căra, către morgă, leşurile muncitorilor.

Între tineri, Ionică îl recunoscu pe cel ce era tatăl lui acuma, dar nu l-ar fi recunoscut dacă nu l-ar fi ştiut din fotografie. Avea abia douăzeci şi doi de ani în acel trist şi crâncen februarie, şi băiatului, care îl văzuse mai adineaori, i se făcu o milă sfâşietoare de tinereţea lui apăsată de nelinişti, de temeri şi doliu.

În bocetul fără contenire, bunicul fu luat din duba de

Pâine şi purtat în casă, pe braţele tinerilor.

— Du-te de-aici, nu-i de tine!

Aşa i se păru lui Ionică a-i fi spus bunica, pe când portiţa scârţâia subţire, iar în depărtare tot se mai auzeau sirena şi împuşcăturile.

Băiatul porni, fărpa şti unde. Trebuia să ajungă într-un loc, negreşit şi la vreme, dar, pătruns de ger până în mădulare, începu să tremure. Tremura de frig şi plângea moartea bătrânului, împreună cu a tuturor a… Tremură şi plânse până se făcu întuneric deplin în jur, parcă pentru totdeauna şi pentru toată lumea. Atunci se prăbuşi, lipsit

de orice-putere…

*

Băiatul zăcu astfel, cu prea puţină ştiinţă de sine, căzut ca şi altă dată de-a dreptul pe piatra tare şi îngheţată a caldarâmului, până ce, scurgându-se o noapte întreagă de chinuri, simţi printre pleoape lumina plăpândă care vestea zorile.

Toată noaptea auzise sirena, cu alt sunet decât cel de pe seară; era poate chiar alta, mult mai api oape acuma, urlând la răstimpuri egale şi sfredelindu-i timpanele. Un huruit căzut ca din ceruri o însoţise, punctat din când în când de bubuituri şi de tremurul caldarâmului.

Nu putea să-şi explice de ce în acest huruit, care semăna cu al avioanelor, deslușea un glas, cunoscut de altminteri prea bine, povestind cu înfiorare întâmplări auzite de el nu prima oară, fiindcă le regăsea pe rând în memorie.

— Trei nopţi nimeni din noi n-am pus geană pe geană…

zicea glasul-al tatii, de bună seamă. Cum venea întunericul, se ridica un avion, de la Băneasa – că aerodromul a rămas în mâinile lor câteva zile – şi se rotea pe deasupra oraşului; nu lăsa decât o bombă la o jumătate de oră, dar parcă puteai să ştii unde-o să cadă?… Termina benzina, pleca, venea altul, şi tot aşa se schimbau până la ziuă, ca să ţină lumea în adăposturi şi s-o istovească de spaimă… De câştigat nu mai aveau ce să câştige, dar se răzbunau, cu prostie şi cruzime de fiară…

Îşi amintea totul Ionică, din istoria ultimelor zile ale armatei lui Hitler în România, cum o învăţase la şcoală, întregită cu povestirile celor care o trăiseră aievea, în adăposturi, sau luptând pe străzi, la lumină. Numai că nu înţelegea ce se întâmplase cu el astăzi, unde se afla şi cum

de auzea glasul tatălui în apropiere.

Mirat, băiatul îşi mişcă pleoapele, parcă, lipite cu smoală, şi cu greu le desprinse una de alta… Dar nu văzu pe nimeni.

În clipa când el deschidea ochii, odată cu luminarea de ziuă, împuşcăturile de ieri, oprite peste noapte, porniră din nou şi se înteţiră. El însă nu se mai afla în acelaşi loc de aseară, şi nu mai era nici vremea geroasă a lunii februarie; dimpotrivă, cerul limpede şi boarea călduţă, pe care o simţea ca pe-o oblojală, vesteau o zi binefăcătoare de vară.

Glasul se stinsese, şi imaginile înconjurătoare nu-i întăriră băiatului credinţa că tatăl lui fusese acolo; ce să caute pe malul acestei ape, care nu putea fi decât Sena, văzută în plină lumină? Iar împuşcăturile ce puteau fi „decât dovada că se întorsese încă o dată în locul şi la timpul când îl întâlnise pe Gavroche prima oară?

Se dezmeticea anevoie, când, printre împuşcături, auzi paşi repezi în lungul cheiului; venea chiar băieţandrul viteaz de odinioară, în capul gol, cu hainele lui zdrenţuite, numai că avea acum o brasardă tricoloră la mânecă.

— Gavroche! strigă şi bucuros, şi nedumerit Ionică, ridicându-se şi ieşindu-i în cale.

Drept răspuns, celălalt se trânti jos, lângă un stâlp de fontă de pe marginea cheiului.

— La pământ! şuieră ei, poruncitor, odată cu alt şuierat care creştea în aer.

Ionică se supuse poruncii autoritare şi se pomeni ghemuit pe trotuar, în clipa când un trăsnet năprasnic, căzut din senin, făcea să se cutremure cheiul.

— S’tukas! scrâşni printre dinţi băieţandrul.

— Gavroche! Iată dar că te întâlnesc iarăşi! Ce se întâmplă aici, şi ce este cu tine?

Nu-l vedea limpede; de sus se scutura o ploaie de moloz, venită nu se ştie de unde, căci doar nu putea să

cadă din cerul senin al frumoasei zile de vară. Mai departe se prăbuşeau cărămizi şi blocuri de zidărie, făcând să se prelungească tremurai pământului pe care Ionică îl simţea în tot trupul, cum l-ar fi scuturat friguri de boală.

— Sus! porunci băiatul celălalt, înainte chiar de a se fi liniştit zburaturile.

Se ridicară amândoi în picioare.

— Nu mă mai ţii minte, Gavroche? Ai fost acasă la noi într-o noapte.

— Te-o fi zăpăcit bombardamentul! Pe mine nu mă cheamă Gavroche, şi acum te văd pentru prima oară!

— Ai uitat! Ne-am întâlnit tot aici, pe malul Senei!

— Hotărât că eşti zdruncinat rău, bietul de tine!

— Nu-s zdruncinat de loc! Am fost puţin buimac, dar acum m-am dezmeticit pe deplin; te recunosc foarte bine!

— Pe mine nu mă cheamă Gavroche, ci Ilie. Iliuţă, cum îmi spun unii.

— Poate vrei să cred că apa asta nu-i Sena?

— E Dâmboviţa, toată ziua!

— Şi podul de colo nu-i Pont-neuf? Gândeşti că am orbul găinilor?

— E podul Mihai-Vodă! Nu mai vorbi aiurea!

Ce-i rămânea de făcut lui Ionică, decât să se frece la ochi şi să se uite în jur, cu uimire? Deodată, malul de dincolo începu să se mişte, de parcă ar fi fost un decor, pe scenă, apa se îngustă, căpătând proporţiile Dâmboviţei, ştiută prea bine, podul îşi scuturâ pilonii şi rămase cu o singură arcadă – să te prindă uimirea! Era podul Mihaiy odă. cum putea să-l recunoască oricine trecuse pe el măcar *o* singură dată – şi toate din jur îl lămuriră dintr-o privire pe Ionică asupra locului unde se trezise de dimineaţă.

— Nu mai ştiu ce să cred! bâigui el, deşi era învăţat acum cu astfel de răsturnări ale timpului şi modificări ale spaţiului.

— La pământ! porunci tovarăşul său, încă o dată.

Împuşcăturile nu încetaseră, dar Ionică era deprins cu ele, fiindcă le auzise toată după-amiaza de ieri, şi toată noaptea. În schimb, îl nedumerea şuieratul de sus, care venea iarăşi. Se trânti la pământ, şi de acolo privi iscoditor bolta nespus de curată. La început i se păru că vede o pasăre de prin alte locuri ale lumii, cum nu mai întâlnise până astăzi, năpustindu-se în jos, după pradă, şi scoţând din gâtu-i hrăpăreţ un şuier care putea să te îngrozească. Curând însă. Îşi dădu seama că era un avion, mai altfel decât celelalte, cu aripile scurte şi îndesate şi mai iute decât păsările de pradă. Pica spre pământ aşa de năprasnic, că aproape se desluşea aerul sfâşiat fluturându-i în spate, şi din această frecare, dacă nu ieşeau flăcări, ieşea în schimb şuieratul acela care străpungea cerul albastru.

Băiatul străin – Iliuţă, cum spusese el însuşi că-l cheamă

— Scrâşni din dinţi şi repetă o vorbă de mai înainte, stăpânit de mânie şi revoltă, în loc de groază:

— Stukas! Lua-i-ar dracu’!

Mai avea câteva sute de metri să ajungă jos avionul şi să se fărâme, dacă îşi continua picajul astfel, când se smuci dintr-odată, îşi îndreptă botul, şi după ce descrise o buclă largă, se pierdu în depărtare, tupilându-se pe deasupra oraşului. Dar în clipa când începea manevra neaşteptată, de sub burta lui se desprinse ceva, ca o tablă a fuzelajului, şi această parte, cu formă nedesluşită deocamdată, urmă vechea traiectorie – să fi zis că-i o piatră scuipată din praştie. Se vedea limpede cum cădea, înşurubându-se în aerul paşnic, până ce Ionică îşi dădu seama că era o bombă aducătoare de moarte.

— Capul jos! îi porunci de alături Iliuţă, tânărul său tovarăş.

Deşi îşi dădea seama ce-o să se întâmple îndată, Ionică nu-şi putu desprinde ochii de la bomba aceea, care

nu părea de loc primejdioasă, şi o urmări, paralizat, cu ochii curioşi şi în acelaşi timp plini de groază, văzând-o limpede cum creşte şi sfâşie aerul, până ce căzu între case.

Pământul prinse să tremure mai din adânc decât prima dată, o jerbă de fărâmături ţâşni spre cer, întunecând soarele care tocmai se ridica peste acoperişurile oraşului, în timp ce bubuitura zgâlţâia iarăşi aerul şi scutura molozul din zidurile apropiate. Zgomotul nu ţinu mult – se duse în ecouri, de-a lungul apei; în urma lui se mai auzi zornăitul geamurilor, buşiturile dărâmăturilor aruncate în stradă… înainte ca ele să se liniştească, de undeva, dintre ruine, se ridică ţipătul unei femei, nesfârşit parcă – şi jalnic.

Ionică sări în picioare şi se repezi într-acolo, fără judecată, cu o pornire firească, să dea ajutor, chiar cu puţina lui pricepere şi cu puterile-i slabe. Noroc că, până la colţ.

Iliuţă îl ajunse şi-l opri în clipa când – câţiva paşi mai departe – de pe strada care venea pieziş către apă, se revărsa o jerbă de gloanţe. Trăgeau mitralierele de la ferestrele unei case lungi, cu două caturi, ca o cazarmă.

— Unde te duci? şuieră flăcăiandrul, apucându-l de braţ şi silindu-l să se adăpostească lângă o împrejmuire cu soclul de piatră. Curând are să înceapă atacul!

— Dar ce se întâmplă? Ce-i în clădirea asta?

— E comandatura nemţească!

— Şi de ce trag? Pe cine le-a căşunat dis-de-dimineaţă?

— Ştiu că sunt încolţiţi, şi vor să se apere. Ce, tu n-ai auzit nimic până la ora asta? Pe ce lume te afli? Astă – aioapte, armata noastră, ţara întreagă s-a întors împotriva lor, iar ei nu se lasă!

Abia sfârşi Iliuţă vorba de lămurire, când de peste

Dâmboviţa se auzi o comandă; un tun mic, pe care doi oameni l-ar fi târât cu uşurinţă, ca pe o roabă, începu să tragă, şi altul, aflat nu prea departe, sub un castan din marginea apei, se însoţi cu el, sporind canonada firavă. Dar, oricât ar fi fost tunurile de slabe, la clădirea unde pârâiau mitralierele şi de unde porniseră împuşcăturile toată noaptea se văzură cum cad geamurile şi se năruie tencuiala. N-aveau putere tunurile să dărâme zidăria veche şi groasă;

În schimb, când proiectilele nimereau pe fereastră, dinăuntru răbufneau valuri de fum şi urlete furioase. Se stârni acolo tevatură şi agitaţie, ca într-un muşuroi de furnici pe care-l răstoarnă lopata.

Nu trecuse decât puţin timp, când de peste pod se năpusti armata, o companie românească – uşor să deosebeşti ostaşii noştri de cei ai vrăjmaşului, fiindcă aveau uniforma în altă culoare, şi mai ales altă formă de cască.

— Înainte!… Pregătiţi grenadele! răzbi o comandă.

Din rânduri îi răspunseră strigăte gâtuite, însă nu lipsite de vlagă:

— Nu vă lăsaţi, fraţilor!

Mitralierele ţintiră spre ei şi îşi înteţiră focul, trăgând în grămadă. Cădeau ostaşii în gâtuitura podului, nevoiţi să înfrunte snopii de gloanţe, fiindcă nu puteau trece prin altă parte. Cei care scăpau se resfirau pe locul mai larg, de dincoace, şi îşi continuau atacul, aplecaţi înainte, cu baionetele la arme, împuţinaţi, dar fără să micşoreze pasul.

Însă, cu toată bătaia tunurilor care ciuruiau ferestrele casei asaltate, mitralierele acolo se învrăjbeau să tragă;

nu c-ar mai fi fost vreo scăpare pentru cei dinăuntru, ci numai ea să verse sânge şi să semene moarte. Curgea sângele, ce-i drept, şi cădeau răpuşi ostaşii – din ce în ce

mai răriţi, cu fiecare pas mai departe.

Ajunşi la gardul care împrejmuia comandamentul armatei vrăjmaşe, cei câţi rămăseseră din compania românească se opriră sub soclul de piatră, adăpostindu-se, cum stăteau adăpostiţi Ionică şi tovarăşul său, în partea cealaltă. Mitralierele măturau soclul, că nicio pasăre n-ar fi putut trece, fără a fi spulberată.

La locul său, Ionică îşi muşca pumnul, îi venea să scâncească, fiindcă era lipsit de orice armă şi-i era peste putinţă să vină în vreun fel în ajutorul armatei. În schimb.

Iliuţă, mai stăpân pe sine, ca unul care ştia de ce se află aici şi ce are să facă, privea într-o parte şi-n alta, pregătindu-şi grenadele… Deodată, el se răsuci spre dreapta şi, fără să se ridice în bătaia gloanţelor, începu să facă semne cu braţul. Numaidecât, pe strada care cobora pieziş către apă se iviră, venind în pas iute, dar tupilându-se cu grijă pe lângă ziduri, spre a avea pavăză, un şir de oameni în haine civile, cu şepci unii, alţii în capul gol, cum se întâmplase, toţi înarmaţi, şi la mâneci toţi cu brasarde tricolore, acestea ţinând locul uniformelor din armată. Erau muncitori, după semne, veniţi din fabrici, dar nu ţineau puştile în mână cu mai puţină deprindere decât unealta de totdeauna. Iliuţă îi urmărea cu luare-aminte, după cum urmărea tot ce se întâmpla în preajmă.

— Sunt cu ei! îşi lămuri el tovarăşul. Fiindcă-s mai mărunt şi mai sprinten, şi nici nu bat la ochi ca alţii, i-am rugat să mă trimită pe mine aici în iscoadă…

Nu ajunseseră muncitorii la colţul străzii, când din partea cealaltă, luând în lung cheiul, se năpustiră, răsfiraţi ca ostaşii şi cu puştile în cumpănire, alte grupuri de oameni civili, cu brasarde la mâneci.

— Înainte! strigă unul din fruntea coloanei, ridicând arma şi fluturând-o pe sus, în văzul celor din urmă.

Gurile mitralierelor din clădire se împărţiră, şi focul slăbi de la sine. Ostaşii, opriţi o vreme, se năpustiră,

căutându-şi drum înainte – care pe porţi, care sărind peste grilajul de fier – lăsând şi unii, şi alţii jertfe destule. Dar câţi rămâneau în picioare şi puteau să ţină arma în mână se apropiau acum de clădire, odată cu muncitorii veniţi în ajutor, din cealaltă parte a cheiului, unde coloana lor înfrunta focul mitralierelor.

Nu mai aveau mult – nici unii, nici alţii – să ajungă sub ziduri, unde greu i-ar mai fi atins glonţul şi de unde ar fi început mişcarea din urmă, când Ionică văzu ţâşnind flăcări pe ferestrele de la etajul clădirii. Ai fi spus că izbucnise focul înăuntru, dacă flăcările n-ar fi pornit toate deodată, ca la o comandă. Şi-apoi, nu erau flăcări ca oricare altele, ci jerbe compacte, ca nişte uriaşe jocuri de apă – sinistre jocuri, fiindcă măturau curtea, mai ucigătoare decât o ploaie de gloanţe.

Iliuţă, rămas în aceeaşi aşteptare încordată, gemu mă

buşit, ca omul care se îneacă:

— Aruncătoare de flăcări! Sălbaticii!…

Şi muncitorii, şi ostaşii se trântiră la pământ; nimen-i n-ar

fi putut să facă un pas mai departe. Cei curajoşi se încumetaseră să se strecoare prin ploaia de gloanţe, şi mulţi din ei scăpaseră cu viaţă; nimeni însă nu putea trece prin flăcări.

Se auziră comenzi, oamenii luară puştile la ochi şi începură să tragă, ţintind ferestrele de unde ţâşneau flăcările ucigaşe. Alţii, din spate, împovăraţi de mitraliere, îşi găsiră loc printre primii, trântiră afetele jos, desfăşurară benzile, manevrară închizătoarele – îndemânatici – şi îndată aerul începu să se toace sub gloanţe.

Tunurile din partea cealaltă a cheiului, care trecuseră când să pornească asaltul, deschiseră focul

iarăşi; şi iarăşi – ici, colo – se auziră zornăind geamurile, câte nu fuseseră fărâmiţate. De mult se umpluse cerul de fum, că nu mai ştia nimeni cât fusese de frumoasă dimineaţa aceasta, din a douăzeci şi patra zi a lunii august, anul

1944…

Incapabil să se amestece într-o luptă care începuse să pară nenorocoasă, Ionică privea de după parapet.

— Ce să fac?! scrâşni, întrebându-şi tovarăşul. Nu pot să stau aşa, ca ologii! Învaţă-mă!

În loc să răspundă, Iliuţă o luă la fugă, tupilat, în întâmpinarea grupului de oameni care veneau din susul străzii, adăpostindu-se pe lângă case. El schimbă câteva vorbe cu cei din faţă, făcând semne, agitat, dând explicaţii pare-se

— Şi numaidecât după aceea sări grilajul în curtea împresurată – cu gândul, desigur, să arate drumul celorlalţi, îşi făcuse el bine planul, cât timp aşteptase, căci pe-acolo pe unde îşi ducea tovarăşii nu băteau aruncătoarele de flăcări şi cei dinăuntru nici nu puteau să-i vadă.

Oamenii ajunseră la zid, alunecară în lungul lui, iar câteva clipe mai târziu dispărură privirii lui Ionică, acoperiţi de fum şi de flăcările năprasnice. Ai fi zis că se duseseră la moarte – fără să judece cu ce folos pentru ei şi pentru ceilalţi – fiindcă un timp nu se mai simţi nimic în acea parte.

Dar deodată, din iadul care-i înghiţise, vulcanic, începură să zboare grenade. Zburau cu zecile, ca un stol de potârnichi speriate, şi dacă unele din ele nu-şi atingeau ţinta, destule nimereau pe ferestrele etajului.

Bubuituri urmate de urlete izbucniră în comandatura nemţească; aruncătoarele de flăcări se stinseră, pe rând, sugrumate…

Dar mai era la o mansardă un geam unde nu putea ajunge grenada; flăcările care ţâşneau de acolo, parcă mai învrăjbite decât celelalte, ţineau în loc atacatorii, în clipa când crezuseră că pot începe asaltul…

Ionică nu văzu bine, şi când văzu nu-şi dădu seama de la început ce se întâmplase. O făptură omenească firavă, un flăcăiandru urca sprinten pe scara de incendiu fixată în zid, la colţul clădirii împresurate. Abia când ajunse sus făptura aceea îndrăzneaţă, recunoscu în ea pe Iliuţă, pornit să-şi ajute tovarăşii…

Luptătorii de jos aşteptau încremeniţi, fiindcă nu mai puteau să-l oprească; în fiecare din i, de bună seamă, era teamă – şi o lacrimă dinainte vărsată pentru băiatul curajos, care îşi primejduia astfel viaţa.

Un ultim urlet, după detunătură, se auzi de sub acoperişul casei. Iliuţă ajunsese deasupra şi, aplecându-se peste mansardă, aruncase înăuntru grenada.

Jerba de flăcări se stinse pe dată; în aceeaşi clipă, băiatul de sus se prăbuşi, după ce bătu aerul cu braţele larg deschise – mişcarea nobilă a aripilor care au îngăduit omului să zboare ca pasărea.

*

Dar Ionică îl mai văzu pe băiatul acela o dată. Nu se scursese mult timp de la încheierea asaltului. Pe acoperişul clădirii fluturau acum două steaguri, unul roşu, altul în trei culori, roşu, galben, albastru şi aceleaşi culori de pe brasarde…

Treceau prin faţa lui nesfârşit de multe brasarde, pe mânecile înnegrite de fum şi sfâşiate. Muncitorii se adunau pe chei, la un loc cu ostaşii, gata să plece mai departe – că lupta nu era sfârşită la ora aceasta.

Unde să se ducă Ionică, pomenindu-se într-o lume care abia se zămislea, şi-n care el mai avea ani până să se nască?

Atunci îl văzu pe Iliuţă, în picioare, rezemat de zidul casei, şi se apropie de el, cu teamă, lipsindu-i curajul să-l privească, fiindcă sub hainele zdrenţuite flăcăiandrul avea, desigur, mădularele fărâmate.

Dar când îşi luă îndrăzneala să ridice ochii, Iliuţă îi apăru teafăr, şi găsi chiar puterea să-i zâmbească.

— Iliuţă! Ce bine că nu te-au atins gloanţele!

Se bucura Ionică de minunea aceasta, din toată inima, şi cu toată dragostea, fiindcă luptătorul curajos îi era la fel de scump ca un frate. Şi cum îl privea astfel, se făcu palid deodată. Cămaşa lui Iliuţă era pătată de sânge la piept – părea că înfloreşte fie inima lui o garoafă cu petale mari şi frizate.

— Eşti rănit! Mă duc să chem un doctor! Spitalul este aproape!

— Sunt mort! răspunse liniştit flăcăiandrul.

Apoi adăugă, senin, dar grav, fără să mai zâmbească!

— Mulţi au trebuit să cadă, ca să se poată ridica steagurile!

Cu aceste cuvinte arătă flamurile care fluturau libere pe cerul devenit iarăşi albastru.

Ionică privi steagurile, până ce în ochi îi veniră lacrimi, şi-atunci, în apa curată a lor, culorile se răsfrânseră, ca într-o lentilă, şi începură să crească, până ce acoperiră tot cerul zilei de august.

M

ult timp privi culorile acelea fluturate de vânt, uitând unde se află şi ce-l adusese acolo, când, după o clipă de ameţeală, dezmeticindu-se, îşi dădu seama că se afla în preajma şcolii şi se oprise la ieşirea din parc, să se bucure încă o dată de armonia decorului…

Avea simţământul că făcuse multe ocoluri ca să ajungă aici – şi totuşi, dacă se uita în urmă, vedea blocul galben unde-şi lăsase familia, luminat de soarele molcom

al după-amiezii de toamnă; nu se mutase de loc umbra balcoanelor

— Dovadă că el abia plecase de-acolo.

Renunţând să-şi limpezească amintirile şi să dezlege ciudăţenia – ca nu cumva să-i vină iar ameţeală – băiatul îşi mută din nou ochii la şcoală. Era nouă, ca tot cartierul, şi avea de zece ori mai mică înălţimea decât blocurile care o înconjurau, făcându-i o incintă în toate culorile. Nu poţi pune multe etaje şcolii unde toată ziua se vântură copiii;

sunt de ajuns două.

Dar aşa era socotită ea cu privirea, încât mai înaltă nici nu i-ar fi stat bine, mai cu seamă cum o înconjurau peluzele şi grădinile, lăsându-i mult loc s-o bată soarele, mult aer, să respire.

Ionică intră, bineînţeles fără să dea socoteală portarului… Era tăcere pe coridoarele largi şi mai luminoase decât chiar ale spitalului, fiindcă aşa li se socotise arhitectura, încât să bată soarele în ele – când dintr-o parte, când din a-a – la fel cum bătea şi-n clase, de dimineaţă până la sfârşitul zilei. Ionică ştia cât cap şi cită străduinţă se cere pentru o astfel de împlinire – şcoala având patru faţade, iar soarele fiind numai unul!

Copiii erau la oră, judecând după deplina linişte a coridorului. Merse băiatul, fără să întâlnească pe nimeni, până la aripa dinspre cheiul gârlei. Când deschise uşa, şcolarii, aşezaţi în bănci, încremeniră; încremeni şi profesorul, aflat mai în fund, cu o carte în mână; nici copacii la geam nu se mai mişcară, fiindcă se oprise şi adierea vânticelului care, pe ocolite, aducea iarna. Era atâta linişte, că ai fi auzit musca-n pod – cum spune o vorbă şcolărească, de pe vremuri.

Dănuţ minţise la închisoare, lăudându-se că a dat teză la toate materiile şi a luat note bune. Abia acum se dădeau tezele pe trimestrul întâi, şi ora era de istorie. De altminteri, mincinosul lipsea de la şcoală; locul lui se vedea

liber şi, nu ştiu cum, fără el parcă îi stătea clasei mai bine. În schimb, Ionică simţi o fierbinţeală la tăinple şi-o răceală în inimă: acum ştia unde trebuia să ajungă fără întârziere.

Îl aştepta portarul spitalului, care îi ţinea locul la închisoare, în celula unde se afla şi cel absent azi de la şcoală.

Dar dacă, după atâtea ocoluri, timpul rămânea încă o dată în urmă – dovadă că tezele se dădeau abia acum – însemna că mai este vreme!

Liniştit astfel, băiatul îşi privi clasa în voie. Şcolarii stăteau nemişcaţi, aşa cum îi apucase clipa intrării lui, nevăzută de nimeni. Aveau în faţă caiete, şi fiecare scrisese până acum o pagină, două, nouă – cum se pricepuse mai bine.

Îi ştia pe toţi Ionică, şi-ar fi putut să spună cam cine o să ia zece la teză, cine şapte, cine trei – căci era printre câânşii unul care cu siguranţă avea să capete tocmai această notă de mare ruşine. Se numea Popescu Râul, nesilitorul, şi tare se mândrea cu numele lui, necunoscut cartierului, de parcă avea el vreun merit că îl botezase astfel năşină-su! El era, de altminteri, repetentul pomenit la începutul povestirii – moştenire dintr-o generaţie care nu mai avea mult să termine prima parte a liceului. Şi cu siguranţă nu dinjântâmplare se afla singur în bancă la această oră;

profesorul îl mutase anume acolo unde, prin absenţa lui

Dănuţ, îi lipseau cu desăvârşire vecinii de la care ar fi putut, cum se spune, să se inspire. Cât despre cartea lui de istorie, cea mai bună inspiratoare, o avea profesorul în mână, şi, bineînţeles, nu din întâmplare, după cum, de asemeni, nu din întâmplare îl ţinea sub ochi de la începutul orei. Pas de te mai inspiră!

Musafirul simţi mare curiozitate să vadă ce mai putea să scrie Popescu Râul, încolţit astfel, mai rău ca duşmanii.

Merse deci să se aşeze în locul liber, de-a dreapta şcolarului; de-a stânga acestuia, în picioare, stătea profesorul.

— Cum merge? întrebă Ionică, având în colţul gurii un zâmbet de ironie.

Că doar nu era să plângă, văzând cum se chinuia cu caietul în faţă şcolarul, tânjind după cartea de istorie, pusă la popreală, şi neavând nici măcar un vecin, ca să-i mai sufle câte unele.

— Întrebarea întâia sunt pe cale s-o lămuresc! răspunse

Popescu Râul, fără să deschidă gura. Partea proastă-i că mai rămân două!

— Dănuţ de ce lipseşte de la şcoală?

— Zice că-i bolnav, dar minte: i-a fost frică de teză, că n-a învăţat nimic la istorie… Ia vezi tu ce-am scris. E

bine?

Ionică se aplecă spre caiet şi citi cu uimire:

„Întrebarea întâia: Bătălia de la Podul înalt. Răspuns:

Podul înalt este un pod înalt, de unde şi numele, pe linia

Bumbeşti-Livezeni. Aici, în anul… s-a dat o mare bătălie.*

Erau mai mulţi ani, fiecare şters eu două linii, dovadă de nehotărâre, şi până la urmă nu rămăsese niciunul. Sau poate şcolarul se gândea că profesorul o să-l aleagă pe cel care îi convine!

În loc să-i răspundă prin viu grai, Ionică luă tocul, îl muie în călimară şi scrise, acolo unde urma să fie dezvoltată întrebarea a doua: „Nătăfleaţă, în loc de creier ai numai mătreaţă!”

Apoi se ridică şi veni în faţa profesorului.

— Nu puneţi la inimă!… începu să-i spună.

Când să adauge o vorbă, pe sală se auzi sunând

clopoţelul, şi numaidecât se stârni forfota copiilor care ieşeau de la ore.

— Acum ce să fac? întrebă musafirul, uitându-se la şcolarii rămaşi ţepeni, cu tocurile în mână. Le-am răpit zece minute, şi-ar mai fi putut să scrie o pagină, sau chiar două.

Profesorul nu mişcă, dar i se auzi vocea, cunoscută prea bine t

— Îi mai ţin zece minute, fiindcă-i recreaţia cea mare. N-o să păgubeşti pe nimeni!

— Foarte bine!

— Şi-apoi – adăugă zâmbind profesorul de istorie – o asemenea vizită nu primim în toate zilele!

Ionică înclină din cap, apoi porni spre ieşire. La uşă se opri şi se uită în urmă. În nemişcarea lor, toţi îl urmăreau cu privirea, băieţi şi fete, aliniaţi în bănci, de parcă i-ai fi pus acolo cu mâna – curaţi, cuviincioşi, cu hainele călcate şi periate, să zici că s-au adunat la serbarea de sfârşitul anului. Şi, cu toată ora de înserare, soarele trimitea încă atâta lumină, încât clasa să se vadă strălucind, ca sub reflectoare.

— Vă las! zise musafirul, salutându-i pe toţi, cu mâna. Spor la învăţătură!

Nu mişcă nimeni, dar toţi răspunseră, într-un glas şi într-o vorbă, de parcă s-ar fi înţeles şi ar fi făcut repetiţie o săptămână:

— Îţi mulţumim şi te aşteptăm, Ionică! îţi dorim sănătate, din toată inima!

Bineînţeles, Popescu Râul n-avea cum să se asocieze la această urare: stătea posomorât, fiindcă nu înţelegea observaţia din josul paginii, el unul fiind convins că a răspuns foarte bine.

Coridorul era plin de şcolarii care ieşeau din clase şi fugeau afară, să se bucure de ultimele raze ale soarelui din

acest prag de iarnă, fiindcă venea iarna – ce mai! – fugea timpul, fără nicio socotinţă, ducându-se când înainte, când întorcându-se în urmă. Pe unde trecea Ionică rămâneau nemişcaţi copiii, urmărindu-l doar cu privirea, ca nişte santinele care salută şi dau onorul.

În cancelarie, unde se ducea băiatul acum, se adunaseră toţi profesorii şi stăteau pe scaune, la masa lungă, de consiliu, cu faţa spre ferestrele largi, răspunzând spre grădină, astfel că pe toţi îi cuprindea din plin lumina de-afară. Cu toţii încremeniră când intră musafirul, şi toţi rămaseră cu ochii la el, cum se întâmplase şi-acasă – oameni adevăraţi, că doar se vedeau cum respiră, dar stând nemişcaţi, ca într-o fotografie.

În capul mesei şedea un bătrân cu părul albit, cu mustaţa mare şi groasă, obişnuită în alte vremuri, cu ochii obosiţi, dar plini de căldură. Nu-l mai văzuse de mult

Ionică; era învăţătorul lui, de la cealaltă şcoală, şi se bucura să-l întâlnească aici, deşi nu ştia ce-ar putea să caute bătrânul în cancelaria liceului. Merse la el, şi lui îi vorbi primul:

— De-aş crede că am asemenea putere în mine, aş zice că numai gândul meu v-a adus aici, astă-seară! Ce căutaţi la noi, dacă mi-e îngăduită asemenea întrebare?

— Iacă, de când am ieşit la pensie nu prea am ce face pe-acasă, şi-am venit să-mi văd copiii!

— Aveţi copii aici, la şcoală?

— Pe voi! N-aţi fost copiii mei, patru ani de zile?

— Aşa e! recunoscu Ionică, bucuros că îşi revedea învăţătorul.

Şi se uită mult şi adânc în ochii lui, până ce amintirea celor patru ani – primii ani de învăţătură – se depănă pe îndelete, făcându-i-se ghem pe inimă. Multe amintiri au timp să se vânture în câteva clipe de gândire. Şi când toate se adunară, iar inima învelită în ele îşi atinse temperatura destăinuirilor, băiatul îi vorbi astfel învăţătorului:

— După mama şi după tatăl meu, aţi fost primul care m-aţi luat de mână şi mi-aţi arătat drumul. Mi-aţi arătat folosinţa condeiului, m-aţi învăţat cum să trag beţişoare, cum să fac litere din ele, cum să citesc cu ajutorul lor cuvintele oamenilor, cum să-mi scriu gândurile pe hârtie…

De la abecedar pornesc toate pe care le-am învăţat, le-am citit şi le-am scris mai pe urmă. Tot ce ştiu azi, ce-o să ştiu mâine datoresc mai întâi abecedarului… Vă mulţumesc din toată inima pentru toate şi pentru totdeauna!

Nu mişca nimeni în cancelarie, după cum nu mişcau nici arătătoarele ceasornicului electric, de parcă ar fi fost întrerupt curentul de la uzină. Numai copiii se zbenguiau pe afară, mirându-se poate că recreaţia se lungeşte peste măsură.

Cel care urma învăţătorului era tânărul profesor de limba română. De trei ani îl cunoştea Ionică, şi nu băgase de seamă până acum ce priviri visătoare avea profesorul.

— Faceţi poezii, aşa e?

Tânărul profesor se înroşi, ca şi când ar fi fost prins cu fapte greu de mărturisit lumii.

— Aşa e!

— De ce nu le publicaţi? V-aţi preamări numele!

— Alţii fac poezii mult mai frumoase decât mine! De ce să mă ţin în coada lor, când nu mă simt în stare să întrec pe vreunul?

Mult se miră băiatul, auzindu-i mărturisirea.

— Se poate să fii poet şi să te judeci cu o atât de necruţătoare „modestie?!

— Se poate, dar pentru asta se cere o însuşire: să cunoşti unităţile de măsură şi să respecţi regulile metrologiei!

— M-aş fi mirat să nu folosiţi măcar o imagine până la urmă! Poetul tot poet rămâne! îi zgândăre ceva, întruna,

să potrivească astfel cuvintele, încât să nu le înţelegi fără cheie!

— Cheia-i la îndemâna oricui! Dar sunt vorbe care se ţin minte mai bine şi capătă chiar adâncime, dacă nu le dai mură-n gură. Am vrut să spun adineaori…

— Ştiu! Să nu-i judeci pe alţii cu alte măsuri decât cele pe care le foloseşti când te judeci pe tine!

— Întocmai! încuviinţă zâmbind profesorul. Să ştii însă că nu-i treabă uşoară I

— Mi-aţi dat încă un sfat preţios, şi am să mă străduiesc să nu-l uit când va fi nevoie. Dar spuneţi-mi, nu aveţi nicio părere de rău când, în loc să ne citiţi şi să ne lămuriţi poeziile proprii, ni le înfăţişaţi pe-ale altora, ba încă, după câte am simţit, cu râvnă – cu dragoste şi căldură?

— A fi poet, mai mic, sau mai mare, răspunse profesorul, înseamnă, înainte de toate, a iubi poezia! După ce am stat multe nopţi de vorbă cu mine, am socotit să las în sertar poeziile mele, şi să vă aduc vouă poezia lumii.

— Vă mulţumesc, fiindcă am înţeles-o şi am simţit-o;

de altfel asupra mea a avut multă înrâurire… Mi-am dat seama mai ales în vremea din urmă!

Se stârni doar un pic de mişcare, cât intră profesorul de istorie, întârziat cum se ştie. Avea vraful de teze la subţioară, şi îndată îşi luă locul la masa de consiliu, unde rămase neclintit, întocmai ca toată lumea.

Ionică trecu pe la toţi, să le spună o vorbă de mulţumire – acum când, după lunga lui călătorie prin lume, înţelegea cât de multe ştia, de la fiecare. Nu uita să-i mulţumească profesorului de chimie, şi îi vorbi recunoscător, dar cu oarecare ruşine, fiindcă înainte de a fi băut elixirul s-ar fi cuvenit să-l consulte, ba chiar să facă împreună analiza băuturii şi să-i afle formula, nu s-o primească aşa, în neştire.

Profesorul de matematici avea în stânga pe cel de muzică, iar în dreapta pe cel care preda claselor mari ştiinţa filosofiei; îi lega, după cum aflase Ionică, o veche prietenie, şi ea ar fi putut să pară nepotrivită, dat fiind aşa de deosebitele preocupări ale fiecăruia. Se adresă celui din mijloc, primul:

— Aţi visat poate, în anii de învăţătură, când citeaţi noaptea la luminare tomuri groase şi umpleaţi pagini cu ecuaţii şi cu formule, aţi visat poate că descoperiţi o teoremă nouă, sau că fundaţi noi teorii în geometrie. Privind cerul noaptea, de la fereastra mansardei – sărăcăciosul dumneavoastră observator astronomic – aţi visat poate să descoperiţi cu mintea o constelaţie nouă... Unde sunt visele de odinioară? Nu vă pare rău după vremea când contemplaţi bolta cerului?

— Şi astăzi o contemplu, şi astăzi visez! răspunse profesorul. cu un zâmbet puţin enigmatic, ca o ecuaţie de gradul al doilea. Iar când sunt la catedră, cu creta în mână, şi privesc în bănci cele patruzeci de chipuri tinere, ochii lor mi se par o constelaţie în devenire şi mă întreb care din ele îţi voi afirma mai târziu strălucirea deplină a stelelor.

Ionică rămase doar cu o nedumerire:

— Profesor de matematici, şi vă place cântul?

— Fără seamăn!

— Şi filosofia?

— De asemeni! De altfel, toate trei – şi chiar altele – merg mână în mână. Matematica ţinteşte să dezlege nu numai ecuaţii şi teoreme; cu ajutorul ei se pot pătrunde, până în străfundurile cele mai adânci, şi arta, şi gândirea omului!

— Asupra acestor vorbe – răspunse băiatul, nevrând să se laude că le înţelesese prea bine – am să mă gândesc pe îndelete, de acum încolo.

— Ai tot timpul. Ţi-am pus o problemă; încearcă de-o

înţelege şi de-o dezleagă; păstrează din partea mea doar încredinţarea că ţi-am spus adevărul!

Pe niciunul din profesori nu-l uită Ionică, nici chiar pe cel cu care făcea gimnastica – aşa de neplăcută copiilor leneşi, aceştia neînţelegându-i rostul cu limpezime, deoarece roadele ei se văd abia mai încolo.

Mai era printre dascăli şi acel care îi învăţa pe şcolari caligrafia şi desenul.

— Ştiţi că l-am întâlnit pe Leonardo? i se adresă băiatul, cu bucurie.

— Nu mai spune!

— Daa… Am vorbit despre Mona Lisa, ceea ce oricui ar putea să pară o îndrăzneală, iar unora chiar o îndrăzneală prea mare… Vă mulţumesc că mi-aţi dat putinţa să duc o asemenea conversaţie – şi când te gândeşti, cu cine! – fără să-mi fie frică şi fără să mă fac de ruşine!

Nemaiavând cui adresa vorbe recunoscătoare, băiatul vru să plece, zorit de altă îndatorire. La uşă se opri şi îşi duse o mână la tâmpla care zvâcnea, dându-i iarăşi durere în creier.

— Trebuie să ajung undeva, fără întârziere; tare aş sta să mă odihnesc, măcar şi o oră, dar n-am linişte la gândul că îmi ocolesc datoria. Aici am învăţat că, atâta timp cât omul nu şi-a făcut datoria, viaţa nu-i dă dreptul la liniştea zilei de mâine…

*

* * *

Trebuia să ajungă undeva, la vreme, şi deodată îşi dădu seama că, după ocoluri nelămurite ale memoriei, pierduse din minte acel loc unde îl chema datoria.

Ieşise din curtea şcolii, după ce trecuse pe lângă banca unde îi venise rău în ziua de pomină – şi, cu mâna! a tâmpla care îi zvâcnea întruna, mergea în neştire.

Rătăcea iar pe nişte străzi din alte vremuri, fără să

ştie cum se schimbase din nou cartierul, ca în amintirile acelea, aşa de tulburi, că nici nu păreau ale sale. Era în jur tot vreme blândă, de toamnă, ca mai adineauri, în schimb lumina nu semăna cu a înserării; s-ar fi zis că soarele răsărise abia de o oră sau două, şi urca pieziş către naltul cerului – până la apus mai având de mers toată ziua…

Cât despre an, ce-ai fi putut spune? Fugise înainte, sau înapoi vremea?

Înapoi – altfel de unde atâta părăginire?

Pe uliţa bolovănoasă se deschidea un maidan, mai încolo, iar în fundul maidanului, o hardughie, o casă lungă, lăsată pe-o rână, cu o uşă la mijloc, cu trei ferestre de o parte, cu trei de alta, răsuflători înguste şi cu zăbrele, cu brâur-i de cărămidă înnegrite de vreme, întunecoase pe-afară, luându-ţi nădejdea că ar da înăuntru vreo lumină mai acătării.

Deasupra intrării atârna o firmă bătută în cuie, pe care un zugrav scrisese „Şcoala comunală” – numai atât, şi fără îndemânare.

La capătul uliţei, tocmai atunci. Se stârni huruit de fiare, ropot domol de potcoave pe caldarâm, în trapul leneş sau ostenit al calului – şi curând băiatul văzu, cu uimire, un tramvai cum nu mai cunoaşte lumea, oprind drept la răspântie, spre a coborî călătorii. Ce să vezi, decât o platformă cu coviltir, trasă de două gloabe bătrâne, cu capişoane peste frunte şi peste urechi, cum se pun cailor de dric, numai că erau capişoane de pânză albă, nu neagră, de doliu.

După ce coborî un băiat, o precupeaţă cu două târne şi un domn cu pălărie de pai, vizitiul desfăcu frâna, învârti biciul, dete un îndemn cu gura – şi tramvaiul porni, în zgomot de fiare…

Pe când se întreba ce-i rămâne de făcut în faţa acestei noi răsturnări a vremii, Ionică văzu că băiatul care

coborâse din tramvai venea spre el, alene, căscând gura şi lovind cu gheata în pietrele caldarâmului. Purta haine de şcoală, cam prăfuite, ca şi când s-ar fi tăvălit în ţarină, iar la subţioară ducea un şomoiog murdar, în locul ghiozdanului. Când ajunse mai aproape, în acelaşi mers foarte leneş, Ionică îl recunoscu – se înţelege că plin de mirare şi cu toată nedumerirea, fiindcă nu era altul decât Dănuţ, la fel de bine hrănit ca întotdeauna, şi ca de obicei mâncând ceva, cu obrajii umflaţi şi cu gura plină.

— Ce-i cu tine pe-aici? îl întrebă, privind şomoiogul care ţinea loc caietelor şi cărţilor de şcoală.

— Am fost la domnu', să-i curăţ hamurile, şi stă departe, tocmai în gura oborului; noroc că s-a pus tramcaru' ăsta, altfel îmi rupeam picioarele!

Aici Dănuţ adăugă în grabă o lămurire:

— Să nu crezi că am plătit bilet, că eu nu-s din ăia câştigaţi la belciuge; ştiu cum stă socoteala! Am venit pe scară. Dar nu înţeleg ce-i cu tine! De ce lipseşti de la oră?

Parcă Ionică putea să înţeleagă mai bine?!… Dănuţ nici nu-i aşteptă răspunsul, nici nu-i dădu vreme de gândire, ci îl luă de mână şi-l duse în şcoală, pe un coridor unde dansau şobolanii. Unde dispăruse aşa de frumoasa lor şcoală nouă, cu coridoarele pline de soare? Până să se dezmeticească, băiatul se pomeni împins pe o uşă, având o etichetă care vestea că aici e clasa a treia – va să zică se vedea dat, fără voia lui, cu patru clase în urmă.

La catedră era un domn scund, grăsuliu, cu părul mărunt şi încărunţit, cu barba ascuţită din foarfecă, mai mult albă, şi albă ca zăpada în vârf; avea ochii verzi, mici şi neastâmpăraţi, pe o faţă gălbuie, curată şi fără pic de sânge, ca oamenii bolnavi sau lipsiţi de lumina soarelui.

Lui Ionică îi rămaseră ochii la el, de frumos ce era îmbrăcat domnul: haină albăstrie, pantaloni negri, jiletcă de dril ca năutul, călcată şi lustruită, iar peste ea un lanţ

de aur, gros cât un deget, cum poartă negustorii bogaţi sau bancherii.

Acesta era profesorul?... Îl mai văzuse, fiindcă şi chipul şi înfăţişarea lui îi erau cunoscute prea bine – dar de unde? Nu cumva dintr-o povestire?

Dănuţ se duse drept la catedră şi zise, dându-şi ifose în faţa şcolarilor:

— Domnule, a poruncit doamna să-mi puneţi nota zece, fiindcă am frecat humurile, de le-am făcut lună!

Domnul behăii cu satisfacţie, în timp ce dădea un bobârnac pe mâneca hainei, s-alunge o scamă, pe care n-a văzut-o nimeni:

— Bine, tătarule! Nota zece, tătarule! Ai spălat şi trăsura?

— I-am dat şi lustru! răspunse Dănuţ, ţinându-şi pieptul bombat, ca ostaşii.

— Bine, tătarule! Treci în bancă!... Dar tătarul ăsta care a venit cu tine cine-i? Te-a ajutat la treabă?

— Da’ de unde, domnule! L-am găsit umblând brambura pe uliţă şi l-am adus cu sila la şcoală!

Ionică nu dorea sprijin din partea gămanului, dar nu se aştepta nici la o ticăloşie ca asta. Obrazul i se făcu roşu de indignare. Până să spună o vorbă, domnul începu să behăie, trăgându-se cu nervozitate de barbă:

— Va să zică am prins tătarul! Vino încoace, tătarule!

Vreo douăzeci de şcolari câţi erau în clasă stăteau smirna, fără să mişte măcar pleoapele, cu mâinile aliniate pe bănci, cu pălăriile legate de gât cu cordeluţe, atârnând pe spate, după o regulă pe care nimeni n-ar fi îndrăznit s-o calce.

Numai atâţia copii într-o clasă? Nu! Vreo alţi şapte şedeau pedepsiţi lângă tablă, cu genunchii goi pe coajă de nucă scorţoasă, plângând cu nasurile în carte. Şi ceilalţi?

Apoi doi erau de rând, cu coşniţele, la domnul acasă, datori fiind să aducă felurite târguieli de la piaţă; alţi doi îi

ajutau cucoanei la treaba deretecatului, iar încă doi se îngrijeau de ogradă.

— Ce-i cu tine, tătarule? behăi domnul, când Ionică ajunse aproape.

— Nu ştiu! răspunse, în mare nedumerire, băiatul.

— Va să zică, tătarul nu ştie! Tătarul n-a învăţat lecţia pe astăzi! Monitor general! Vino să-i tragi zece tătarului! Cinci cu linia lată, cinci pe muchie! Să învăţăm minte tătarul!

— Lecţiile le ştiu foarte bine, domnule! protestă băiatul. Şi nu doar cât se cere în clasa a treia! Nu ştiu cum am ajuns aici, asta-i!

Domnul îşi scărpină barba, cu mişcări iuţi, de nici nu-i vedeai degetele grăsuţe şi inelele.

— Va să zică, zici că ştii? O să vedem noi îndată!

Spune, tătarule, râurile Munteniei, toate!

Asta era toată greutatea? Ionică ridică din umeri şi zise pe nerăsuflate, ca să-i facă placul:

— Râurile Munteniei, de la apus la răsărit, sunt următoarele: Oltul, Vedea şi Teleormanul, Argeşul – cu afluenţii săi Neajlovul şi Dâmboviţa – Ialomiţa cu…

— Nu ştie tătarul! Am prins tătarul! începu să behăie domnul, cu o bucurie răutăcioasă.

— Astea sunt, domnule!

— Nu! Eu ţi-am spus să le înveţi de la răsărit la apus! … Nu ştie tătarul!

— E totuna!

— Nu ştie tătarul! L-am prins cu lecţia neînvăţată!

Şcolarii în bănci stăteau încremeniţi, cu pălăriile date pe spate; numai Dănuţ se bucura, râzând înăbuşit, fiindcă se avea bine cu domnul pe ziua de astăzi, şi nu-i era teamă că ar putea s-o păţească.

— Domnule – reluă Ionică – dacă vreţi, pot să le spun şi astfel; pentru mine nu are importanţă.

— Tătarul nu ştie lecţia, dar ştie să-i dea cu clanţa!

Băiatul începu să-şi piardă răbdarea şi ridică glasul:

— V-aş ruga, înainte de toate, să nu mai folosiţi expresii nepotrivite. Eu nu sunt tătar şi, chiar dac-aş fi, nu aveţi dreptul să-mi spuneţi aşa în batjocură! Asta-i!

Obrazul galben al domnului se făcu albastru.

— Monitor general, douăzeci pe muchie şi oprit la carceră.

Un vlăjgan care era maimarele clasei, investit cu putere de viaţă şi moarte asupra şcolarilor, luă de la catedră linia în patru muchii, cu armătură metalică, şi se apropie de vinovat, să-i aplice pedeapsa. În clipa aceea uşa se deschise şi intră – mânioasă Dunăre – o doamnă mai tânără decât domnul. Obrazul ei, atât cât se vedea sub voaleta cu puchinaşi negri, era frumos sulemenit şi plin de zbenghiuri desenate cu artă.

— Nu eşti bun de nimic! Eşti un papă-lapte! strigă ea către domnul, care se făcuse miel dintr-odată. Ce fel de derbedeu mi-ai trimis acasă? Trăsura e murdară şi hamurile unsuroase!

— Bibiloi, te aud şcolarii!

— S-audă şi să afle ce fel de bărbat mi-a dat soarta!

— Bibiloi, calmează-te!

Ca prin minune scăpă domnul să nu-l bată doamna cu umbreluţa pe care o şi ridicase. Şi nu-l scăpă decât Ionică, în luptă crâncenă cu monitorul general, care trăgea de el să-l ducă la carceră.

Speriată de zarvă, cucoana ieşi grabnic, După plecarea ei, domnul începu să behăie, ca şi cum nimic nu se întâmplase:

— Va să zică, m-a minţit tătarul! I-am dat zece tătarului! Cum ai curăţat hamurile, tătarule?

Dănuţ o băgase pe mânecă.

— Zece pe muchie tătarului, şi oprit la carceră!

Din toată această întâmplare, cel mai neplăcut

pentru

Ionică era că îl închisese împreună cu unul care îi făcea greaţă. Îi băgaseră pe amândoi într-o cămăruţă, unde se ţineau măturile şi lăzile de gunoi, iar şoarecii umblau nestingheriţi, ca la ei acasă.

— Vrei un măr? întrebă Dănuţ, ca şi când nu mai ştia ce rău se purtase.

Ionică îi întoarse spatele.

— Nu vrei o bucăţică de salam... Nici alune? Poate vrei ciocolată!

— Nu vorbesc cu neisprăviţii şi laşii.

Dacă văzu aşa, grăsunul ridică din umeri, se aşeză pe o ladă de gunoi şi dădu drumul înfulecatului...

La prânz, când copiii plecară acasă şi şcoala se linişti, de părea moartă, cineva ciocăni la uşă, cu o mână sfioasă.

— Băiatule! şopti un glas de copil.

— Ce vrei?

— Mi-a mers la inimă ce-ai făcut!... Ascultă aici >.

mâine o să te-asculte negreşit; caută prilej să te bată.

Să-nveţi pe de rost, de la pagina 95 până la 108, „Despre luptele românilor cu turcii”... Dar bagă de seamă, să nu încurci niciun cuvânt!

Rămas singur, fiindcă pe Dănuţ nu şi-l socotea tovarăş.

Ionică se gândi: „De la pagina 95...” N-avea cartea la el, nu putea să înveţe cum scria acolo şi cum dorea domnul să-i spui, rând cu rând, dar despre luptele românilor cu turcii ştia destul, cât nu ştiau mulţi. Aşa că începu să-şi rememoreze lecţia de a doua zi: „De-a lungul veacurilor, aflate la această răscruce de drumuri, ţările româneşti au avut de îndurat multe de la turci...” îi venaau în minte nume de sultani, de beilerbei, împotriva cărora se ridicaseră voievozi, şi domni, şi oşteni, din cetăţi, din munţi, din păduri...

Se stârni atâta fierbere în capul lui, că şi-l simţi zvâcnind, cu o durere de nesuferit… Iar la un timp se lăsă pe maldărul de măturі, ghemuit în zid; îndată i se păru că era prizonier nu aici, cd în vestita închisoare Edi-Kule de la Stambul, unde fuseseră prinşi şi chinuiţi atâţia solişi domnitori români, şi unde-l văzuse pe Constantin Brâncoveanu, cu cuconii săi, chiar de curând.

Ameţea, luat când cu călduri, când cu frig – şi-un singur gând rămase pe urmă în mintea lui, fără a-l putea desluşi pe deplin: trebuia să ajungă într-un loc, negreşit şi cât mai curând. Şi acest gând, pe care nu-l putea împlini, fiind închis, îl chinuia statornic, neostoit…

Până când, adunându-şi ultimele forţe din trup, se năpusti în uşă, atât de furios, că de la prima izbitură o dădu de pământ. În faţă nu mai era curtea şcolii, ci câmpul deschis…

C

era i se limpezise în cuget, dar nu pe deplin: ştia drumul, atât – nu şi ce datorie trebuia să îndeplinească odată ajuns. Şi gonea gâfâind pe acel drum găsit, în spate se ridicau munţi, în stânga şi-n dreapta dealuri, printre care şerpuia un râu argintiu, în faţă privirea se deschidea către câmpii.

Şi cum gonea Ionică astfel, chemat de ţelul lui pe jumătate ascuns, în zarea câmpiei văzu ridicându-se un nor de praf, nesfârşit.

Veneau oameni pe drum, bărbaţi, femei şi copii, bătrâni – unii pe jos, alţii în căruţe cu coviltir, ducându-şi, cu lacrimi, întregul şi puţinul lor avut.

— Turcii! Vin turcii! Fugiţi!

Erau oameni de la câmp şi băjeneau către munţi…

Ionică se dete pe lături şi merse neoprit spre locul de unde veneau ei, fără să ţină seama de sfaturile cuminţi:

— Fugi, măi copile, că te-or căsăpi!

Cum să se întoarcă din drum, dacă trebuia să ajungă în acel loc, negreşit?

Un alt nor de prai se văzu mai târziu, şi-n valurile lui sclipea din când în când o lumină, ca un fulger mic, până ce se lămuri că erau săbii, coifuri, lănci şi armuri, pe care razele soarelui le izbeau câteodată pieziş.

De-aici încolo nu trecu mult până ce băiatul să desluşească o armată întreagă, venind în geana cailor şi închizând zarea, cât o puteai urmări. Apoi aripile armatei dădură avânt, astfel că linia dreaptă se arcui, alcătuind un cerc care se strângea tot mai mult. Ionică se pomeni în mijlocul lui, nemaiavând pe unde ieşi.

Era nespus de chinuitor gândul că trebuia să ajungă într-un loc, şi iarăşi se iveau piedici, oprindu-l să fie acolo la timp. Îndată cercul se închise de jur-împrejur, şi-n fruntea oştirii, venind drept la el, îl recunoscu pe Baiazed.

Dar mai erau, de-o parte şi alta, alţi sultani şi nespus de mulţi beilerbei, şi viziri, cu iatagane în mâini, straşnic armaţi şi împodobiţi, la umbra a sute de steaguri cu semilună în vârf.

Întâiul vorbi, semeţ, Baiazed:

— Ce-i cu tine, pui de ghiaur? Domnul ţării vrea să mi se-nchine, şi te-a mânat fuga să-mi spui?

— Nu! răspunse băiatul, căutând cu ochii un loc pe unde ar fi putut să-şi vadă de drum.

— Aţi adunat atâta miere şi atâta lână cât am poruncit?

Întrebă, din dreapta, Mahomed I.

Nu ţineau seama de ani, se adunaseră într-un leat mai mulţi, ca să-i potopească pe bieţii români.

— Şi grâu, Luminăţia ta! îi şopti lui Mahomed un vizir.

— Toate astea câte te-am întrebat – reluă sultanul – unde sunt?

— Lăsaţi-mă, bre, să trec! zise Ionică. Sunt grăbit!

— N-am primit nici până azi cei cinci sute de copii datoraţi pe anul trecut! vorbi Murad, după ce se uită într-un catastif.

Era chiar Murad, cel atât de vestit, care învinsese la

Vama oştile adunate de domnitorii şi regii creştini.

— Şi birul? Cincizeci de mii de galbeni, fără dobândă!

adăugă Mahomed al II-lea, poate cel mai însemnat dintre sultanii adunaţi aici, fiindcă el cucerise Constantinopole şi intrase în Sfânta Sofia cel dintâi.

— Oameni buni! zise Ionică atunci. Nu înţelegeţi româneşte ce vă spun? Trebuie să ajung într-un loc. Sunt tare grăbit!

Toţi sultanii, cap la cap, se aplecară spre el.

— Eşti nesupus!… Te-ai răzvrătit!…

— De unde v-oţi fi adunat atâţia?! pufni Ionică, nemulţumit. Mai sunteţi mulţi?

Baiazed ridică glasul şi porunci către ienicerii din jur:

— Luaţi-l, legaţi-l pe cal, burduf, şi aşa să mi-l duceţi, până la Istanbul!

Nu-şi sfârşi el vorba, când dinspre munţi răsună un tulnic, un corn răsună dinspre câmp, iar din spate se auzi bubuit de tun.

— Ghiaurii! răcni Mahomed I, ridicând iataganul pe sus.

Veneau oştenii valahi – care călări, care pe jos – gonind, cu arcuri în mâini, cu lănci, cu paloşe, iar alţii numai cu topoare, cu coase, cu furci. Erau ţărani ridicaţi de la câmp, şi printre ei se vedeau băjenarii de adineaori, întorşi din drum, plini de furie şi năduf, că prea îndураseră mult. Mulţi, să nu-i poţi cuprinde în ochi – nu o armată, ci pe puţin cinci, cu Mircea cel Bătrân la aripa dreaptă, cu Vlad Ţepeş în mijloc, iar în stânga cu Vlad

Dracul – numai viteji şi voinici!

Ionică era acum pe cale de a fi pus în frânghii pe însuşi calul de schimb al lui Baiazed, un cal arăbesc, cu

nările sângerii, hrănit pare-se numai cu jăratic, asemenea calului din poveşti, că prea ardea sângele în el, prea bătea pământul scoţând scântei şi prea necheza aprins. Dar băiatul nu mai avu timp să vadă oştenii valahi şi pe domnitori venind. Şi, strângând el în piept câtă putere găsi, strigă aşa de tare, că toată oastea îl auzi şi se însufleţi:

— Pe ei, valahi şi români! Pe ei, măriile voastre! Loviţi-l cu sârg!

Ienicerii, mâniaţi foarte de acest cuvânt, îi înfundară gura cu câlţi şi îşi desăvârşiră legăturile cât putură mai strâns. De mişcat, nu putea să mişte bietul prins, nu putea nici răcni, dar în schimb vedea totul în jur.

Îl văzu pe Mircea cel Bătrân cu sabia-n vânt, repezindu-se drept la Baiazed. Sultanul cârmi de frâu, puse capul calului unde fusese coada până atunci – şi se duse, cu întregul lui pâlc.

Dar ce-am spus nu înseamnă că nu e? a vărsare de sânge în jur. Cădeau turcii din şei şi se rostogoleau pe pământ ca nucile dintr-un sac rupt; cădeau şi oşteni români.

— Aman, aman! răcneau beilerbeii, trăgându-se înapoi şi apărându-se cu iataganele de jur-împrejur, de parcă erau morişti.

— Pentru Profet şi pentru raiul lui, ţineţi piept şi muriţi! strigau sultanii, în timp ce-ai lor căzdeau mii.

— Înainte, voinici! se auzeau îndemnuri în partea oştii venită din răsărit.

Cei de la dealuri nu rămâneau mai prejos:

— După ei! Nu lăsaţi unul viu!

Era atâta vuiet, atâtea glasuri de om şi-atâta ţipăt de fier, atâtea scuturi trosneau, lovite în plin, atâtea săgeţi vâjâiau prin văzduh şi plesneau când atingeau pieptul ţintit, încât munţii să se fi dat de-a rostogolul până la

câmp, nu i-ai fi auzit.

— Scapă-mă, Măria ta! dădu să strige Ionică, legat, aşa cum se ştie, burduf.

Dar câlţii îi opriră strigătul în gât, şi Vlad Ţepeş, care trecea pe alături, ţinând din scurt pe beiul Nicopolei

— Hamza numit – şi pe Mahmed Paşa – altă căpetenie de oşti, despre care s-a auzit – trecu pe alături şi nu-l văzu.

Turcii se înfuriaseră rău acum şi, având întăriri – pe

Sinan Paşa venit, de curând – începuseră să-i împingă înapoi pe români, când de pe dealuri se năpustiră alte oşti, în fruntea cărora venea chiar Mihai Viteazul, cu calpacul în vânt.

Au turcii o vorbă, yiiruş, împrumutată şi-n graiul român, poate chiar de atunci. Dacă e cineva care n-a înţeles pe deplin ce înseamnă iureş, căci la acest cuvânt ne-am oprit, va înţelege acum.

Veneau oştenii umăr la umăr, oblânc la oblânc, trăgând după ei parcă piatra din munţi şi pământul din câmp, ridicând ţara cu tot al ei ce era viu, şi năpustindu-se cu atâta avânt, încât nimic în afară de moarte nu-i putea opri. Dar, spre a înţelege mai limpede întregul cuprins al acelui cuvânt, nici moartea nu-i oprea pe deplin, fiindcă, străpunşi de suliţă, de săgeată, spintecaţi de iatagan, de jungher, cu capetele tăiate, fără un picior, fără braţe, oştenii se rostogoleau înainte, cum îi duceau caii, chiar dacă nu mai aveau viaţă în trup.

Curgea un râu pe aproape, care ar fi putut fi Oltul, dar şi Ialomiţa, sau chiar Neajlovul – râurile Munteniei, ştiute de şcolari pe de rost. Se făcuse roşie apa albastră, amestecându-se în ea sânge de valah, sânge de turc – de aceeaşi culoare, ceea ce n-ar fi crezut sultanii până atunci.

Ţinu mult lupta, până la asfinţit, şi în tot acest timp bietul Ionică fu smucit pe calul de schimb al lui Baiazed, când într-o parte, când în alta, după cum se zbătea năprasnicul bidiviu, între ieniceri şi oştenii români,

ridicându-se în două picioare uneori, cu capul până la cer, şi nechezând de nu mai auzeai izbiturile de paloş în jur.

Odată cu căderea nopţii, turcii se dădură învinşi; numai întunericul le ajută să scape vii mai mulţi decât s-ar fi cuvenit. Mergeau sultanii cot la cot, cu capetele în pământ, rău cătrăniţi, spumegând în bărbi şi jurând să se răzbune curând.

Iar Ionică – vai! – rămăsese prins şi venea în urma lor, auzind tot ce spun, dar neputând să răspundă nimic.

Şi merse oastea zdrobită a sultanilor sub cerul aşa de înstelat că părea aprins, merse, merse drum lung, tăind ţara în curmeziş, către miazăzi şi înspre răsărit, trecând ape, peste câmpii, până ce se arătă la orizont o ciozvârtă de lună răsărită târziu.

— Alah e cu noi! zise atunci Baiazed.

Pe Ionică îl trecură fiori, atât era glasul sultanului de trufaş şi de mânios în acelaşi timp. Şi nu-l chinuia în primul rând gândul că era prins, de vreme ce valahii câştigaseră lupta pe deplin, ci neputinţa lui de a merge în acel loc unde cineva aştepta, şi el era dator să fie la timp.

Când se iviră zorile, în faţă, unde era Dunărea, se văzură noi oşti, purtând pe steagurile lor semiluni, de parcă acea ciozvârtă de lună, răsărită târziu şi aflată încă pe cer, pe cale de a păli, s-ar fi înmulţit fără socotinţă şi ar fi căzut pe pământ.

Veneau alţi sultani, şi alţi beilerbei – şi oastea proaspătă, cu cea scărmănată se întâlni în mijlocul unei lunci.

Erau faţă Baiazed al II-lea, şi Soliman Paşa zis Hadâmbul, şi Soliman al II-lea cel Mare, numit în îngâmfarea lui

Magnificul, dar poate nu chiar pe degeaba, fiindcă avea să ajungă până la Viena cu oaste. Iar în urma acestora, amestecaţi cu cei înfăţişaţi altă dată – care,

călcând timpul, rămâneau în viaţă – se afla beilerbeiul Piumeliei, trimis de Selim al II-lea, cu mare armată.

Acolo, în lunca răcoroasă, maimarii făcură sfat tăinuit, vorbindu-şi prin bărbi, că nu auzeai nimic – dar se desluşi la sfârşit că luau războiul de la început.

Numai că de data asta sultanii porniră spre miazănoapte, desigur cu gând ascuns, şi aşa merseră până spre prânz, când în zare se văzură ostile Moldovei, cu toţi domnii şi voievozii, adunaţi în acelaşi timp de viaţă.

Oastea nu venea numai dintr-un loc, ci de pretutindeni, ca frunza şi iarba din crâng, adunată pe stoguri, şi rostogolindu-se cu săbiile pe sus.

Oricât era de sleit Ionică, şi oricât de strâns în acele blestemate frânghii, avu ochi să vadă domnii Moldovei, fiecare cu oastea lui. Din faţă venea Ştefan cel Mare, mărunt, pe vestitul Voiţiş, calul din bătăliile lui, dintr-o aripă, Petru

Rareş, care-i era şi fiu, din alta, Ioan Vodă cel Viteaz, căruia i se mai spune cel Cumplit… Şi era cumplit, ce-i drept, acest domnitor, nu doar pentru boierii hapsâni, ci şi pentru turci.

Iureş, iureş, dar Ionică nu înţelegea de ce călcau sultanii mersul istoriei chiar atât, ca să vină pe pământul Moldovei şi Murad, şi Mahomed I, ba chiar Baiazed, care erau morţi de mult?!

„Ce-i învălmăşeala asta, beilogofeţilor!?” îi certă el în gând, că de vorbit, oricât ar fi fost de mânios, nu putea vorbi.

Nu-şi sfârşi gândul când, dinspre apus, dădură năvală şi domnii munteni, să-i ajute pe cei din Moldova, dacă-i vedeau aşa încolţiţi. Venea iar Mihai Viteazul, cu vechiul lui caimac, cum îl ştiţi, şi Vlad Ţepeş în zale de fier, cenuşii, având în mână nu sabie, nu buzdugan, ci o lance ascuţită la vârf; turcii o cunoşteau, se vede, că îndată ienicerii se făcură galbeni la chip.

— Aman, aman! auzea Ionică în jur.

Sultanii îşi muşcau bărbile şi strângeau de frâu, că până şi caii păreau scoşi din minţi.

Ostile române se uniră, dând mare mulţumire băiatului strâns în frânghii, care adesea îi văzuse în gândul lui pe valahi şi pe moldoveni apărându-se împreună de turci.

La mijlocul tuturor a era Mihai Viteazul, umăr la umăr cu Ştefan cel Mare, şi amândoi făceau mare prăpăd în jur. Era atât de învrăjbit şi de posomorât domnul muntean, încât ai fi zis că în inima lui nu-s decât nori negri, fulger: şi tunet adânc.

Dar nici domnul Moldovei nu se lăsa mai prejos în mânia lui, deşi după chip l-ai fi crezut mai blajin. Gonea

Ştefan cel Mare pe Voiţiş al lui, urmat de plăieşii aşa de bine ştiuţi, că dădeau iama în turci.

De data asta bătălia se pornise pe un front mult mai lung, că nu-i vedeai capetele, dar ai fi putut crede că ţine de la Olt, peste Argeş, Ialomiţa şi mai sus, peste Şiret, până spre Prut. Şi toate aceste ape se înroşiră de atâta sânge curs, după cum cerul însuşi se înroşi, răsfrângând sângele prelins pe pământ.

— Supune-te! strigă Baiazed la un timp către bravul

Mircea, numit pe drept acum cel Bătrân, care venise şi el, din mormânt.

— Şi de m-aş supune eu – răspunse voievodul, neclintit – ţi-ar rămâne vrăjmaşi codrii, cu fetece frunză, şi câmpul, cu toate ale lui fire de iarbă! Păzea, Baiazed!

Fiarele se încrucişară pe sus, scoţând scântei care se duseră spre cer, ca un mănunchi de stele prea timpurii.

Mai într-o parte Ionică văzu crescând o pădure – unde nu fusese decât ţarină – şi-abia mai pe urmă desluşi că erau turci traşi în ţeapă, iar ţepele înfipte în pământ, să prindă rădăcini, că udătură avea din belşug!

— Prea mult sânge!... gemu băiatul, ameţit de

mişcările neostenitului bidiviu.

Nu mai putea să îndure atâta încăierare, atâtea icnituri de paloş, atâta scrâşnet de zale pe care le străpungea săgeata…

Bătălia ţinu iarăşi până la asfinţit, costând multe vieţi de-o parte şi de alta, dar după mişcarea începută de oştile sultanilor, îndată ce se lăsă noaptea, Ionică înţelese că acestea băteau iar în retragere. Cât ţinu drumul nu putu să măsoare el, cu mintea lui înceţoşată; străbăteau Bărăganul, care parcă nu mai avea capăt, şi, până să ajungă la Dunăre, trecu nu o noapte, ci veacuri. După iureşul luptelor urmaşe iureşul anilor – şi cine tot n-a prins pe deplin înţelesul cuvântului luat din limba turcească, îl va înţelege îndată…

Era tot prins Ionică, şi-l durea capul când se dezmetici trecător, tocmai pe malul celălalt. Pe unde se mai aflau sultanii nu putea să vadă, dar, ceea ce era limpede, românii nu se mai mulţumeau de data aceasta să se apere la dânşii acasă, ci treceau Dunărea pe deplin, şi nu doar pentru astăzi.

Veneau pe pod de vase ostile noastre, şi nu mai aveau tunuri din trunchi de cireş, care se încarcă pe la gură, îndesând pulberea, şi-apoi ghiuleaua – îndeletnicire de băcan, nu treabă ostăşească – ci tunuri de oţel, cu chiulasă. În locul plăieşilor de altă dată venea infanterie, încolonată, cu tivuri roşii la tunici albastre, şi vânători, cu pantaloni negri, împodobiţi cu lampasuri, cu pene la pălărie, arcuite în jos, până pe umărul deprins mai înainte să ducă sapa, şi dorobanţi având cuşme de oaie, bogate… Iar după pedestraşi veneau călăraşii, şi roşiorii, în şiruri cărora nu li se vedea capătul…

Din prins cum era pe calul sultanului – care trăise zeci de vieţi înşirate dintr-una în alta, numai ca să-l ducă pe el iureşul ăstor câteva veacuri – Ionică se pomeni teafăr şi scos din ştreanguri, pe un dâmb mai înalt decât altele,

de unde se vedea de jur-împrejur, printr-o ploaie măruntă, ca toamna, deşi locul era verde, iar vremea caldă.

Se trezi în acel loc, pe neaşteptate, într-un sunet de goarnă, atât de apropiat, încât făcea să-i zbârnâie capul.

Văzu alături un trâmbiţaş, în picioare, bătrân ca unchiaşii, dar înalt şi falnic, sunând atacul. Iar lângă el, un flăcăiandru, având în cap cuşmă, ca dorobanţii, bătea în tobă, îndemânatic, apăsând ritmul trâmbiţaşului…

Deodată, un pârâit străbătu aerul, şi cuşma băiatului sări pe spate, de unde se duse de-a rostogolul, până se opri, udă de ploaie, într-o văioagă. Şi atunci abia Ionică băgă de seamă că în ploaia cerului se împletea o ploaie de gloanţe.

Toboşarul rămase în capul gol, fără să se ferească de vreuna din ploile acestea. Mâinile lui continuară să bată, netulburate, ritmul atacului. Părul, răvăşit de vânt, îi cădea pe faţa neagră de fum şi numai o apă.

— Gavroche! strigă Ionică, asemuindu-l cu altul.

Flăcăiandrul îi zâmbi, dar nu-i răspunse, ci bătu mai departe.

Ionică se frecă la ochi, să se dezmeticească!

— Viriarte!

Toboşarul zâmbi iarăşi, numai că zâmbetul lui împietri la jumătate. Chipul i se făcu palid, lăsând să se vadă mai bine dârele de funingine – fumul pulberii arse, pe care vântul o ducea prin ploaia măruntă şi deasă. O pată roşie apăru la piept, pe tunica băiatului. Pata se lăţi repede, dar bătaia tobei se auzi încă o vreme, însoţind fără greş trâmbiţaşul, până ce toboşarul căzu pe spate.

— Cine eşti tu? întrebă Ionică, venind aproape. Aş zice că te ştiu! La început am crezut că eşti Gavroche.

Apoi Viriarte…

Semăna şi cu Iliuţă, pe care îl văzuse mai de curând, deşi amintirile în legătură cu el se arătau încurcate. Dar de văzut îl văzuse, ba chiar îi fusese alături în ceasul atacului.

Şi totuşi, Iliuţă nici nu era născut astăzi. De neînţeles gânduri – mare învălmăşeală; iureş! – aşa se explicau toate…

Băiatul căzut clătină din cap; în colţul gurii i se ivi o şuviţă de sânge, şerpuindu-i pe obrazul aşa de fraged, că părea de prunc, sau de fată.

— Nu ştiu de cine vorbeşti, răspunse el, cam ruşinat că nu cunoştea numele acelea ciudate. Eu sunt Mitruţ, copil de trupă în al şaselea de dorobanţi… Sună tu mai departe!

Un val de vânători trecu pe lângă ei, de o parte şi de alta, aplecaţi în faţă, ţinând puştile ca pe ciomege, că începea, pare-se, lupta de-aproape. Unii duceau scări, să se caţere pe reduta înaltă, alţii fascine ca să umple şanţurile…

Atunci băiatul înţelese că se află în faţa Plevnei, Ia

30 august 1877…

I-Căzu pe urmă şi trâmbiţaşul…

Mai târziu Ionică se pomeni în faţa unui cort, pe o zi paşnică; nu se auzea nici tunul, nici glonţul puşcaşului.

Dar o goarnă sună deodată, dar nu atacul…

Pânzele cortului se dădură deoparte. Ieşi căpetenia oştii turce, care ar fi putut să fie chiar Baiazed, dar ras de barbă şi având, în loc de turban, o pânză albă, pătată de sânge, o faşă care îi învelea fruntea, nelăsând să se vadă cât era de cutată. De jur-împrejur se aliniau armate, cu puştile la picior, aşteptând pacea. Şi nu ştiu cum se făcu, aflându-se Ionică tocmai în faţă, fără vreun merit, decât că fusese martorul faptelor, dinaintea anului 1400 până astăzi, în acel iureş care făcuse să se petreacă totul doar într-o noapte, sau în câteva ceasuri, sau în câteva clipe, poate – şi aceasta nu datorită lui, ci atâtora şi atâtora care scriseseră istoria prea zbuciumată, atâtoi a şi atâtora care i-o lămuriseră, făcându-l s-o simtă şi s-o înţeleagă – aflându-se, aşadar, băiatul tocmai în faţă, un ofiţer turc, de

bună seamă tâlmaeiul, păşi până la el şi, înclinându-se, îi zise în foarte de înţeles limbă valahă:

— Osman Paşa e gata să vă predea sabia!

— Mie? se miră băiatul.

Până să mai spună o vorbă, să arate că nu i se cuvine de loc cinstea aceasta, Osman Paşa îşi desprinse sabia din cătărămile argintate şi i-o puse în braţe.

Ionică, roşu ca fesurile oştii vrăjmaşe, se întoarse şi puse sabia în mâna unui oştean, un dorobanţ, aflat tocmai în spate. Cuşma acestuia era ciuruită de gloanţe, ba îşi pierduse şi pana de curcan care o împodobise odată. Se cunoştea că dusese greul războiului, după cum se înţelegea de la sine că în ţară dusese greul la sapă, fiind din cei care o viaţă întreagă ară şi seamănă pentru alţii. Şi

Ionică fu bucuros să-i facă măcar un pic, măcar un început de dreptate.

— Ia-o tu! îi zise, privindu-l în faţă. Mergi cumva spre casă?

— Merg! răspunse, nespus de voios, dorobanţul.

— Atunci hai repede, c-am întârziat şi m-aşteaptă…

Atât de rău îl durea capul! Şi tare era amărât că nu poate să se bucure pe deplin de această zi, când se câştiga deodată şi neatârnarea, şi pacea! Cine îl aştepta, şi oare în ce parte?

Când cetatea rămase în urmă şi ajunseră pe dealul de unde se vedeau toate, se ridicară în picioare, însângeraţi cum erau, şi toboşarul şi trâmbiţaşul, Amândoi făcură semne de rămas bun, şi-n ochii lor trişti se citea dragostea. La fel se citi şi-n ochii dorobanţului, înlăcrimaţi dintr-odată.

— Mergi cu bine, fătul meu! zise trâmbiţaşul. Să ai grijă de maică-ta!

Micul toboşar vorbi şi el, cu vocea-i copilărească:

— Drum bun, tăicuţă! Sărut-o pe mama şi du-i

sănătate!

Când ajunseră pe la jumătatea coastei, Ionică întrebă, îndurerat de întâlnirea aceasta:

— Sunt de la tine din sat toboşarul şi trâmbiţaşul?

— De la mine din casă: fecioru-meu şi taica!

Băiatul se opri, şi-abia acum se gândi să afle cine era cel care avea cu sine sabia lui Osman Paşa.

— Cum te cheamă?

— Peneş Curcanul! răspunse ostaşul.

*

* * *

Frumos ar fi fost drumul de întoarcere, cu toate că rămâneau atâţi morţi sub cetate! Omul care a scăpat viu e dator să ţină fruntea sus, gândindu-se la viaţă. Dar iată că pe un tăpşan şedea, ciugulindu-şi penele, pasărea neagră, corbul cunoscut lui Ionică de altă dată.

— Piei de-aici! îl goni băiatul.

În loc să-i dea ascultare, corbul începu să croncănească:

— Vezi-ţi de drum şi lasă-mă-n pace! Degeaba te ţii după el, că n-ai cum să-l aperi! Al meu este soldatul acesta!

Grăbit fiind să ajungă acasă, dorobanţul se ducea mai departe. Ionică îl vedea din urmă» pierzându-se pe câmpiile arse.

— Nu-ţi ajunge câte hoituri ai sfârtecat, dihanie hrăpăreaţă?

— Ba da! răspunse sătul corbul. Dar trebuie să mă gândesc şi la anii ce vin; neamul meu nu-i obişnuit să postească!

Şi. zicând aşa, scoase de sub pene o foaie de hârtie soioasă, unde prăzile lui erau trecute, pe leaturi.

— Iată-l!

Se ducea ostaşul, dornic să ajungă în ţara neatârnată, şi la el acasă, iar Ionică îl privea din spate, şi

din ochi îi curgeau lacrimi. Şi-l durea inima, să-l secătuiască… Pe răbojul corbului, unde era trecut luptătorul care îşi pierduse la Plevna şi fiul, şi tatăl, scria, cu litere de sânge, scălâmbăiate: „30 martie 1907 1…

M

ult. timp plânse el soarta acelui om, atât de nedreaptă, cum plânsese moartea bunicului, când îl aduseseră împuşcat, în duba de pâine, până în faţa casei.

Plânse, mergând în neştire, ziua şi noaptea, chinuindu-l şi inima şi capul, care iar îi zvâcnea, să se spargă, până se făcu un senin neaşteptat în fiinţa lui, şi se pomeni în locurile de pe unde pornise ostaşul.

Pe-aici ştia drumul; nu era un an de când îl urcase, împreună cu mai mulţi copii, porniţi cu şcoala într-o călătorie, pe timpul vacanţei, spre a cunoaşte locurile mai frumoase din ţară. Şi era, fără îndoială, Ceahlăul, una din aceste frumuseţi, pe care o cântaseră oameni de seamă.

Numai că astăzi locurile se vedeau altfel decât le ştiuse din călătoria de vară; vară părea a fi şi acuma, atât că nu era timpul amiezii, cu plina lumină a soarelui, ci se cam apropia seara. Poteca se arăta mai puţin bătută, ba uneori se pierdea cu desăvârşire în frunzişul pe care şi-l tot scutura pădurea cu anii, aşa că pe-alocuri merse mai mult la întâmplare.

Urca fără oprire, cu răsuflarea greoaie, dar cu un îndemn statornic al inimii-Să fi fost aici oare locul unde trebuia să ajungă, negreşit şi fără întârziere?…

Pe urmă se sfârşi pădurea şi în faţă se arătă umbra greoaie a unei stânci, de zeci de ori cât statura omului – Toaca numită acum – care s-ar fi putut să fie, cu faţa ei dreaptă, retezată în cremene, locul de masă al uriaşilor de pe vremuri.

De-acolo înainte începea podişul, parcă neumblat de nimeni; pe unde ştia el cabana, într-o văgăună, nu se vedea decât piatră goală; nici urmă că ar fi poposit pe aici

oameni!

Ionică merse astfel prin iarba aburită de roua timpurie a serii, îndreptându-se către miazăzi, cum se ducea acel podiş fără nimeni… în obrazul drept, aurit, îl bătea lumina de apus a soarelui, care atingea tocmai atunci crestele îndepărtate dinspre Transilvania.

Şi deodată, pe când în stânga se deschidea vederea – nefiresc de limpede în lumina palidă a orei – asupra întregii ţări a Moldovei, ca de la înălţimi înzecite, că puteai desluşi până şi locul îndepărtat, unde Şiretul se varsă în Dunăre, Ionică descoperi trei umbre omeneşti, pe culmea dulce de la capul podişului, numită, în limba blândă a celor de la umbra Ceahlăului, Ocolaşul Mare.

Erau trei oameni, şi nu se putea şti ce fac ei acolo.

Decât că unul – om, dacă nu era doar o umbră, desenată în negru pe cerul de înserare – scotea sunete măiestrite dintr-o vioară, mânuind larg arcuşul, cu privirea în vale.

Le cânta vecinilor, sau poate muntelui, sau şesului, dacă nu soarelui. Dar, pentru oricine ar fi fost ele să fie, sunetele limpezi înveleau podişul Ceahlăului într-o mantie caldă, ca şi cum i-ar fi pregătit somnul. Şi dacă umbra aceea era doar o închipuire, închipuire arcuşul şi vioara, apoi înseamnă că venea cântul de altunde, fiindcă se auzea fără îndoială. Poate de jos, din frunza pădurii, poate din murmurul apelor care străbăteau valea, poate din satele oamenilor. Să fi fost el fumul din hornuri, ori clopoţeii cailor din poiene, ori gânguritul copiilor, ori glasul tremurat al fetelor aflate tainic la vorbă, prin portiţe, cu flăcăii?…

Asupra băiatului nostru, care ajunsese aici după atâtea ocoluri, cântul avea putere de balsam, fiindcă pe loc îi pieri şi neliniştea, şi durerea de cap, uneori aşa de chinuitoare. Şi păşind el încet, spre a nu tulbura umbrele,

se apropie de ele, ca să le vadă mai bine…

Cântăreţul, îmbrăcat numai în negru, nu părea bătrân, decât că era tare adus de umeri. Părul îi cădea pe tâmple, fluturând la toate mişcările, dar nu-i înăsprea nici faţa blajină, nici ochii că ai căprioarei, plini de o lumină care, pe lângă bunătate, cuprindea şi tristeţe şi bucurie, după cum cântul lui era aci doină, aci horă.

1 Ionică îl ştia prea bine, părea însă atât de proaspăt coborât cântăreţul din lumea visării, încât i se părea că toată vraja s-ar fi rupt, numai cât i-ar fi spus numele. Şi, înfiorat de acea neasemuită cântare? tot atât a omului cât şi a firii – îşi mută ochii la al doilea.

Acesta şedea pe o piatră, cu ochii în vale, dar privirea lui părea să se ducă altunde, biruind trist depărtările. Plete negre îi – cădeau aproape până pe umeri, încadrând chipul chinuit şi de-o nefirească paloare. Ga. şi primul, avea straiele negre, însă purtate, pare-se, multă vreme, dovadă potrivnică bunăstării. Numai că, aşa cum şedea el, privind ceva ce poate nu vedea nimeni, nu-şi simţea sărăcia…

Al treilea ins se deosebea cu totul de primii, nu doar prin înfăţişarea mai pământească, prin privirea voioasă şi vie a celui gata oricând să asculte şi să spună glume, ci şi prin îndeletnicirea din clipa aceea.

— Când unul cântă, altui visează – amândoi căutând bătăile mai adânci ale inimii – cineva trebuie să aibă grija mâncării.

Al treilea om, aşezat pe un pietroi, cu spatele la apus, fără să ia seama la ultimele pâlpâiri ale soarelui care curgea topit între piscurile înroşite de foc ale Transilvaniei, mesteca mămăliga într-un ceaun, luat de pe pirostrii şi proptit cu pricepere ţărănească între labele lui greoaie.

Avea o faţă rotundă, cu părul în inele, lăsat la voia întâmplării şi nu prea ţesălat, ca şi barba crescută atât de sălbatic, încât nu-ţi îngăduia să desluşeşti pe chipul lui

decât ochii şi nasul, adică putând el să vadă şi să adulmece.

Când se ridică – luând ceaunul de toartă – omul, care până atunci păruse nu din cei mai trupeşi, se arătă ca o namilă.

— Bună seara! îi zise Ionică, stăpânit de multă sfială.

Celorlalţi, încaltea, nici n-ar fi îndrăznit să le spună ceva, cu o vorbă de-a oamenilor.

— Bună seara! răspunse voios cel ce mestecase mămăliga.

Băiatul se aşeză pe iarbă, lângă jeraticul pe care sfârâia pastramă de capră, întocmai ca într-o seară când cinase cu un drumeţ trist între ruinele Numanciei. Şi, uitându-se la omul de astă-seară, duse cu el vorba, astfel:

— Te cunosc, ori te asemuiesc cu altul?

— Ia, nu-i greu de ghicit cine-s – zise sfătos uriaşul – dacă ţi-i aminti că am fost şi eu, în lumea asta, un boţ cu ochi, o bucată de humă însufleţită, dintr-un sat de pe-aici (las că-l ştii!), care nici frumos până la douăzeci de ani, nici cuminte până la treizeci, şi nici bogat până la patruzeci nu m-am făcut!

— Şi acum eşti tot aşa sărac! observă Ionică, privindu-i straiele de dimie sură, cum nu poartă lumea avută.

Omul răspunse cu voie bună, poate făcând haz de necaz, în timp ce răsturna mămăliga pe un ştergar pus de-a dreptul pe iarba înrourată a muntelui:

— Sărac aşa ca în anul acesta, ca în anul trecut şi ca de când sunt, niciodată n-am fost!

Băiatul îi privi iarăşi alcătuirea voinică:

— Te crezusem mic de statură!

— Fiindcă mă ştii de pe când începusem şi eu, drăgăliţă-doamne, a mă ridica băieţaş la casa părinţilor mei…

Dar de atunci a trecut vreme!

Pe urmă omul sfătos se uită la masa pregătită şi începu să râdă cu toată gura, cum îi era felul:

— Da’ de ce-oi fi pregătit eu bucatele acestea?

— Fiindcă-i vremea de cină! Acum şade la masă toată lumea.

— Ei, mă copile! Toată lumea vie! Noi suntem nişte umbre!

— Aşa e! încuviinţă Ionică. Dar, cum să-ţi spun, e acum o clipă de taină, sau nu ştiu ce se întâmplă cu mine, că vă simt vii, ca şi cum aţi trăi aievea, odată cu mine.

— Bădiţă! strigă uriaşul către omul cu plete căzute până aproape de umeri. Ian ascultă aici ce băsneli spune băiatul acesta. Poate tu le-ai înţelege mai bine!

Atunci Ionică văzu că, în rotirea firească a stelelor, luceafărul răsărit către seară ajunsese şi lucea în creştetul omului strigat fără nume, trimiţându-şi razele pe fruntea lui pală. Şi de acolo, din înălţimea Ceahlăului, omul, ca o umbră doborâtă de tristeţi câte nu cuprind lumea, îi răspunse băiatului, dar nu la vorbele de mai adineaori, ci la privirea lui, care îl învăluia îndurerată, vrăjită şi întrebătoare. Nu-i răspunse, lămurindu-şi taina, în vorba obişnuită a semenilor, ci în cuvinte înşirate cu – măiestrie şi cu tâlcuri greu de înţeles oprima oară. Şi zise el astfel, împletindu-şi glasul cu sunetul dulce şi amar de vioară:

Trecut-au anii ca nori lungi pe şesuri
Şi niciodată n-or să ine iară.
Căci nu mă-ncântă azi, cum mă mişcară
Poveşti şi doine, ghicitori, eresuri
Ce fruntea-mi de copil o-nseninară.
Abia-nţelese, pline de-nţelesuri…

Cu-ale tale umbre azi, în van mă-mpresuri.
O, ceas al tainei, asfinţit de sară!…

Atât zise umbra şi tăcu apoi, dar gândul lui dete vers mai departe, şi Ionică îl auzi în sine, cum auzea şi vioara.

Şi, din toate câte se împleteau aici, nu desprinse amărăciune, ci o bucurie care-i învălui inima, fiindcă toate acele trei umbre aveau inima lui în palme îşi i-o încălzeau, fiecare cu altă putere…

La un timp umbrele se topiră pe rând, cum se topeau culmile care înconjurau zarea. Rămase încă o vreme cântăreţul din strune, zicându-şi doina şi hora. Pe urmă el lăsă vioara, păstrând doar arcuşul, şi îşi deschise amândouă braţele către vale – şi tot atât către cerul serii. Şi oricât îi era de chinuită făptura, cu umeri aşa de aduşi, de parcă avea în spinare toate poverile lumii, din el se desprindea atâta putere, încât la semnul lui încremeni toată firea. Iar când lăsă braţele, firea îi răspunse cu toate glasurile pe care le poate prinde auzul şi sufletul oamenilor. Cântecul de mai înainte, de vioară, plutea încă în aer, înmulţindu-şi ecoul. Şi pe el prinseră să se adune

— Potrivindu-se între ele cum se potrivesc culorile florilor – şi glasul muntelui, şi al dealurilor, şi al câmpiei.

Brazi şi păltinaşi cântau laolaltă cu râul din vale, iar izvoarele susurând se adăugau melodiei. Cântau laolaltă şi stânca, şi glia. Cântau pomul, şi ogorul, şi privighetoarea şi, sus, ciocârlia… Cântau şi talanga stânei, şi tulnicul de la munte, şi cornul vânătorului – şi nu numai ele…

Nu era de astăzi cântarea, ci de totdeauna, şi nu i se întregeau ei doar aceste locuri din preajma Ceahlăului, ci întreagă ţara. Şi dacă pieriseră umbrele de mai adineaori, altele încă se aflau în preajmă, fiecare din ele îmbogăţind rapsodia.

Veneau umbrele ca la sfat de taină, purtând într-o mână facle care dau lumină, în cealaltă tomuri, cu ştiinţa lumii, sau peneluri de folos picturii, sau condeiul, cu darul de-a pune în scris gândul omului. Şi-atâta sclipire răspândeau făcliile, încât tot Ceahlăul luă lumina zilei…

*

* * *

Nu zăbovise, după credinţa lui, mai mult decât o noapte pe înălţimea Ceahlăului, fiindcă îl tot îmboldea gândul să ajungă undeva, fără întârziere. Dar, după prea scurtul popas, când coborî povârnişul pe aceleaşi locuri pe unde urcase cu o zi mai devreme, valea Bistriţei se schimbase ca printr-o minune. O apă nesfârşită se întindea acolo, acoperind dealurile, strecurându-se printre ele, de-a lungul văilor, alcătuind istmuri şi fiorduri ca în alte părţi ale lumii, dar fără răceala scandinavă din vecinătatea polului.

Era tocmai vreme de primăvară… Pe ţărmurile înverzite, pomii în floare se oglindeau în apa de limpezimea izvoarelor, alcătuind, cât ţinea valea, lungi dantele albe, cum nu poate împleti nici cea mai răbdătoare, cea mai iscusită mână.

Iar peste acest peisaj nou, născocit parcă de zâne, se revărsa din înălţimea Ceahlăului vechea rapsodie, pe care văile, înmulţind-o, o făceau încă şi mai sonoră. Şi ca totul să aibă asemănare cu basmul, Ionică zări curând o lebădă albă, venind de-a lungul fiordurilor şi îndreptându-se spre locul unde se afla el, ca şi când l-ar fi căutat anume. Mergea însă cu altă viteză decât lebedele aievea, mai repede chiar decât cele din legendă, născute din închipuirea oamenilor. Astfel că nu trecu mult timp până să-şi arate mai desluşit formele; era un vaporaş mânat de motoare, având din înfăţişarea pasării cu’care fusese asemuit adineaori doar desăvârşirea mişcării şi culoarea albă, plină de strălucire.

Vaporaşul, împodobit cu ghirlande şi ramuri, opri la ţărm, fără să-l fi chemat nimeni. Zgomotul motoarelor se împletea cu rapsodia, de parcă l-ar fi pus pe note, măiestru, compozitorul.

Omul care stătea la cârmă, în haine albe de sărbătoare, zise, aşezându-şi şi el glasul în armonie cu toate înconjurătoarele:

— Haide, băiete! Vino!…

Ionică nu aşteptă a doua poftire. Doi marinari, gătiţi ca şi căpitanul, îi întinseră mâinile, săltându-l peste copastie, după care vaporaşul îşi reluă drumul.

— Ce faceţi pe-aici?; întrebă Ionică de îndată ce îşi veni puţintel în fire.

Căpitanul întoarse capul, de ia cârmă:

— Te căutam pe tine!

Avea mustăţi albe, dar încolo părea voinic, poate chiar tânăr, cu faţa netedă şi numai zâmbet de voie bună. Şi cei doi marinari, care încadrau musafirul, stând drepţi, de parcă ar fi fost garda lui de onoare, zâmbeau, şi pe feţele lor, ca pe tot ce se vedea de-a lungul văii, se citea mulţumire şi voie bună. Ionică păstra totuşi multă nedumerire.

— Dar unde mergem?

Atunci căpitanul îşi duse, tainic, un deget la gură:

— Nu întreba! Ai să vezi singur!… Nu puteam să începem fără tine! Te aşteaptă toată lumea!

— Voi… sunteţi oameni adevăraţi, sau din închipuire?

— Adevăraţi, după toate semnele!

— Dar cum de mă vedeţi? Pe mine oamenii nu mă văd decât în împrejurări cu totul speciale.

— Poate şi acum o fi o împrejurare de aceea! răspunse căpitanul, fără a mai adăuga altă lămurire.

Nu ţinu mult timp acest drum de basm, în umbra Ceahlăului, pe apa care oglindea, în mijloc, albastru bolţii senine, iar pe margini verdele proaspăt al dealurilor cu bogata dantelă a florilor. Un zid de netrecut se ivi în faţă, închizând valea, între doi umeri de stâncă, dar se cunoştea că nu-i pus de natură acolo, deosebindu-se de toate câte se aflau în juru-i prin linia lui dreaptă, trasă – ai fi zis – cu teul pe planşetele inginerilor şi având altă frumuseţe decât a Ceahlăului. Se cunoştea că nu-i răsărit dintr-o zvârcolire a

scoarţei, întâmplătoare şi uneori nebună, ca toate de pe pământ câte alcătuiesc geografia. Se simţea, ce mai încoace şi-ncolo, rigla, compasul şi echerul, planul arhitectului şi calculul inginerului; mintea omenească închipuise acest adaus la natură, şi-l înfăptuiseră – precum putea să vadă oricine – braţele oamenilor.

De altminteri, oamenii se şi aflau de faţă, înşiruiţi pe toată lungimea lucrării, şi cei care nu încăpuseră ocupau înălţimile, atât de mulţi, că piatra pe care stăteau părea vie. Numai că îşi schimbaseră hainele săptămânii, care ar fi dovedit munca lor lungă şi continuă – la îndoitul fierului, la turnatul betonului – şi aveau haine de sărbătoare.

Peste capetele lor fluturau steaguri roşii şi tricolore, şi freamătul flamurilor, împreună cu răsuflarea acelor mii de oameni, se împletea cu ampla rapsodie a firii.

Când Ionică puse piciorul pe baraj, oamenii îl înconjurară, cu feţele zâmbitoare. În uralele care se porniră deodată, unul din ei ieşi în faţă şi-i întinse băiatului o cheie de aur.

— Îţi predau – zise el – cheia hidrocentralei!

Nespus de mult se ruşină băiatul că i se făcea asemenea cinste, pe care n-ar fi visat-o, chiar dacă i-ar fi lipsit cu totul sfiala şi modestia.

— Dar eu n-am pus aici nicio piatră! N-am nici an merit!

Omul care-i vorbise îl lămuri îndată tot „tâlcul întâmplării:

— Ai să pui alte pietre, când vei avea putere! îţi dăm o cheie; tu să faci din ea zece! Meritul tău e viitorul!

Atunci toată suflarea aceea de oameni începu să bată din palme, stârnind un ropot care, desigur, se auzea până în vârful Ceahlăului. Deşi foarte tulburat şi fâstâcit mai cu seamă, Ionică se socoti dator să răspundă cu o cuvântare.

Îndată fu poftit la tribună, înconjurat numai de

microfoane. Câteva clipe băiatul rămase cu ochii pe pânza roşie, care învelea tribuna, ca să-şi adune gândurile, cum face oricine în împrejurări asemănătoare. Când ridică privirea, descoperi în faţă hăul care se deschidea către vale, şi se clătină, gata-gata să-l ia ameţeala. Abia acum, când vedea peretele barajului în partea lui goală, îşi dădea seama din ce adâncimi pornea şi la ce înălţimi ajungea betonul. Şi, uitând că orice vorbă i-o prindeau microfoanele, exclamă, exprimându-şi uimirea, în vorbe nepotrivite cu o cuvântare solemnă:

— Aoleu! Da' ştiu c-aţi muncit ceva, nene!

Şi prai se făcu atunci în capul lui restul cuvântării, fiindcă de pretutindeni izbucniră aplauze. Ce vorbe să găseşti cu mintea, când huiau munţii şi văile, şi oamenii nu mai conteneau cu bătutul din palme? Ionică stătea zăpăcit la tribună, încercând să adune în cap gândurile de mai.

Înainte, spre a le rosti apoi cu glas tare.

„Va să zică, dragi tovarăşi – repeta el în gând cuvântarea – o făcurăţi! Corbul, pe care l-am întâlnit în mai multe rânduri şi care, pe lângă alte obiceiuri rele, îl are şi pe cel al cobelii, spunea că asta nu-i treabă pe puterile oamenilor. Spuse el, adică, îngust fiind la minte şi pizmaş

Ia inimă, că omul nu trebuie să înfrunte firea, care ne este stăpână. Îi cunosc bine, şi de-ar fi aici ştiu ce-ar croncăni, hainul! Că, mai la urma urmelor, cum o să faceţi din apă lumină? Dar, după cum se vede, voi o şi făcurăţi…"

Aplauzele nu se sfârşeau, ca şi cum pentru o vorbă spusă de el – ia, aşa, cum îi ieşise din inimă – oamenii, aveau să-l laude toată ziua. Şi Ionică îşi reluă în gând cuvântarea:

„Vorba lungă, sărăcia omului! Cunoaşteţi zicala, iar eu o cunosc foarte bine, fiindcă am scris-o de nenumărate oii în caietul de caligrafie. Vorbim uneori mai mult decât e nevoie, bunăoară chiar şi noi câteodată, la şedinţele pionierilor. Unii vorbesc fiindcă le place să-şi asculte

propria lor vorbă, cu fudulie. Alţii, ca să-i asculte ceilalţi, să le aplaude oratoria. Mai sunt şi unii care vorbesc spre a trage spuza pe turta lor, uitând că, dacă suntem tovarăşi, trebuie să coacem bine turta tuturora. Dar de ce pentru aceste cusururi să condamnăm cuvântul în întregime? vorbirea, fiind o însuşire a omului, se cade s-o ascultăm totdeauna, iar părerea noastră să ne-o dăm la urmă. Căci, ce mai tura-vura, din vorbă se alege, după cum ştiţi, adevărul!”

Pas de spune un cuvânt din toate acestea, nu lipsite de chibzuinţă şi isteţime. Oamenii aplaudau întruna, şi soarele cobora către seară, cu mare repeziciune.

„Nu-i mult timp – zicea Ionică în sine, socotind că tot are să vină clipa când să-şi dezvăluie gândul cu glas tare în faţa mulţimilor – nu-i mult timp de când, ivindu-se prilejul, am stat de vorbă cu faraonul Keops, care a făcut cea mai mare piramidă din lume. Adică, el a avut numai ideea, că treaba au făcut-o oamenii. Am cercetat ce s-a construit acolo, şi recunosc că treaba a izbutit bine, dovadă că stă în picioare după atâtea milenii. Dar ce folos? se va întreba fiecare… Numai aşa, spre a rămâne ca o ciudăţenie a istoriei? A adăpostit ea pe cineva, în afară de o mumie? îi ţine cuiva de cald? Face viaţa lumii mai bună?

Da’ de unde!… Va să zică, munca oamenilor s-a dovedit temeinică, iscusinţa – nu mai vorbesc – poate să ne uimească până şi pe noi, oare lucrăm cu beton, cu fier, cufel de fel de maşini şi de macarale. În schimb ideea, dragi tovarăşi, ducă-se în pustiu sau pe apa Nilului!… Aici însă, pe cât de iscusită şi de temeinică a fost numea voastră, pe atât de înţeleaptă a fost şi ideea. Îngăduiţi-mi, dar, să vă felicit călduros şi din toată inima!”

Spune o vorbă, dacă poţi, în acele aplauze care, în loc să contenească, deveneau mai furtunoase, oră cu oră. Se cunoştea că oamenii care turnaseră betonul aveau muşchi zdraveni şi palmele bune. Pe negândite se făcuse seară, iar

acum cădea întunericul.

Omul care îi încredinţase cheia lui Ionică se urcă alături de el, la tribună, şi îi strigă în ureche, altfel nu i s-ar fi auzit glasul în uralele neostenite ale mulţimii:

— Dă drumul la lumină!

Băiatul se supuse, potrivi cheia în tabloul de telecomandă, pus la îndemână în vederea serbării, şi-o suci aşa cum îi arăta săgeata indicatorului, că doar ştia şi el ce-i aceea o uzină! Nu-şi sfârşi bine mişcarea, că de pretutindeni ţâşniră jerbe de lumină, prefăcând noaptea care se lăsase în ziuă. Dar nu doar aici, ci pe toată valea, până la câmpie, iar în sus, până în înălţimea Ceahlăului, de unde tot mai răsuna rapsodia, îmbogăţită de uralele oamenilor, înscrise parcă şi ele pe feluritele voci ale partiturii.

Şi-abia după aceea urmă clipa de tăcere pe care Ionică o aşteptase atâta timp, pregătindu-şi în gând cuvântarea.

Numai că, fermecat de strălucirea electricităţii care prefăcea noaptea în feerie, el uită tot ce-şi pregătise în gând ca tot oratorul; uită chiar şi pledoaria în folosul vorbirii, şi zise numai atât, în mijlocul microfoanelor:

— Celor ce-aţi gândit, celor ce-aţi muncit, vă mulţumesc pentru lumină!

Apoi, fiindcă era păţit, adăugă repede, înainte de a reîncepe aplauzele mulţimii:

— Vă făgăduiesc să dau de zece ori mai multă celor ce vin după mine!

Şi cum spuse aceste cuvinte, un fior îi străbătu fiinţa plăpândă, atât de greu încercată în ultimele zile: ştia unde trebuia să fie, îşi amintise deodată, abia acuma – şi o grea nelinişte puse stăpânire pe el, la gândul că are să-şi piardă cuvântul, dacă nu ajunge la vreme.

— Vă mulţumesc pentru primire, dar trebuie să plec numaidecât! Sunt în întârziere, îi spuse omului care îi

dăduse cheia şi îi zâmbea cu prietenie.

Bineînţeles că i se puse la dispoziţie o maşină; Ionică însă refuză această înlesnire, dar nu – cum s-ar crede – numai din modestie.

— Să vedeţi – încercă el să explice încurcătura – acolo unde mă duc eu, cum să vă spun… nu s-au născut încă maşinile!

Apoi porni în mare grabă, luând drumul pe sub munte, străbătând valurile de lumină care îl urmăriră multă vreme, ca şi aplauzele mulţimii.

Mergea pe o potecă de piatră, dar nu-i simţea asprimile, fiind îmbrăcată în cetină, parcă anume spre a înlesni drumeţia. În fiecare frunzuliţă de brad se răsfrângea lumina din vale, astfel că pădurea părea pregătită pentru o strălucită serbare a zânelor.

Şi cum mergea Ionică astfel, zorind pasul, auzi zgomot domol de copite, şi la un cot al potecii dădu cu ochii de o iepşoară care suia pe îndelete costişa, minunându-se de atâta lumină.

— Hai, încalecă, că te duc fuga! zise această făptură cumsecade, luând glasul omului.

— Ia te uită! se minună Ionică. Pot să jur că te cunosc foarte bine!

— N-ar fi de mirare!

— Tu nu eşti Pisicuţa lui…

— Nu-i spune numele! îl opri iepşoara. Dacă mă cunoşti pe mine, pe el îl cunoşti mai abitir, fără îndoială…

Socot că ai încredere să te scot de pe aceste coclauri!

— O, retiu! Le cunoşti foarte bine! Dar unde l-ai lăsat pe stăpânul tău astă-seară?

Iepşoara lăcrimă, cu o tristeţe pe care unii nu i-o recunosc animalului:

— Ei, sărmanul! E şi el acolo unde se duc la urmă toţi oamenii, la sfatul de taină al umbrelor bune!

— Chiar umbră să fie – dădu răspuns Ionică vorbelor spuse de iepşoara – vie are să rămână umbra lui bună, cât timp au să stea în picioare aceşti munţi din preajmă, pe care odinioară i-aţi cercetat împreună!

Auzind aşa, pădurea îşi vesti încuviinţarea, începând să freamăte, unindu-şi glasul cu vechea şi ampla cântare venită din înălţime. Şi în această statornică rapsodie, între sunetele viorilor şi violoncelelor, al flautelor şi oboaielor, al trompetelor şi al ţimbalelor, şi al tuturor sunetelor pe care le scot coarda, lemnul şi alama mânuite cu măiestrie, se amestecau cu glasul poetului, şi vorba de duh a povestitorului, şi mărturia drumeţului îndrăgostit de natură, şi zgomotul de ciocan al muncitorului, şi detunătura trotilului când rupe stânca, deschizând drum omului, şi vuietul apelor în turbine, şi zumzetul maşinilor care dau lumină

— Ridicând cu toatele, la înălţimi nemăsurate faţă de înălţimea Ceahlăului, imn de slavă celui bun şi vrednic, de ieri, de azi şi de mâine.

Iar Ionică în acest timp gonea călare spre locul unde îl chema datoria, zburând cu iuţeala vântului şi a gândului, ca în basme, fiindcă blajinei şi bătrânei iepşoare a lui Calistrat Hogaş îi crescuseră aripi, spre a se întregi feeria.

C

tare zorii zilei erau în plină câmpie, când, la umbra unui gorun care creştea acolo poate de pe vremea lui Ştefan cel Mare, Ionică văzu o bătrână, şi o văzu, desigur, şi iepşoara, fiindcă se opri de la sine. Bătrâna măsese pesemne acolo, şi acum tocmai se pregătea să-şi urmeze drumul.

— Bună dimineaţa, mătuşică! îi vorbi băiatul, socotind că apoi s-o întrebe dacă nu are cumva vreo nevoie în care să-i dea ajutorul.

— Bună dimineaţa, copile! îi răspunse bătrâna. Stai

jos să te odihneşti o ţâră.

— Nu pot, fiindcă sunt în întârziere! Voiam doar să ştiu dacă ţi-aş fi de vreun folos. Altfel mă grăbesc din cale-afară.

— Nu-ţi fie teamă; ai să ajungi la vreme!

Cu aceste cuvinte, pe chipul bătrânei se ivi un zâmbet care spunea mai multe decât vorba rostită parcă într-o doară. Ionică o privi cu multă mirare.

— Dar de unde ştii dumneata că am să ajung la vreme, când nu ştii mai întâi care mi-e drumul?

— Eu le ştiu pe toate tot ce se întâmplă în lume! Ştiu că ai lăsat în primejdie un om bun, care îţi ţine locul la închisoare, şi – te grăbeştiinţr-acolo, ca să nu ispăşească el pedeapsa în locul tău, fără vină. Faci foarte bine, de vreme ce i-ai făgăduit că ai să te întorci fără întârziere!

— Am fost foarte supărat şi foarte neliniştit, mărturisi

Ionică. Sunt tare obosit şi mă doare aşa rău capul în unele ore, încât nu mai ţineam minte care mi-era datoria. Dar te rog să mă crezi, mătuşico, n-aş mai avea linişte până în ceasul din urmă, dacă bietul om ar ispăşi pentru mine!

— Aşa e! Du-te îndegrabă şi scoate-l la lumină!

— Mulţumesc pentru vorba bună! Dar te mai întrebai o dată, mătuşico: ai cumva vreo nevoie? Sunt gata să te ajut, cât mă pricep şi cât mă ţin mădularele.

— Nevoia pe care o am nu poţi s-o mulţumeşti tu, copile!

De mult timp caut pe cineva, colindând drumurile, dar cum să-l găsesc, dacă nici nu ştiu cine-i?

— Cum vine asta?! se miră băiatul, uitându-se bănuitor la bătrâna. Mai adineaori spuneai că ştii tot ce se întâmplă în lume!

— Daa!… Tot ce se întâmplă cu alţii, dar nu şi cu mine!

Dacă n-ar fi dat dovadă că îi cunoaşte gândurile şi

drumul, Ionică ar fi fost îndreptăţit să creadă că biata bătrână nu-i tocmai în toată firea. Privind-o mai cu luare-aminte, ceva i se păru ciudat în înfăţişarea ei – nu alta, decât că o mai zărise parcă undeva, şi parcă-i mai auzise şi vorba blajină.

Pe când el îşi rumega această nedumerire, bătrâna zise mai departe, arătându-şi încurcătura:

— Iată, mă copile, caut pe cineva care m-a ajutat într-o nevoie, că n-am linişte până nu i-oi mulţumi cum se cuvine. Dar de un să-l iau? Să fi fost bărbat, să fi fost femeie? Aveam o desagă grea cu mine, şi cum nu mă mai ţineau puterile…

Băiatul tresări fără voie.

— O sacoşă cu cartofi! îi scăpă vorba din gură. Într-o după-amiază, la autobuz, când era îmbulzeală!

— Tu eşti! strigă atunci bătrâna, cuprinsă de bucurie.

Bine că te-am găsit, copile! Vino să te îmbrăţişez, că eşti drept şi ai inimă bună… Şi-acum cere-mi ce vrei! Orice dorinţă a ta stă în puterea-mi s-o aduc la îndeplinire!

— Dar cine eşti tu?

Bătrâna se codi puţin, ferindu-şi ochii cu oarecare sfiiciune:

— Ce să mai vorbim de pomană!? M-ai crede dacă ţi-aş spune că sunt Sfânta Vineri?

Ionică răspunse stânjenit, fiindcă îi părea rău s-o supere pe bătrână:

— Aş vrea să te cred, dar după câte am văzut eu în lume, după ce am fost chiar şi în Cosmos…

— Atunci numeşte-mă Mătuşa cea Bună! Şi spune-mi, ce-ai dori să-mi ceri?

— Altceva nimic, decât dacă ai putea să-mi arăţi drumul.

— Mergi drept încotro te duc gândurile bune, şi ai să ajungi unde ţi-este ţelul. Dar bagă de seamă, multe ispite şi multe rele au să-ţi stea în cale. Vrăjitoarea nu, c-o am în

puterea mea. Pe zmeu l-am ucis; i-au rămas numai puii, care n-or îndrăzni să se pună cu tine. Acele rele o să ţi le aducă mai ales Căpcăunul. împotriva lui îţi dăruiesc peria, oglinda şi pieptenele pe care le ştii din poveste. Când va fi nevoie, nu pregeta să le foloseşti, în numele binelui!

Atât zise Mătuşa cea Bună, şi pieri de la umbra gornului.

— Haide, Pisicuţo, să ne căutăm drumul! strigă Ionică spre iepşoara de tovărăşie.

Aceasta mai rupse un smoc din iarba plină de rouă, apoi, întremată de popas şi de hrană, necheză vioaie, cu capul în soarele care răsărea dintre holde, în zarea câmpiei.

— Gata sunt, stăpâne!

Şi tropotul copitelor se ridică până la ceruri. Cal şi călăreţ goneau mâncând norii, având călăuză gândurile bune…

*

Fapta de laudă omului nu cunoaşte ocoluri, şi aşa se vădea a fi drumul: o linie dreaptă, peste câmpie, peste văioage şi dâmburi, peste pâraie, prin livezi, zăvoaie şi crânguri, prin locuri care nu erau totdeauna cele mai uşoare pentru călăreţ şi pentru copitele calului.

Aşa merseră, pe nerăsuflate şi zorind amândoi să câştige vremea, până ce, spre amiaza zilei, ajunseră la un râu mare.

Era o apă învolburată şi cenuşie, care se umflase de ploi şi dădea peste maluri. Mai la deal, să fi fost cinci sute de paşi până acolo, se vedea un pod, cu bolţi largi de piatră, bine lucrat, că nu l-ar fi putut lua nici cele mai umflate şuvoaie. La vale, şi nu mai departe decât era primul, se vedea încă unul, mai temeinic lucrat, deşi n-ar fi fost nevoie de risipa aceea. Se ţinea bâlci prin partea

locului, după semne, sau poate petrecere şi serbare, fiindcă la amândouă podurile se înghesuia lume, pusă pe chef şi pe glumă.

Muzică veselă se ridica în aer, împreună cu mirosul îmbietor al fripturilor care musteau pe grătare, al gogoşilor sfârâind în tigaie. Mişunau negustorii de acadele, lăudându-şi marfa şi făcând pofticios pe oricine, nu doar pe copii, ci şi pe oameni, că toţi cumpărau şi îşi umflau obrajii, ba cu caramele, ba cu beţişoare, bigi-bigi şi câte şi mai câte felurite bomboane. În alte locuri, se învârteau căluşeii, săltau bărcile zburătoare, pocneau artificii, ridicând stele colorate în aer. Comedianţi îmbrăcaţi ca irozi pofteau mulţimea la circ, făgăduind acrobaţii colosale, triplu salt la trapez, dublu bambus în dinţi, echilibrul elefantului pe două fire de paie, şi chiar unele mai dihai, cu oameni şi cu animale, care făceau lumea să se înghesuie la intrare.

Cărui copil nu-i place bâlciul, cu toate ale lui, şi circul, şi menajeria unde poţi vedea animale din toată lumea, ba chiar din cele nevăzute de nimeni?!

Mare ispită îi căzuse lui Ionică în cale, şi bun ar fi fost popasul de prânz în locul acela! încaltea Pisicuţa, care zburase şi gonise fără preget multe ore, ajutându-se când de aripi, când de picioare, ar fi dorit şi-ar fi fost îndreptăţită să capete, dacă nu o traistă de ovăz, măcar o mână de paie.

— Să facem popas, stăpâne! zise ea, căutând cu jind la izlazul unde, pe lângă căruţe, odihneau caii ţăranilor.

— S-ar cuveni, şi chiar ar fi nevoie! recunoscu băiatul. Dar ca să ne abatem pe-acolo ar însemna să ne părăsim calea. Drumul nostru nu îngăduie ocoluri, oricât ar fi ispita de mare!

— De zburat, nu mă mai ajută aripile, bag seama. Şi doar n-o să trecem prin apă! se codi iepşoara.

— Ba tocmai!

— Dar e adâncă, stăpâne! Şi învolburată! Şi abia i se vede malul 1

— N-am încotro! răspunse băiatul. Trebuie să-mi încerc puterile!

— Dacă-i aşa cum am să te las în nevoie?

Atât zise iepşoara şi se aruncă în valuri. Oamenii de la bâlciuri rămaseră cu gurile căscate, văzând această trăsnaie. Să înfrunţi o asemenea apă vijelioasă, când ai la îndemână două poduri, nu unul?! îndată, mulţimea se îmbulzi pe mâl, să vadă urmarea. Tăcură muzicile, se opriră căluşeii şi bărcile zburătoare, se opri circul, iar acrobaţii, cu dansatoarea pe sârmă, cu clovnii, dădură fuga la gârlă.

Ba veniră chiar şi animalele de la menajerie, maimuţele, urşii, leii, tigrii şi elefantul care făcea echilibru pe două fire de paie. Negustorii de acadele şi bargagiii stăteau mofluzi, cu buzele umflate, fiindcă fugeau muşterii. Gogoşile din tigăi începură să se dezumfle, să-şi piardă rumeneala, revenind la forma aluatului, îndesate şi albe, fiindcă focurile se stinseseră de la sine. Cât despre fripturile de pe grătare încetară să mai sfârâie, se strânseră laolaltă, câte două, câte patru, lipindu-se cum erau înainte de a le tăia măcelarul; şi dacă ar mai fi ţinut mult aşa, n-ar fi fost de nicio mirare să-şi recapete forma deplină „plus pielea, şi să învie, prefăcându-se în vacă şi oaie.

În acest timp, cal şi călăreţ se pierduseră în mijlocul valurilor. Pisicuţa ţinea afară doar nările, iar lui Ionică apa îi ajungea până la umeri. Vuia nul, încercând să-i ducă la vale, dar în chipul cel mai ciudat, de neînţeles celor care priveau de pe maluri, nu-i scotea din drum nici cu un lat de palmă; înotau de parcă ar fi mers după sfoară, numai că, spre a rămâne credincioşi gândului – fiindcă gândul bun îi ducea într-acolo – amândurora li se cerea neînchipuită

strădanie.

Când fură pe malul celălalt, Ionică abia îşi mai trăgea răsuflarea, iar biata iepşoara cu greu se mai ţinea pe picioare.

— Mare fu lupta, stăpâne!

— Dar am sfârşit-o cu bine!

Goneau iarăşi acuma, pe acelaşi drum oare nu îngăduia ocolurile: vântul rece, pătrunzând prin veşmintele ude, îmbrăca trupul lui Ionică în gheaţă şi tremur. Şi după ce tremură astfel o vreme, din haine începu să iasă aburi, ca de pe bălţile calde, la căderea răcoroasă a serii. În locul frigului, băiatul simţi dogoreală, iar mai târziu o durere vie în creier. Ochii i se împăienjeneau, era istovit de atâta cale, dar gândul nu-i dădea odihnă – şi astfel câmpul se mistuia sub copitele calului.

— Numai de m-aş ţine până la urmă! zise Ionică.

Pisicuţa îşi flutură coama:

— Nu-ţi pierde firea, stăpâne!

Pe scară, după ce trecuseră peste dealuri, peste râpe, peste câmpuri brăzdate de nuri, neputând ocoli nicio piedică aflată în cale, drept în faţă se ivi un munte care, dacă nu era înalt până la ceruri, în schimb le închidea drumul. Ionică descălecă şi scoase un oftat, din adâncul inimii

— Îţi mulţumesc că m-ai adus până aici! îi zise iepşoarei. Mai departe am să mă duc singur; asemenea urcuş nu-i de tine!

— Şi de ce, stăpâne? Tot pe coaste de munte am umblat, de când mă ştiu pe lume!

— Aici n-ai să poţi răzbate! Piscul care ne taie calea e numai stâncă goală!

— Dar fără mine n-ai să-l poţi urca! Suie!

Când Ionică fu iar în şa, credincioasa şi vrednica lui însoţitoare prinse să urce povârnişul, cu puteri de care n-ai

fi crezut-o în stare. Se ivea câte o crăpătură de stâncă, ici şi colo; ea îşi făcea vânt să zboare prin aer, folosind ultima vlagă din aripi; dedesubt se căscau prăpăstii, de îţi dădeau ameţeală. Sub copitele ei cremenea scotea scântei, şi acestea, luate de vânt, se amestecau pe cer cu stelele care tocmai începeau să răsară. Câte o stâncă, desprinsă din munte sub tropotul calului, se prăbuşea şi se rostogolea la vale, sfârtecând copacii, buşind în tăpşane, spulberând apa izvoarelor şi prefăcând-o în ploaie.

Călăreţul nostru se ţinea cu amândouă mâinile de coamă, altfel ar fi căzut pe spate, şi de-a dura s-ar fi dus, tocmai până-n vale, aşa de pieptiş era aici povârnişul, şi numai piatră goală! Dar Pisicuţa îl urca vitează, de parcă ar fi avut înlesnirea miţei căreia îi purta numele. Numai că nu avea niciun fel de înlesnire, sărmana, ci folosea aceeaşi trudă cu a omului care suie, căţărându-se din stâncă în stâncă, alunecând, zdrobindu-şi genunchii, prăvălindu-se şi ridicându-se iarăşi, fiindcă de mult îşi pierduse ajutorul aripilor. Iar când stânca, aproape de piscul pus aşa de nepotrivit în cale, începu să se zvârcolească, arătându-şi toanele, căci nu cunoscuse până azi, şi nu îndura, potcoavele calului, Pisicuţa îşi continuă urcuşul, târându-se pe burtă, toată numai o rană, apucându-se cu dinţii de piatră, gemând, icnind, lăsând în urmă o dâră de sânge care arăta drumul, mai drept decât dacă l-ar fi tras cu linia…

O noapte întreagă ţinuse această caznă; atunci când ajungeau ei sus, în spate răsărea şi soarele. Coborâşul de aici încolo se arăta a fi o plimbare; coaste line, împletite cu văioage mergeau tot aşa, până unde ajungea şi privirea, la nişte grădini îndepărtate, că tot orizontul părea numai o floare…

Pisicuţa însă, după ce privi tristă acest îmbietor colţ de lume – se lăsă la pământ şi zise cu jale:

— Stăpâne, am trecut greul, numai că de-aici înainte

îi face drumul singur! Rău îmi pare să te las tocmai acuma!

Şi vorbind ea aşa, ochii ei lăcrămau că ai oamenilor.

Ionică îngenunche, îi luă botul în palme:

— Aştept să te odihneşti. Eşti istovită, biata de tine!…

Iată acolo o fâneaţă… mă duc să-ţi aduc demâncare.

— Nu mâncarea îmi lipseşte… S-a terminat duhul din mine.

— Dar tu ai şapte vieţi; nu eşti ca toţi caii!

— Drumul m-a sfârşit, şi mă sfârşea să fi avut încă peatâtea vieţi câte am lăsat în urmă. Dar să ştii atât, că nu-mi pare rău, fiindcă eşti un băiat plin de inimă. Mergi tot aşa şi de-aici încolo!

Pisicuţa adulmecă în aer.

— Fii cu luare-aminte! mai zise ea. Răul ne dă târcoale!

Apoi închise ochii, şi răsuflarea pe care Ionică i-o simţea în palme se stinse; atunci mâinile lui îngheţară. Şi tot atunci se auzi în aer o voce croncănitoare:

— Acum e a mea! Hai, du-te şi las-o drepturilor mele!

Corbul se rotea pe deasupra, bătând repede din aripi şi croncănind ameninţător, fiindcă era mort de foame.

— Piei, spurcăciune! Piei, cobe nesăturată! strigă băiatul.

Pasărea croncăni, pusă pe harţă:

— Nu întârzia! Du-te, şi lasă-mi-o!

— N-am să ţi-o las! A fost o fiinţă bună şi credincioasă, şi-aş fi un nemernic dacă aş părăsi-o în ghearele tale!

— Vrei s-o îngropi? croncăni batjocoritor corbul. N-ai sapă! Şi la o palmă sub pământ e stâncă tare. Încearcă!

Cuprins de scârbă şi disperare, Ionică râcâi cu degetele fără să ţină seama că le făcea să sângereze şi, într-adevăr, numaidecât dădu de piatră.

— Du-te, băiete, du-te! îl cicălea pasărea hrăpăreaţă.

Să nu întârzii! Ştii că ai altă datorie!

— Nu ţi-o las, de-ar fi să-mi dau viaţa! răspunse învrăjbit băiatul.

Şi se puse pe treabă. Peste leşul iepşoarei credincioase clădi piatră cu piatră, adăpost greu şi trainic, să nu-l poată surpa ghearele corbului, nici ciocul lui care fărâmă şi oase.

Erau pietre mari, cum se găseau pe creastă, unele mai grele decât el, dar, împingând, opintindu-se, icnind, cu spinarea frântă, cu braţele însângerate, le aduse pe toate şi le îngrămădi laolaltă.

Se făcuse amiaza când totul fu gata. Corbul de mult nu mai era acolo; plecase croncănind, să-şi caute norocul murdar prin vreo altă parte. Desigur, el fusese solul răului pe care îl adulmecase Pisicuţa înainte de a-şi da duhul în pace. Oricât era de îndurerat Ionică de pieirea acestei bune tovarăşe, nu mai putea zăbovi acolo, unde de altminteri nu mai avea ce face, decât să verse o lacrimă.

Şi, cu ochii uzi, porni la drum, având drept împăcare gândul că răul se dusese departe…

Dar răul nu are numai un chip, ceea ce curând urma să se dovedească…

Nu mersese băiatul un sfert din calea limpede spre acele grădini fermecate, când, fără veste, cerul se întunecă şi începu să verse dintr-o parte trăsnete năprasnice, din alta, tunete, iar de deasupra, ploaie cu găleata.

Ionică îşi pipăi în sân cele trei lucruşoare dăruite de

Mătuşa cea Bună; nu ştia dacă o să mai aibă nevoie de ele, totuşi nu se cuvenea să le piardă. Cădea trăsnetul în faţa lui, împroşcând pământul în sus, ca ghiuleaua, şi pământul răscolit îl aducea la loc potopul, aşa că locurile rămâneau neschimbate. Câte o răbufnire de vânt, venită din urmă, îl ridica pe sus şi-l arunca la o sută de paşi mai departe. Dar când vântul acela, cum nu se mai pomenise

vreodată, îl izbea dintr-o coastă, smucindu-l, trăgând de el să-l scoată din calea cea dreaptă, drumeţul se trântea la pământ, fără să-i pese că peste el treceau şuvoaiele înspumate, îşi înfigea unghiile, coatele, genunchii în clisa vâscoasă, şi stătea aşa, încleştat, gata să se ţină şi cu dinţii de iarbă, până ce răbufnirea, înfrântă, se ducea la naiba.

Cine-ar mai fi putut să ştie ce oră a zilei era, cum treceau ceasurile, când în jur plutea întuneric de noapte, sfâşiat numai de fulgere, câteodată? Cum ar mai fi putut să ştie băiatul câtă din apa care curgea pe el era năduşeală, şi câtă ploaie nesăturată? Şi cine ar fi putut să-i spună dacă asemenea cumplită dezlănţuire a firii urma să aibă un capăt?…

Pe seară, când Ionică ajunse la grădinile fermecate, furtuna rămăsese în urmă. Pe-aici nici măcar nu plouase;

locurile erau îmbietoare, paşnice şi înmiresmate.

Creşteau, cât vedeai cu ochii, într-o parte şi-n alta, arbori şi flori din ţările reci şi din ţările calde, deprinse cu acest trai laolaltă: mesteacănul, pinul cu eucaliptul de la tropice şi cu baobabul, pinul negru cu palmierul, mărul domnesc cu portocalul, cireşul şi corcoduşul cu bananul şi cocotierul, stejarul cu cedrul şi cu măslinul, fagul cu platanul, laleaua cu lotusul, liliacul cu mimoza sfioasă…

Şi toate acestea, în fermecata lor înfrăţire, îşi dăruiau trecătorului fructele, floarea, mireasma şi adăpostul.

La capătul puterilor, Ionică hotărî să mâie aici peste noapte şi, după ce îşi potoli foamea cu atâtea soiuri de fructe câte ofereau ramurile, se culcă pe frunze de palmier ca în Africa, sub umbrela ocrotitoare a unui măslin asiatic, îşi puse drept căpătâi, ca să n-o piardă, legătura cu cele trei lucruşoare şi adormi, încredinţat că în această grădină a păcii n-aveau cum să intre relele şi vrăjmaşii.

k

Adânc fu somnul băiatului, după ce zile şi nopţi pe

ochii lui nu se mai întâlnise geană cu geană, adânc, dar chinuit de nelinişti care îl făceau să se zbuciume pe frunzele palmierului, calde. Era o forfotă ciudată în jur, poate copacii umblau noaptea, luându-şi picioare, ca oamenii, şi unii chiar îi dădeau târcoale; ba parcă şi vorbeau, fiindcă, deşi în somn adânc, auzi glasuri, în chip desluşit:

— Lăsaţi-i capul mai jos!

O mână îi sprijini grumazul, încordat şi înţepenit. Văzu, printre gene şi ca prin vis, trei umbre la căpătâiul lui. Îi era peste putinţă să se trezească, să deschidă ochii mai mult.

Şi-apoi umbrele care din copaci se prefăcuseră în oameni, luminaţi de lună ca ziua, nu urmăreau să-i facă vreun rău, că ar fi avut timp să-l împlinească până acum…

Acel somn ameţitor, părând mai degrabă o beţie, dădea să-l copleşească din nou, să-l ducă pe cele mai îndepărtate tărâmuri ale uitării, când glasul Pisicuţii îi veni în urechi, desigur numai din amintire, fiindcă până la locul unde zăcea ea era cale de-o zi. Dar glasul se auzi limpede: „Răul he dă târcoale!” – şi-atunci Ionică fu străbătut de-o spaimă care se duse de la călcâie până la creier, şi-l făcu să sară drept în picioare.

Era clipa când ziua se îngâna cu noaptea, şi drept în faţa lui se aflau trei zmei, cam mărunţei, pui, că pe zmeul cel mare îl răpusese Mătuşa cea Bună, după cum s-a şi spus»

Fiecare din ei avea în mână câte unul din lucruşoarele dăruite de binevoitoarea bătrână, peria, pieptenul şi oglinda;

În timpul somnului i le furaseră de sub căpătâi.

— Daţi-mi-le înapoi! strigă Ionică, încă buimac de somnul adânc.

Auzindu-i vorba, cei trei tresăriră şi schimbară priviri între ei.

— El este! zise unul. îl recunosc după glas!

Şi, făcând un pas înainte, rânji răzbunător:

— Tu ne-ai oprit să ne urcăm prin faţă în autobuz!

Acum îi recunoscu şi Ionică, măcar că nu păstrau decât chip omenesc, în rest având toate ale zmeului, adică şi gheare, şi aripi, şi suflet hain.

Erau cei trei derbedei de la autobuz, care o îmbrânciseră pe Mătuşa cea Bună. Nu se miră băiatul că, având asemenea apucături, putuseră până la urmă să-şi ia chiar înfăţişarea de azi, şi să iasă la drum, spre a face rău orişicui.

— Acum ne-ai încăput în gheare! scrâşni al doilea zmeu.

O să vezi tu ce-nseamnă să te pui cu noi!

În loc să se sperie, Ionică – între timp pe deplin dezmeticit? îşi sumesese mânecile, hotărât să-i înfrunte, deşi n-avea nicio armă în mâini.

— Daţi-mi înapoi lucrurile, că altfel vă rup în bucăţi!

Greu să te pui unul cu trei! Dar fusese atâta hotărâre în glasul lui, şi atâta îndârjire i se citea în ochi, încât puii de zmei dădură înapoi; pân-acum încolţiseră tot trecători bicisnici, nu se-aşteptau să dea peste unul aşa furios. Căci, într-adevăr, sabie să fi avut Ionică, n-ar fi fost mai tăioasă decât privirea lui. Astfel, derbedeii făcură stânga-mprejur.

— Daţi-mi lucrurile! strigă băiatul, gonind după ei.

Livada înflorită rămânea în urmă; acum se aflau în câmp.

Şi putea să te umfle râsul văzând cum zmeii, cu aripile desfăcute, zburau pe lângă pământ, ajutându-se şi cu piciorul, nevolnici, că n-aveau în ei destulă putere să se înalţe mai sus.

Ionică n-avea pe nimeni într-ajutor, şi îi lipseau toate spre a se război cu trei, dar, se vede treaba, fierbea atâta furie în el, încât alerga mai iute decât este în putinţa oricărui om; toată făptura lui, şi creier, şi inimă, şi trup

ţinteau să-i prindă din urmă pe fugarii răufăcători, spre a-i pedepsi şi a-şi lua înapoi lucruşoarele acelea, chiar dacă nu i-ar mai fi fost trebuitoare la drum. Zmeii, încă nedeprinşi să fie în aşa chip urmăriţi, începuseră să gâfâie, şi de pe acum aveau spor mai mic. Când unul, când altul întorceau capul, mirându-se că urmăritorul era din ce în ce mai aproape înapoia lor. Văzând, după scurt timp, că altă cale nu-i, se opriră şi îşi găsiră scăparea în a se tocmi, ca tot furul care încearcă să scape măcar ceva din pradă, când e încolţit:

— Ia tu peria, lasă-ne nouă restul, că altceva nu dorim, şi te du!

— Nu!

— Ia şi pieptenul! Oricum, rămâi în câştig!

— Nu mă tocmesc cu tâlharii! răspunse Ionică, îndârjit.

— Dacă te iei la trântă cu noi, s-ar putea să te răzbim!

— Mai bine să mă răzbiţi, decât să fac pace cu voi şi să se cheme că rămânem prieteni buni!

Pe când se ciorovăiau ei astfel, în acel câmp deschis, numai ce mi se întunecă bolta cerului şi de sus, dintr-un nor ca balaurii, pogorî Căpcăunul, vărsând pe singurul lui ochi foc şi fum. Era căpcăun în toată firea, nu pui, şi cu această dihanie mai greu să te lupţi!

Zmeii, care îl cunoşteau mai de mult, se făcură mici şi tăcură mâlc. Într-o clipă, arătarea îi prinse pe toţi trei de ceafă, cu una singură din mâinile lui uriaşe, iar cu cealaltă prinse să-i scotocească, până găsi lucruşoarele fermecate.

— Acum luaţi-o la sănătoasa! răcni el, nemaidorind altceva.

Şi ca nu cumva puii de zmei să se milogească, le altoi câte un picior zdravăn în spate, trimiţându-i la o poştă distanţă.

Ce-i rămânea de făcut băiatului, rămas singur cu

namila, decât să-şi sumeată mânecile, să scuipe în pumni şi să pornească la luptă nedreaptă, că mai bine îşi lăsa aici viaţa, decât să se dea învins pene în cercate!

Iată însă că duşmanul, în loc să primească lupta, începu să rânjească, trăgându-se uşurel înapoi, ca laşul. Dar când

Ionică, hotărât să nu-l lase, puse un pas înainte, Căpcăunul îi aruncă peria în faţă, şi se făcu nevăzut – desigur, prin putere de vrajă. Iar băiatul rămase locului, cu ochii holbaţi şi cu gura căscată.

C

um atinsese pământul, peria începuse să sfârâie, să se zvârcolească, să scoată miasme, şi cât n-ai gândi, în locul acela se ridică o pădure deasă şi tare ciudată. Aşa de deasă, că un trecător abia ar fi avut unde pune pasul, şi aşa de ciudată, că nu-i găseai asemuire cu oricare alta. Copacii n-aveau frunze, nici ramuri, părând mai degrabă un soi de alge, iar culoarea lor, alburie, palidă, pe alocuri însângerată, era a plantelor crescute în smârcuri, în ape stătute de baltă.

Până ce băiatul să se dumirească şi să mai vadă şi altceva, asupra lui se năpusti un dulău sălbatic, venit de unde nu se ştie şi fără să se vadă. Lui Ionică nu-i era frică de câini, se pricepea cum să se poarte cu ei, cum să le vorbească. Dar acesta nu părea din cei care caută mângâierea omului, ci ciomagul, şi el nu avea la îndemână nici măcar o piatră.

La doi paşi, dulăul îşi arătă colţii şi se avântă să-i înşface grumazul. Băiatul n. – avu altceva ce să facă, decât să se trântească la pământ; săritura dihaniei rămase fără ţel

— I se auziră colţii pocnind crâncen în vânt. În clipa aceea, ştiind că dacă nu înfruntă primejdia cu toată dibăcia şi cu tot curajul este pierdut, împreună cu omul pe care era dator să-l scape, Ionică îşi aruncă braţele ca doi cleşti

şi ca două arcuri şi, prinzând unul din picioarele de dinapoi ale dulăului sălbatic, strânse din răsputeri, până ce osul trosni.

Un cheiălăât înspăimântător făcu să vuiască pădurea ciudată. Câinele se duse târâş vreo douăzeci de paşi, aşa de vârtos îi fusese saltul. Be-acolo, şchiopătând şi chelălăind groaznic, se năpusti încă o dată, ţintind de data asta picioarele, cum face orice fiară, schimbând calea atacului, dacă nu i-a – izbutit prima dată.

Acum însă Ionică se aruncă în sus şi, căzându-i în spate, se agăţă din răsputeri de cealaltă labă, şi n-o slăbi până ce n-auzi osul trosnind iarăşi. Numai că, odată cu această izbândă, simţi colţii dulăului sfârtecându-i glezna – colţi tari ca oţelul briceagului. Da, n-ar fi fost cu putinţă să iasă şi biruitor – şi întreg dintr-o luptă atât de inegală şi încrâncenată.

Mai înspăimântător urla acum fiara, în timp ce, cu puteri slăbite – voia să se năpustească a treia oară, ţintind mijlocul băiatului. Poate lui Ionică i-ar fi sunat atunci sfârşitul fiindcă groaznic se înfuriase dihania. Spre norocul lui, un om care auzise urletele îi venea în ajutor, şi, cu toate că 3 i-avea în mină niciun fel de armă, numai cum îl văzu, dulăul se duse, chelălăind şi târându-şi picioarele fărâmate.

— De unde te-a muşcat? întrebă omul.

Pe chipul lui se citea mare nelinişte şi adâncă milă. Era un bărbat trecut de vârsta mijlocie, mai degrabă scund decât înalt la statură, cu o barbă încărunţită, tăiată scurt şi rotunjită la colţuri, cu o mustaţă măruntă, cu pungi de oboseală sub ochii alungiţi, în care blândeţea şi dragostea de oameni se vedeau de la întâia privire.

— E un câine turbat şi de mult timp face prăpăd prin aceste părţi ale lumii! zise omul, cu ochii la glezna băiatului, rău sfârtecată.

Ionică simţi ducându-i-se repede în trup o fierbinţeală care îi înmuia mădularele; încercă să se ridice în picioare, însă zadarnic.

— E Căpcăunul! răspunse el, înciudat de acea moleşeală. L-am recunoscut, cu toate că şi-a luat altă înfăţişare. Vrea să mă oprească din drum, dar eu trebuie să merg mai departe, şi fără întârziere, altfel îmi pierd şi liniştea, şi cuvântul dat omului.

Omul bun clătină din cap, amarnic.

— Vai, sărmane!... Fiindcă te văd curajos, am să-ţi spun adevărul! Vezi cimitirul de colea? Toţi câţi sunt îngropaţi aici au murit de turbare!

Avea de ce te cuprinde groaza şi tremurul! Abia acum văzu Ionică, în stânga lui, un Ian de morminte întinzându-se până la orizont, pe mii şi mii de pogoane. Şi totuşi, nu simţi groază, ci doar moleşeală.

— Trebuie să plec îndată! Sunt în întârziere, bâigui, încercând încă o dată să se ridice, şi tot zadarnic.

— N-ai să poţi merge nici zece paşi! Turbarea ţi se urcă în mădulare.

Ochii băiatului scânteiară, şi glasul lui învinse pentru o clipă sfârşeala.

— Am să mă târăsc pe jos! Am să câştig drumul palmă cu palmă!

Cu chipul devenit foarte palid, omul îngenunche alături.

În sufletul lui se vădea lupta şi frământarea.

— Băiete! zise el, având fruntea lac de sudoare. De mulţi ani mi-am făcut sălaşul lângă acest cimitir de oameni, şi după străduinţă fără seamăn am găsit un leac cu care să învingem turbarea t

— Dă-mi-l! bâigui Ionică. Trebuie să plec fără întârziere!

Omul se frământa la căpătâiul lui, în grea cumpănă, după chinul pe care i l-ar fi citit oricine văzându-l la faţă.

— Până azi nu l-am încercat decât pe animale 1

— Încearcă-l pe mine 1

— Nu-i sigur că se potriveşte şi oamenilor! Dacă nu-i bun, ai să mori în chinuri îngrozitoare!

Ionică îşi încleştă maxilarele, aşa că vorba lui ieşi printre dinţi, ca un şuier;

— Dacă n-am s-ajung unde trebuie, chinul meu le va întrece pe toate celelalte cunoscute de oameni!

Atunci omul nu mai zăbovi să ia hotărârea:

— Ar fi păcat să piară un băiat ca tine! Eşti gata?

— Sunt gata!

Pe urmă Ionică nu-şi mai dădu seama decât ca prin vis despre cele ce urmară. Auzi, sau visă, pocnetul unei fiole sparte; îl recunoştea, de parcă spărsese fiole toată viaţa.

Auzi sfârâitul scos de ultimele picături pe care le trăgea acul… Se înfioră puţin şi strânse pumnii: ştia că urmează o înţepătură, şi avea puţină teamă, chiar dacă înţepătura nu era dureroasă. Privea printre pleoape… Parcă omul bun nu mai avea barbă, şi în locul surtucului îmbrăcase un halat alb… Ar fi spus că-l recunoaşte.

— Fii fără grijă! şopti băiatul. Sunt învăţat cu injecţiile.

Mi-au făcut la streptomicină!… O fi bună, dar mi-e lehamite!

Acul pătrunse în piele – aceeaşi înţepătură de altă dată.

— Va să zică, asta vindecă turbarea?

Era ca în vis, fiindcă altfel n-avea de unde să se audă glas de femeie în pustietatea aceasta. Un glas de femeie, care oftă şi zise, în şoaptă:

— Iar aiurează!

Ionică deschise ochii, deodată.

— Dac-ai spus despre mine că aiurez, te rog să mă

laşi în pace! Sunt teafăr şi am mintea trează!

Dar lângă el nu era decât omul bun, care îl veghea cu nelinişte şi cu dragoste.

— Cum te simţi?

Drept răspuns, Ionică sări în picioare; îi pierise moleşeala din trup şi nelimpezimea din creier. Văzu în stânga cimitirul fără sfârşit, şi abia acum îl cuprinse groaza.

— Toţi au murit de turbare? bâigui el, cu inima înmuiată.

— Toţi! Dar tu ai scăpat, fără doar şi poate!

— Îţi mulţumesc! Am să-ţi rămân recunoscător toată viaţa!

— N-am aşteptat mulţumirile tale, băiete, ci ale inimii mele, care de mult sângerează văzând atâta suferinţă şi moarte!

— Recunoştinţa n-ai să mi-o opreşti niciodată! răspunse băiatul.

Apoi surâse uşor şi adăugă, privindu-l pe omul bun cu un pic de şiretenie, printre pleoape:

— De altminteri te cunosc, aşa cum te cunoaşte lumea întreagă!

— Ştii cum mă cheamă?

— Pasteur! Nici n-ai putea să fii altul! Dar află că, printr-o întâmplare din cele mai ciudate, eu… nu sunt Jean

Meister! Şi-acum plec! Vreau să trec de pădure, până nu se lasă noaptea!

Omul îl apucă de braţ, oprindu-l hotărât:

— Nu care cumva să te avânţi pe-aici! Vezi cimitirul din dreapta?

Un alt cimitir, mai întins decât primul, dacă îl poate închipui mintea omenească, se întindea în partea cealaltă, lăţindu-se spre orizont, că parcă nu mai avea margini.

— Aici zac cei ce-au trecut prin pădurea aceasta. Nu-i

o pădure ca toate altele!

— Văd... Sunt nişte copaci cum n-am mai întâlnit până astăzi, şi toţi cresc anapoda.

— Fiindcă nu răsar din orice sămânţă, ci din sămânţa bolilor!

— Bolile au sămânţă?

— Da; am găsit-o eu, dar alţii nu-mi dau crezare. Aici e o pădure de microbi, mai primejdioasă decât dacă ar fi plină de fiare şi de şerpi veninoşi, ca pădurile tropicale!

Atunci se uită băiatul cu mai multă luare-aminte, şi văzu că, pe lângă forma lor neîntâlnită altundeva, copacii aceia mai aveau şi alte ciudăţenii; ei se mişcau, neliniştiţi, unii încovrigându-se, alţii şerpuind, alţii sărind din loc în loc, parcă în căutarea unui izvor de unde să sugă mai multă viaţă. Şi toţi parcă aveau capete, şi ochi de balauri, şi guri căscate, pregătindu-se să muşte şi să înhaţe. Dar – ciudăţenie care le întrecea pe toate, îngrozindu-te dacă-i luai seama – fioroşii copaci se înmulţeau cu o iuţeală năprasnică, din unul răsărind mii în preajmă, aşa fel că, de la o clipă la alta, pădurea se făcea şi mai deasă, şi mai nesăţioasă.

— Iată de unde pleacă, pe furiş, bolile în lume, şi lumea tot nu vrea să creadă! adăugă omul bun, ţinându-l pe Ionică de braţ, fără să-l slăbească.

— Eu te cred! răspunse băiatul. Dar n-am încotro; trebuie să trec dincolo, şi fără zăbavă!

— Dar au să te încolţească bolile, înainte de a ajunge

La capăt!

— Am să mă lupt cu ele, cum m-am luptat cu zmeii, mai adineauri!

— Au să se lipească de tine ca vâscul de coaja copacului!

— Am să le port în picioare. Şi dac-or fi să mă răpună, n-am să le îngădui, decât după ce mi-oi îndeplini datoria!

— Care-i acea datorie?

— Să scap un om de la moarte şi să-i dau libertatea!

— Merită! şopti vraciul. Acum îmi dau seama de impasul în care te afli!

Apoi, cu o mână neliniştită începu să-şi frământe barba:

— Ar fi o cale să te aperi, dar n-am desăvârşit-o până astăzi. Sunt bătrân; am lăsat-o în grija altora…

Şi după câteva clipe de gândire, omul care-l salvase pe

Ionică de la moarte îi slăbi braţul:

— Băiete, încearcă! Dacă mergi drept înainte, ai să dai peste un ucenic al meu, nu prea departe. Poate că el a găsit leacul!

După ce mulţumi pentru sfat şi pentru celelalte, băiatul porni spre pădurea vrăjmaşă. Pe măsură ce se apropia, copacii, urmându-şi înmulţirea năvalnică, puneau în faţa lui o urzeală mai deasă. Acum, chiar dacă n-ar fi ştiut ce se ascunde în această ţesătură scârboasă, îşi dădea seama că tare greu i-ar fi fost unui om s-o răzbată. Poate doar înarmat cu o secure, ca să-şi deschidă drum, palmă cu palmă. Dar, într-un fel sau în altul, Ionică ştia că nu poate face calea-întoarsă.

Numai o dată se opri locului şi privi în spate. Omul se afla tot acolo unde îl lăsase, şi – cum se proiecta pe cerul albastru – părea, privit de departe, că îşi întrece statura măruntă, luând-o pe-a uriaşilor; şi era un uriaş, de bună seamă, dar nu prin alcătuirea cărnii omeneşti şi-a oaselor, ci prin mintea care se ridica la înălţimi neatinse de alţii, şi prin inima care dădea înălţimii lui bunătate.

Băiatul îi făcu un semn cu mâna, punând în acest gest recunoştinţă şi dragoste, apoi porni mai departe… Mai avea o sută de paşi până la pădurea înveninată, când un alt om îi apăru în faţă.

— Tu eşti ucenicul învăţatului? întrebă băiatul.

— Mă străduiesc să mă pot numi astfel.

— Trebuie să trec prin pădure, Ai găsit mijlocul să mă apere?

— Tocmai astăzi! Ia asta şi îmbrac-o!

Nu era ceva să te minuneze, nu părea o haină miraculoasă, ci o simplă manta de pânza albă, cu glugă care să-ţi acopere capul. Pânza, scorţoasă, mirosea leşios, a medicamente şi-a abur. Cam neîncrezător, Ionică o îmbrăcă, strâmbând din nas, fiindcă mirosul îi era bine cunoscut şi-i făcea greaţă.

Ucenicul învăţatului îi strânse baierele, anume puse la mâneci, ca să ascundă şi mâna, nu numai braţele; pe urmă, strângând alte baiere, ale glugii, acoperi faţa băiatului, de nu i se mai vedea nici măcar nasul.

— Acum urmează-ţi drumul! zise el, când totul fu gata.

Dar bagă de seamă: nu lepăda haina decât după ce-ai trecut dincolo şi ai ajuns destul de departe. Cât ai să fii în pădurea înveninată, n-ai voie să-ţi dezveleşti niciun deget; nu slăbi gluga, chiar dacă îţi pierzi răsuflarea. Rabdă şi apără-te!

— Îţi mulţumesc, învăţatule! Cum te cheamă?

— E foarte greu să-ţi răspund… în mine sunt mai mulţi oameni, care am pornit la aceeaşi treabă. Să-ţi spun numele unuia, aş nedreptăţi pe altul. Să ţi le spun pe toate, ţi-aş împuia capul. Du-te, cu sănătate!…

Ionică porni, încrezător, urmându-şi linia dreaptă. Avea gluga aceea miraculoasă chiar şi însuşirea de a nu-i lua vederea, deşi îi acoperea toată faţa… Şi, oricât de deasă era pădurea, oricât de primejdioasă, băiatul văzu cu uimire că la trecerea lui copacii se dădeau înspăimântaţi la o parte, zvârcolindu-se, încolăcindu-se, ţopăind ca apucaţi, scoţând scrâşnete de neputinţă sau urlete de groază. Câte unul care nu se ferea la timp, sau era mai învrăjbit, mai încăpăţânat, şi voia să închidă drumul băiatului, cădea la

pământ, veşted, ars, uscat, fără viaţă, îndată ce se atingea de haina miraculoasă.

Aşa merse Ionică prin pădurea care lăpusese atâta suflare de oameni, fără să păţească nimic, decât că răsufla greu şi îl durea puţin capul… Ajungând dincolo, unde drumul se deschidea liber în faţă, lepădă haina şi nu uită să-şi îndrepte gândul recunoscător spre cei învăţaţi datorită cărora se afla aici, teafăr. Se gândi cu mâhnire că unii oameni n-au să-i ţină minte, alţii nici măcar n-au să-i cunoască, şi mulţi n-au să-şi dea seama cât le datorează lumea întreagă… Dai, sortiţi uitării sau gloriei, ei poate nici nu aşteptau altă răsplată decât pe aceea care şi-o găseau în inimi, ştiind că şi-au făcut datoria. Şi Ionică, aflat pe acest drum tot pentru a-şi face o datorie, ştia, simţise cu fiecare pas mai departe, cu fiecare primejdie înfruntată, cu fiecare piedică dată din greu la o parte, că o răsplată mai mare nu poate afla firea omenească.

Rămase acolo câteva ceasuri, să se odihnească, apoi îşi reluă drumul, deşi cădea noaptea. Şi merse prin noapte, fără grijă că ar putea să se rătăcească, fiindcă îşi urma gândul, care până acum nu îl trădase.

Se schimbaseră locurile, şi vremea se schimbase; trecea prin ţinuturi pustii, lăsate în paragină, iar de sus cădea o ploaie de toamnă, rece şi deasă. Spre ziuă se lăsă frig, apoi curând începu să fulguiască. Bătea de la nord un vânt aspru, care trecea uşor prin veşmintele băiatului şi-l îngheţa până în măduva oaselor. Când fu lumină de-a binelea, atâta lumină câtă putea să răzbată prin nori şi prin ninsoarea prea deasă, între fulgii mânaţi de vânt când într-o parte, când în alta, se ivi Căpcăunul, pe neaşteptate.

— N-ai turbat! scrâşni el, cu vocea mânioasă.

— Nu! Sunt teafăr.

— Nu te-a atins boala! Nici ciuma, nici holera, nici lepra, nici oftica!…

Băiatul râse, deşi de frig îl dureau şi carnea, şi

oasele:

— Niciuna! Şi încă nu le-ai spus pe toate! în lături, spurcăciune! Trebuie să merg mai departe!

— N-ai să poţi, odată cu capul!

Cum zise vox-ba, Căpcăunul scoase din sân pieptenele şi-l ai uncă drept în faţă.

Viscolul prinse să urle cu puteri noi, încă neîncercate, mătuxând zăpada, smulgând din pământ scaieţii, tufele, chiar şi iarba uscată, şi învârtejindu-le laolaltă, că nu mai vedeai nimic alta, decât prăpădul şi haosul.

Ionică se trânti la pământ, altfel răbufnirea turbată l-ar fi luat pe sus, ducându-l în hăuri îndepărtate. Auzea deasupra lui urlete, simţea cum îl smucesc de tot trupul gheare ascuţite şi îngheţate, până ce, după un timp, viscolul amuţi, şi în jur se lăsă o tăcere aspră. Atunci băiatul, se ridică de jos, şi în faţa lui văzu că răsărise un zid care îi tăia drumul, la o aruncătură de piatră.

C

a se afla pe drumul lui nu avea îndoială; ştia că jindul bun îl călăuzise şi de data aceasta. Dar nu putea înţelege cum răsăfiseră prin viscol toate că ce se vedeau în juru-i. Nu mai era pe câmp, ci într-un oraş, cu case şi cu palate clădite temeinic din piatră. Drumul devenise acum o stradă pavată, un chei mai degrabă, fiindcă îl mărginea un râu mare, sau un fluviu, cu apele îngheţate.

Iar zidul care îi închidea calea nu era aşa cum îl văzuse prima dată, până să se dezmeticească, ci un şir de lănci şi de săbii, strânse una în alta. Se desluşea acolo o întreagă armată, după toate semnele pusă pe luptă, nu pe paradă. Dar cu cine avea să lupte şi dacă urma să atace, sau să se apere, Ionică nu putea să-şi dea seama deocamdată.

Se afla sub bolta de la intrarea largă a unei case;

probabil acesta îi fusese adăpostul cât se năpustise vijelia năprasnică. Peste drum, de deasupra apelor îngheţate, se ridicau aburi, şi întreg cheiul, şi tot oraşul pluteau ca în ceaţă.

— Un ţi-e arma? auzi un glas lângă el, rostindu-se pe neaşteptate.

De cealaltă parte a bolţii, rezemat de uşa grea de stejar, cu sculpturi bogate, văzu abia acum. un băieţandru firav şi fraged, dar înarmat până-n dinţi şi îmbrăcat ca ostaşii. Peste mantaua soldăţească, cenuşie, din cale-afară de largă, erau petrecute două curele late, încrucişate pe piept, şi – de la umeri până la mijloc – amândouă pline de gloanţe. În cap avea o căciulă brumărie, cu clapele lăsate peste urechi, că era ger straşnic, şi împodobită deasupra frunţii cu o stea de postav roşu, în cinci colţuri, însăilată în grabă, dar îndemânatic. În mâna dreaptă băieţandrul ţinea o puşcă, pe lângă el uriaşă, fiindcă împreună cu baioneta îi trecea aproape un metru deasupra capului. În mâna cealaltă avea o sarcină ciudată; abia după ce se uită mai bine, Ionică desluşi o legătură de grenade cu coadă.

— Te recunosc! exclamă el bucuros că întâlnise un prieten de altă dată. Tu eşti Iliuţă! La început m-a încurcat îmbrăcămintea ta groasă.

— Nu mă cheamă aşa! răspunse bănuitor băiatul. Mie vorba lungă nu-mi place! Te-am întrebat un ţi-e arma!

— Ah, acum ştiu! Adineauri te asemuisem cu altcineva. Tu eşti Gavroche!

— Nu umbla cu ocolişuri! De partea cui eşti? Spune îndată, că altfel…

Flăcăiandrul îşi săltase arma şi-i dăduse piedica la o parte, gata să tragă.

— Ia ascultă, frate! vorbi Ionică, părăsind tonul paşnic. Apa astanu-i Sena, cum ai spus odată?

— Nu bate câmpii! E Neva, şi nu alta! Iar acum, răspunde-mi fără zăbavă: eşti cu noi, sau cu albii?

Auzind aşa, Ionică se lămuri dintr-odată în ce loc şi-n ce timp se află – şi nu mai avu de ce să gândească dacă flăcăul nu era cumva Mitruţ, de la Plevna, sau Viriarte, de la Numancia… Cunoscând ce luptă se dădea aici şi ce încordată era situaţia, înţelese că e dator să spună tot ce se întâmplase şi ce gând îl adusese încoace, spre a nu fi bănuit de vreo intenţie duşmănoasă.

Băiatul îl iscodi mult şi pe îndelete, şi numai după ce *se* încredinţă pe deplin că drumeţul nu era în nicio cârdăşie cu albii, îşi lăsă arma la picior şi, băgând mâna în buzunar, scoase o bucată de pâine neagră, veche şi îngheţată.

— Altceva n-am! zise el, arătându-şi faţa mai luminoasă. Pe-aici cam răbdăm de foame… Dar o să treacă şi asta.

— Îţi mulţumesc! răspunse Ionică. Cred că n-am mai mâncat de mult, şi totuşi nu mi-e foame. Aş tot bea într-una la apă…

— Dacă te duci trei case mai înapoi şi intri pe poartă, este acolo o curte şi un cazan de ceai, cu apă fiartă.

— Îţi mulţumesc, dar n-am timp. Trebuie să plec mai departe.

— Înseamnă că nu eşti întreg la minte! Cum vrei să treci prin rândurile albilor? N-au să te lase!

— Trebuie să plec! Altfel nu se poate!

Şi fără altă vorbă, Ionică porni în lungul cheiului peste care piti tea ceaţa. Dar nu făcu el nici cinci paşi, când îl opri un răcnet, să-l îngrozească:

— Stai!

Căpetenia oştii, pe un cal alb, care bătea din copite, scoţând scântei din piatra pavajului, se vedea prin ceaţă, răcnind, cu sabia ridicată:

— Cine eşti? Dă-ţi parola!

— N-o cunosc! răspunse băiatul, ridicând din umeri,

nedumerit, dar fără teamă, fiindcă se ştia cu gânduri curate.

— Ce cauţi aici?

— Vreau să trec mai departe!

— Unde te duci?

— Mă duc după un om…

— Ce ai cu el?

— Trebuie să-i redau libertatea!

Viscolul dezlănţuit mai adineauri fusese nimica toată pe lângă mânia pe care-o stârni în comandant vorba aceasta.

— Libertate?!… Şi îndrăzneşti să spui pe faţă?

— Căpcăunul!

În strigătul lui se amesteca şi mânia, şi groaza. Fiindcă era într-adevăr Căpcăunul care îi tot ţinea calea, numai că îşi schimbase hainele, punându-şi tunica ofiţerească, plin de zorzoane şi de decoraţii, şi avea cu el o oabte întreagă.

— Am să trec, orice-ai face! strigă băiatul. De partea mea este gândul bun. Şi-au să m-ajute adevărul, cinstea, dreptatea!

— Arma la ochi! Trageţi! răcni comandantul.

O detunătură îi răspunse cât ai bate din palme – nu una, sute laolaltă, şi gloanţele răpăiră pe piatră. Cu mâinile goale nu poţi să înfrunţi o armată, dar Ionică nu cunoştea drum de retragere. Stătea în picioare, neatins pare-se, şi aştepta cea de a doua salvă. Până ce aceasta să pornească, se simţi smucit de braţ – o mână slăbuţă, dar vânjoasă.

Îl înşfăcase şi-l trăgea la adăpost, sub bolta de piatră.

În locul unde fusese mai adineaori, căzu, rupând pavajul, o zburătură de gloanţe.

— Ţi-am spus că n-ai minte! zise mustrător băietanul de adineaori, că el îl salvase.

În loc să-i mulţumească, Ionică se zbătea în braţele

lui, vrând cu orice chip să plece mai departe, fără teamă de gloanţe.

— Aşteaptă! îl potoli flăcăiandrul. N-au să rămână acolo cât veacul!

— Dar eu trebuie să merg numai înainte! De ce m-ai tras înapoi? Aşa, n-am să mai găsesc drumul drept niciodată.

— Ian ascultă, băiete, ori hai să-ţi spun tovarăşe! vorbi mai hotărât, deşi cam zeflemitor, celălalt. Mie să nu-mi înşii-i snoave! Ce-i aia că n-ai să mai găseşti drumul, dacă ai ochi să-l vezi şi minte care să ţi-l arate? Că te-am tras înapoi, când tu voiai să mergi drept înainte? Se întâmplă uneori, şi nu piere lumea pentru asta! Când nu izbuteşti prima dată, te retragi, strângi puteri şi te repezi iarăşi!... Dar ce ai? Te-au atins gloanţele?

— Nu.

— Îţi sângerează glezna.

— M-a muşcat un câine turbat, altă dată...

Cu aceste cuvinte ale lui Ionică, dintr-o parte – poate de peste apa îngheţată – izbucni o sirenă de fabrică.

Numaidecât îi răspunse alta, altele, până ce glasurile lor se împletiră prin ceaţă, deasupra oraşului. În depărtare bubui tunul, ca un semnal, fiindcă, odată cu el, din stânga cheiului lung de piatră se stârni vuietul unei mulţimi: strigăte, ropote, îndemnuri spuse pe toate glasurile»

— Au pornit ai noştri! şopti flăcăiandrul.

Şi, cuprins de neastâmpăr, de înfrigurare, încercă baioneta, dacă-i prinsă bine la ţeava armei, suci piedica, îşi pregăti grenadele.

— Eu ce să fac? întrebă Ionică, umilit că n-avea manta soldăţească şi era cu mâinile goale.

Vecinul nu-i mai răspunse, ci rămase cu ochii în ceaţă...

Venea din stânga cheiului o altă armată, alcătuită altfel decât cea din dreapta. Când ea fu mai aproape,

Ionică desluşi ostaşi în uniforme amestecate, care marinari, care infanterişti, care călăreţi, mergând la atac ca pedestraşii.

Era popor, nu armată, fiindcă printre rânduri se vedeau oameni în hainele lor de acasă, numai că toţi aveau peste piept cartuşiere încrucişate, iar în mâini ţineau puşti şi grenade, deprinşi cu ele – şi nu de astăzi. Şi toţi purtau

— La căciuli unii, la şepci alţii – stele în cinci colţuri, de postav roşu, ca un semn de unire şi de recunoaştere, culoarea steagurilor fluturate de vânt pe deasupra capetelor.

Şi cum veneau ei aşa, părea o mare răzvrătită, în care se răsfrângeau stele roşii ca flacăra… Roşie se făcu şi ceaţa, îndată, în clipa când ţevile puştilor, dintr-o parte şi din alta, începură să-şi verse, detunând, gloanţele. Roşu se făcu pavajul…

Prin acea ceaţă roşie Ionică văzu şirurile de oameni trecând, aplecate în faţă, şi, cu toată învălmăşeala, cu tot şuieratul gloanţelor, cu strigătele, cu urletele, cu vaietele, ţineau pasul unit, ca şi cum ar fi defilat la paradă. Căzeau unii; din spate veneau alţii. Ţăcăneau mitralierele în partea cealaltă, şrapnele explodau retezând capete;

din spate veneau alţii. Veneau şi, intrând în rânduri, luau fără zăbavă pasul, odată cu ceilalţi. Căzeau unii în genunchi, şi de acolo se lăsau încet pe o parte, încercând să mai ia arma la ochi o ultimă dată. Alţii se prăbuşeau scurt, cu picioarele sfârtecate… Din spate veneau alţii, şi marea aceea roşie, de unde izvorau, părea nesecată.

Demult se făcuse nevăzut băiatul de sub bolta de piatră; sărise în rânduri, şi acum se ducea aplecat înainte, cu grenadele într-o mână, cu puşca în alta.

Ionică ar fi vrut să-l vadă căzând pe Căpcăunul prefăcut în comandant de oaste, dar nu-l zărea nicăieri, iar ai lui, albii, băteau în retragere. Din stânga venea mereu alt popor, altă armată, scoţând strigăte victorioase.

De aici înainte băiatul nu mai putu să se ţină pe picioare; nu luase parte la luptă, nu-l lovise nici glonţul, nici sabia, dar se simţea sleit şi parcă numai un fir subţirel îl mai lega de viaţă…

Când i se limpezi privirea, se afla în aceiaşi loc, sub bolta de la intrarea casei. În partea cealaltă, rezemat de uşa cu sculpturi bogate, era acelaşi flăcăiandru, cum îl văzuse prima dată, numai că avea obrazul mai palid, iar pe piept, o pată de sânge, îngheţată, deasupra cartuşierelor golite de gloanţe.

— Acum poţi să te duci! Drumul, e liber până la capăt!

vorbi el cu un glas care venea ca de departe.

Ionică îi privi mantaua însângerată.

— Eşti rănit! Trebuie să te ia ambulanţa.

— Sunt mort, răspunse, liniştit, tânărul tovarăş.

— Şi-ai tăi unde s-au dus?

— Cei vii? îl urmăresc pe duşman; îl fărâmiţează. Cei morţi sunt aici şi aşteaptă.

— Te tot asemuiesc cu alţii, cu mai mulţi băieţi care au murit pentru libertate.

— Toţi cei care mor pentru libertate seamănă între ei, şi înainte, şi după moarte!

Da, semănau toţi, Gavroche cu Mitruţ de la Plevna, şi cu Viriarte – şi chiar cu Iliuţă, încă nenăscut astăzi – şi toţi cu flăcăiandrul acesta palid de sub poartă. Era în ei aceeaşi tinereţe înălţată, aceeaşi dăruire caldă şi întreagă, aceeaşi dragoste de viaţă. Şi cu cât le era mai dragă viaţa, cu atât se temeau mai puţin de moarte, primind-o cu pieptul înainte şi cu zâmbetul pe faţă. Dar, se gândea Ionică în această clipă de bucurie îndoliată, ca să nu-ţi fie frică de moarte trebuie să iubeşti mai întâi viaţa, iar viaţa să n-o înţelegi fără libertate.

El era liber acum, şi nu vedea pe nimeni viu, ca să-i

mulţumească.

— Spune-mi, cum te cheamă? îl întrebă pe tânărul ostaş palid.

— Mitea! răspunse acesta, cu glasul mai îndepărtat, de la o clipă la alta.

— Îţi mulţumesc că mi-ai deschis drumul, Mitea!

— Umblă cu bine, băiete! şopti o ultimă oară flăcăiandrul.

Încă nu se limpezise văzduhul de ceaţă; zgomotul luptei, în schimb, se dusese departe; în curând avea să se stingă, sau să se piardă. Aici, pe cheiul înroşit de sângele la fel de roşu ca stelele purtate de ostaşi la căciulă şi şapcă, domnea o linişte îngheţată. Morţii stăteau posomorâţi, care cum apucase să cadă, şi păreau că aşteaptă.

Ionică trecu printre ei, călcând cu grijă, să nu-i deştepte, să nu-i lovească. Unii îl simţeau însă şi ridicau capul.

— Umblă cu bine, băiete! şopteau, cu glasurile îndepărtate, ca al flăcăiandrului.

Un marinar bătrân zăcea întins cu capul pe trotuar, şi părea mulţumit, deşi perna era tare şi îngheţată. Bereta, decolorată de ploi, de arşiţă – multă vreme şi în multe lupte purtată – îi căzuse pe-o parte. Pe panglică se desluşea încă înscrisul de altă dată, „Aurora”, vasul ale cărui tunuri vestiseră cele dintâi începutul luptei pentru libertate, pe cale de a se termina astăzi.

— Îţi mulţumesc! îi şopti Ionică marinarului, văzându-l că ridicase capul.

— Umblă cu bine, băiete!

Lângă el zăcea un ţăran, judecând după opincile de scoarţă de copac, aşa cum venise cu ele de-acasă, iar la un pas mai departe un muncitor, cu bocancii scorţoşi şi mâinile arse de scântei – fierar pare-se. Erau bătrâni toţi aceştia, căzuţi laolaltă, ca şi când moartea îi alesese şi-i

pusese grămadă, pe leaturi. Ţăranul avea faţa aşa de bărboasă, că aproape nu-i vedeai nasul. Muncitorul în schimb era bărbierit proaspăt, de parcă se gătise înaintea atacului; niciodată însă nu văzuse Ionică o faţă mai încordată

— Şi *aşa* cum stătea acolo, pe piatra însângerată, părea bănuitor şi aspru.

Când auzi vorba marinarului, deschise ochii şi, descoperindu-l pe băiatul străin, zâmbi cu greutate:

— Umblă cu bine, băiete!

Nu-l iscodi; poate morţii aveau darul să citească dintr-odată gândurile viilor, măcar pe cele curate. La fel îi ură şi ţăranul cu faţa bărboasă.

— Te ştiu de undeva! zise băiatul. Tu nu eşti cumva

Ivan Susanin? Nu cumva ai înviat ca să iei parte la lupta aceasta?

— Cred că mă asemuieşti cu altul, răspunse ţăranul.

Şi, cu grijă de gospodar, adăugă, arătând alături o traistă:

— Vezi că-i acolo un codru de pâine şi-o bucată de slănină sărată. Ia-le tu! Ar fi păcat să se piardă!

Băiatul mulţumi, dar se lipsi de hrană, fiindcă nu simţea foamea, şi gândul slăninii sărate îi răscolea o sete pe care nu avea cum s-o potolească.

În lungul cheiului erau. alţi ostaşi căzuţi în luptă, când tineri, când bătrâni, strânşi câte doi-trei laolaltă, şi toţi la trecerea lui Ionică ridicau capul, încercând să zâmbească.

— Drum bun, băiatule!

Apoi se sfârşi oraşul, şi locurile în jur se schimbară, şi timpul se schimbase încă o dată. Acum micul drumeţ se afla pe un câmp înverzit, într-o tihnă netulburată nici măcar de zefirul paşnic. Numai o ciocârlie, timpuriu deşteptată, trimitea din înaltul cerului trilurile ei, cum nu-i

în stare să scoată nicio altă pasăre, nici chiar aceea măiastră. Era ora răsăritului, dar printr-o ciudăţenie care întrecea multe altele, dacă nu pe toate, soarele se ridica în acelaşi timp şi din spate, şi din faţă, din stânga şi din dreapta, ca şi cum orizontul ar fi fost o oglindă circulară, uriaşă, multiplicând răsăritul şi aruncând asupra pământului o lumină cum lumea nu văzuse vreodată.

Pe tot câmpul nu creştea decât un mesteacăn, dar în singurătatea lui avea atâta gingăşie, încât nici grădina fermecată n-ar fi făcut mai tihnit şi mai frumos peisajul. Fiindu-i în drum, Ionică merse drept spre el, ca spre o oază, socotind să facă la umbra lui popasul de prânz, căci tocmai venea amiaza.

Şi-acolo, pe când îşi odihnea mădularele şi îşi ostoia inima în pace, după atâtea nelinişti şi suferinţe îndurate, văzu întorcându-se oastea.

Veneau de departe aceiaşi oameni de pe cheiul de piatră, în uniforme amestecate, asemuitoare fiind numai steagurile roşii care fluturau pe deasupra capetelor. Acum li se alăturaseră şi alte oşti – unii călări, alţii cu tunuri – şi chiar automobile blindate. Cine ştie de unde veneau, şi câte zile, luni, ani luptaseră – că timpul nu se mai lăsa măsurat cu ceasul!

Mijlocul oştii, cu comandantul, se opriră în faţa mesteacănului. Ciudată treabă: toţi ştiau ce căuta aici şi ce urmărea băiatul, deşi el nu stătuse de vorbă cu ei niciodată. Dar ce mai! – gândurile lui erau atât de limpezi, că i se citeau cu uşurinţă pe faţă.

— Mergi cu bine! îi ură comandantul oştii.

— Mulţumesc! I-aţi răpus, aşa e?

— I-am răpus, fără doar şi poate 1

— Dar Căpcăunul? L-aţi prins? l-aţi tăiat capul?

— Nu, căci a fugit şi s-a dus la mama dracului!

Ionică se nelinişti deodată.

— Mai încolo o să-mi iasă iar în drum şi-o să mă oprească. Asta-i din cei care nu se lasă!

Comandantul nu-şi pierdu firea pentru o vorbă ca asta;

totuşi nu-şi ascunse îngrijorarea pentru soarta băiatului.

— Mai mult ca sigur c-o să-ţi iasă în cale; dar nu azi;

altă dată! Noi ţi-am deschis drumul, umblă cu bine, şi dacă-l întâlneştinu te da învins! Luptă cu toate mijloacele!

— Vă mulţumesc tuturor a! mai zise Ionică încă o dată.

Iar oastea biruitoare repetă urarea, aceeaşi ca a oştii morţilor:

— Drum bun, băiatule!

Ionică zăbovi sub mesteacăn, până ce armata pieri în zarea viu luminată. Şi când nu-i mai văzu, rămaseră încă un timp steagurile, între un soare şi altul. Atunci băiatul porni mai departe…

C

e vreme a anului să fi fost nu-şi dădea seama, fiindcă în drumul lui semnele anotimpurilor se amestecau anapoda. În dreapta ningea, dar pe el nu cădea un fulg de zăpadă. Prin văzduhul plumburiu croncăneau ciorile, iar mai departe se auzeau pocnind de ger pietrele şi ouăle corbului.

În stânga se întindeau lanuri de grâu, aproape de seceră, iar pe răzoare macii sălbatici îşi legănau’ petalele roşii, alcătuind până departe un lanţ de focuri, gata să încălzească ogorul, dacă ar mai fi venit o zi rece.

În spate înfloreau toporaşii şi violetele, pocneau mugurii piersicului, în vreme ce sus, pe cerul sinilit proaspăt, treceau, în cârduri nesfârşite, pe o parte rândunelele, pe alta cocorii.

În faţă ploua ca toamna, ploaie pătrunzătoare şi rece.

Vântul ducea cu el frunzele veştede şi le aşeza în

straturi peste crizantemele ofilite, aşa de ude şi de triste, că păreau oameni aşteptând în staţie tramvaiul care nu trece.

Dar pe unde călca Ionică se făcea vreme bună. ca în poveste.

Erau şi dealuri în cale, şi munţi, şi râuri – şi după ce le răzbi pe toate, băiatul zări, în sfârşit, cale de-o poştă

— S-o faci în câteva ore – zidurile închisorii unde îl aştepta omul bun, ca să-l elibereze.

Şi tocmai când se gândea cu mulţumire că învinsese toate piedicile şi nimic nu-l mai oprea de la datorie, auzi un râs sălbatic, iar Căpcăunul, răsărit nu se ştie de unde, îi tăie drumul.

Stătea în faţa lui cu singurul ochi plin de vine negre, prin care nu curgea sângele oamenilor, ci veninul şi fierea.

Mâinile, cu degetele răşchirate, păreau nişte gheare, iar gura ştirbă, având numai doi colţi, galbeni ca mămăliga râncedă, părea un bot de fiară.

— Credeai că mi-ai scăpat?! râse rânjind Căpcăunul.

— La o parte! Nu mi-e frică de tine!

Şi cu aceste vorbe, Ionică iar îşi sumese mânecile, şi iar strânse pumnii.

Atunci Căpcăunul se puse pe râs, şi râse de i se zgâlţâiau umerii. Iar din umeri zgâlţâielile se duceau în pământ, prin picioare, fiindcă tot pământul prinse să tresalte, ca de cutremur, după cum cerul se frământa, ca de vijelie. Aşa râse el până îşi istovi mădularele – clipă când Ionică socoti potrivit să-şi arate puterea, deşi n-o putea ajunge pe a duşmanului.

— Aţine-te! îi strigă Căpcăunului.

O ură care ar fi putut să înspăimânte nu doar pe-un băieţandru, ci oameni trecuţi prin toate încercările, se ivi atunci pe chipul cel mai hâd din câte chipuri hâde cunoaşte închipuirea. Avea atâta putere să veştejească şi să usuce tot ce-i frumos pe lume această ură, încât cerul se

adumbri, pământul se făcu scorţos, ca într-o altă eră, florile se uscară, păsările care cântau în triluri amuţiră.

— N-ai să treci mai departe! scrâşni Căpcăunul.

Atât zise şi, fără să pregete, scoase din sân oglinda, pe care-o aruncă la picioarele băiatului, unde se făcu cioburi. Pământul scorţos se rupse atunci, cu o pârâitură, şi din adâncul lui ţâşni o apă vijelioasă care ajunse până la ceruri, de unde căzu, lăţindu-se şi inundând câmpia. Era un ocean nou, necunoscut geografiei, şi Ionică se pomeni luat de valuri.

Un ocean pustiu şi fără ţărmuri, fiindcă nu se vedea far în nicio parte a zării, nu se vedeau pânze de corăbii, nici fum de vapoare.

Doar un albatros, singur pe tot cerul, plana maiestuos, fără să mişte din aripi, până ce ajunse în rasul valurilor.

Ionică înota, luptându-se voiniceşte cu apa oceanului, atât că nu se credea în stare să ţină aşa multă vreme, dacă nu venea o salvare.

— Mergi drept înainte! îi zise albatrosul. Şi, mai cu seamă, nu-ţi pierde încrederea în tine!

— Aş vrea să nu mi-o pierd, răspunse băiatul, de pe creasta unui val, înalt cât poate jumătate din drumul cerului. Însă mi-e că n-am să ajung nicăierea! Apa asta nu are ţărmuri.

Când sfârşi de spus vorbele lui, se afla într-o vale aşa de adâncă, născută de două valuri, încât se miră că nu atinge cu picioarele fundul oceanului.

Albatrosul bătu o dată din aripi.

— Orice apă are ţărmuri! zise el cu linişte şi înţelepciune. După cum orice drum spre capăt, orice suferinţă are alinare, după cum orice osteneală îşi

cunoaşte limanul!

Se duse albatrosul, iar Ionică înotă bărbăteşte o vreme, până ce, întărâtându-se mai rău faţa oceanului, izbindu-l fără încetare valurile care începeau să se verse cu spumă, simţi că îl lasă puterile.

Atunci se ivi corbul, încăpăţânat şi hrăpăreţ, şi de bună seamă mort de foame, altfel nu s-ar fi avântat până aici, nefăcând parte din acele pasări care zboară bucuroase pe deasupra mării.

— Mai poţi? croncăni vocea lui cobitoare.

Ionică ar fi vrut să-i răspundă cum se cuvine, dar socoti mai potrivit să-şi cruţe plămânii, fiindcă simţea lipsă de aer. Aşa că înotă mai departe, străduindu-se să-şi cumpănească mişcările. Dar corbul îl simţea că îşi pierde vlaga, de-aceea îl urmări cu răbdare, având grijă să-i cobească la fiecare bătaie din aripi, ca să-l vadă răpus mai devreme.

— Mai bine lasă-te păgubaş, băietane! De ce te mai.

osteneşti de pomană? Ai făcut tu multe vitejii până astăzi, dar acum ţi-a venit ceasul din urmă! Hai, flăcăiaşule, lasă-te în voia mării şi îngăduie-mi şi mie o răsplată, că mult am ostenit umblând după tine!

Cumplită ciudă şi furie trezea în sufletul lui Ionică această cobeală, dar n-avea puteri să-i răspundă; mişcările lui erau tot mai domoale, respiraţia mai greoaie.

— N-am aer, bâigui, la o vreme.

În locul aerului jinduit, simţi în gură apa sărată a mării.

— Aer! Mă înăbuş! Vreau aer!

— Poate vrei oxigen! croncăni corbul. Cum să nu!

Cere, şi o să vină!…

Croncănitul lui se răspândea peste valuri, ducând batjocura peste orice închipuire. Ionică nu mai putea s-o îndure; i se părea mai uşor să se lase la fund, spre a nu mai auzi croncăneala. Un val îi trecu pe deasupra

capului…

Corbul începu să se zbată neliniştit, răsucindu-se în loc, cercetând apa oceanului, nevenindu-i să creadă, şi încă nădăjduind prada jinduită de multă vreme.

— Nu te duce la fund, dragul meu băieţaş! Rogu-te, nu fi supărat pe mine! Ce câştigi dacă, în loc să te mănânc eu, te mănâncă rechinii? Pentru tine e totuna!

Băiatul însă nu se mai vedea între valuri, şi atunci corbul scoase cel mai furios croncănit pe care îl scosese vreodată un corb pe lume şi, bătând din aripile lui îndoliate de-a pururi, porni spre alte rosturi, blestemându-şi nenorocul şi încăpăţânarea oamenilor…

Ionică în acest timp nu urma soarta bănuită de pasărea cobitoare. Îi lipsise aerul, cât se luptase cu valurile, iar acum, când cobora lin spre fundul oceanului, avea mai mult decât îi cerea plămânul, aer curat şi proaspăt, cum nu-şi amintea să mai fi respirat decât în vârful munţilor

Himalaya. N-o simţea, dar parcă avea pe faţă o mască, şi-n ea îi venea, pe tuburi, oxigen din butelii.

Totul în jurul lui era acum ostoire, şi chiar apa, atât de frământată deasupra, se arăta aici nemişcată şi străvezie, prielnică pentru traiul oamenilor, întocmai ca pentru vietăţile submarine.

Şi erau din acestea sumedenie, cum nu văzuse în niciun acvarium. Peşti de la cel cât degetarul, până la balena greoaie; recunoscu printre ei şi aterina argintie, şi barbunul din care se fac conserve aşa bune, şi scrumbia albă pe pântece, iar în rest ca oţelul. Erau şi delfini care jucau în jurul lui ca la horă şi se tot apropiau, căutându-i prietenia. Rechinul, cu renumele lui de spaimă, stătea mai încolo, şi în ochii lui nu se citeau deocamdată gânduri rele, ci doar curiozitatea pe care era firesc să i-o stârnească făptura umană coborâtă în adâncuri, fără echipament de scafandru şi fără arme în mână. Se plimbau calmi între ape

şi bonita, şi marsuinul, ba chiar şi nisetrul, păstruga, cega şi morunul, deşi lor nu le place apa oceanului – şi toate aceste vietăţi erau, nici vorbă, după ora de masă, că nu se vânau unii pe alţii, cei mari înghiţindu-i pe cei mici, după zicala cunoscută, dar uneori mincinoasă…

Apa nu se dovedea prea adâncă în acea parte, fiindcă, după o alunecare doar puţin mai lungă decât a ascensorului care coboară unsprezece etaje, Ionică se pomeni pe fundul oceanului, înconjurat de stânci, de cochilii şi alge.

Ar fi fost ca pe pământ poate, dacă razele soarelui nu s-ar fi văzut tot timpul irizate în apa albastră. Altminteri erau şi-aci şesuri cu plante, coline dulci şi văioage, dealuri după ele, şi chiar munţi, mai departe. Se desluşea şi-un câmp, jos, sub un zid de prăpastie, presărat cu stele lucioase, putând să-l iei drept o boltă de cer, răsturnată, dacă n-ar fi fost stele de mare, ci din cele adevărate. Şi în aşa fel pica lumina pe toate câte s-au înşirat astfel, încât căpătau culori mai vii, mai multe şi mai iscusit însoţite, să zici că-s pictate. Şi dacă oamenii numeau lumea tăcerii. acest ţinut de sub ape, apoi, cu siguranţă, cei ce fuseseră pe aici nu avuseseră urechi potrivite să-i asculte glasurile.

Ionică le auzea însă pe toate, ca în lumea uscatului: şi cum vorbeau peştii, şi cum foşneau algele. Iar el îşi urma drumul drept, pe sub apă, sigur că nu-şi va greşi ţinta, şi cu o uşurinţă la care nu se aşteptase.

— Să nu te temi de mine! zise rechinul, dând o dată din coadă.

— Şi totuşi, despre tine se spun vorbe proaste! îi răspunse, din mers, băiatul.

— E drept că sunt o vietate puţin cam hrăpăreaţă, dar pe pământul vostru trăiesc oameni cu care mi-ar fi ruşine să mă asemuiesc vreodată.

— Oricum, i se adresă Ionică vietăţii rapace, mai bina stai unde eşti, şi nu veni prea aproape!

Era atât de hotărât glasul lui, că rechinul se supuse per dată, rămânând la distanţă.

Un peştişor mai mic de o şchioapă trecu pe la urechea băiatului, ca să-i spună în şoaptă:

— Fii cu ochii pe el! Ascultă-mi sfatul, dacă vrei să rămâi în viaţă!

— Da, da! mai bine vino în braţele mele, şi am să tei apăr! grăi caracatiţa.

Algele prinseră să se clatine, ca pădurea când freamătă, făcându-i semne, muteşte, să nu se încreadă. De altminteri, ştia şi Ionică deprindei de caracatiţei, astfel că-i răspunse „râzându-i în faţă:

— Ce vorbeşti, surată!?

— La o parte, la o parte! se auziră atunci strigăte pe felurite glasuri.

Venea balena, cu gura căscată, dar cu intenţii paşnice, că nu făcea decât să-şi spele fanoanele, fiind după-masă.

Totuşi, din greşeală putea să te izbească – şi nu i-ar fi fost nimănui bine după una ca asta!

Băiatul se ascunse după o stâncă, şi balena trecu, fără să-l atingă, pufnind somnoroasă. După ce se duse şi se linişti lumea din jur, tulburată, se auzi, printre atâtea glasuri, cântec de harpă. Venea cântecul peste alge, şi acestea se unduiau, fermecate, dar Ionică nu putea să-şi dea seama de unde porneşte, că apele purtau melodia dintr-o parte în alta, iar el nu ştia cum să se apere. I-ar fi fost ciudă să cadă sub vrajă tocmai acum, când înfruntase atâtea primejdii şi le biruise pe toate.

Însă cântecul putea să-l vrăjească – aşa de dulce, de cald şi de tainic se strecura printre ape. Şi cine ştie dacă n-ar fi păţit-o de data aceasta băiatul, de vreme ce o păţiseră alţii, a căror vitejie a rămas cunoscută de veacuri. Spre norocul lui, pe când asculta fără să aibă puterea de a-şi astupa urechile, cum făcuse Ulyse odată, cântecul se

stinse, şi în locul lui veni un plâns dureros, întretăiat de suspine.

Plângea cineva în apropiere, atât de sfâşietor şi-atât de gingaş totodată, că Ionică îşi simţi inima înmuiată. Privi el în partea de unde veneau suspinele, pare-se tot de-acolo de unde se auzise şi harpa, şi nu văzu decât un inel rotund de mărgean, o alcătuire măiastră, pe care-o făcuse coralul pe acest fund de ape, spre a adăposti, poate, o vieţuitoare mai firavă decât celelalte.

Oamenii cunosc mărgeanul şi-l folosesc de mult, spre a şi-l face podoabe; ei însă ştiau culoarea lui moartă, şi nu pe cea vie, pe care el o are numai sub apă. Un giuvaier uriaş se afla acolo, sclipind în lumina de sus, îndelung filtrată, şi răsfrângând cea mai străvezie, cea mai limpede şi în acelaşi timp mai bogată din culorile roşii pe care le-şi prins, în basm sau în viaţă, privirea omenească, într-una căutătoare şi într-una nesăturată.

Fermecat de această alcătuire, care putea să fie la fel de primejdioasă ca sunetul harpei, Ionică se apropie şi nu trebui să se înalţe, spre a privi înăuntrul şălaşului.

Inelul de mărgean, ca un gărduleţ pus în jurul caselor, adăpostea o scoică, uriaşă pe lângă altele. Şi în gura acestei scoici, care era doar cochilia fără viaţă, şedea, ca pe pragul casei, o făptură ciudată; după apucături, ai fi luat-o drept sirenă, mai ales că avea cu dânsa şi harpa, dar altminteri nu era decât o fată cu înfăţişare de tot pământească, numai că foarte gingaşă în tunica ei modestă de alge. Îşi lăsase harpa deoparte, şi din ochi îi curgeau lacrimi, atât de limpezi, atât de curate, că se vedeau chiar şi-n această apă, ea însăşi nespus de limpede şi de curată.

— Bună ziua! zise Ionică în şoaptă.

Şi se ciupi de braţ, spre a-şi da seama că nu visează.

Fata ridică ochii plini de lacrimi.

— Bună ziua, băiatule!

Niciodată nu văzuse Ionică ochi mai luminoşi, deşi

trăiau la adâncimea aceasta! De bună seamă, era adunată în ei toată limpezimea unei inimi curate. Ochi verzi, bătând puţin în albastru, ca smaraldul pus într-un pahar de cristal, cu rouă curată. Obrazul fetei era alb, albul palid al algelor, iar părul negru i se unduia pe umeri, odată cu mişcarea lină a apei.

Văzându-i chipul şi tristeţea din care izvorau acele lacrimi curate, Ionică o recunoscu dintr-odată.

— Tu eşti Sirena cea Mică!... Dar cum se face? Te-ai întors acasă?

— M-am întors!... suspină fata. Atât că mama şi surorile nu mai vor să mă primească, de aceea nici nu pot să-mi lepăd înfăţişarea pământească, deşi mă chinuieşte şi mă apasă.

— În felul lor, mama şi surorile tale au dreptate! răspunse băiatul. Te-ai lepădat de lumea ta, ca să te duci după o fiinţă din lumea noastră, şi ele nu înţeleg că dorinţa ta de a trăi între oameni era o aspiraţie!

— Dacă prinţul pe care-l iubeam m-ar fi luat de nevastă, nu m-aş fi întors niciodată, fără să ţin seama că suferinţa mea pe pământ rămânea groaznică.

— Aici greşeşti! se împotrivi Ionică. N-ai fi avut de îndurat nicio suferinţă dacă dădeai de un om adevărat, cu inima întreagă şi dreaptă!

Apoi, după ce-şi aruncă ochii pe furiş la Sirena cea Mică, tristă şi zbuciumată, zise, fără să-şi dea seama cum îi scăpase vorba aceasta:

— Pe lângă că nu era un om adevărat, ci o fantoşă înzorzonată şi trufaşă, prinţul tău trebuie să fi fost orb, dacă nu te-a luat de nevastă!

Iar după ce zise vorba, sinceră dar necugetată, atât de mult se ruşină, că obrazul i se făcu mai roşu decât mărgeanul de care îşi rezema coatele.

Spre norocul lui, Sirena cea Mică nu înţelese vorba, nu observă roşeaţa, fiind prea copleşită de durerea ei, care

continua să-i stoarcă suspine şi lacrimi. Ionică aşteptă puţin să se reculeagă; avea de îndeplinit o datorie, şi se cuvenea să ocolească orice prilej de zăbavă, dar nu putea nici să treacă nepăsător pe lângă fiinţa aceasta prigonită de soartă. Astfel că se hotărî s-o ajute, măcar şi în grabă.

— Acum, că n-ai avut norocul să întâlneşti oameni, şi te-ai întors, hai la mama ta! Am să-ţi iau apărarea, şi ea are să te ierte. Mamele totdeauna iartă!

Suspinând încă, dar mai încurajată, sirena se ridică, alunecă pe deasupra gardului şi, urmată de Ionică, străbătu g pădure de alge, până ce, într-un luminiş, se văzu palatul de cleştar în care locuise odată. Atunci, cuprinsă de sfială, de teamă, se ascunse în spatele băiatului.

Ferestrele acelui palat de cleştar erau deschise, şi surorile, cu bonete albe pe cap, cu şorţuri în faţă, deretecau prin casă. Când văzură un străin din lumea uscatului, îndată aruncară măturile, îşi scoaseră bonetele, lăsând să le atârne părul în şuviţe bogate, şi puseră mâna pe harpe.

— Mamă! strigă una din ele. Vino, că avem oaspeţi!

Înainte de a se arăta în prag, mama sirenelor nu zăbovi decât ca să se dichisească în grabă. Era cam greoaie, îşi trăise bună parte din viaţă, dar se străduia încă să pară graţioasă. La repezeală îşi pusese cercei mari de aur, ca nişte toarte, găsiţi fără îndoială pe o corabie naufragiată, îşi dresese cu sulimanuri obrazul, îşi întărise cu creionul sprâncenele cam decolorate, adăugase ceva rimei pe genele năpârlite şi îşi desenase un zbenghi în mijlocul obrazului, iar şorţul de bucătărie şi-l înlocuise cu un capot de mătase.

Ionică păşi spre intrarea palatului, călcând pe nişte lespezi rotunde, frumos orânduite, care alcătuiau o alee printre cochilii ornamentale, având înfăţişarea florilor în rabaturi. Frumoasă gospodărie, dar lespezile erau cam

ţepoase şi se cam mişcau, nărăvaşe, când puneai pasul. Abia mai pe urmă văzu musafirul că nu erau decât calcani, aliniaţi pe nisip, în ordine militărească.

În acest timp, sirenele tot cântau şi chicoteau la fereastră. Ochii fiindu-le la străin, fiindcă urmăreau să-l vrăjească, după năravul lor pe care orice navigator îl cunoaşte, abia mai târziu văzură că în spatele lor păşea, spăsită şi înlăcrimată, sora lor mai mică, şi, fără niciun fel de vorbă, cea mai frumoasă. Atunci lăsară harpele şi se încruntară deodată, la fel cum făcea şi mama lor, proptită cu mâinile în şolduri în uşa palatului.

— Bună ziua, doamnă! zise Ionică, privind cam chiorâş faţa cu sulimanuri.

— Bună ziua, străine! răspunse mama sirenelor, clipind cu graţie din genele rimelate şi legănându-şi cerceii de aur. Nădăjduiesc că dacă ai venit la noi n-ai să mai pleci niciodată!

— Ba am să plec, şi cât mai curând, deoarece am treabă!

La această vorbă, cam aspră şi neaşteptată, sirenele de la fereastră puseră iarăşi mâna pe harpe. Ionică era însă prea îndârjit ca să se poată bucura de muzica lor fermecată.

— Domnişoarelor! grăi, respingând încercarea de vrajă.

Lăsaţi muzica deocamdată. Am de vorbit cu mama voastră.

Şi, apucând-o de mână pe Sirena cea Mică, o trase în faţă.

— Recunosc că e vinovată, măcar în parte! începu apoi, luând glasul aşezat şi sigur al avocatului. Dar nu mă miră de loc că a vrut să plece de-acasă.

Aici Ionică tuşi şi se uită iar chiorâş la faţa sulemenită, după care reluă, cu dreptate:

— Cel ce îi părăseşte pe ai săi merită, desigur,

pedeapsă.

Dar cine urmăreşte să urce o treaptă, în locul întunericului vrând lumina şi-n locul morţii viaţa, trebuie înţeles, chiar dacă n-a avut ştiinţa şi tăria să meargă până la capăt. De ce folos sunteţi voi în acest fund de ape? Ea a simţit stârpiciunea sorţii voastre, şi-a vrut să-şi caute alta, între oamenii care ştiu să se străduiască spre a da vieţii un înţeles şi a face lumea lor mai frumoasă. A, nu, să nu credeţi că s-a dus acolo ca să trândăvească şi să-şi pună podoabe, cum văd că se găsesc chiar şi la voi, sub apă.

Mama sirenelor îşi duse mâna la cerceii cu toarte şi păru puţin ruşinată. Iar Ionică zise mai departe:

— Nimeni n-a sfătuit-o, nimeni nu i-a spus cum arată adevăraţii oameni la faţă. S-a dus numai din dragoste, şi-a nimerit într-un castel, într-o lume făţarnică. Vai! Cât a suferit ea pentru dragostea ei nerăsplătită şi neînţeleasă, n-o să vă daţi seama voi niciodată! Acum, că s-a întors, fii înţelegătoare, doamnă! Domnişoarelor, nu fiţi pizmaşe, şi primiţi-o acasă!

Din ochii rimelaţi ai mamei se prelinse pe obraz o lacrimă neagră… Ştiuse băiatul ce spusese mai adineaori:

mamele totdeauna iartă!

— Frumos şi drept ai vorbit, străine! Vorbe să le scrii, ca să nu le uiţi niciodată!

Pe urmă sirena mamă grăi către cea mai mică din fiicele sale:

— Te căieşti?

— Da!… îmi pare rău că n-am întâlnit oamenii de care spune băiatul!

— Făgăduieşti că, dacă o să se mai înece o corabie cu prinţi, o să stai închisă în casă?

— Din toată inima mea zbuciumată!

— Făgăduieşti că n-ai să te mai gândeşti de loc la acel prinţ care ţi-a sucit capul?

Sirena cea Mică îşi lăsă ochii în jos, ochii în care un

giuvaiergiu poet amestecase safirul cu smaragdul, şi din ei se prelinse o lacrimă albă.

— Mamă!… suspină ea, jalnic.

Ionică, tulburat de lacrimă, cum nu-l tulburase harpa, îşi feri ochii.

— Despre asta să nu mai vorbim, doamnă! îi zise înţelegător sirenei mame.

Iar Sirenei Mici îi zise, hotărât, deşi n-avea curaj s-o privească:

— Să ştii însă că nu merită! Un om adevărat nu te-ar fi făcut să suferi astfel!

Stăpâna casei nu mai lungi judecata.

— Atunci vino în braţele mele, fata mamei!

Aşa se sfârşi, cu bine, povestea tristă a Micii Sirene, dar poate că tristeţea ei n-avea să se sfârşească niciodată! …

Bineînţeles că Ionică fu poftit în casă, să prânzească, bucatele fiind tocmai gata. El mulţumi şi îşi ceru iertare că trebuie să plece neîntârziat mai departe.

— Dar unde te duci cu atâta grabă? întrebă gazda.

— Trebuie să salvez un om de la moarte şi să-i redau libertatea.

— E prizonierul sirenelor?

Băiatul zâmbi:

— Asta ar fi floare la ureche!

Apoi se posomorî deodată.

Cu toatele socotiră că-i potrivit şi frumos să-l petreacă până la hotarul lor, care se afla la jumătate de milă distanţă. Lăsând deci masa, îşi luară harpele şi porniră într-un cortegiu care minuna pe toate vieţuitoarele apelor, cum ar fi minunat pe orice scafandru, dacă s-ar fi aflat vreunul aproape.

Căluţii de mare nefiind deprinşi la călărie prin acea parte, un calcan buiestraş fu adus de la grajduri şi i se puseră hăţuri de alge. Sirena cea Mică, păstrând încă

înfăţişarea pământească, pe care avea s-o lepede numai când se făcea miez de noapte, îşi încălţă condurii, singurul lucru adus cu sine din lumea uscatului, se urcă pe spinarea ţepoasă şi luă hăţurile în mâna-i mică, prelungă şi albă.

Ionică se urcă lângă dânsa, că era un calcan care ar fi putut duce patru oameni deodată, şi porni alaiul pe o cărare de mărgean, presărată cu perle din cele mai albe.

Era vrednic la drum buiestraşul, dar lasă că şi Sirena cea Mică îl mâna straşnic! Sirenele celelalte mergeau înotând pe margini, ciupind coardele harpelor cu degetele sidefate şi împletindu-şi printre sunetele de coardă glasurile lor primejdios de suave. Se auzea cântarea până departe, şi toată suflarea oceanului venea s-o asculte, curioasă şi fermecată. Rechinul încremeni, se eu ochii daţi peste cap, cu gura căscată. Caracatiţa îşi mişca braţele după muzică şi izbutea chiar să fie graţioasă, ca algele care dansau împletindu-se unele cu altele. Balena nu mai pufăia zgomotoasă, ci, cât era ea de mare, se lăsese pe un pat de stâncă albastră şi asculta melodia, bătând ritmul din coadă.

Cât despre vietăţile mai mărunte – aterinele, barbunii, scrumbiile, chefalii, heringii în cârduri, care răspândeau în apă toate culorile cunoscute privirii omeneşti în anotimpuri şi veacuri, ba încă şi altele – însoţeau alaiul ca nişte trene acvatice.

Aşa merseră bună bucată de vreme, până ce însoţitorii începură să se lase în urmă, unul câte unul, şi alaiul să se rărească. După un timp rămaseră numai sirenele, dar cântarea lor era acum mai nesigură, mai şovăitoare, şi ele îşi aruncau una alteia priviri în care s-ar fi putut citi spaimă de moarte. Locurile, chiar, nu mai erau ca la pornire; mărgeanul îşi pierdea treptat culoarea roşie, aşa de strălucitoare, fiindcă în ea se amesteca – de la o clipă la alta – mort – negrul şi cenuşiul. Algele apăreau mai rare şi mai palide, până ce nu se mai văzu niciuna vie, ci

maldăre căzute la pământ şi intrate în putrezire, ca fânui nestrâns la vreme. Calcanul începu să smucească de frâu, dând semne de nemulţumire, şi, după câţiva paşi, se opri de la sine.

Tot atunci se opriră şi sirenele şi conteniră cântarea. Doar câte una mai ciupea, din când în când, o coardă de harpă, care suna stingheră în liniştea pogorâtă deodată pe toată firea oceanului.

Ce era mai departe nu se vedea bine, căci apa, până atunci limpede şi străbătută lesne de întreaga lumină a soarelui, devenea cenuşie. Părea un loc părăsit, al morţii şi al tăcerii, fiindcă nimic nu mişca într-acolo; nu se mai auzea, nu se mai zărea, nu se mai simţea fiinţă şi plantă vie.

— De-aici noi ne întoarcem! zise sirena mamă. Dacă tu vrei să mergi negreşit mai departe, atunci ocoleşte acest loc de spaimă!

— Nu pot să ocolesc! Sunt în mare întârziere.

— Vai, vai, străinule! Nu-ţi va fi bine!

Sirena cea Mică îşi luă de braţ ocrotitorul, cu multă şi caldă prietenie.

— Nu te duce! Te aşteaptă pieirea!

— Dar ce se întâmplă pe-aici? întrebă Ionică, nedumerit cu îndreptăţire.

— Nu se ştie! Au venit nişte duhuri rele – duhuri, că de văzutnu-i vede nimeni – cu o casă făcută din fiare, şi n-am aflat ce pun la cale. Dar de când au venit, totul în jur se usucă şi moare. Dac-or să mai stea mult, moartea o să ajungă până la noi şi-o să ne mutăm mai încolo.

— N-am încotro! zise Ionică. Dar nu vă fie teamă: nu pier eu, cu una, cu două. Rămâneţi cu bine!

— Mergi cu bine! cântară sirenele.

Cea mai mică dintre ele îi aruncă băiatului o ultimă privire din ochii în care tristeţea avea să rămână întipărită

de-a pururi, fără să le tulbure totuşi lumina…

— Mergi cu bine! zise şi ea, fluturându-şi mâna, într-un chip mai vorbitor decât orice melodie.

Iar Ionică îşi continuă drumul, într-o pustietate care abia acum se putea numi, pe drept cuvânt, lumea tăcerii.

Pieriseră toate culorile, se stingea şi lumina soarelui, apa era tot mai opacă, mai cenuşie. Cochilii moarte, peşti putreziţi de mult, sau pe cale de putrezire, răspândeau duhoarea câmpurilor de bătălie, când nimeni nu strânge morţii, iar corbii n-au avut timp să-i termine.

Deodată, în apa vâscoasă se desluşi o umbră greoaie, care tăia drumul, şi-ndată dintr-acolo se auzi printre unde un clopot de alarmă ţipător, neliniştit – brutal după atât de dulcea când tare a sirenelor. Ionică însă, necunoscând altceva decât datoria, merse înainte, nefiindu-i îngăduită altă cale.

Lumini ţâşniră din apa cenuşie, raze de reflector care se opriră pe el şi nu-l mai slăbiră.

„Trebuie să fie oameni! se gândi el, cu multă mirare, văzând reflectoarele, după ce auzise clopotul de alarmă.

Numai oamenii au asemenea scule!”

Şi numaidecât, cu toate că lumina îl orbea, lovindu-l drept în pupile, desluşi o măgăoaie de oţel, ca o casă cu pereţi nituiţi, cu ferestre rotunde, holbate, de parc-ar fi fost ochi de ciclop, sprijinită de fundul sterp al oceanului pe patru stâlpi ruginiţi. Şi pereţii erau mâncaţi de apa marii, rugina curgea pe ei şiroind, dar probabil aveau destulă grosime ca să mai tină mult timp. Şi, oricât ar fi săpat sărătura aici, pe fier se mai putea desluşi un înscris – litere mari, albe, să le vezi numaidecât: *Căutaţi-vă de drum*!

Iar dedesubt: *Accesul străinilor strict oprit*!

„Oameni! Numai oameni! îşi zise Ionică, surprins. Duhurile din basme nu ştiu să scrie, şi nici nu-şi pot face asemenea case!”

Nu se gândea să viziteze pe cei aflaţi aici, ca să nu întârzie mai mult. Dar n-apucă să facă nici zece paşi pe drumul lui paşnic, când se simţi înşfăcat de două braţe nevăzute, pe care le simţea însă, cum ar fi fost ale unei caracatiţe. Braţele îl târâră până între cei patru stâlpi, apoi îl traseră cu repeziciune în sus…

Casa n-avea intrare decât pe fund, ca o trapă, căreia îi lipsea capacul, fiind netrebuitor, deoarece apa nu putea să pătrundă, datorită presiunii aerului dinăuntru, cum nu poate pătrunde într-un pahar afundat cu gura în jos, chiar dacă îl apeşi, chiar dacă îl ţii aşa îndelung.

Şi astfel, oricât ar fi fost accesul de interzis, şi oricât ar fi fost el de străin, Ionică se pomeni înăuntrul măgăoaiei, unde rămase năuc. Glasul sirenelor se mai auzea, dar pierdut…

S

e afla într-o încăpere de oţel, atât de mare, ca să se poată mişca nestingheriţi cinci inşi – şi chiar cinci vieţuiau aici, nepunându-l la socoteală pe Ionică, picat pe nepusă masă şi fără voia lui.

În afara acelor ferestre rotunde, prin care puteai să cercetezi oceanul în orice parte, şi-n afara unei uşi blindate, în stânga, cu încuietori straşnice, pereţii erau acoperiţi cu felurite aparate şi tablouri de comandă, ca într-o centrală automată. Făcea deosebire peretele din faţă, pe care se vedea un ecran de televizor, de o mărime neîntâlnită prin casele oamenilor, şi în mijlocul lui se mişca, înconjurat de spaţiul albastru, însuşi pământul, aşa cum Ionică îl privise odată de la mari înălţimi.

Plutea în încăperea aceasta de oţel, cu aerul apăsător, care făcea să-ţi pocnească urechile, un miros acrit de acizi, de alcool, iar fumul de tutun se aşeza straturi-straturi.

În mijloc se vedea o masă cu cărţi de joc, răvăşite, printre pahare năclăite şi carafe de multe forme, cu

băuturi felurit colorate. Dar ce împovăra mai mult masa erau grămezi de aur, monezi să le iei cu lopata; dintre ele apărea un bulgăr de minereu, o fărâmă de rocă, semănând cu o piatră colţuroasă, cam cât pumnul băiatului. Ce căuta acolo obiectul acesta fără valoare, între atâtea mormana de aur, ar fi fost greu să-ţi explici; e limpede însă că oamenii nu-l slăbeau din ochi, atribuindu-i, pare-se, multă însemnătate. Să fi fost un talisman aducător de noroc la jocul de cărţi? Atunci cui aparţinea el în clipa de faţă, cui îi apăra şansa, dacă se afla exact în mijlocul mesei, ca şi cum ar fi aparţinut tuturor?…

Pe duşumeaua îmbrăcată în covor de material plastic zăceau, în mormane, chibrituri arse, scrum şi mucuri de ţigări aruncate. Prin trapa aflată într-un colţ, se vedea apa şi se auzea clipocind.

Unul din cei cinci stătea nemişcat lângă ecranul televizorului, urmărind cum pământul se învârteşte liniştit în spaţiu. Pândea acolo ceva, cu atenţia încordată, că nu-şi întoarse ochii nici la apariţia neaşteptatului oaspete.

Trei din ceilalţi, aflaţi la jocul de cărţi până atunci, tăbărâseră asupra lui Ionică şi-l iscodeau, strângându-l în întrebări ca în frânghii. Unul singur rămăsese pe loc, numărând monezile probabil câştigate şi greblându-le cu mâna, ca să cadă într-un sac aflat dedesubt. S-ar fi părut că venirea băiatului nu-l interesează, dar cine ar fi avut ochi să vadă şi-ar fi dat seama că îl urmăreşte pe furiş, cu o privire sarcastică, fără să scape din vedere pietroiul ciudat de pe masă…

Băiatul se pomeni înfundat într-un scaun, cu capul dat pe spate. Un bec puternic, pus în tavan, îl lovea drept în ochi, împiedicându-l să mai vadă ceva în jur. O mână grea îl apăsa pe piept, altele pe umeri, şi întrebările curgeau, şuierând, când într-o ureche, când în alta:

— Cine eşti?

— Ce cauţi aici?

— Cine te-a trimis?
— Păstrezi legătura cu oamenii de pe pământ:?
— Pentru cine lucrezi?
— Mai e cineva cu tine?
— Câţi sunteţi?
— Ce aveţi de gând?

Şi tot aşa mai departe, că băiatului îi vâjâia capul şi iarăşi începuse să-l doară, de-i venea să şi-l scoată, ca să vadă călăii ce gânduri nevinovate se aflau în creierul lui.

— Da’ mai lăsaţi-mă în pace, oameni buni, sau ce naiba ăţi fi, că m-aţi ameţit! Ş-apoi duhniţi a băutură, că pot să mă şi-mbăt fără să fi pus în gură strop de vin!

Aceia râniră, apoi începură să râdă, bine dispuşi. Vorba băiatului li se păruse a fi straşnică glumă, şi cu ei nu glumise nimeni, niciodată. Văzând pe deasupra că prinsul n-avea asupră-i nimic primejdios, se mai îmblânziră, stinseră becul din tavan, care bietului Ionică îi arsese nu numai ochii, ci chiar şi creierul, şi-l sloboziră de pe scaunul unde fusese ţintuit.

— Acum pot să plec? întrebă el, bucuros că scăpase cu-atât.

— Asta nu! Prea ne crezi proşti! Ai să stai cu noi până…

— Până când?

Ei întoarseră capul spre televizor, toţi deodată, apoi se uitară unul la altul, cu priviri tare ciudate. La urmă izbucniră în râs.

— Până la sfârşit! răspunse, cu un glas spart, cel care rămăsese tot timpul la masă şi îl urmărise pe băiat mai bănuitor decât tovarăşii săi.

Ionică se mânie cumplit şi bătu cu piciorul în covor;

dedesubt fierul duşumelei vui:

— Dar voi nu înţelegeţi că trebuie să plec numaidecât?

Vorbeşte, dacă ai cui! Se aşezaseră la masă şi reîncepură jocul de cărţi. Sticlele se goleau în pahare, paharele se deşertau gâlgâind, monedele de aur sclipeau, trecând de la unul la altul, şi fumul de tutun se aşeza peste cel vechi, cenuşiu, în straturi noi, albăstrii.

— Joci cu noi? întrebă unul din ei, dând cartea.

Băiatul ridică din umeri, naiv:

— Nu ştiu să joc cărţi.

— Nu-i nimic; învеţi acum f

— Dar n-am bani!

— Poţi să mizezi altceva.

— N-am nimic, decât hainele.

— Astea n-au nicio valoare!

Cel care-l poftise la joc se întoarse şi scoase briceagul din buzunar.

— Poţi să mizezi o ureche; ţi-o preţuiesc zece monezi.

Sau nasul, cincisprezece. Un ochi, cincizeci de monezi.

Amândoi ochii, o sută! Haide, dacă ai noroc, poţi să te îmbogăţeşti!

Ionică se trase într-un colţ; îşi făcea planul cum să-i îmblânzească, iar mai târziu, când s-or culca toţi – că doar trebuiau să doarmă şi ei noaptea – să-şi dea drumul prin trapă… De aceea zise, străduindu-se să nu-i tremure glasul:

— Am să joc bucuros mâine; astăzi daţi-mi voie să mă uit cum jucaţi voi!

— Bine! se învoi omul, trăgând spre sine un morman de aur pe care-l câştigase tocmai atunci. Vino şi stai lângă mine!

— Da, domnule… Iartă-mă, nu ştiu cum te cheamă.

— Pe mine mă cheamă Ha! Pe el He, pe ăstălalt Hi!…

Băiatul rămase înlemnit; numai ochii i se mişcau nedumeriţi, speriaţi, de la unul la altul. Al patrulea se

numea

Ho, iar cel de la televizor, Hu.

— Nu vă supăraţi… Nu cumva v-am mai întâlnit o dată? Numele voastre îmi sunt foarte cunoscute.

— N-ai de unde să ne cunoşti! răspunse Ha, după ce deşertase pe gât un pahar plin.

He, în schimb, rânji într-un fel care ar fi putut spune multe, dacă ţineai seama că îl privise de la început altfel decât ceilalţi pe nedoritul lor musafir.

— Ba da, ba da! Vă cunosc de mult! stărui acesta, fără să observe ce era deosebit în privirea lui He.

Şi se uită iar la fiecare, pe rând… Nu mai înţelegea nimic, începuse să-l doară capul şi stătea şata să ameţească.

— Pesemne voi sunteţi!… Dar a trecut aşa mult timp

— Termină cu baliveinele! răcni He, cel care în timpul cercetării de adineaori rămăsese la masă, numărându-şi banii şi urmărindu-l pe prizonier cu privirea ciudată.

Pierduse tocmai atunci o grămadă de aur, de aceea era furios. Abia acum văzu băiatul că se uita atât de cruciş, încât te mirai cum privirile nu-i străpung nasul. Da, cu siguranţă, îl mai văzuse o dată, măcar pe el, dacă nu şi pe ceilalţi, însă nu ştia: să fi fost sub muntele de bronz, cum îl îndemna să creadă numele lui, într-o silabă, sau în altă parte?

— Pleacă de-aici! răcni mai furios He, care pierduse încă o dată.

Ionică găsi că-i prevăzător să nu-l mai cerceteze şi să nu-l iscodească. După ce se uită încă o dată pe furiş la trapă, socotindu-şi paşii şi mişcările pe care urma să le facă la timpul potrivit, se duse spre cel de la televizor, pe numele aflat adineaori, Hu.

Acesta continua să urmărească rotirea pământului, neslăbind din ochi nici oceanele, nici continentele. Din

când în când, învârtind de o pârghie a aparatului, axa planetei se deplasa, aşa că, în rotirea lui, pământul îşi arăta şi părţile altfel ascunse celui ce priveşte din acelaşi loc – şi deci nicio fărâmiţă a lui nu putea să rămână neobservată.

— Ce faci aici? întrebă Ionică.

Hu răspunse scurt, fără să-şi ia ochii din televizor i

— Pândesc!

— Ce pândeşti?

— Asta nu-i treaba ta!

Se mâniase acum Hu, şi când răcnise, lui Ionică i se păruse a fi văzut în gura lui limba împărţită în trei fâşii, sau poate chiar în cinci… Desigur că avea năluciri. Oricum, nu mai îndrăznea să pună altă întrebare în aceste condiţiuni. Şi până să se dezmeticească, până să-i treacă mânia lui Hu, care continua să urmărească rotirea pământului'şi cu nişte ochi tare ciudaţi, cam zgâiţi, cam verzui – dar un verde cum nu se mai văzuse la niciun om până acum – băiatul se apucă să-l cerceteze pe furiş. Era îmbrăcat într-un combinezon cenuşiu, dintr-o ţesătură greoaie, care nu putea fi nici lână, nici bumbac, nici mătase, ci mai degrabă plumb. Şi cizmele din picioare păreau a fi tot de plumb, aşijderi mănuşile şi casca din cap, care îi acoperea şi ceafa, şi obrazul. Toţi erau îmbrăcaţi în acelaşi chip, dar păreau deprinşi, dovadă că se mişcau nestingheriţi/

— Ei ce fac? întrebă Ionică.

— Pândesc!

— Ce pândesc? Văd că beau şi îşi încearcă norocul la cărţi!

— Pândim cu rândul! îl lămuri Hu. Cât nu eşti în post, poţi să faci ce doreşti.

— Bag de seamă că aveţi mult aur!

— Nu-i aur obişnuit… E sânge… îl lăsăm să se

închege, îi punem adaosuri, ca să devină lucios şi dur, şi-apoi batem monezi, cu efigii.

— Sunteţi… alchimişti?

Hu se burzului’s

— Ce suntem noi nu trebuie să ştii tu!

Ca să nu-l supere mai mult, Ionică nu stărui asupra formulei lor de a se îmbogăţi, şi întrebă, ca urmare a altei nedumeriri:

— Dar ce nevoie aveţi de bani? Pe-aici nu sunt prăvălii; nu puteţi cumpăra nimic!

— Ne cumpărăm pe noi.

— Cuum?!

Lui Ionică îi venea să râdă, dar Hu, cu ochii în televizor, îl lămuri cât se poate de serios şi de senin:

— Ne-am preţuit pe fiecare, prin bună înţelegere, la zece mii de monezi.

Hu manevră pârghia, schimbând axa pământului, apoi continuă:

— Când unul strânge zece mii de monezi, poate să cumpere pe oricare din noi.

— Şi cel cumpărat ce face cu banii? Că doar îi revin lui!

— Bineînţeles! Cumpără pe altul… Bunăoară eu, acum, sunt vândut lui He, dar îl am cumpărat pe Hi!

Fără să-şi întrerupă pânda, Hu adăugă, mai încet:

— Ambiţia mea este să-l cumpăr pe He! El e cel mai norocos! N-a putut să-l cumpere nimeni până azi! Câştigă mereu – He ne are cumpăraţi pe toţi.

Băiatul scutură din cap, se ciupi de braţ, dar rămânea tot năuc.

— Nu înţelegi? continuă Hu, simţindu-l nedumerit.

— Ca să-ţi spun drept, nu înţeleg nimic!…

— Atunci nu mai întreba, că tot n-ai să înţelegi. Voi

aveţi altfel de minte, oamenii de pe pământ!

Şi după aceste vorbe, spuse cu dispreţul cel mai vădit.

Hu rămase atent la televizor, unde îl chema datoria lui, de neînţeles altcuiva decât celor cinci…

Între timp, ia masă jocul de cărţi continua, din ce în ce mai aprins. He, aşa de norocos mai înainte, pierdea partidă după partidă, la rând, până ce din purcoiul de aur aflat în faţă şi în sacul de sub masă nu mai rămase nimic.

— Îl vând pe Ho! strigă el atunci. Cine dă zece mii?

— Eu, răspunse liniştit Ha, care câştiga cel mai mult.

He îşi primi monezile şi le miză pe toate, numaidecât.

— Carte! ceru el, înăbuşit.

I se dădu o carte, o privi pe furiş, cugetă, şovăi, apoi mai ceru:

— Carte!

Cartea nouă, adăugată celor pe care le avea în mâini, făcea mai mult decât ar fi trebuit. He păli.

— Am pierdut! Cine-l cumpără pe Hu?

De la televizor Hu trăgea cu urechea, fără să-şi părăsească postul, şi pământul se învârtea, nevinovat şi neştiutor în faţa lui. Ionică se uita înspre trapă, din ce în ce mai neliniştit, făcându-şi planul cum să scape dintre aceşti nebuni, ca să-şi vadă de drum, fiindcă întârziase destul.

Şi în timp ce la masă jocul continua, la fel de aprins, la televizor pământul se vedea cu o claritate neaşteptată. Băiatul privi iarăşi continentele şi oceanele defilând, cum le ştia de mult. Uneori Hu, vrând să cerceteze vreun amănunt, învârtea altă manivelă, şi atunci pământul se apropia, mărindu-se, şi conturul lui dispărea în afara ecranului, unde, desigur, continua să se învârtească, după legi de milenii, nerăsturnate.

Ionică avu astfel prilejul să vadă de aproape multe locuri pe unde umblase – şi munţii Himalaya, şi râul Ducro din Spania, şi Sfinxul, şi piramidele, care se desluşeau

piatră cu piatră. Veniră chiar şi munţii Carpaţi în faţă

— Ceahlăul într-o parte, Caraimanul în alta – şi râurile coborând spre Dunăre – Şiretul, Oltul, Prutul şi Argeşul, ba descoperi până şi Dâmboviţa, deşi pe lângă celelalte era mai firavă. Şi, alunecându-i ochii unde ea intră în Bucureşti, mărginită de blocuri viu colorate, descoperi între celelalte clădiri, galben, blocul lor… Acolo îl aştepta tatăl, mama, sora şi fratele. Văzu şi şcoala, nu prea departe – numai geamuri sclipind în soare; puţinul cât rămânea pentru ziduri se înfăţişa într-o dulce lumină albastră. Şi oricât de încercat se socotea el astăzi, în ochi îi veniră lacrimi.

„Trebuie să scap, negreşit, şi cât mai degrabă! îşi zise în gând, trăgând cu coada ochiului la trapă. Oamenii muncesc, mamele fac mâncare. şi deretică odăile, copiii merg la şcoală, învaţă, şi eu îmi pierd timpul cu nişte nebuni, în loc să-mi îndeplinesc datoria şi să mă întorc repede acasă”.

Un zgomot nou îi atrase privirea spre pământul care se rotea mai departe, mărit şi mai mult, gata parcă să rupă cadrul şi să se rostogolească în odaia blindată. Era un râcâit ca de şoarece… Văzu New York-ul, cu zgârie-norii, şi îşi dădu seama că ei scoteau zgomotul, frecându-se de sticla ecranului…

Văzu şi statuia Libertăţii, îndată, ţinând sus facla. „Cam mât făcută! se gândea băiatul. Dar simbolul merită să fie luat în consideraţie!”

Şi după ce trecu Oceanul Atlantic, împânzit de vapoare care duceau oameni şi cele ce le trebuie oamenilor, de la un continent la altul, apăru iar Europa, premergând

Asia, înainte de a veni alte oceane. Se vedeau pretutindeni oraşe, cu parcuri, şosele asfaltate, căi ferate, uzine, fabrici, şi Ionică se gândea că nimic nu fusese pe

lume din toate acestea, atunci când ajunsese el la muntele de bronz, şi pe oamenii de acolo îi chema Ha, He, Hi, Ho, Hu, ca pe cei care acum jucau cărţi, la masă, mizându-se unii pe alţii.

Gândind astfel, Ionică tot trăgea cu ochii la trapă…

O lovitură de pumn, dată cu atâta sălbăticie în masă, că grămezile de aur se răvăşiră, scoţând sunete alarmate, îl făcu să tresară. He sărise în picioare şi privea rătăcit la jucătorii din faţă. îl pierduse tocmai atunci pe Hi, şi nu mai avea să mizeze decât pe Ho, fiindcă aurul şi-l irosise de mult… Câştigase totdeauna până astăzi, şi nu înţelegea, în furia şi în deznădejdea lui, cum se schimbase norocul deodată.

— Tu îmi porţi ghinion! răcni, dând cu ochii spanchii de Ionică, încremenit lângă televizor. Da, numai tu! De mult îmi porţi pică! De mult vrei să mă răpui!

Glasul îi creştea întruna, cum creştea furia în sângele lui; ochii i *se* făcură roşii şi *se* suciră mai mult spre mijlocul nasului.

— Nu ştiu ce vrei să spui! bâigui băiatul.

Deodată He se linişti.

— Îl mizez şi pe Ho! zise, rânjind. Acum am să câştig!

Datul şi cântăritul cărţilor ţinu mult de rândul acesta.

Încordarea jucătorilor crescuse atât, până a-i face să uite de tot ce se întâmpla în jur, să uite chiar şi prezenţa băiatului străin.

Constatând că nu-l mai băgau în seamă, Ionică se apropie de masă, curios să privească mai de aproape monezile acelea, obţinute pe căi atât de ciudate. Ba puse chiar şi mâna pe ele, fără să stârnească protestul vreunuia dintre jucători, le cântări în palmă, le suci, le cercetă pe o parte şi pe alta… Monede ca oricare altele, decât că erau calde, ca şi cum sângele din ele ar fi avut încă viaţă.

— Carte! scrâşni He, fără să-l vadă.

Toţi erau cu ochii la faţa lui încordată.

Ionică puse monedele la loc şi mai rămase cu o singură curiozitate: ce rost avea pe masă, între grămezile de aur, bucăţica aceea de rocă, păstrată acolo în chip cu totul inexplicabil?

Întinse deci mâna băiatul, cu gânduri nevinovate. Mişcarea lui, nici măcar dusă până la capăt, îi făcu să ţâşnească în sus pe toţi patru. Uitându-şi jocul, toţi patru erau în picioare şi-i aruncau priviri groaznice.

— Ia mâna! răcni unul – Ha, poate.

— Înapoi! adăugă furios altul.

He ocoli masa, se apropie şi îşi înfipse degetele, ca nişte gheare, în grumazul băiatului.

— Va să zică pentru asta mi-ai luat urma şi-ai venit după mine până în fundul oceanului!

Ce se mai întâmplase în clipele următoare, Ionică n-avea să-şi poată aminti limpede niciodată, fiindcă, strâns de gât, se înăbuşea, aproape să-şi piardă cunoştinţa şi să leşine. Auzea zgomot de zăvoare, simţea că-l îmbrâncesc fără milă, şi-apoi se dezmetici dintr-o buşitură. Îl aruncaseră într-o tainiţă, pe uşa blindată, de bună seamă, fiindcă auzea cum se închid la loc zăvoarele deschise mai adineaori. Auzea şi apele oceanului fremătând afară, şi-auzea chiar şi ce vorbeau alături cei cinci oameni, ca şi când glasul lor ar fi avut însuşirea să străbată cu uşurinţă oţelul. Dar nu! – răzbeau până la el glasurile şi zgomotele de acolo numai datorită răsuflătorii. Era o răsuflătoare rotundă, cu zăbrele, în uşa aceea, şi astfel venea şi-un pic de lumină.

Ionică stătea lungit pe podeaua de fier, cum căzuse, în fundul celulei; aştepta să se dezmeticească mai bine, ca să ia pe urmă o hotărâre. Şi iată că deodată îi veni la ureche un glas de alături, sfârşit şi întretăiat de suspine:

— Vai, băiete! Cin să-ţi vină în ajutor, dacă m-au răpus şi pe mine?!

— Dar cine eşti tu? întrebă Ionică, plin de uimire.

Vedea alături o fiinţă omenească, ghemuită la peretele umed, cu dâre de sărătură, numai că n-o putea desluşi în puţina lumină. Întrebării lui, făptura aceea îi răspunse cu glasul atât de stins, că ţi se rupea inima:

— Eu sunt... sau, ca să nu vorbesc greşit, am fost Mătuşa cea Bună!

— Da, tu eşti!... Dar cum ai ajuns aici? şopti băiatul, îndurerat s-o vadă în starea aceasta.

Era numai o umbră biata bătrână, căci din ea mai trăiau numai ochii, o ultimă licărire de flacără, şi glasul stins, înecat în durere şi lacrimi. Restul, alcătuirea ei pământească, parcă nici nu fusese vreodată.

— Duşmanii! şuieră ea, cu o ură pe atât de năprasnică, pe cât îi era de şters glasul. Duşmanii mei şi ai oamenilor, de toată viaţa. Eram istovită şi m-a doborât somnul în grădina fermecată, pe unde ai trecut şi tu, dacă n-ai uitat-o. Aşa a fost, băiatule... Mi-au luat piatra, în care a stat puterea mea să mă lupt cu răul şi cu moartea!

Ionică tresări:

— Ce piatră?

— Piatra din inima pământului.

— Aceea care-i acum pe masă?

— Da! Ea are putere nemăsurată; poate tămădui bolile, poate înfrânge firea vrăjmaşă, poate aduce lumii orice binefacere. Dar fiindcă a ajuns în mâini păcătoase, mare primejdie îi pândeşte pe oameni! Dacă n-o păstrezi cum trebuie şi nu-i cunoşti taina, răspândeşte în jur aburi nevăzuţi, care încheagă sângele şi rod carnea până la oase.

Iar dacă se întâmplă s-o scapi pe jos şi să se lovească, atunci praful se alege de tot pământul şi de tot ce-i suflare vie pe lumea noastră.

— Au s-o păstreze cu grijă! zise Ionică, spre a o linişti pe bătrână, spre a se linişti pe el însuşi, fiindcă simţea spaima încreţindu-i pielea, cum ar fi umblat pe ea mii de păianjeni, cu mii de picioare scârboase. Or fi ei cam

nebuni, după câte mi-am dat seama, dar până la urmă au să se dezmeticească. Sunt oameni, ce naiba!

— Nuu!... Şi-au luat trup de om, dar sunt duşmanii omenirii de când veacurile! Căpcăunul, cu bunică-su şi cu taică-su, pe care i-a sculat din morţi şi i-a întinerit în răutate, folosind piatra mea din inima pământului, cu puterea ei nemăsurată. Şi zmeului răpus de mine, asemenea i-a dat viaţă, iar după ce s-au unit toţi patru, au luat cu ei, sub chip de om, şi pe cel de mult răpus balaur cu şapte capete!

— Visez! zise Ionică deodată. Mătuşico, mi-e tare milă de tine, dar să lăsăm basmele! De unde să aibă căpcăunii, zmeii şi balaurii televizor, aparat de radio şi toate instalaţiile care se văd în odaia cealaltă?

— Le-au luat de la oameni! Sunt şireţi şi îndemânatici – şi când purced la rele, puterea lor n-are capăt!

Pot să zboare la cer şi să coboare cu stelele până în fundul iadului. Ce să te mire că trec prin ziduri ca duhurile şi cotrobăie unde le place, ca la ei acasă? 1

— Nu se poate! protestă încă o dată băiatul. Sunt oameni! Nu-i mai ţineam minte cum arată la faţă, dar numele lor nu l-am uitat nici până astăzi! I-am întâlnit chiar eu, la muntele de bronz, în vremuri foarte îndepărtate!

— Nu-s numele lor cele drepte! Şi le-au luat pe acestea, cum nu se mai obişnuiesc astăzi, anume ca să nu fie asemuiţi din întâmplare cu vreun om aflat în viaţă!

— Visez... visez! bâigui Ionică, bălăbănindu-şi capul.

Nu pot să cred nicio iotă din ce-mi spui dumneata, mătuşă. Iartă-mă!

— Ah, băiatule! Rău ai să te căieşti, dacă nu mă crezi d reaptă! Au nu ţi-am dat eu sfaturi bune? Lucruşoarele mele nu ţi-ar fi fost de folos, dacă nu ţi le-ar fi răpit

Căpcăunul?

— Ei, Căpcăunul acela a rămas departe! Cine ştie pe

unde i-or fi albind oasele?!

— E alături! auzi-l cum latră!

Ionică se ridică şi privi pe răsuflătoarea cu gratii. He se afla chiar în faţa lui şi tocmai răcnea sălbatic:

— Carte!

Nu, era peste putinţă să-l recunoască, fiindcă avea doi ochi, deşi spanchii, pe câtă vreme Căpcăunul – ştie oricine cum arată la faţă! Dar ce voise el să spună mai adineaori, precum că băiatul îi ţine calea şi-l urmăreşte, vrârul să-l răpună? Ionică îşi duse mâna la gură, ca să-şi oprească un ţipăt de groază şi, părăsind locul de observaţie, îngenunche lângă nefericita lui tovarăşă.

— Mătuşico, mi se pare că ai dreptate! Şi dacă-i aşa, acum înţeleg în ce primejdie se află lumea întreagă! Dar crezi că nu-i nicio scăpare? Învaţă-mă ce-aş putea face?

— Apoi, dragul mătuşii, scăparea ar fi una singură, dacă te simţi în stare!

— Spune!

— Roagă-te să-ţi dea drumul la ei în odaie – şi-au să te asculte, fiindcă nu te cred în putere.

— Dacă ăl pe care-l bănuiesc eu e cu adevărat Căpcăunul, atunci cu siguranţă se teme de mine!

— Te urăşte, dar nu se teme; e prea sigur de sine!…

Făgăduieşte-le că ai să fii supus şi ascultător, orice ţi-ar porunci vreunul… Iar pe urmă, caută clipa bună, când or fi cu ochii aiurea, şi pune mâna pe piatra în care le stă harul răului. De-atunci înainte îi ai pe toţi cinci în întreaga ta stăpânire. Răpune-i, iar piatra din inima pământului să le-o duci oamenilor, că eu, într-o clipă, două, mi-am mântuit zilele…

Nu-şi sfârşi vorbele buna bătrână, când de dincolo se auzi un urlet care făcea să tremure oţelul celulei:

— Am pierdut, lua-v-ar dracu’!

Ionică se duse iarăşi la răsuflătoare şi privi masa unde jucau cei patru. He îşi mişca rătăcit ochii spanchii, de

la unul la altul. îl pierduse pe Ho, ultimul său bun; ultima carte fusese proastă!

— Domnule He! îl chemă băiatul, de după gratii.

Şi-abia după aceea, dându-şi seama că alesese un moment foarte nepotrivit, înlemni. Ciudat însă, în loc să se înfurie mai rău, He îşi îndreptă ochii spre uşa blindată, iar pe chipul lui răsări, strâmb, un râs de triumf.

— Mizez băiatul! Zece mii!

Îndată se repezi la uşă, trase zăvoarele complicate, îl smuci pe Ionică afară şi, după ce închise celula la loc, îl aduse în faţa celorlalţi.

— E micuţ, dar voinic! Cine dă zece mii?

Ceilalţi tăceau, ţmându-şi ochii în pământ. Ha, câştigătorul, prinse să-şi toarne monezile în sacul lui, aflat sub masă.

„Care-o fi bunicul, care tatăl? se întreba în acest timp

Ionică, spionându-i pe furiş. Dar zmeul? Şi balaurul cu şapte capete?…”

După ce să-i recunoşti, sub înfăţişarea omenească şi cu numele de împrumut?

— Nouă mii! strigă He, scăzând preţul la care nu se arătase cumpărător.

Nimeni nu răspunse.

— Opt mii!… Şapte mii!… Hei, lua-v-ar dracu’ încă o dată! Nu dă nimeni şapte mii pe el? Nici şase? Nici cinci?

Atunci Ha, care-şi pusese bine aurul, răspunse liniştit:

— Ba am da şi mai mult. Dar n-ai dreptul să-l vinzi!

— De ce?

— Fiindcă nu-i al tău! Nu l-ai cumpărat.

— E al nostru, al tuturor! adăugă Hu, cu ochii la televizor. Trebuie să-l împărţim pe din cinci.

— Fie şi aşa! se învoi He. Joc partea mea: două mii!

Pune două mii pe masă!

Ha n-ar fi vrut să mai joace, dar e o regulă între

cartofori – fie c-ar fi ei oameni, zmei, balauri sau căpcăuni – să nu refuzi revanşa după ce câştigi. Deci scoasa din sac suma, o puse pe masă şi împărţi cărţile, cu gesturi îndemânatice.

— Cu două mii am să câştig tot ce-am pierdut! rânji He. Am să vă cumpăr pe toţi. Carte!…

Cartea nu era bună; pierdu. Dar nu putea să se dea învins. 1

— Vreau să mai joc!

— Ce mizezi?

— O ureche!

Ha strâmbă din buze:

— Cu o ureche nu poţi să te refaci. Prea puţin! Aş merge pe un ochi, ca să-ţi fac hatâr!

— Fie! încuviinţă He, pălind.

Ha scoase briceagul, se aplecă spre învins, şi cu o singură mişcare, dovedind tot atâta pricepere ca la datul cărţilor, îi desprinse un ochi de la locul lui. Ochiul, însângerat şi parcă încă viu, zăcea acum pe masă, uitându-se la frântura de rocă, piatra cu însuşiri miraculoase, atât de binefăcătoare şi atât de primejdioasă, aflată între monezile de aur, puse alături cincizeci de monezi, cât era preţuit.

— Carte! zise He, tremurând.

Înspăimântat de toate câte se petreceau aici, Ionică se uită la el şi icni. Singurul ochi care-l mai avea He acum crescuse deodată şi, alunecând singur de la locul lui, ajunse în mijlocul frunţii, unde se adânci.

„E Căpcăunul, într-adevăr!” îşi zise în sine băiatul.

Era Căpcăunul, aşa cum îl întâlnise de mai multe ori pe drum, şi astfel se încredinţă pe deplin că Mătuşa cea Bună nu-l înşelase, cum nici nu s-ar fi potrivit firii ei. Dar atunci era dator să-i urmeze cât mai curând întreg sfatul, să intre în stăpânirea pietrei miraculoase şi să scape

omenirea de primejdie, înainte de a fi prea târziu!

— Încă una! strigă He, cu singurul ochi aţintit în cărţile slinoase şi însângerate.

În clipa următoare scrâşni, cum nu pot să scrâşnească decât două pietre de moară frecate una de alta:

— Am pierdut!

Ha adună liniştit banii, îi băgă în sac, luă apoi şi ochiul şi începu să-l cântărească, ti ecându-l dintr-o mână în alta.

— Mai *mizez*! se auzi glasul lui He, stins.

— Ce?

— Pe mine!

— Întreg? stărui Ha.

— Cum mă vezi! Zece mii!

— Nu. Fără un ochi valorezi mai puţin!

— Înţeleg! scădem preţul lui, cincizeci de monezi!

— Greşeşti! se împotrivi Ha, liniştit. Cincizeci de monezi pentru un ochi scos! Cât e încă în cap, valorează mai mult.

— Cât dai? şuieră He.

— Cinci mii!

— Nouă!

— Şase! Niciun ban mai mult!

— Opt!

— Nu!

— Şapte!

Ha nu voia să se învoiască nici la acest preţ scăzut.

Atunci He se aplecă spre el, cu singuru-i ochi zvâcnind, şi-i zise furios, printre dinţi:

— Îmi eşti bunic, dar fără mine ai fi zăcut şi astăzi în ţintirim! Eu ţi-am redat viaţa! Aş fi în drept să fac cu tine orice-mi trece prin gând!

Pe urmă se întoarse spre ceilalţi patru şi le vorbi cam

la fel, luându-i pe rând. Aşa avu Ionică prilejul să afle identitatea lor adevărată: Ho era tatăl, Hi zmeul, iar Hu, de pază la televizor, balaurul cu şapte capete – deci în privinţa lui nu se înşelase: mai avea şi acum limba despicată!

„Am să vă vin eu de hac!” se gândea băiatul, cu ochii când la piatra de pe masă, când la trapă.

— Din clipa când ne-ai redat viaţa – răspunse Ha, neintimidat de vorbele furioase ale Căpcăunului – ne-ai redat toate drepturile şi toate puterile de altă dată! Aşa că, rogu-te, taci chitic!

— Măcar joacă! se rugă He, umil. Las preţul la şase mii!

Mai mult din silă, Ha se învoi şi scoase din sac şase mii de monezi, pe care He le numără, plimbându-şi asupra lor ochiul nesăţios.

— Cu astea mă refac! zise apoi, mulţumit. Am să vă cumpăr pe toţi, şi am să vă scot ochii, nu câte unul, ci pe amândoi! Carte!

De data asta chibzui mult, cuprins de călduri, cu ochiul jucând temător în orbita căscată, cu obrazul ud, cu mâinile tremurând, până ce se hotărî, dar parcă nu pe deplin.

— C… carte! ceru, şovăind.

Şi pierdu.

— Vreau să mai joc! bâigui.

— Ce-ai vrea să mai mizezi? întrebă Ha, rânjind batjocoritor pe scaunul lui.

— Orice!

— Dar nu mai ai nimic. Ai pierdut tot!

He se ridică şi privi în jur.

— Am pierdut tot?

— Da! Nu mai ai nimic! continuă Ha, mulţumit. Toată puterea ta e în mâinile mele acum, şi pot să fac cu tine ce-mi trece prin gând!

Ochiul învinsului se opri la piatra de pe masă, asupra căreia îşi pierduse drepturile – şi începu să crească în mijlocul frunţii, de credeai că o să plesnească numaidecât.

Creştea şi scânteia, făcându-se tot mai vânăt în mijloc, iar în părţi tot mai sângeriu, până ce He izbucni în râs.

— Totul e pierdut! strigă el, hohotind.

Ionică ştia acest râs, îl auzise chiar de curând, un râs care-i zgâlţâia umerii şi întregul trup, de unde prin picioare se ducea în podeaua de fier, şi făcea afară să freamăte oceanul pustiu. Înţelese înaintea tuturor a ce avea Căpcăunul de gând.

— Nu! strigă el, cu toată puterea trupului său plăpând.

Nu!... Nu!... NU!

Şi, îmbrâncindu-l pe primul din faţă se repezi să pună mâna pe piatra miraculoasă. Patru braţe îl cuprinseră deodată. Ea şi Ho, deşi nu-i cunoşteau gândurile, îl ţineau să nu le scape.

— Nu! striga neîntrerupt băiatul, cu un glas tot mai puternic, pornit tot mai din adânc. Nu! Nu! NU!

Era atât de năprasnic strigătul lui, şi atât de îngrozit, de îndurerat în acelaşi timp, că He rămase descumpănit.

Cu trupul zdrobit în strânsoarea braţelor, într-o încordare cum nu se poate să fi cunoscut cineva până atunci.

Ionică se zbătea să scape şi să pună mâna pe piatră. În locul lui însă se pregătea s-o înliaţe He, care îşi revenise şi întindea gheara pe masă. Ceilalţi parcă nu bănuiau ce-o să se întâmple mai departe... Hu pândea netulburat televizorul, şi pe ecran pământul se învârtea liniştit.

— Nu!... Nu!... NU! răcni Ionică, văzând că mâna

Căpcăunului se apropiase de piatră.

Ochii îi erau plini de lacrimi, inima îi bătea,

însângerată. Nu-i mai era frică, nici groază. Două simţăminte se amestecau în sufletul lui acum, oroarea şi durerea, amândouă dând peste margini. Oroarea de absurd, de distrugere, de carnagiu, şi durerea, o durere duioasă, adâncă, atotcuprinzătoare, durere pentru oameni şi pentru tot ceea ce înfăptuiseră ei, de la epoca pietrei, până astăzi... Atâta putere îi dădeau aceste simţăminte, încât, smucindu-se, izbuti să se smulgă din braţele care-l ţineau strâns şi să se repeadă spre masă. Dar, vai, era prea târziu! He, Căpcăunul, luase piatra şi o juca în mână, hohotind.

— La o parte, răcni el, văzându-l pe Ionică în faţă.

— Nu! răspunse băiatul. Ia inima mea şi joac-o!

— N-o primesc ceilalţi! Totul este pierdut! La o parte!

— Da, era pierdut totul, fiindcă băiatul mai mult nu putea să facă; n-avea atâta tărie în trupul lui slăbuţ, să se împotrivească. Plângând, deznădăjduit, mai spuse o dată:

— Nu!

Nu putea lumea să piară din voia unui Căpcăun! Atâta îndârjire renăscu în el acest gând, că Ionică se aruncă asupra vrăjmaşului şi-i cuprinse braţul, gândind să-i smulgă piatra, cu orice chip, cu puterile de sfârşit.

— Nu! Nu! Nu! striga, neîntrerupt.

Ceilalţi, în acest timp care fusese prea scurt spre a le îngădui să se dezmeticească, se uitau unul la altul, nedumeriţi.

Mai avea o jumătate de palmă băiatul să atingă piatra care i-ar fi dat puteri noi şi l-ar fi făcut cu totul de neînvins, când Căpcăunul, ştiind ce-l aşteaptă, îşi smuci braţul şi...

— Nu! răcni Ionică o ultimă dată.

Piatra din inima pământului zbură prin aer şi, cu un pocnet asurzitor, se lovi în peretele de oţel al odăii blindate...

*

Fu singurul zgomot la început. Altceva, o câtime de clipă, nu se întâmplă nimic. Restul celor de faţă rămăseseră fiecare unde-l prinsese acel moment, parcă fără să înţeleagă că el însemna sfârşitul tuturor a, de neîntors

Şi definitiv.

Urmă altă câtime de clipă, cât cea dintâi, în care pereţii rămaseră nemişcaţi, şi nimic nu se întâmplă în odaia blindată. Dar pe ecranul televizorului se văzu o jerbă ţâşnind din pământ; ea se lăţi sus, ca o ciupercă doldora de venin, şi apoi se prăbuşi. Pământul se rupse atunci, se văzu desluşit, în două bucăţi în văzduh, până ce o avalanşă de fă

râmituri izbi în ecran – şi acesta plesni. Plesni scurt, mai lesne şi mai simplu decât s-ar fi crezut. Atunci apa oceanului năvăli, pereţii se frânseră, pârâind, şi totul se învălmăşi. Iar Ionică, după ce vârtejurile de apă îl purtară într-o parte şi-n alta, izbindu-l, răsucindu-l, întinzând de el, apoi stâlcindu-l, dar neizbutind să-l zdrobească, se pomeni zburând în sus, cu o durere grea şi egală în tot trupul, şi cu o mai grea durere în sufletul lui plăpând şi atât de chinuit. Fiindcă, îşi dădu seama îndată, într-o întreaga lume fărâmată şi moartă, rămăsese el singur viu.

— Dar nu se poate! gemu el, zburând în văzduh. Nu se poate! E un vis!… Treziţi-mă! E un vis groaznic! Nu mai pot să-l îndur. Treziţi-mă o dată!…

Cine să-l audă şi să-i dea ajutor în acel haos?…

N

a-i era groază, ci numai o suferinţă sfâşietoare îi rănea inima, din ce în ce mai adânc, ameninţând să i-o sugrume, ceea ce ar fi fost singura lui mângâiere. Dar cu cât devenea mai grea suferinţa, şi mai fără capăt, cu atât îşi simţea inima mai întreagă şi ochii mai vii.

Cu obrazul scăldat în lacrimi plutea singur în mijlocul acestui dezastru, în acest ceas de sfârşit. Fărâme ale

pământului zburau pe lângă el, bucăţi de continente, fără să le mai recunoşti de unde s-au rupt. Aştrii pe cer îşi schimbaseră mersul, fugeau speriaţi spre alte galaxii. Şi chiar soarele se clătina, neliniştit – poate şi el în căutarea altui drum, a unui univers mai îndepărtat, mai sigur şi mai liniştit.

— Nu se poate! gemea băiatul. E numai un vis, un vis groaznic!

Zburau în jurul lui frânturi din ceea ce oamenii izbutiseră să facă prin străduania minţii lor şi a braţelor, în mii de veacuri. O clădire de beton, uriaşă, rămasă întreagă, trecu prin faţă, dar se fărâmiţă dintr-odată, ceva mai departe, şi din ea se împrăştiară în spaţiu, în vârtejuri care parcă n-aveau să se termine niciodată, cărţi ferfeniţde cu copertele smulse, unele arse – şi cum zburau aşa, li se rupeau paginile, vântul le lua şi le ducea departe, să nu se mai găsească, să nu se mai adune niciodată. Un timp văzduhul fu plin numai de pagini, miliarde, şi ele cuprindeau tot ce gândise omul, tot ce socotise, tot ce visase şi realizase, de la naşterea lui până astăzi. Pierdută gândirea omenească, pentru totdeauna, în haos!…

Ionică tremura, cu trupul aprins, zgâlţâit de friguri, cu obrazul îngheţat şi plin de lacrimi.

— Nu mai pot îndura! Treziţi-mă odată!

O locomotivă care încă fluiera şi scotea abur, învârtindu-şi bezmetic roţile fărâmate, trecu, ducând după ea vagoane care se rupeau în bucăţi unul după altul. Dintr-un vagon curgea grâu, pentru care trudise plugarul. Dintr-altul seceri, sape, târnăcoape, topoare, Unelte amestecate, pentru care trudise muncitorul în fabrică… Restul vagoanelor se pierdură departe.

Un vapor alb, ca un steag de pace, şi imens, un transatlantic, se prefăcu în bucăţi şi din el începură să curgă automobile proaspăt ieşire din uzină, cele mai puternice, cele mai elegante, în culorile cele mai frumoase,

şi lustruite de-ţi luau ochii, ca diamantele. Dar autostrăzile pe care să alerge ele zburaseră în aer, iar oamenii, care să le mâne, mergând la treabă sau la desfătare, de mult erau prefăcuţi în cenuşă şi se cerneau printre stele speriate.

— Mamă! suspină băiatul. Ajută-mă să mă trezesc!

Aşa nu se mai poate!

Zburau în jur turbine şi maşini electrice, care ar fi trebuit să lumineze lumea toată, şi-acum îşi căutau în văzduh locul unde să se topească. Zburau strunguri, motoare, batoze, secerători, combine, compresoare, macarale uriaşe, camioane, autobuze, cisterne, stropitori care spală străzile şi udă parcurile, laminoare, furnale, coşuri de fabrică

— Unele întregi, altele fărâmate – maşini de tipărit, de legat, rotative cât nişte uzine, dintre sulurile cărora continuau încă să curgă jurnale, risipindu-se, pentru nimeni, în aer…

Un avion căzând pe-o aripă explodă deodată şi aruncă în jur maldăre de scrisori, care se împrăştiară ca o ploaie de confetti, la un bal tragic. Pluteau fluturând plicuri, cărţi poştale, reviste ilustrate, veştile şi urările trimise de unii oameni altor oameni, peste continente, mări şi oceane. Trebuiau să ajungă în câteva ceasuri acolo unde erau aşteptate cu emoţie şi cu nerăbdare… Dar unde să mai ajungă, cine să le mai aştepte? Pierdute continentele, mările şi oceanele, pierduţi oamenii!…

Şi Ionică plângea zbuciumat şi amarnic:

— Sunt istovit! Treziţi-mă, aduceţi-mă la viaţă!

Trecură zgârie-norii, ciocnindu-se în aer, răsucindu-se cu temeliile în sus, lepădându-şi geamurile în cioburi.

Trecu o faclă de fier, purtată de o mână care nu se lega de nimic – numai facla şi mâna… Abia o clipă mai târziu apăru şi statuia, cu capul încununat de lauri. Laurii însemnau glorie, flacăra libertate. Pentru cine libertate?

Pentru cine glorie?

Trecu, rupt de masivul gigantic, vârful Everest, pe care flutura încă un steag, căruia nu i se mai desluşeau culorile. Trecu piramida lui Keops, ridicată cu totul, de la bază; dar când se răsuci pe o parte, începu să se năruie, să curgă, piatră cu piatră… Şi gândindu-se la truda oamenilor care le urcaseră acolo, una câte una, folosind numai braţele, Ionică plângea cu lacrimi nesecate, iar lacrimile îi ardeau obrajii:

— Dar nu se poate! Treziţi-mă odată!

O altă clădire venea, ridicată de suflul gigantic; băiatul o recunoscu după fotografii: era Luvrul, fostul palat al regilor Franţei. Palatul se frânse când ajunse în faţă, zidurile căzură de o parte şi de alta. Tablouri în rame aurite, unele mici cât palma, altele cât pereţii, statui de bronz, de marmură, căzură, fracturate, în spaţiu. Rămase o pânză care veni aşa de aproape, că băiatul izbuti s-o vadă până la cel mai mic detaliu. Era Mona Lisa, şi privea haosul, cu aceiaşi ochi neîncrezători, cu acelaşi zâmbet ironic.

— Tu ai ştiut totul? Ai bănuit ce-o să vină?

Femeia enigmatică zâmbi dintr-odată altfel, un zâmbet cald care îi însufleţea faţa nemişcată de patru veacuri.

— Nu te teme! şopti ea, cu vocea duioasă. E numai un vis rău, băiatule!

— Ştiu, dar ce folos că nu vine nimeni să mă trezească?

Femeia continua să-i surâdă când o luă iureşul, ducând-o de-a rostogolul. Întâi se rupse rama, pe urmă se sfâşie pânza, în fâşii care fluturară o vreme, ca nişte flamuri ale deznădejdii fără întoarcere…

Şi când nu mai fu nimic din tot ce făcuseră oamenii, pământul începu să se adune la loc, fărâmă cu fărâmă, continentele de o parte, de alta mările şi oceanele, dar

altfel aşezate, şi cu alte forme, nu ca în vechea geografie. Era iarăşi rotund pământul şi se învârtea pe vechea lui orbită în jurul soarelui care îi dădea iar lumină şi căldură. Dar nimic nu mai rămăsese viu; toată întinderea lui dezolantă era stearpă şi pustie…

— Groaznic vis! bâiguia băiatul.

Se pomeni singur, spre amurgul zilei, la poalele unui munte a cărui creastă se pierdea pe cer, cenuşie. îl recunoştea parcă… Da, îl mai văzuse, dar din alt unghi, şi din depărtare. Privi dintr-acolo, unde fusese altă dată, şi tot când soarele se pregătea să apună. Era muntele de bronz acela, iar acesta muntele de piatră. Muntele de fier nu se vedea, fiind prea departe…

Mult timp privi băiatul munţii şi pustiul. Era viu şi singur pe lume… în vis! – dar fiindcă nu izbutise să se trezească, nu-i rămânea să facă decât ceea ce i-ar fi spus întreaga lui fiinţă dacă împrejurarea ar fi fost adevărată… încet, cu mişcări cumpănite, grele, păşi cu capul în piept până la poalele povârnişului, unde se vedeau stânci şi pietre, îngrămădite haotic şi neatinse de nimeni. Cumpăni iar în gând, o vreme – cine ştie cât de îndelungată?…

Soarele cobora peste muntele de bronz, care se înroşea, răsfrângându-şi culoarea asupra pustiului. Atunci băiatul alese o piatră, o privi, cercetându-i forma, o cântări în mână, o puse deoparte… Cumpăni iarăşi, alese altă piatră, mai alungită şi din rocă mai tare. După ce o cercetă şi pe aceasta, se întoarse şi îngenunche lângă prima, pe care începu s-o cioplească, răbdător, cu piatra din mână, ca la începutul atât de îndepărtat al veacurilor.

C

um se împleteau amănuntele în acea inadmisibilă realitate ar fi fost greu să-şi dea seama băiatul; dar probabil ciopli toată noaptea. De mult apusese soarele peste muntele de bronz, făcându-l să ardă ca o flacără. Căzuse întunericul, se ivise luna – o alta, mai mare şi mai

roşie, cu altfel de munţi, coloraţi în albastru; se iviră şi stele după aceea, aşezate altcum decât le ştia Ionică, alcătuind noi constelaţii.

Neschimbat rămânea ritmul în care el cioplea piatra; îl simţea în inimă şi-n artere, de unde se răsfrângea sub Umple – şi fiecare lovitură în piatră era o lovitură şi-n ţeasta îndurerată.

Pe urmă se făcu ziuă, dar soarele nu se văzu. fiindcă se ridicau nori în faţă. Ei se întinseră, plumbuind cerul, şi când nu mai rămase niciun petecuţ albastru, începu să ningă de sus, vestindu-se poate din nou acea eră albă, care s-a numit glacială, şi-a chinuit rău primii oameni.

Ningea cu fulgi grei şi mai mari ca niciodată, iar băiatul nu avea pe trup decât o legătură, în jurul şoldurilor, atât cât rămăsese dintr-o cămaşă făcută zdreanţă. Îi era frig, ştia însă că n-are decât să rabde, că nu poate primi ajutor de la nimeni, şi tot ce-i trebuie pentru viaţă de azi încolo e nevoit să facă numai cu puterile sale. Şi, în visul din care nu-l trezea nimeni, se simţea împăcat cu soarta lui viitoare, întocmai ca primul om al celeilalte istorii. Numai că faţă de acela, neştiutorul, el purta cu sine amintirile, astfel că, în timp ce cioplea piatra, cu răbdare, din ochi îi curgeau lacrimi ritmate, calme, egale…

Ciopli mult piatra aceea, cu mâinile şi cu inima, lovind în ea, lovituri care răspundeau în ţeastă, cu tot atâta putere, în timp ce de sus ningea întruna.

Nimic nu-l mai mira, nimic nu-l făcea să tresară, după ce răzbătuse prin atâtea milenii, şi acum se întorcea la primul. Nu-l miră nici să audă glasuri, în ninsoarea şi-n pustietatea aceea; desigur că erau glasuri din amintire, fiindcă în jur nu se vedea şi nu putea fi nimeni.

— A fost un coşmar! zicea unul. O descărcare nervoasă, explicabilă după atâtea zile de boală.

— Dar plânge! zicea altul. Se poate să plângă fără cunoştinţă de sine?

— Probabil are cunoştinţă de sine, şi poate chiar foarte vie, însă noi nu i-o ştim, şi în afară de el n-o poate şti nimeni.

— Respiraţia e egală, observă în continuare glasul care vorbise al doilea. Temperatura bună. Poate pulsul puţin prea tare. Îi auzi inima?

— Da… E clipa când îşi revine. A fost ultima criză.

Acum se face bine…

— Treziţi-mă! bâigui băiatul, agăţându-se istovit de realitatea pe care câteva clipe o simţise sau o bănuise în preajmă.

Dar glasurile se stinseră, în ninsoare: rămase doar piatra, lovită întruna, şi tâmpla repetând loviturile… Cu ninsoarea, în schimb, se întâmpla ceva greu de lămurit, oricâtă silinţă ţi-ai fi dat să-i pătrunzi firea şi toanele. De la o vreme fulgii se îndesiră, con iopindu-se unii cu alţii, până ce se prefăcură într-o pânză albă, uşor cenuşie, frântă în patru colţuri, alcătuind patru pereţi în jurul locului unde Ionică cioplea piatra, cu aceleaşi mişcări cumpănite şi fără oprire.

Apoi, când prinseră putere, să nu-i mai poată clinti nici vijelia, pereţii se frânseră şi sus şi se uniră, dând naştere unui tavan prin care nu mai pătrundea niciun fulg din restul ninsorii. Doar într-o parte, unul din ciudaţii pereţi păstra o ruptură, ca o fereastră, pe unde pătrundea lumina şi se vedea cum ninge mai departe afară.

Numai această neîntrecută ciudăţenie îl mai miră puţin pe Ionică, făcându-l să se uite curios în jur şi să lase piatra din mână. Voia natura să-l apere de la sine? îi făcea adăpost tocmai când el se gândea în ce grotă să se înfunde, aşteptând trecerea iernii?… Din câte ştia, niciodată nu fusese natura atât de blinda cu oamenii.

Ce veni pe urmă nu-i mai stârni nici cea mai mică uimire.

Era ciudat, dar simplu, şi el privea întâmplările ca

fiind foarte firesc să vină. Pornise poate în altă călătorie, nu ştia cum, nu ştia unde. Fapt e că se pomeni între cei patru pereţi, cunoscuţi prea bine, unde Napoleon Bonaparte îşi petrecea exilul. De bună seamă, împăratul era acum la călărie, şi-l lăsase să se odihnească în patul lui de fier, de asemeni cunoscut bine. Erau acolo şi lădiţa cu luminări şi sfeşnice, şi masa unde exilatul îşi scria memoriile.

Ionică se frecă la ochi; avea obrazul ud. De unde?

Plânsese, dar de ce, pentru cine?…

Pereţii se mişcară, clătinându-se, venind unul spre altul şi schimbându-şi culoarea, până ce din albă se făcu cenuşie.

Băiatul se ridică într-un cot, privind cu nedumerire. Se înşelase: aici era celula închisorii. Ajunsese deci să-l salveze pe omul acela de omenie, şi totuşi nu-l vedea alături, nu se vedea nimeni, nu se auzeau paşi pe coridorul celulelor…

Dar unde erau gratiile şi fereastra de sus, cu zăbrele?

În locul lor, o uşă albă, ca în casele oamenilor, şi-o fereastră largă, fără gratii de închisoare. Încă buimac, Ionică sări în mijlocul încăperii.

Se afla în camera de spital, singur, iar în jur nu mişca nimic. Afară ningea, cu fulgi cât pumnul; se desluşeau troiene grele, de înălţimea omului. Încolo strada rămânea pustie şi într-o deplină tăcere.

Cum privea astfel Ionică pe fereastra umbrită de o ninsoare atât de deasă, cum nu mai văzuse niciodată şi nicăierea, zări limpede o fetiţă, singură, mergând cuminte prin mijlocul străzii, printre troiene, cu o scufiţă roşie în cap, cu un coşuleţ în mână. Era ea, aşa cum o ştia din pădure, numai că îşi pusese îmbrăcăminte de iarnă, şi se ducea, desigur, la bunicuţa, cu demâncare. Scufiţa Roşie, întocmai ea, cum o ştiu toţi copiii – şi o ştiu, că n-or fi uitat-

o chiar oamenii de vârstă matură!

Ionică se frecă la ochi, necăjit că nu vede prea bine;

dar nu erau ochii de vină, ci zăpada care înceţoşa privirea.

Şi cum privea el astfel mersul fetiţei prin neobişnuita ninsoare, descoperi trei umbre care-o pândeau, de după troiene. Ici lupul, lipit cu burta de o movilă, colo vulpea, în două picioare, iar peste drum corbul, ghemuit lângă gardul din faţa spitalului.

Mergea neştiutoare biata copilă, legănându-şi coşuleţul în mână, până ce, deodată, trei bulgări de zăpadă o izbiră, ţintiţi bine – unul în spate, altul în umăr, iar al treilea în cap, zburându-i scufiţa roşie şi dând-o de-a dura, ca pe un ghem mic de lână. Ca şi cum acesta ar fi fost semnul de înţelegere spre a încolţi copila, cele trei jivine săriră de după nămeţi şi se năpustiră cu alţi bulgări în mână.

Acum, când îl cunoaştem şi îi ştim firea, e cineva să creadă că Ionică ar fi putut să stea pe loc, cu mâinile în buzunare? Cum deschise dulapul unde-şi amintea să aibă hainele, cum le trase pe dânsul, ar fi greu să se spună. Dar într-o clipă ţâşni pe uşă, încheindu-şi din mers paltonaşui care flutura în urmă.

O infirmieră sări de pe scaun şi-l prinse de mână.

— Unde fugi?... Nici nu te-ai făcut bine ca lumea, şi gata cu nebuniile!

Oricât era el de grăbit, băiatul avu timp să se mire:

— Eşti… eşti vie?

— Dar cum ai vrea să fiu? în pat, numaidecât, până nu

Vine sora şefă, că p-ormă nu mă mai spală toată Dunărea!

— Şi… şi mă vezi? întrebă el, privind-o ca pe o stafie.

— Că doar n-oi fi orbit!

— Asta o s-o lămurim noi, mai pe urmă!

Şi renunţând să cugete asupra ciudăţeniei, Ionică se smulse din mâna infirmierei, după care ţâşni spre ieşire.

Mai erau şi alţi oameni vii – surori, doctori, infirmiere, ivindu-se ici-colo, pe coridoare, pe scară. Unii îl priveau buimaci, alţii încercau să-i taie drumul. Băiatul se strecura printre ei, alunecând pe lângă ziduri, minat de un singur gând, că Scufiţa Roşie se află în ghearele celor trei dihănii.

Pe poartă tocmai intrau oameni; o femeie, un bărbat, încă unul – cu pachete în mână, chiar şi cu flori, deşi în plină iarnă. Portarul şedea în ghereta lui şi-i lăsa să treacă în voie; era, se vede, zi de primire, dar din cauza ninsorii nu se înghesuia multă lume.

— Ilei! înapoi! Unde fugi, băietane?

Chiar la el striga! Şi cine?! Ionică se poticni, încât trebui să se apuce cu mâinile de bara care mărginea ghereta de la intrare. Portarul, cu părul cărunt şi cu mustaţa sură! Dăduse la o parte gemuleţul şi îşi scosese capul în ninsoare.

— Unde te duci? Cine ţi-a dat voie?

— Ai… ai scăpat? Iartă-mă că n-am putut să viu la vreme!

— Vorbeşti cam în dodii, copile!

— Las că te lămuresc mai pe urmă! zise grăbit Ionică, în clipa când smucea poarta din răsputeri, şi cu amândouă mâinile.

Cât pe-aci să dea peste o femeie, îmbrobodită de nu i se mai vedeau decât ochii, cu genele albe, datorită ninsorii.

După ea venea o fetiţă, apoi un flăcău, iar în urmă un om adus de umeri. Păreau că sunt împreună – o familie – şi toţi aveau pachete în mâini.

Femeia scăpă pachetul şi secase un strigăt de uimire.

Cine să-l audă, în graba aceea şi-n ninsoarea care cădea într-una?!

Salvatorul se şi afla între troiene, gata să se repeadă asupra fiarelor, deşi avea în trup o slăbiciune care îi dădea ameţeală. Dar, ori se întâmplase o minune, ori nu mai vedea el bine. Corbul, lupul şi cu vulpea erau doar trei copii de şcoală, nu dintre cei cu deprinderi prea bune, zurbagii toţi deopotrivă, că altfel nici n-ar fi fost împreună.

Aveau şi ghiozdane, numai că le lăsaseră lângă gard, şi ninsoarea cădea pe ele în voie; purtau chiar şi număr la mânecă, dar Ionică nu avu răgaz să vadă ce şcoală-i aceea pe care o fac ei de ruşine.

Unul, cel mai mic de statură, avea palton negru, şi cum pe el nu se vedea nimic de altă culoare, n-ar fi fost greu să-l asemuieşti chiar şi acum cu corbul cel închis la pene, mai ales că îşi mişca braţele întocmai ca pe nişte aripi.

— Ce te bagi? croncăni el, hârâit – ori din răguşeală, ori fiindcă avea vocea în schimbare.

Ionică îl şi înşfăcase de guler cu puteri de necrezut la un copil ridicat după boală, şi-l repezise peste troiene.

Fata, care nu era chiar copilă, având câţiva ani mai mulţi decât Scufiţa Roşie din pădure, căzuse în zăpadă, şi ceilalţi doi continuau s-o bombardeze cu bulgări, vrednici nevoie mare. Probabil se socoteau viteji făcând astfel de bătălie, când n-avea cine le întoarce, la zece bulgări, măcar unul!

— Nu vă e ruşine? răcni Ionica, năpustindu-se între dânşii şi îmbrâncindu-i la nimereală.

Unul purta palton sur şi căciulă fumurie, uşor să-l asemuieşti cu lupul, prin ninsoare, de la etajul al doilea, şi după atâtea vise ciudate, înlănţuite alandala. Următorul barem, aşa cum era îmbrăcat, în scurtă roşcat-maronie, mai având la gât şi guler de blană, ba chiar blană de vulpe,

semăna întru totul cu vicleana cumătră cunoscută prea bine.

Toţi trei, îmbrânciţi cât colo, se ridicau de jos, cuprinşi de mânie, şi se pregăteau să înceapă în alt fel bătălia. Lui

Ionică însă nu-i era aminte de ei acuma; el se repezise în ajutorul fetei, pe care zurbagiii o bombardaseră fără milă, crozind poate că acesta e cel mai bun mijloc de a-şi arăta bărbăţia şi de a se face luaţi în seamă de fete şi de lume.

Fata îşi aduna de pe jos cărţile care zburaseră cât colo şi le punea în… Iată cum te poate înşela depărtarea! Avea ghiozdan de şcoală, nu coşuleţul cu de-ale gurii. Scufiţa, roşie, era însă aidoma cu cea pe care o purta fetiţa de-atunci, din pădure. Băiatul o luă de jos, o scutură de zăpadă şi i-o întinse fetei, pe când aceasta, înlăcrimată, îşi închidea ghiozdanul.

— Mulţumesc din toată inima! zise ea, îndreptându-şi ochii recunoscători asupra salvatorului.

Erau ochi negri, aşa de negri, cum Ionică nu mai văzuse până acum, sau poate păreau, fiind prea mult alb în jur, albul zăpezii, strălucitor şi nesfârşit.

Abia pe urmă văzu pe obrazul fetei o dâră sângerie. Dădu să-şi scoată batista, dar nu ştia unde-i.

— Te-au lovit, mişeii! zise el, şi cu milă, şi cu mânie.

Fata nu mai părea speriată şi, ti ecându-i spaima, în sufletul ei se năştea ciuda că n-avusese putere să le răspundă derbedeilor după cum se cuvine.

— M-au lovit cu un bulgăre de gheaţă! se auzi vocea ei, tremurată şi argintie. Înţeleg joaca, şi chiar bătaia cu zăpadă, la urma urmelor – dar ei trei, şi eu una?

— Şi cu gheaţă? adăugă Ionică. Asta-i barbarie!

Deodată, fata făcu ochii mari şi îşi duse mâna la gură.

— Păzea! Uite-i că vin! Să te ţii bine! Luptăm

împreună!

Se şi aplecase să facă bulgări eu mâinile.

Cei trei însă, daţi de ruşine, nu urmăreau lupta cu zăpadă – aşa de plăcută copiilor – ci răzbunarea şi lupta cu pumnii.

Ionică ieşi în faţa fetei, socotind că ea nu-i potrivită pentru asemenea încăierare.

— Fugi! îi strigă, în timp ce-şi sufleca mânecile şi strângea pumnii.

Toate acestea, câte s-au spus până acum, se petrecuseră cu mare iuţeală, între două zburături de ninsoare.

— Nu fug! zise fata. Dacă m-ai apărat, rămân alături de tine!

Şi, venind lângă Ionică, dădu să-şi sumeată şi ea mânecile, deşi se ştia mai plăpândă decât agresorii şi nu nutrea speranţa izbânzii. Vitează şi hotărâtă copilă!

Cei trei se năpustiră; Ionică primi un pumn, slobozi două, dete şi fata unul... Prima repriză se sfârşise fără ruşine. Ce-avea să fie la a doua nu mai puteai spune. Băiatul nostru îşi scuturâ capul, să-şi lepede ameţeala; îl lovise în falcă, şi de loc în glumă...

Dar la a doua repriză, mai grea, bineînţeles, decât prima, fiindcă bătăuşii adunaseră în ei multă mânie, ce să vezi?!... Erau gata cu pumnii, când schimbară brusc planul, se năpustiră la gard, îşi luară ghiozdanele, şi pe-aci ţi-e drumul! O clipă numai, şi se topiră în ninsoare, de nu le rămaseră nici măcar urmele.

Veneau din spate, cu o falcă în cer şi una în pământ, şi sora de pe coridor, şi doctorul, şi portarul, şi mai era cineva... Ei, asta-i! Să fi fost Andrei, picat cu zăpada din ceruri? îl înşela oare privirea? Ba chiar Andrei, neştiind ce să facă, să-l certe sau să-l mângâie. Tincuţa plângea în poarta spitalului... Alături, mama îşi frângea pumnii:

— Ionică, Ionică, ai să-mi rupi inima!

Tatăl, în spate, mormăia cu jumătate de gură:

— Adică să se fi uitat cum o bat derbedeii şi să nu dea ajutor bietei copile?

Pe copilă o ducea sora, de mână, să-i panseze obrazul care sângera într-una…

*

* * *

Puţin timp după aceea, certat de toţi cum se cuvine.

Ionică se afla în patul lui, cu cearşafuri albe, cu pernă moale sub căpătâi – şi încă spumega de mânie. Se aprinsese lumina în tavan, ardea şi lampa de pe noptieră, iar odaia albă strălucea ca în zi cu soare, făcându-te să uiţi iarna de-afară.

De o parte a patului şedea mama, de cealaltă tatăl;

Andrei şi Tincuţa pe lângă ei, mai la picioare.

Băiatul privea năuc la toţi; era greu să-şi vină în fire…

Intră doctorul, tânăr, cu o seringă în mână. Abia acum îl vedea băiatul mai bine.

— Ce-mi faceţi? Tot strep-to-micină?

— Nu! Vitamină.

Acul pătrunse în piele. Nu doare, dar tot ţi-e teamă!…

Ionică se încruntă, căutându-şi o amintire:

— Mi-aţi făcut şi injecţii contra turbării?

Râse doctorul tânăr:

— Nu! Dar o să-ţi facem, dacă mai fugi din spital şi te iei la bătaie!

Deşi îl vedea atât de tânăr, mama se ridică, privindu-l ca pe o minune:

— Vă mulţumesc că l-aţi făcut bine!”

— Nu eu l-am făcut bine!

N-am văzut cu ochii mei? zise mama. Dacă nu dumneavoastră, d-apoi cine?

— Spitalul… Şi medicina!… Şi…

— Aşa e! încuviinţă Ionică. Am trecut odată printr-o

pădure…

Mama îl privi cu îngrijorare:

— Dragul mamei, iar începi să vorbeşti de pădurea aceea?

Plecă doctorul şi rămaseră cei cinci – toată familia.

— Mamă! vorbi Ionică, după un timp, arătând o grijă care îl urmărea de multă vreme. Am lăsat pe masa mea o sticlă…

— Of, bătu-te-ar norocul, că mare spaimă ne-ai mai făcut! Crezusem că te-ai otrăvit din nebăgare de seamă!

— Am dat-o la analiză, adăugă Andrei, cu un surâs.

Băiatul făcu ochii mari:

— Şi… ce era?

— Apă de la robinet!

Ionică strâmbă din colţul gurii; îi venea greu să admită că, într-un fel, pe undeva, un pic, se lăsase cam păcălit.

— Ştiam eu, dar omul până nu încearcă nu poate să creadă pe deplin. Am fost bolnav mult timp?

— Aproape trei săptămâni! zise mama oftând.

— Tot nu se ştie ce-am avut?

— Cum să nu se ştie?! Meningită… Dar te-au îngrijit bine, şi s-a dus!

— Va să zică aşa!… murmură băiatul, uimit. Şi aste trei săptămâni am fost tot timpul… Cum să spun… N-am ştiut nimic?

— Ba ai ştiut, că veneam să te văd, şi de multe ori ai vorbit.

— Aşa, cu şir?

— Foarte desluşit; numî. i câvid creştea febra spuneai câte unele… Ce visai şi tu. Dar acum, hai să nu ne mai gândim 1

— Ce ciudat! murmură iarăşi băiatul, privind într-un trecut atât de învălmăşit. Nu pot de loc să fac deosebire între clipele când vorbeam cu înţeles, şi cele când aveam

închipuiri…

Apoi se uită la tr. Şi, pe rând.

— Prin urmare, a fost un vis!… Ce bine că sunteţi aici!

Şedeau în jurul patului toţi patru, cu mâinile între ale lui. Şi mâinile lui mici le strângeau pe toate, ca şi cum s-ar fi temut că îl vor părăsi.

Îi curgeau iar lacrimi din ochi, şi nu le putea stăvili.

Mama scoase batista, le şterse cu gestul ei blând, şi deodată – iac-aşa – izbucni în plâns.

— Ce-oţi avea de v-aţi pus pe bocit? mormăi tatăl, ursuz.

Dar şi ochii lui erau uzi, şi ochii Tincuţii, şi ai lui Andrei, degeaba s-ar fi prefăcut!

Băiatul oftă:

— Dac-aţi şti prin ce vise am trecut! Numai să vă povestesc şi v-aţi îngrozi!

— Nici să nu povesteşti! zise mama. Cât a fost mi-e destul!

— De ce? protestă Andrei.

— De ce? protestă şi Tincuţa. Ai să ne povesteşti toate, când ai să vii acasă!

Ionică scutură capul:

— Nu pot…

Apoi se însenină, şi în colţul gurii lui se ivi un zâmbet incert, puţin enigmatic:

— Poate are să povestească altcineva în locul meu, dacă o înţelege, dacă o simţi, măcar în parte, ce s-a întâmplat cu mine, şi-o avea destulă putere să meargă până la capăt.

Uşa se deschise, intră sora, iar după ea fata din zăpadă, tare albă la faţă.

— Poftim, dacă vrei să-i mulţumeşti, el este!

Fata înaintă fără sfială, şi, ajunsă la picioarele patului, se arătă în toată lumina care scălda camera albă.

— Am pansat-o, zise sora. Avea o zgârietură destul de adâncă. Dar. u-*o* să se cunoască de loc când o fi mare.

Nu-ţi fie teamă, fetico; o să rămâi tot frumoasă!

Pe obrazul fetei se vedea un bandaj îngust, lipit cu îndemânare, şi nu puteai şti ce-i mai alb – bandajul sau pielea obrazului. Numai că obrazul se îmbujoră dintr-odată.

— După cum vedeţi – adăugă sora – am şi gătit-o puţin, să n-ajungă ciufulită acasă.

În părul fetei – răvăşit adineaori, acum pieptănat cu grijă – o garoafă albă zâmbea tuturor a, cu toate petalele, dar nu ştiai cine zâmbeşte cu mai multă căldură – garoafa sau părul?

— Îţi mulţumesc, vorbi fata, adresându-se lui Ionică.

Mi-ar părea rău să te fi certat pentru mine!

— Nu m-a certat nimeni! minţi băiatul, socotind să ia numai asupra lui răspunderea întâmplării.

Şi se tot uita la fata cu floarea, întrebându-se dacă n-o mai văzuse aiurea.

— Când erai mică. nu-ţi spuneau Marioara?

— Ba da! răspunse ea, cu multă mirare. Acasă îmi mai spun aşa şi acuma. Dar eu aş vrea să mă cheme Maria.

— Te înţeleg foarte bine!

— În ce clasă eşti? întrebă fata.

— Într-a şaptea.

— Ca şi mine! Şi ce-ai să urmezi, după ce termini şcoala?

— Aş vrea să merg la arhitectură.

Acum fata râse de-a binelea, arătându-şi dinţii aşa de albi, că nu ştiai dacă-i mai albă floarea.

— Şi eu la fel! îţi place desenul?

Ionică ridică din umeri, apoi încuviinţă, însă cu stânjenire:

— S-ar părea că da…

— Ba îi place foarte mult! interveni Tincuţa,

respingându-i modestia. Ştie toată lumea. Apoi îi place pictura, şi muzica, şi poezia…

— Toate astea sunt trebuitoare la arhitectură, zise fata cu floarea.

— Dar mai mult decât toate – completă Andrei, care ştia el ce spune – are închipuire!

Acum Ionică încuviinţă fără sfială:

— Ce-i drept, cu închipuirea stau foarte bine!

Şi începu să râdă, spre mirarea tuturora.

— Mă duc! zise atunci fata, socotind să nu tulbure mai mult această adunare de familie.

Băiatul ar fi vrut ca ea să mai stea, dar nu era cuviincios să spună. Se ridică puţin din pernă, şi făcu semn cu mâna:

— Mari al

Se cuvenea să adauge «5 vorbă, mai cu căldură, că doar luptaseră împreună!

— Când termin şcoala, am să te caut, Maria!

Ea râse, arătându-şi iar dinţii, în paguba florii:

— Sunt multe Marii pe lume!

— Am să te cunosc după felul părului!

Ea îşi scutură părul blond, făcându-l să joace pe umeri.

— Multe fete au părul ca mine!

— După ochi; ai ochi negri, îi ştiu!

— Ochi negri sunt destui, că n-ai putea nici să-i numeri.

— Dar nu ca al tăi, ce mai!

Fata se duse, nemaiavând ce să adauge, dacă vedea la acest băiat atâta hotărâre. Din uşă se mai întoarse şi le zâmbi tuturora. Toţi îi zâmbiră.

Dar Ionică stătea gânditor, cu capul în pernă.

— Mamă, ce floare avea în păr?

— Garoafă! răspunse Tincuţa, în locul mamei. O garoafă albă. Îi stătea foarte bine!

— Da… murmură băiatul cu ochii în afara odăii. Când eşti tânără şi îţi place viaţa, e frumos să-ţi pui o floare în păr! E ca o minune!

Apoi se încordă, spre neliniştea mamei, şi adăugă, în şoaptă, cu gândul departe, în urmă:

— Ei n-o să-i pună nimeni ştreangul de gât! N-o s-o ardă nimeni pe rug!

— Ionică, nu mai vorbi aşa, că mă sperii! suspină mama.

Băiatul o privi, la început ca din depărtare, şi aspru;

pe urmă chipul lui se îndulci, dar nu dintr-odată. Şi, lipindu-şi atunci el obrazul de mâna mamei, zise blând, ca un copil supus, dar hotărât, ca un om care a înfruntat din greu viaţa:

— Mamă, mie să-mi spui Ion, începând de astăzi!

— Bine, Ionică! răspunse mama, zâmbind.

Şi toţi zâmbeau mulţumiţi, cum zâmbeşte şi cel ce a scris acestea, bucuros că a dus truda lui la sfârşit.